



วารสารวิจัย

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2559

ISSN 1905-0793

บทบรรณาธิการ

- พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกันคุณภาพ
การศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
พิชฎะภาคย์ พิพิธพัฒน์ไพสิฐ และกุลธิดา ท้วมสุข..... 1
- การวิเคราะห์บทความวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่ปรากฏในฐานข้อมูล SCOPUS และ Web of Science
ปฤชณีน นาคทรพรพ..... 23
- การวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยด้านพฤติกรรมสารสนเทศทางธุรกิจ พ.ศ. 2551-2555
จินดารัตน์ เบอรพันธุ์..... 45
- การพัฒนามาตรฐานและสมรรถนะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
สาขาวารสารศาสตร์ในประเทศไทย
ดวงแก้ว เงินพลทรัพย์ ชุตินา สัจจามันท์ จันทิมา เขียวแก้ว และพิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์..... 63
- พฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จิรวรรณ ศรีวิงษ์..... 79
- การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ และสภาวะสุขภาพ
ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันบรมราชชนก ในกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง 2
และเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
พนิตนาฏ ชำนาญเสื่อ และคนอื่นๆ..... 93
- สภาพวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทย
จุฑาทิพย์ จันทรลุน น้ำทิพย์ วิภาวิน วรัชญ์ ครุจิต และกษิติธร ภูมการดิษฐ์..... 118
- บทความวิชาการ: ดับลินคอร์เมทาดาตา: คำร่างเมทาดาตาสำหรับการบรรยายวัตถุดิจิทัล
เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง..... 140
- บทปริทัศน์หนังสือ: Designing Online Information Literacy Games Students Want to Play
เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง..... 158



วารสารวิจัย

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

ISSN 1905-0793

ผู้จัดพิมพ์	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	
ที่ปรึกษาบรรณาธิการ	คณะกรรมการบริหารสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ	
บรรณาธิการ	นายสุรพล ฤทธิร่วมทรัพย์	โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ (องค์การมหาชน)
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
กองบรรณาธิการ	Professor Robert D. Stueart, Professor Emeritus, Simons College, U.S.A. Professor Ross Harvey, Charles Sturt University, Australia	
	ศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สัจจามันท์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนาศา ทาญพล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
	รองศาสตราจารย์ อังสนา ธงไชย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
	รองศาสตราจารย์ ดร.ลำปาง แม่นมมาตย์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
	รองศาสตราจารย์ปราณี อิศวภูษิตกุล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิน บุตรดีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
	ดร.นงเยาว์ เปรมมกลเนตร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
	ดร.ขวัญชฎิล พิศาลพงศ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเป็นแหล่งตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง 2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความก้าวหน้าทางการวิจัยในสาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 3. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานงานวิจัยในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ สารสนเทศศาสตร์ สู่ระดับสากล	
กำหนดออก	ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และ กรกฎาคม – ธันวาคม)	
สำนักงาน	สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทร. 0 2734 9022-3 โทรสาร 0 2734 9021	
พิมพ์ที่	ทจก.รวิน พรินติ้ง กรุ๊ป 11, 13 ซอยประชาอุทิศ 6 เขตราชพฤกษ์ กรุงเทพฯ 10140	
การบอกรับ	ปีละ 350 บาท ฉบับปลีกฉบับละ 230 บาท รวมค่าส่ง ติดต่อบอกรับและสมัครเป็นสมาชิกได้ที่ บรรณาธิการตามที่อยู่ของสมาคมฯ	

- * บทความทุกเรื่องที่ยังตีพิมพ์จะได้รับตรวจอ่านโดยผู้ทรงคุณวุฒิ *
- * ความคิดเห็นและบทความที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นของผู้เขียนซึ่งมิใช่เป็นความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ *
- * การนำบทความในวารสารนี้ไปตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากคณะผู้จัดทำ *



TLA Research Journal

(Thai Library Association)

ISSN 1905-0793

-
- Publisher** Thai Library Association under the Royal Patronage of H.R.H. Princess Mahachakri Sirindhorn
- Consulting Editor** The TLA Executive Board
- Editor** Mr.Surapol Ritruamsup, Mahidol Wittayanusorn School (Public Organization)
- Associate Editor** Assoc. Professor Dr.Namtip Wipawin, Sukhothai Thammathirat Open University
- Editorial Board** Professor Robert D. Stueart, Professor Emeritus, Simons College, U.S.A.
Professor Ross Harvey, Charles Sturt University, Australia
Professor Dr.Chutima Sacchanand, Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Dr.Tassana Hanpol, Sukhothai Thammathirat Open University
Assoc. Prof. Angsana Thongchai, Chiang Mai University
Assoc. Prof. Dr.Lampang Manmart, Khon Kaen University
Assoc. Prof. Pranee Asvapoositkul, Thammasat University
Asst. Prof. Dr.Pimrumpai Premsmith, Chulalongkorn University
Asst. Prof. Dr.Sujin Butdisuwan, Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr.Therdsak Maitaouthong, King Mongkut's Institute of Technology
Ladkrabang
Dr.Nongyao Premkamolnert, King Monkut University of Technology
Thonburi
Dr.Kwaunchadil Pisalpong, Burapha University
- Objectives**
1. To publish the research publications in library and information science and related fields.
 2. To be a forum for sharing of knowledge, opinions and research advancements in Library and information science and related fields.
 3. To develop the quality and standard of Thai research works in library and information science to the international level.
- Frequency** Bi-annually (January-June; July-December)
- Office** Thai Library Association
1346 Arkam Songkrua Road 5, Klongchan, Bangkok 10240
Tel. 0 2724 9022-3 Fax. 0 2734 9021
- Printing** Rawin Printing Group 11, 13 Soi Prachautid 6, Radburana, Bangkok 10140
- Subscription** For 350 baht per year, 230 Baht for Single issue (postal included)
Contact the Managing Editor at the Office of TLA

- * All articles submitted for publication will be reviewed by the academic reviewers *
- * The editorial board and TLA claim no responsibility for the content or opinions express by the authors of individual articles or columns in this journal *
- * Reprinting of any articles in this journal must be permitted by the editorial board *

บทบรรณาธิการ

บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้รู้สารสนเทศจะต้องสามารถตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศของตน รู้ถึงวิธีนิยามเนื้อหา หรือกำหนดขอบเขตของเรื่องที่ต้องการศึกษาอย่างชัดเจน รู้จักเลือกคำที่เหมาะสมที่แสดงถึงแนวคิดหรือประเด็นที่จะศึกษา สามารถกำหนดกลยุทธ์การค้นที่นำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ และรู้วิธีการจัดระบบของสารสนเทศ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ในเรื่องของคุณค่าความตรง คุณภาพ และความเหมาะสม การรู้สารสนเทศเป็นทักษะชีวิตที่จำเป็นในสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งองค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของมนุษย์เอาไว้ 4 ประการ คือ 1) Learn to know เรียนเพื่อให้มีความรู้ และมีวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสามารถนำความรู้ วิธีการเรียนรู้ที่ได้มาไปต่อยอดแสวงหาหรือผลิตสร้างความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นได้เรื่อยๆ 2) Learn to do เรียนเพื่อที่จะทำเป็น หรือใช้ความรู้ไปประกอบอาชีพและสร้างประโยชน์แก่สังคม 3) Learn to live with the others เรียนเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมอย่างมีความสุข และสร้างสรรค์ 4) Learn to be เรียนเพื่อที่จะเป็นผู้ที่รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ สามารถพัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ หรือพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การรู้สารสนเทศมีบทบาทและความสำคัญต่อการศึกษาทุกระดับ รวมถึงการปฏิบัติงานในอาชีพต่าง ๆ วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ฉบับนี้ได้นำเสนอบทความวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการรู้สารสนเทศ และพฤติกรรมสารสนเทศของบุคคลในในวงการต่าง ๆ ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ สื่อมวลชน เป็นต้นนอกจากนี้ยังนำเสนอบทความเกี่ยวกับการวิเคราะห์งานวิจัยที่สัมพันธ์กับการใช้สารสนเทศอยู่ 2 บทความ คือ “การวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยด้านพฤติกรรมสารสนเทศทางธุรกิจ พ.ศ. 2551-2555” ของ จินดารัตน์ เบอรพันธุ์ ซึ่งแสดงให้เห็นทิศทางการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศ และอีกบทความคือ “การวิเคราะห์บทความวิจัยของอาจารย์วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ปรากฏในฐานข้อมูล SCOPUS และ Web of Science” ของ ปฤษณีน นาคทรพร ที่เป็นการวิเคราะห์การอ้างอิงผลงานวิจัยในวารสารระดับนานาชาติ การวิเคราะห์คุณภาพวารสาร และแนวโน้มของการวิจัย ในส่วนของบทปริทัศน์หนังสือ เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง ได้แนะนำหนังสือเรื่อง “Designing online information literacy games students want to play” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับออกแบบและพัฒนาเกมเพื่อใช้ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของผู้เรียน ดังนั้นวารสารวิจัยฉบับนี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) ในแง่มุมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

สุรพล ฤทธิ์ร่วมทรัพย์

ประธานแผนกวิจัยและพัฒนา

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

บรรณาธิการ

พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ ในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

พิชัญภาคย์ พิพิธพัฒน์ไพสิฐ¹

กุลธิดา ท้วมสุข²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่ง จำนวน 810 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งได้รับกลับคืนมาจำนวน 576 ชุด คิดเป็นร้อยละ 71.1 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการทำงานในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีสัดส่วนเพื่อนร่วมงานที่อยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ร้อยละ 20-39 วัตถุประสงค์หลักในการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์คือเพื่อการติดต่อสื่อสารและการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ กิจกรรมที่กระทำอยู่เป็นประจำในเครือข่ายคือ การแบ่งปันความรู้ให้แก่เพื่อนสมาชิกและการแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาที่สนใจ ในส่วนพฤติกรรมในด้านการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยเนื้อหาที่แลกเปลี่ยนแบ่งปันมากที่สุดคือ ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา และเอกสารการเข้าร่วมฝึกอบรมสัมมนาตามประกันคุณภาพการศึกษา ระดับการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ คือการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้ และขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษาที่จะเป็นผู้แบ่งปันความรู้

คำสำคัญ: เครือข่ายสังคมออนไลน์ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา

¹ สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² สาขาวิชาสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Use of Social Network and Knowledge Sharing Behavior on Educational Quality Assurance of the Staff of Rajamangala Universities of Technology

Phichayaphak Phiphitphatphaisit¹

Kulthida Tuamsuk²

Abstract

This research aimed at studying the use of social network and knowledge sharing behavior on educational quality assurance (EQA) of the staff of Rajamangala Universities of Technology (RMUT) by using the survey research method. Samples of the study were 810 staff from nine RMUTs who were involved with the EQA at their universities. Questionnaires were sent out for data collection, 576 (71.1%) of them were returned. The data was analyzed by using the descriptive statistics.

The research finding revealed that most staff used the social network for their works relating to EQA. The proportion of colleagues who were active on social network was 20–39 percent. The primary purposes of access were for communication and knowledge sharing. The regular activities on the network were information sharing and posting their interested contents. For the knowledge sharing behavior, it was found that most staff have had experienced in sharing information on the social network. The contents that most shared were EQA's news and the EQA's trainings or seminars announcements. Most of staff shared their knowledge sharing and understood about the EQA at moderate level. The major barriers for knowledge sharing were the lacks of understanding on knowledge management of the staff and the lacks of experts on EQA in the universities who could share their knowledge.

Keywords: Social Network, Knowledge Sharing, Educational Quality Assurance

¹ Information Studies Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Khean University

² Information and Communication Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Khon Khean University.

บทนำ

ปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของผู้คนในสังคมทั่วไป อาจกล่าวได้ว่าการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นกิจกรรมประจำวันของผู้คนทั่วโลก ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีเว็บในยุค 2.0 ที่ผู้ใช้ทั่วไปสามารถผลิตเนื้อหาข้อมูลเพื่อนำเสนอผ่านเว็บได้ เครือข่ายสังคมออนไลน์จึงกลายเป็นแหล่งสารสนเทศขนาดใหญ่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (Musial, Budka, & Juszczyszyn, 2013) โดยผู้ใช้เครือข่ายสามารถที่จะสร้างหรือระบุรายละเอียดส่วนตัวขึ้นภายในระบบ และเผยแพร่ข้อมูลได้แบบสาธารณะหรือกึ่งสาธารณะ สามารถท่องไปยังพื้นที่ผู้ใช้รายอื่นที่ได้ทำการเชื่อมโยงกันไว้ เพื่อเข้าเยี่ยมชมหรือติดตามรายการข้อมูลที่สมาชิกรายนั้นมีอยู่ รวมถึงท่องไปตามรายการเชื่อมโยงที่ถูกสร้างขึ้นโดยสมาชิกรายอื่นในระบบ (Boyd & Ellison, 2007) หน่วยงานต่างๆ ในปัจจุบันจึงได้ให้ความสนใจในการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์ สำหรับนำไปใช้สนับสนุนการทำงานภายในหน่วยงาน เรียกว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กร (Corporate social network) โดยสร้างเป็นชุมชนออนไลน์ขององค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับพนักงานและธุรกิจ (Albalooshi, Mavridis & Al-Qirim, 2012; Cummings, 2013)

การตระหนักถึงความสำคัญในการใช้ความรู้เพื่อขับเคลื่อนและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งหากองค์กรใดที่มีความสามารถในการสร้างและแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ที่ดี ย่อมเป็นองค์กรที่ทุนทางสังคมและทุนทางปัญญาที่ดีกว่า (Harden, 2012) ดังนั้น เครือข่ายสังคมออนไลน์จึงได้ถูกนำไปใช้สนับสนุนในกระบวนการจัดการความรู้ในหลายองค์กร จนกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการโต้ตอบ เรียนรู้ แลกเปลี่ยนสารสนเทศ (Din, Yahya & Kassim, 2008) อย่างไรก็ตาม การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในองค์กรนั้น จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของบุคลากรเป็นสำคัญ องค์กรต้องมั่นใจว่าการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กรนั้น บุคลากรมีความเต็มใจในการใช้งานและพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้เพียงใด จึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ใช้ (Yu, Lu & Liu, 2010; Masrek & Edang, 2012) เนื่องจากพฤติกรรมของผู้ใช้จะส่งผลต่อความตั้งใจในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากบุคลิกภาพ คุณสมบัติเฉพาะตัวและทัศนคติของแต่ละบุคคล จะส่งผลต่อการแสดงออกในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในที่สุด (Tan, 2013) รัฐบาลไทยได้กำหนดกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาและแก้ปัญหาของสถาบันอุดมศึกษา ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไร้ทิศทาง ความซ้ำซ้อน ขาดคุณภาพ และขาดประสิทธิภาพ โดยอาศัยระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเป็นกลไกหลัก ในการกำกับดูแล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งระบบการประกันคุณภาพการศึกษาจะสามารถเชื่อมโยงให้เกิดคุณภาพของการปฏิบัติงานทุกระดับ ได้แก่ ระดับสถาบัน ระดับคณะ และระดับหลักสูตร โดยสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทางด้านประกันคุณภาพการศึกษา ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558a) สถาบันการศึกษาหลายแห่งได้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งประกอบด้วย 9 มหาวิทยาลัย แต่ละมหาวิทยาลัยจะมีวิทยาเขตย่อย 3-5 แห่ง มีสถานที่ตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศ จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าการประยุกต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการทำงาน โดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แบบสาธารณะเป็นหลัก เช่น Facebook Line เป็นต้น

มีการสร้างกลุ่มเฉพาะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบงานประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละแห่ง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการติดต่อสื่อสาร การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูล การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ การแสวงหา การแจ้งเตือนด้วยปฏิทินกิจกรรม ในประเด็นของการประกันคุณภาพการศึกษาระหว่างบุคลากรของสถาบัน ในหน่วยงานแต่ละแห่งจะมีการดำเนินการที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในรูปแบบของโครงการประจำปี และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือการจัดการความรู้ RMUT KM+2 ซึ่งประกอบด้วยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง ร่วมกับสถาบันการพลศึกษาและสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีและปัจจัยสู่ความสำเร็จ ซึ่งจะมีโครงการประชุมสัมมนาเครือข่ายการจัดการความรู้เป็นประจำทุกปี (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2558) อย่างไรก็ตาม จากการค้นคว้าของผู้วิจัยยังไม่พบถึงการศึกษาที่เกี่ยวกับผลกระทบหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ โดยเฉพาะการนำเครือข่ายสังคมออนไลน์ มาประกอบการทำงานของมหาวิทยาลัย จากผลการรายงานการประเมินตนเองในระบบฐานข้อมูลด้านการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่ามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลหลายแห่ง ยังมีจุดที่ควรพัฒนาและมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงจากผู้ตรวจประเมินคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการบริหารและการจัดการ ซึ่งได้ระบุถึงประเด็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ว่าควรส่งเสริมให้น้องคณาจารย์จากตัวบุคคลภายในหน่วยงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ให้เพิ่มมากขึ้น ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในองค์กรได้เห็นถึงความสำคัญของการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง สร้างความเข้าใจในการจัดทำจัดการความรู้อย่างเป็นระบบแก่บุคลากรทุกระดับ และควรทำการวางแผนการจัดการความรู้ให้มีความเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยและคณะต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558b)

ด้วยเหตุที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสารสนเทศ เครือข่ายความร่วมมือต่างๆ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ และมีโครงการต่างๆ รองรับ เหตุใดกระบวนการจัดการความรู้จึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการถึงศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล เนื่องจากระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบที่มีความเกี่ยวข้องกับภารกิจทุกด้านของมหาวิทยาลัย ซึ่งต้องอาศัยความรู้ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ประกอบการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะเครือข่ายสังคมออนไลน์เข้ามาสนับสนุนการปฏิบัติงานจึงถือเป็นสิ่งจำเป็น แต่ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อความเข้าใจถึงพฤติกรรมและรูปแบบวิธีการประยุกต์ใช้ในอันที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในปฏิบัติงาน ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการประกอบการตัดสินใจในวางแผน กำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม ตลอดจนเป็นข้อมูลที่สำคัญในกรณีที่มีการออกแบบและพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กรขึ้นตามบริบทของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จะทำให้มีความสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้ระบบ มีระบบการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากร คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง จำนวน 85 คณะ 9 สำนัก กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็นโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Proportion stratified sampling) (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2547) พิจารณาจากตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ใช้สูตรการคำนวณของ Krejcie and Morgan (1970) ค่าความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 810 คน ประกอบด้วย คณบดี 70 คน รองคณบดีที่รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 70 คน ประธานหลักสูตร 242 คน อาจารย์ประจำหลักสูตร 361 คน และเจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษา 67 คน จากนั้นนำแต่ละกลุ่มตัวอย่างมาทำการคำนวณหาสัดส่วนแยกตามมหาวิทยาลัยและคณะ/สำนักที่สังกัดโดยวิธีการแบบเทียบบัญญัติโดยตรง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กร พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา การออกแบบชุดคำถามประกอบด้วย รายการคำถามด้านคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการทำงาน และด้านพฤติกรรมการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นคำถามแบบสเกลนามกำหนด (Nominal scale) และสเกลอันดับ (Ordinal scale) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน-กันยายน 2558 ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ และหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 ชุด นำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ต้องไม่น้อยกว่า 0.70 (Nunally & Bernstein, 1994) ผลการทดลองได้ค่าความเชื่อมั่นที่ได้คือ 0.89 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ ผู้วิจัยทำการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 810 ฉบับ และได้รับกลับคืนมา จำนวน 576 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 71.1 ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1. เครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กร

เครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กร (Corporate social network) คือเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมขององค์กร โดยจะอนุญาตให้เฉพาะบุคลากรภายใน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรเท่านั้น ที่สามารถเป็นสมาชิกและเข้าใช้งานได้ (Wang & Kobsa, 2009) ปัจจุบันองค์กรต่างๆ

พยายามที่จะคิดค้นหาวิธีในการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภทนี้ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์ในการทำงาน ตลอดจนใช้สนับสนุนการทำงานเชิงสร้างสรรค์ของพนักงาน (Cummings, 2013) หรือเพื่อพัฒนาการทำงานในด้านต่างๆ เช่น การจดจำตราสินค้า การขาย การค้นหาวีธีเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือในการทำงาน การสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า การส่งเสริมการทำงานอย่างมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ระหว่างพนักงานในองค์กร ภายใต้สภาพแวดล้อมเฉพาะขององค์กรนั้นๆ โดยสร้างเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กรขึ้นมาใช้งาน ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) หรือเครือข่ายอินทราเน็ต (Intranet) (Albaloooshi, Mavridis & Al–Qirim, 2012) ทำให้เกิดความสะดวกในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันสารสนเทศระหว่างกัน ป้องกันไม่ให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันภายในองค์กร ก่อให้เกิดความง่ายต่อการทำงานในโครงการแบบมีส่วนร่วม และทำให้มองเห็นเป้าหมายโครงการต่างๆ มีความชัดเจนมากขึ้น (Dialogue consulting, 2013) เครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กรช่วยสร้างโอกาสไปสู่ความสำเร็จขององค์กร สามารถแยกประเด็นการประยุกต์ใช้ไว้เป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) การเผยแพร่และการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ (Information dissemination and sharing) ไปยังกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ลูกค้า คู่ค้าทางธุรกิจ พนักงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่แลกเปลี่ยนสารสนเทศประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ตราสินค้า เป็นต้น 2) การสื่อสาร (Communication) เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งจะช่วยให้องค์กรได้รับข้อมูลย้อนกลับจากผู้รับสาร เช่น การเสนอแนะ ข้อวิจารณ์ มุมมองของลูกค้า ซึ่งถือเป็นข้อมูลที่คุณค่า องค์กรสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือสร้างผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า 3) การมีส่วนร่วมและการสร้างนวัตกรรม (Collaboration and innovation) เป็นการใช้ในการรวบรวมพนักงานในการแก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรมต่างๆ ที่อาศัยการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกองค์กร 4) การจัดการความรู้ (Knowledge management) เป็นการประยุกต์ใช้ที่มีการขับเคลื่อนโดยพนักงาน เช่น การค้นหาความรู้ แนวความคิด การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน การดูแลรักษา การถ่ายโอน และการเผยแพร่ 5) การฝึกอบรมและการเรียนรู้ (Training and learning) เครือข่ายสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมในการประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรม เนื่องจากสามารถทำการอบรมในรูปแบบการจำลองสถานการณ์ให้มองเห็นได้ ตลอดจนการใช้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา ซึ่งช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างผู้เข้ารับการอบรม โดยใช้กระดานเนื้อหา (Blog) หรือ การหาข้อสรุปแบบกลุ่ม (Discussion group) เป็นต้น และ 6) กิจกรรมด้านการบริหารจัดการและการแก้ปัญหา (Management activities and problem solving) เป็นการประยุกต์ใช้โดยการรวบรวมข้อมูลในเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อนำไปวิเคราะห์ และนำผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการบริหารงานในองค์กร

การประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สนับสนุนการทำงาน จะอาศัยเครื่องมือต่างๆ ที่ถูกพัฒนาขึ้นภายในระบบ ซึ่ง CGI Group Inc. (2012) ได้แบ่งกลุ่มเครื่องมือที่สำคัญไว้เป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหา (Content) เป็นการประยุกต์ใช้เพื่อการบันทึกและจัดการเนื้อหาสารสนเทศต่างๆ ในองค์กร ตลอดจนองค์ความรู้ต่างๆ ที่ใช้ประกอบการทำงาน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ส่วนจัดการบทความ (Article) สารานุกรมออนไลน์เสรี (Wiki) เอกสาร (Document) การแสดงความคิดเห็น (Comment) ข่าว (News) ภาพเคลื่อนไหว (Video) ภาพนิ่ง (Picture) 2) ด้านการสื่อสาร (Communication) เป็นการประยุกต์ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างพนักงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในองค์กร เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การส่งข้อความด่วน (Instant messaging) การแสดงสถานะ (Status) ข้อความแจ้งเตือน (Alert) 3) ด้านชุมชน (Community) เป็นการประยุกต์ใช้ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ในชุมชน

หรือองค์กร เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การระบุรายละเอียดส่วนตัว (Profile) รายการกิจกรรม (Activity stream) การประชุมย่อย (Forum) บล็อก (Blog) เหตุการณ์ (Event) การติดตาม (Following) การแบ่งกลุ่ม (Group) 4) ด้านการมีส่วนร่วม (Collaboration) เป็นการประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้ใช้ระบบได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ กระดานข้อความ (Whiteboard) การประชุมทางไกล (Conferencing) การบริหารโครงการ (Project management) การนำเสนอเนื้อหาหรือการอบรม (Course/Training) องค์กรธุรกิจชั้นนำระดับโลกหลายๆ แห่งมีการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อสนับสนุนการทำงาน ในการติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ (Richter & Riemer, 2009; Rooksby et al, 2009) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กรของบริษัทชั้นนำระดับโลก

องค์กร	IBM	Deloitte LLP	Hewlett-Packard	SAP	Accenture
ประเภทองค์กร	ผู้ผลิตเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์	บริษัทปรึกษาด้านการเงิน	ผู้ผลิตเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์	บริษัทพัฒนาซอฟต์แวร์ระดับองค์กร	บริษัทที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยี
ขนาด	พนักงาน 398,000 คน	พนักงาน 165,000 คน	พนักงาน 310,000 คน	พนักงาน 51,000 คน	พนักงาน 186,000 คน
เครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กร	Beehive	D Street	Water Cooler	Harmony	People Pages
ฟังก์ชันในระบบ					
• รายละเอียดผู้ใช้ระบบ	✓	✓	✓	✓	✓
• เชื่อมโยงผู้ใช้ระบบ	✓	✓	✓	✓	✓
• สร้าง/นำเสนอเนื้อหา/รูปภาพ	✓	✓	✓		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

องค์กร	IBM	Deloitte LLP	Hewlett-Packard	SAP	Accenture
• แลกเปลี่ยนข้อมูล/ข้อคิดเห็น/เสนอแนะ	✓	✓		✓	✓
• จัดการบริบทผู้ใช้	✓			✓	✓
• ค้นหาผู้ใช้/ผู้เชี่ยวชาญ	✓			✓	✓
• ติดป้ายกำกับ			✓		
• สร้างทีมจำลอง			✓		
• การกรองข้อมูล			✓		
• การแจ้งเตือนอัตโนมัติ				✓	✓

เครือข่ายสังคมออนไลน์ขององค์กรต่างๆ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องโยงกับการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ เป็นชุมชนเสมือนที่ให้องค์กรมีพื้นที่ในการเก็บรวบรวมความรู้ เผยแพร่ความรู้ เข้าถึงความรู้ที่มีอยู่ เชื่อมโยงผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญที่อยู่ห่างไกลเข้าด้วยกัน เครือข่ายสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานในยุคปัจจุบัน สามารถอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ การติดต่อสื่อสาร การสร้างเครือข่ายระหว่างเพื่อนร่วมงาน และยังสามารถนำไปใช้ในทางวิชาการได้ (Mastromatteo, 2010; Jeon, Kim & Koh, 2011) อย่างไรก็ตาม ในการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ นั้น องค์กรจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้ใช้ในองค์กรว่าเป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้ใช้มีทัศนคติที่ดี และมีความเต็มใจในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้กับบุคคลอื่นในสังคมออนไลน์ที่องค์กรใช้อยู่ (Yu, Lu & Liu, 2010; Masrek & Edang, 2012) ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานที่เกิดจากการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

2. พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ในปัจจุบันพบว่า มีหน่วยงานหลายๆ แห่ง ได้มีความพยายามนำเอาเครือข่ายสังคมออนไลน์ไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือประกอบการทำงาน อาจเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์แบบสาธารณะหรือแบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในขององค์กรเอง บางหน่วยงานมีการพัฒนาขึ้นเองหรือว่าจ้างผู้พัฒนาระบบภายนอกเพื่อพัฒนาขึ้นใช้เฉพาะภายในองค์กร (Roosky et al, 2009) ซึ่ง Chang and Hsiao (2014) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้ใช้ในประเทศไต้หวัน พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ร้อยละ 41 มีอายุอยู่ในช่วง 18–23 ปี เครื่องมือสำหรับการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ร้อยละ 73 ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ โดยเฉลี่ยแล้วผู้ใช้แต่ละคนจะมีเพื่อนในเครือข่ายมากกว่า 100 คน ฟังก์ชันที่นิยมใช้ได้แก่ เครื่องมือสำหรับการค้นหา (Search) การส่งข้อความ (Message) และการแนะนำ (Recommendation) ตามลำดับ ส่วนการแลกเปลี่ยนแบ่งปันสารสนเทศนั้น อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย Wang and Kobsa (2009) ศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในสหรัฐอเมริกา พบว่า พนักงานในองค์กรต่างๆ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ไปทางสังคม ได้แก่ การใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงานที่ตึกกว่าเดิม ทำให้ได้รู้จักบุคคลอื่นเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการตื่นตัวไปสู่จุดมุ่งหมายและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ในประเทศไทย Arpa Jirakoonsombat et al (2013) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการทำงาน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหารระดับกลางและระดับสูงในธุรกิจด้านอุตสาหกรรมพลังงาน อุตสาหกรรมเชิงพาณิชย์ อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมการบิน องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร อุตสาหกรรมการผลิต อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ และสถาบันการเงิน จำนวน 12 แห่ง ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารทุกแห่งมีการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ระหว่างการทำงาน โดยใช้โทรศัพท์มือถือเป็นหลัก รองลงมาคือการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และคอมพิวเตอร์ชนิดพกพา ส่วนใหญ่จะใช้ตลอดเวลา รองลงมาคือใช้ในเวลาว่าง และไม่ใช้ในระหว่างการประชุม ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นว่าการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการทำงานมีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถติดต่อกับพนักงานในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ดี และมองว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการประสานงานและการเชื่อมโยงผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น ค่าโทรศัพท์ ค่าส่งเอกสาร และค่าโฆษณา เป็นต้น เช่นเดียวกับบอมบรอร์น คันทะ และกิตติพงษ์ โสภณธรรมภาณ (2556) ซึ่งได้ทำการศึกษา

เกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในหน่วยงานภาครัฐ พบว่า เหตุผลที่บุคลากรในภาครัฐส่วนใหญ่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์คือ เพื่อการติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและค้นหาข้อมูลข่าวสาร ผู้ใช้ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการใช้งาน และมีความรู้สึกยินดีที่ได้ติดต่อผู้รับบริการผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

3. การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษา

เสรี เพิ่มชาติ (2552) ได้ศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้กับการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่มักเกิดจากการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบในงานประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงาน การขาดขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วม ซึ่งได้นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้กิจกรรมการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ ซึ่งมีแหล่งจัดเก็บความรู้เพื่อเก็บเรื่องเล่าความสำเร็จของสมาชิกไว้ในระบบ และนำสู่การขยายผลใช้ในองค์กรทั้งในรูปเอกสารกระดาษและอิเล็กทรอนิกส์ (ศิริวารรัตน์ หุนทวล, 2556) ได้ศึกษาพฤติกรรมสื่อสารและแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษาผ่านระบบแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ออนไลน์ พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยเชื่อมโยงบุคคลต่างสถานที่เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อกระจาย ถ่ายโอน เผยแพร่ แลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล ทรัพยากร ความรู้ ความคิด ทักษะประสบการณ์ ส่งเสริมให้มีการทำงานที่เกื้อกูลกัน ซึ่งการติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่ในการประกันคุณภาพศึกษานั้น เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์จากผู้อื่นมาช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน โดยปัญหาที่ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องทำการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้มากที่สุด คือ ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และมีความต้องการเทคนิคในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษาให้ตรงประเด็น

ดังนั้น ในการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติงานในการประกันคุณภาพศึกษานั้น มหาวิทยาลัยจึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของบุคลากรในหน่วยงาน ในประเด็นที่เกี่ยวกับคน เทคโนโลยี รูปแบบการจัดการความรู้ (ลัดดา เตรียมจิตต์ ตรง และคณะ, 2550) เพื่อที่จะได้นำผลลัพธ์ไปใช้ในการวางแผนหรือกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการใช้งานที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

การรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 576 คน สามารถจำแนกได้ตามคุณลักษณะพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ หน่วยงานที่สังกัด ช่วงอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และตำแหน่งทางวิชาการ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐาน	รายละเอียด	จำนวน (n=810)	ร้อยละ
หน่วยงานที่สังกัด	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน	119	20.7
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	97	16.8
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย	70	12.2
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร	66	11.5
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก	54	9.4
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ	48	8.3
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	45	7.8
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ	45	7.8
	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา	32	5.6
ช่วงอายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	46	8.0
	30–39 ปี	223	38.7
	40–49 ปี	209	36.3
	50 ปีขึ้นไป	98	17.0
ระดับการศึกษา	ระดับปริญญาตรี	57	9.9
	ระดับปริญญาโท	344	59.7
	ปริญญาเอก	175	30.4
ตำแหน่งงาน	คณบดี	36	6.3
	รองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา	49	8.5
	ประธานหลักสูตร	142	24.7
	อาจารย์ประจำหลักสูตร	282	49.0
	เจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษา	67	11.6
ตำแหน่งทางวิชาการ	อาจารย์	349	60.6
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	156	27.1
	รองศาสตราจารย์	10	1.7
	ไม่มี (เจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษา)	61	10.6

2. พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการทำงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการทำงาน ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่ง ประกอบด้วย ประเด็นต่อไปนี้

2.1 ระยะเวลาที่ใช้ต่อครั้ง

ในการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันคุณภาพ การศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.51 ใช้เวลามากกว่า 30 นาทีต่อการเข้าใช้หนึ่ง ครั้ง รองลงมาคือ ใช้เวลา 16-30 นาที และ 1-5 นาที คิดเป็นร้อยละ 20.66 และ 19.62 ตามลำดับ เมื่อแยก พิจารณาตามคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ที่ใช้เวลามากกว่า 30 นาทีต่อการเข้าใช้หนึ่งครั้งนั้น มีอายุ น้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.30 ของกลุ่มอายุเดียวกัน อายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 32.74 ของกลุ่มอายุ เดียวกัน อายุระหว่าง 40-49 ปี ร้อยละ 23.92 ของกลุ่มอายุเดียวกัน ส่วนผู้มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จะพบว่าส่วน ใหญ่ ร้อยละ 57.14 จะใช้เวลาต่อครั้งในการเข้าใช้ 16 นาที ขึ้นไป เมื่อพิจารณาตามตำแหน่งงาน พบว่า คณบดีส่วน ใหญ่ ร้อยละ 61.11 จะใช้เวลาต่อครั้งในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 16 นาทีขึ้นไป ส่วนรองคณบดีที่รับผิดชอบ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 28.57 จะใช้เวลา 11-15 นาทีต่อครั้ง ส่วนประธานหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร และเจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพ จะใช้เวลาต่อหนึ่งครั้งสอดคล้องกันคือ ส่วนใหญ่จะใช้ เวลามากกว่า 30 นาที ได้แก่ ร้อยละ 32.39 ของประธานหลักสูตรทั้งหมด ร้อยละ 29.08 ของอาจารย์ประจำ หลักสูตรทั้งหมด และร้อยละ 29.85 ของเจ้าหน้าที่ทั้งหมด

2.2 จำนวนครั้งที่ใช้ต่อสัปดาห์

ความถี่ในการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ นับจากจำนวนครั้งต่อสัปดาห์จากบุคลากรที่ทำหน้าที่ เกี่ยวข้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พิจารณาในภาพรวม พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 34.9 เข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการทำงาน สัปดาห์ละ 1-20 ครั้ง รองลงมา คือ เข้าใช้น้อยกว่า 10 ครั้ง และ 21-30 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.14 และ 18.58 ตามลำดับ เมื่อแยกพิจารณาตาม คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ทุกคุณลักษณะ ได้แก่ ช่วงอายุ ตำแหน่งงาน มีพฤติกรรมการเข้าใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ ส่วนใหญ่เข้าใช้ 11-20 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยการเข้าใช้ส่วนใหญ่ นั้น เป็นกลุ่มช่วงอายุน้อยกว่า 30 ปี เข้าใช้ร้อยละ 28.26 กลุ่มช่วงอายุระหว่าง 30-40 ปี เข้าใช้ร้อยละ 30.49 กลุ่มช่วง อายุระหว่าง 41-50 ปี เข้าใช้ร้อยละ 36.84 และกลุ่มช่วงอายุมากกว่า 50 ปี เข้าใช้ร้อยละ 43.88 ในส่วนของ ตำแหน่งงานนั้น พบว่า ร้อยละ 38.89 ของคณบดี ร้อยละ 38.80 ของรองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา ร้อย ละ 38.00 ของประธานหลักสูตร ร้อยละ 30.90 ของอาจารย์ประจำหลักสูตร และร้อยละ 40.30 ของเจ้าหน้าที่งาน ประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งถือเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ในแต่ละกลุ่มล้วนเข้าใช้ 10-20 ครั้งต่อสัปดาห์ทั้งสิ้น

2.3 อุปกรณ์สำหรับการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการใช้อุปกรณ์สำหรับการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งโดยปกติแล้วผู้ใช้อย่างหนึ่งๆ จะ สามารถใช้อุปกรณ์ได้หลายชนิด โดยภาพรวมแล้ว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 72.57 เลือกใช้ โทรศัพท์สมาร์ทโฟน รองลงมาร้อยละ 57.29 เลือกใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และร้อยละ 52.19 เลือกใช้

คอมพิวเตอร์พกพา ส่วนอุปกรณ์ที่ผู้ใช้เลือกใช้น้อยที่สุด คือ แท็บเล็ตและอื่นๆ (ร้อยละ 20.14) เมื่อพิจารณาตามช่วงอายุของบุคลากร พบว่า โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ที่บุคลากรเกือบทุกช่วงอายุเลือกใช้โดยส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี ใช้ร้อยละ 91.3 กลุ่มช่วงอายุระหว่าง 30–39 ปี ใช้ร้อยละ 79.37 และกลุ่มช่วงอายุระหว่าง 40–49 ปี ใช้ร้อยละ 66.51 มีเฉพาะผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปเท่านั้น ที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 63.27 ใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลเป็นอุปกรณ์ในการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะที่เป็นตำแหน่งงาน พบว่า ทุกตำแหน่งงานมีการใช้อุปกรณ์ที่สอดคล้องกัน คือ ใช้โทรศัพท์มือถือ ซึ่งได้แก่ เจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษา (ร้อยละ 82.09) คณบดี (ร้อยละ 75) รองคณบดีที่รับผิดชอบด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (ร้อยละ 73.47) อาจารย์ประจำหลักสูตรใช้ (71.99) และประธานหลักสูตร (ร้อยละ 68.31)

2.4 สัดส่วนของเพื่อนร่วมงานที่ติดต่อกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

ผลการวิเคราะห์สัดส่วนของเพื่อนร่วมงานที่ทำการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เทียบกับเพื่อนร่วมงานในชีวิตจริง พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 26.74 มีสัดส่วนเพื่อนร่วมงานที่ปรากฏอยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ที่ร้อยละ 20–39 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ ตำแหน่ง พบว่า ทุกกลุ่มมีสัดส่วนเพื่อนร่วมงานที่อยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์สอดคล้องกัน คือ อยู่ในสัดส่วนร้อยละ 20–39 ยกเว้นตำแหน่งรองศาสตราจารย์ (ร้อยละ 30) และรองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา (ร้อยละ 22.40) จะมีเพื่อนร่วมงานที่ปรากฏในเครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่าร้อยละ 80

2.5 การกำหนดชื่อผู้ใช้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะใช้ชื่อนามสกุลจริงในการกำหนดเป็นชื่อผู้ใช้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 47.4 รองลงมาคือการใช้ชื่อเล่นร่วมกับชื่อนามสกุลจริง คิดเป็นร้อยละ 19.79 และการใช้ชื่อเล่น คิดเป็นร้อยละ 13.19 ส่วนวิธีการกำหนดชื่อที่มีการใช้น้อยที่สุดคือการใช้ชื่อที่สมมติขึ้นเอง ซึ่งมีเพียงร้อยละ 6.25 เท่านั้น เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามตามระดับการศึกษา พบว่า ทุกระดับการศึกษามีการกำหนดชื่อผู้ใช้ที่สอดคล้องกัน คือ ผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก กำหนดชื่อผู้ใช้โดยใช้ชื่อนามสกุลจริงเป็นส่วนใหญ่ และรองลงมาคือการใช้ชื่อเล่นร่วมกับชื่อนามสกุลจริง เมื่อจำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ (ร้อยละ 80) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ร้อยละ 56.41) อาจารย์ (ร้อยละ 43.84) และผู้ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการคือเจ้าหน้าที่ฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา (ร้อยละ 39.34) พบว่า การกำหนดชื่อผู้ใช้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในทุกตำแหน่งเช่นกัน นั่นคือ การใช้นามสกุลจริงเป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาตามตำแหน่งงาน พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ในแต่ละตำแหน่ง ประกอบด้วย คณบดี (ร้อยละ 61.11) รองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา (ร้อยละ 48.98) ประธานหลักสูตร (ร้อยละ 50.7) อาจารย์ประจำหลักสูตร (ร้อยละ 45.39) และเจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษา (ร้อยละ 40.3) กำหนดชื่อโดยการใช้ชื่อนามสกุลจริง

2.6 การระบุข้อมูลรายละเอียดส่วนตัว

การระบุข้อมูลรายละเอียดส่วนตัว (Profile) ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับให้บุคคลอื่นได้รับทราบคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ใช้ระบบรายนั้นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.64 ระบุข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวโดยเลือกที่จะเปิดเผยข้อมูลจริงเพียงบางส่วน รองลงมาร้อยละ 27.43 ระบุข้อมูลจริงเป็นส่วนใหญ่ และร้อยละ 14.93 ทำการปกปิดข้อมูลจริงไว้เป็นส่วนใหญ่ เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะ

ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และตำแหน่งงาน พบว่า ทุกกลุ่มคุณลักษณะมีการระบุรายละเอียดส่วนตัวที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่ของแต่ละกลุ่มจะทำการเปิดเผยข้อมูลบางส่วน รองลงมาคือ การให้ข้อมูลจริงส่วนใหญ่ และส่วนน้อยที่ทำการปกปิดข้อมูลจริงไว้เป็นส่วนใหญ่

2.7 วัตถุประสงค์ในการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของบุคลากรผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้ใช้แต่ละรายสามารถที่จะระบุได้หลายวัตถุประสงค์ ซึ่งพบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 85.76 มีวัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการติดต่อสื่อสารผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงาน รองลงมาร้อยละ 67.53 เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ และร้อยละ 50.52 เพื่อการแจ้งเตือนเรื่องงานและกิจกรรม ส่วนการค้นหาผู้เชี่ยวชาญเป็นวัตถุประสงค์ที่ถูกเลือกน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.22 เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามตามระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ ตำแหน่งงาน พบว่า ทุกกลุ่มมีวัตถุประสงค์การเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่สอดคล้องกัน คือ ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารผู้เกี่ยวข้อง และรองลงมาคือเพื่อการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลและความรู้ มีเพียงตำแหน่งทางวิชาการระดับรองศาสตราจารย์เท่านั้น ที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80 จะกำหนดวัตถุประสงค์การเข้าใช้ระบบไว้ 2 อย่าง คือ เพื่อการติดต่อสื่อสารผู้เกี่ยวข้อง และเพื่อการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลและความรู้

2.8 กิจกรรมที่ทำอยู่เป็นประจำในเครือข่ายสังคมออนไลน์

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ปฏิบัติอยู่เป็นประจำขณะเข้าใช้งาน ซึ่งสามารถกระทำได้หลายกิจกรรม โดยภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.17 ทำการแบ่งปันข้อมูลให้แก่เพื่อนหรือสมาชิกในเครือข่าย รองลงมาร้อยละ 47.92 คือการแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาต่างๆ ที่ปรากฏ และร้อยละ 46 คือแสดงความชอบใจ (Like) ในประเด็นที่สนใจ ส่วนกิจกรรมที่ผู้ใช้ปฏิบัติน้อยที่สุดคือการเขียนบล็อก คิดเป็นร้อยละ 4.69 เมื่อพิจารณาตามตำแหน่งทางวิชาการ พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 50.43 ทำการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 50.14 ทำการแบ่งปันข้อมูล ขณะที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 50 ให้ความสนใจในแบ่งปันข้อมูลมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 43.59 ทำการแสดงความชอบใจ และรองศาสตราจารย์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 ให้ความสนใจในการแบ่งปันข้อมูลมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 50 ทำการแสดงความคิดเห็นและการส่งข้อความสั้น ส่วนผู้ที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.3 ให้ทำการแสดงความชอบใจบนเครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุด รองลงมาร้อยละ 52.46 จะทำการแสดงความคิดเห็น และเมื่อพิจารณาตามตำแหน่งงาน พบว่า คณบดี ประธานหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตร ทำกิจกรรมที่สอดคล้องกัน คือ การแบ่งปันข้อมูลมากที่สุด รองลงมาคือการแสดงความคิดเห็น ส่วนรองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาและเจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษา ทำการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด และรองลงมาคือการแบ่งปันข้อมูล

2.9 ประโยชน์ที่ได้รับจากเครือข่ายสังคมออนไลน์

ผู้ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถที่จะได้รับประโยชน์อันหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำเครือข่ายสังคมออนไลน์ไปใช้สนับสนุนการทำงานในองค์กร ผลการศึกษาจากบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่

ร้อยละ 79.86 เห็นว่าสามารถช่วยให้การสื่อสารสะดวกรวดเร็วขึ้น รองลงมาร้อยละ 65.97 คือช่วยให้การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารดีขึ้น และร้อยละ 54.86 คือช่วยให้การทำงานมีความง่ายขึ้น ส่วนประโยชน์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบน้อยที่สุด คือ การช่วยให้ผู้ใช้ระบบกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น (ร้อยละ 18.4) เมื่อแยกพิจารณาตามคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และตำแหน่งงาน คนส่วนใหญ่ของทุกๆ กลุ่มมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือ การมองเห็นประโยชน์ด้านการติดต่อสื่อสารสะดวกรวดเร็วขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารดีขึ้น มีเฉพาะตำแหน่งทางวิชาการระดับรองศาสตราจารย์เท่านั้นที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 มองว่าช่วยให้การติดต่อสื่อสารสะดวกรวดเร็วขึ้นและช่วยให้การทำงานมีความง่ายขึ้น และรองลงมา ร้อยละ 60 เห็นว่าเป็นแหล่งเก็บข้อมูลสำหรับการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้

3. พฤติกรรมการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์

ในการศึกษาพฤติกรรมการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ของบุคลากรที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลในการประกันคุณภาพการศึกษา ความถี่ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ แหล่งความรู้ที่เลือกใช้ประกอบการปฏิบัติงานในการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในองค์กร และอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในองค์กร

3.1 ประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล โดยภาพรวม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.26 เคยทำการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เพื่อนร่วมงาน ส่วนที่เหลือร้อยละ 26.74 ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล เนื้อหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามทำการแลกเปลี่ยนแบ่งปันมากที่สุด คือ ข่าวสารที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.54 รองลงมาร้อยละ 36.45 คือเอกสารเข้าร่วมฝึกอบรมหรือสัมมนา และร้อยละ 30.78 คือเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และตำแหน่งงาน พบว่า ทุกกลุ่มคุณลักษณะมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลที่มีเนื้อหาสอดคล้องกัน กล่าวคือ เนื้อหาที่มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันมากที่สุดสามอันดับแรก คือ ข่าวสารที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา เอกสารการเข้าร่วมฝึกอบรมสัมมนา และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา

3.2 จำนวนครั้งในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลบนเครือข่ายสังคมออนไลน์

การแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลในเครือข่ายสังคมออนไลน์ในการประกันคุณภาพของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล 1.51 ครั้งต่อสัปดาห์ ($Sd.=2.027$) เมื่อพิจารณาตามตำแหน่งทางวิชาการ พบว่า รองศาสตราจารย์ทำการแลกเปลี่ยนแบ่งปันมากที่สุด ($\bar{X}=2.50$, $Sd.=3.308$) ส่วนผู้ที่แลกเปลี่ยนแบ่งปันน้อยที่สุดคืออาจารย์ ($\bar{X}=1.39$, $Sd.=2.000$) เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการประกันคุณภาพศึกษามากกว่า 5 ปี

จะแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลมากที่สุด (\bar{X} =1.78, Sd =2.479) ตรงข้ามกับผู้ที่มีประสบการณ์ในการประกันคุณภาพ การศึกษาน้อยที่สุดคือ 1-2 ปี จะแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลน้อยที่สุดเช่นกัน (\bar{X} =0.97, Sd =205) และเมื่อพิจารณา ตามตำแหน่งงาน พบว่า คณบดี ทำการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลมากที่สุด (\bar{X} =2.25, Sd =2.523) ส่วนตำแหน่งงานที่ ทำการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลน้อยที่สุด คือ อาจารย์ประจำหลักสูตร (\bar{X} =1.33, Sd =1.876)

3.3 แหล่งความรู้ที่เลือกใช้หรือเข้าถึงในการปฏิบัติงาน

แหล่งความรู้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกใช้หรือเข้าถึง เมื่อมีความจำเป็นในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงานในการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งอาจเลือกใช้ได้หลายแหล่ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.33 เลือกใช้คู่มือประกันคุณภาพการศึกษา รองลงมาร้อยละ 36.28 คือการ สอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และร้อยละ 23.26 สอบถามจากเพื่อนร่วมงาน เมื่อพิจารณา คุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ทำงานในการประกันคุณภาพ การศึกษา และตำแหน่งงาน พบว่า ทุกคุณลักษณะส่วนใหญ่ เลือกใช้แหล่งความรู้ที่เป็นคู่มือประกันคุณภาพการศึกษา มากที่สุด รองลงมาคือการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ยกเว้นผู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่ประกัน คุณภาพการศึกษาส่วนใหญ่ จะใช้วิธีการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ การใช้คู่มือประกันคุณภาพการศึกษา

3.4 ระดับการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในหน่วยงาน

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในหน่วยงาน พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.96 เห็นว่าการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการประกัน คุณภาพการศึกษาในหน่วยงาน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามตาม ตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา และตำแหน่งงาน พบว่าคนส่วนใหญ่ของทุกกลุ่ม มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ มองว่าการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาใน หน่วยงานอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 30 เห็นว่าอยู่ในระดับมาก

3.5 ระดับความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในหน่วยงาน

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของ บุคลากรในหน่วยงานที่สังกัด พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.43 เห็นว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของผู้ตอบ แบบสอบถามตามตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์ในการประกันคุณภาพการศึกษา และตำแหน่งงาน พบว่าคน ส่วนใหญ่ของทุกกลุ่มมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ มองว่าระดับความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของ บุคลากรในหน่วยงานที่สังกัดอยู่ในระดับปานกลาง

3.6 อุปสรรคในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับอุปสรรคที่มีต่อการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกัน คุณภาพการศึกษาของหน่วยงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 89.9 มีความเห็นว่าในหน่วยงานที่ สังกัดมีปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ โดยปัญหาที่เป็นอุปสรรคมาก คือ การขาดความรู้ความ เข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้ คิดเป็นร้อยละ 42.71 รองลงมาคือการขาดผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพ

การศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.19 และการขาดแนวปฏิบัติที่ดี คิดเป็นร้อยละ 35.07 เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถามตามตำแหน่งทางวิชาการ พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 45.85 เห็นว่าปัญหาที่เป็นอุปสรรคมากที่สุดคือ การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.46 เห็นว่าปัญหาที่เป็นอุปสรรคมากที่สุดคือ การขาดผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพ รองศาสตราจารย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 30 มีความเห็นว่าปัญหาที่เป็นอุปสรรคมากที่สุดคือการไม่มีเวลาในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ ส่วนผู้ที่ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 40.98 เห็นว่าปัญหาที่เป็นอุปสรรคมากที่สุด คือ การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ เมื่อพิจารณาตามตำแหน่งงาน พบว่า คณบดี (ร้อยละ 38.89) ประธานหลักสูตร (ร้อยละ 49.3) และเจ้าหน้าที่งานประกันคุณภาพการศึกษา (ร้อยละ 40.3) เห็นว่าการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้เป็นปัญหามากที่สุด ส่วนรองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 48.98 มองว่ามีปัญหาเรื่องไม่มีเวลาในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ ส่วนอาจารย์ประจำหลักสูตรส่วนใหญ่ ร้อยละ 41.84 เห็นว่าการขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นปัญหามากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกัน คุณภาพ การศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทั้ง 9 แห่ง พบว่า

1. ในการประยุกต์ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สนับสนุนการทำงานของบุคลากรในระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มีความสอดคล้องกับแนวคิด 4Cs ของ CGI Group Inc (2012) ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา (Contents) พบว่าเนื้อหาส่วนใหญ่ที่การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน คือ ข่าวสารที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา เอกสารเข้าร่วมฝึกอบรมหรือสัมมนา และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา 2) ด้าน การสื่อสาร (Communication) พบว่า วัตถุประสงค์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของบุคลากรส่วนใหญ่ คือ การ สื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงาน นับเป็นวัตถุประสงค์หลักของผู้ใช้ระบบส่วนใหญ่ 3) ด้านชุมชน (Community) พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามในสี่ส่วนเป็นสมาชิกในชุมชนเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยมีเพื่อนร่วมงานในระบบเครือข่ายส่วนใหญ่ อยู่ที่ร้อยละ 20–39 และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม (Collaboration) พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการ แลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ผ่านระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ 1–2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ และทำการแสดงความคิดเห็นหรือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อประเด็นที่ตนสนใจในระบบ จะเห็นได้ว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์มีศักยภาพเพียงพอต่อ การประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือประกอบการทำงานในองค์กร โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ซึ่งแต่ละแห่ง มีวิทยาเขตและคณะกระจายกันอยู่หลายพื้นที่ห่างไกลกัน ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การ แลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและความรู้ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน

2. ทางด้านพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการประกัน คุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการใช้ เครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบการทำงานในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการ ติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลและความรู้ในการทำงาน การแจ้งเตือนเรื่องงานและกิจกรรม เนื่องจากการมองเห็นประโยชน์ที่หลากหลาย ช่วยให้เกิดการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว และการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร

ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Wang and Kobsa (2009) ที่ศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศในเครือข่ายสังคมออนไลน์ พบว่าพนักงานในองค์กรต่างๆ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในทางสังคม เพื่อให้การติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนร่วมงาน บุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลส่วนใหญ่มีการเข้าใช้งาน 11-20 ครั้ง ต่อสัปดาห์ และใช้เวลามากกว่า 30 นาทีต่อครั้ง โดยเฉพาะบุคลากรในกลุ่มเจ้าหน้าที่ประกันคุณภาพการศึกษา ประธานหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตร ส่วนระดับผู้บริหาร ซึ่งได้แก่คณบดีและรองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษาจะใช้เวลาต่อครั้งที่น้อยกว่า ซึ่งตรงข้ามกับผลการศึกษาของ Liengpradit, Sinthupinyo, & Anuntavoranich (2014) ที่พบว่าจำนวนครั้งและเวลาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในปี 2011 เทียบกับปี 2014 พบว่า จำนวนครั้งในการใช้งานจะเพิ่มขึ้น นั่นคือ จะเข้าใช้ทุกครั้งที่มีการแจ้งเตือนจากระบบ แต่จะใช้เวลาเพียงไม่กี่วินาทีเท่านั้นในการใช้งานต่อหนึ่งครั้ง ซึ่งความไม่สอดคล้องกันนี้อาจเกิดจากความแตกต่างในบริบทของผู้ใช้ระบบ ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มักจะใช้โทรศัพท์ได้ตลอดเวลา ในขณะที่บุคลากรในหน่วยงานนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ไม่ใช้บ่อยเกินไปหรือใช้เฉพาะในเวลาพักจากงานปกติ ซึ่งการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เสมือนหนึ่งเป็นการพักเบรกระหว่างการทำงาน (Danaei, Shahabi & Mehdiabadi, 2011) ทั้งนี้ บุคลากรผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์บนวัตถุประสงค์หลายด้าน เช่น การติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน การแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล การติดตามงานและกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น จึงส่งผลให้ระยะเวลาเข้าใช้ต่อครั้งนานกว่า อุปกรณ์ที่ใช้ส่วนใหญ่คือโทรศัพท์มือถือ ยกเว้นผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป มักเลือกอุปกรณ์ประเภทคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล เช่นเดียวกับการศึกษา Arpa Jirakoonsombat et al (2013) ซึ่งศึกษาการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์สำหรับการทำงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่ามีการใช้โทรศัพท์มือถือในการเข้าถึงมากที่สุด รองลงมาคือเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล เมื่อเข้าใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แล้ว กิจกรรมที่บุคลากรส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ คือการแบ่งปันข้อมูลให้แก่เพื่อนหรือสมาชิกในเครือข่าย และการแสดงความคิดเห็นหรือการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่อเนื้อหาต่างๆ ที่ปรากฏในเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งส่วนใหญ่บุคลากรแต่ละราย จะมีเพื่อนร่วมงานที่ปรากฏอยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์อยู่ในสัดส่วน ร้อยละ 20 -39 ของเพื่อนร่วมงานที่มีอยู่จริง ยกเว้นผู้ที่ดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ที่มีสัดส่วนเพื่อนร่วมงานปรากฏในเครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่มีมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป ดังผลการวิจัยของ Danaei, Shahabi and Mehdiabadi (2011) ที่ได้ระบุว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถสร้างเครือข่ายระหว่างเพื่อนร่วมงาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางวิชาการได้ ในการให้ข้อมูลรายละเอียดส่วนตัวในเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้น บุคลากรส่วนใหญ่เลือกที่จะเปิดเผยข้อมูลจริงเพียงบางส่วนเท่านั้น เนื่องจากเนื้อหาข้อมูลดังกล่าวมีความเป็นส่วนตัว จึงส่งผลต่อความกังวลของผู้ใช้ระบบ ดังที่ Wang and Kobsa (2009) ได้ระบุถึงความกังวลเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ที่มีโอกาสที่จะถูกคุกคามได้ ได้แก่ การคุกคามจากเพื่อนร่วมงาน จากนายจ้างหรือผู้บังคับบัญชา และจากตัวระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์เอง ซึ่งผู้ใช้มีอาจทราบได้ว่าระบบจะมีการนำข้อมูลในระบบส่งต่อไปที่ใดหรืออาจนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ เป็นต้น

3. พฤติกรรมในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ของบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวนสามในสี่ส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเนื้อหาข้อมูลที่แลกเปลี่ยนแบ่งปันส่วนใหญ่ คือ ข่าวสารที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา เอกสารการเข้าร่วมฝึกอบรมหรือ

สัมมนา และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา โดยทำการแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันสัปดาห์ละ 1–2 ครั้ง จะเห็นได้ว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์สามารถสร้างพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลและความรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ของผู้คนในสังคมปัจจุบัน (Tan, 2013) อย่างไรก็ตาม การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือหลายชนิดผสมผสานกัน เช่น การศึกษาคูณ การเรียนรู้โดยการปฏิบัติงาน เป็นต้น ส่วนแหล่งความรู้ที่ถูกใช้ประกอบการทำงานมากที่สุด คือ คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา และการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงสอบถามเพื่อนร่วมงานที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเรื่องนั้นๆ

4. ปัญหาที่สำคัญซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล คือ การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้ และการขาดผู้เชี่ยวชาญในด้านการประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงการขาดแนวปฏิบัติที่ดีในการปฏิบัติงานในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย ดังนั้น บุคลากรส่วนใหญ่จึงมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า ระดับการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ และระดับความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในหน่วยงานอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เป็นไปตามการรายงานผลการประเมินตนเองในระบบฐานข้อมูลด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงจุดที่ควรพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในองค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของ จันทรเพ็ญ หล้าปา (2551) ที่ศึกษาความรู้ความเข้าใจของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีล้านนา ซึ่งพบว่าบุคลากรสายบริหาร สายวิชาการ สายปฏิบัติการ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจมาตรฐานการประกันคุณภาพในระดับปานกลาง

สรุปได้ว่า พฤติกรรมของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลนั้น ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและความรู้ระหว่างเพื่อนร่วมงาน แต่อย่างไรก็ตาม บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่เป็นระบบ รวมถึงการขาดผู้เชี่ยวชาญด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จึงทำให้ระบบการจัดการความรู้หรือการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ไม่เป็นไปตามแนวทางของระบบประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้น มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจำเป็นต้องมีการวางระบบการใช้งาน กำหนดนโยบาย มาตรฐาน และข้อตกลงต่างๆ ที่ชัดเจน เช่น ประเด็นความรับผิดชอบต่อข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลที่นำเสนอ กรอบเนื้อหาที่เป็นไปในเชิงวิชาการ รูปแบบการใช้อย่างเหมาะสม การตรวจสอบเนื้อหา เป็นต้น (Schlenkrich & Sewry, 2012) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบถึงรูปแบบและวิธีการประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดหรือเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา โดยอาจถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน ส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายอันแท้จริงในการประยุกต์ใช้ มีการซักซ้อมความเข้าใจให้ตรงกันทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ โดยอาศัยกลยุทธ์ต่างๆ ในการกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ที่หลากหลายเพิ่มขึ้น ประกอบกับการพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านประกันคุณภาพการศึกษาหรืออาจทำความร่วมมือเพื่อเชื่อมโยงผู้เชี่ยวชาญต่างสถาบันเข้าด้วยกัน เพื่อปรับปรุงจุดด้อยตามมุมมองของบุคลากรผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ตามที่มีผู้ตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาได้ระบุไว้ ทั้งนี้ อาจมีการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กรขึ้นมาเฉพาะ สำหรับการใช้ประกอบการทำงานในระบบ

ประกันคุณภาพการศึกษา เช่นเดียวกับภาคธุรกิจชั้นนำของโลกที่หลายแห่งที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์ภายในองค์กรในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติงาน โดยจะต้องมีฟังก์ชันในการจัดการเนื้อหาที่มีเครื่องมือสำหรับการโพสต์ (Post) การอัปโหลดเอกสาร (Upload) การเขียนบล็อก (Blog) เป็นต้น ฟังก์ชันในการสื่อสารที่มีเครื่องมือสำหรับการแชท (Chat) การแจ้งเตือน (Alert) เป็นต้น ฟังก์ชันในการจัดการชุมชนที่มีเครื่องมือสำหรับการจัดกลุ่มสมาชิก (Group) การกำหนดปฏิทินกิจกรรม (Activity calendar) เป็นต้น และฟังก์ชันในการมีส่วนร่วมที่มีเครื่องมือสำหรับการแสดงความคิดเห็น (Comment) การโหวต (Vote) การให้คะแนน (Ranking) เป็นต้น ซึ่งในการพัฒนาระบบขึ้นมาเฉพาะนั้น จะทำให้ได้เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของข้อมูลที่เผยแพร่ การระบุตัวผู้ใช้ระบบว่าเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริง ระบบมีองค์ประกอบที่ตรงกับความต้องการของสถาบันมากที่สุด เช่น การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ เอกสาร แนวปฏิบัติ คู่มือประกันคุณภาพการศึกษา เอกสารการฝึกอบรม และองค์ความรู้ต่างๆ โดยอาจมีการจัดระบบที่เป็นหมวดหมู่ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จะช่วยเกิดความง่ายต่อการเข้าถึงและการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ และแก้ปัญหาที่พบมากที่สุดในการประกันคุณภาพการศึกษา คือการจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้องไม่เป็นระบบ (ศิริวารรัตน์ นุททล, 2556) ระบบที่พัฒนานั้นจะต้องรองรับการทำงานบนโทรศัพท์มือถือเป็นหลัก เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่บุคลากรส่วนใหญ่เลือกใช้ และควรมีการระบบการเชื่อมโยงไปยังผู้เชี่ยวชาญที่สามารถติดต่อหรือเข้าถึงได้โดยง่าย ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในการปฏิบัติงานผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยพัฒนาไปในทางที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อที่จะได้เข้าใจถึงมูลเหตุหรือแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของผู้ใช้ระบบในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ของบุคลากรในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นระบบงานที่ครอบคลุมกิจกรรมทุกๆ ด้าน ในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะได้นำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการวางแผน แก้ปัญหา และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อกระบวนการพัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กัลยา วิณิชย์บัญชา. (2547). *หลักสถิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทร์เพ็ญ หล้าปา. (2551). *ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของบุคลากรที่มีต่อระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่ เชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. (2558) *ระบบจัดการความรู้ 9 มทร. + 2*. สืบค้นจาก <http://km9rmut.rmutsb.ac.th>.
- ลัดดา เจริญจิตต์ตรง และคณะ. (2550). เทคโนโลยีกับการจัดการความรู้ในองค์กร. *วารสารวิทยบริการ*, 18(2), 58–69.
- ศิริวรรัตน์ หุนหวล. (2556). *พฤติกรรมการสื่อสารและแนวทางในการแก้ปัญหาในการทำประกันคุณภาพการศึกษาผ่านระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออนไลน์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558a). *คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558b) *ระบบฐานข้อมูลด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก <http://www.chaqa.mua.go.th>.
- เสรี เพิ่มชาติ. (2552). *รายงานการวิจัยการจัดการความรู้สู่งานประกันคุณภาพ ประสพการณ์ร่วมการเล่าเรื่องสู่เรื่องเล่าบนแนวทางองค์กรอัจฉริยะ*. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- อมรรวรรณ คันทะ และ กิตติพงษ์ โสภณธรรมญาณ. (2556). *ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษา กรมฝีมือแรงงาน*. ใน *มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, การประชุมวิชาการระดับชาติ การวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 30*. (น. 424–434). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- Albalooshi, N., Mavridis, N., & Al-Qirim, N. (2012). A survey on social networks and organization development. *The 2012 International Conference on Collaboration Technologies and Systems (CTS 2012)*. doi:10.1109/cts.2012.6261102
- Arpa Jirakoonsombat, et al. (2013). Social media in Thai workplace. *Proceedings of the 4th International Conference on Engineering, Project, and Production Management (EPPM 2013)*, 655–600.
- Boyd, D.M., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 210–230.

- Chang, T.-S., & Hsiao, W.-H. (2014, January–February). Time spent on social networking sites: Understanding user behavior and social capital. *System Research and Behavioral Science*, 31(1), 102–114.
- Cummings, J. (2013). The impact of intra-organizational social networking sites on impression formation. *Journal of Information Systems Applied Research*, 6(2), 40–50.
- CGI Group Inc. (2012). *Enterprise social networking*. Retrieved from <https://www.cgi.com/sites/default/files/white-papers/Enterprise-social-networking-white-paper.pdf>
- Danaei, A., Shahabi, A., & Mehdiabadi, A. (2011, December). Social knowledge management (Case studying of Islamic Azad University of Semnan Branch). *International Journal of Business and Commerce*, 1(4), 8–21.
- Dialogue consulting. (2013). *Introduction to implementing enterprise social networks*. Retrieved from <http://www.dialogueconsulting.com.au>.
- Din, N., Yahya, S., & Kassim, R. (2008). Online social network for quality of life. *Social and Behavioral Sciences*, 35, 713–718.
- Harden, G. (2012). Knowledge sharing in the workplace: a social networking site assessment. 45th *Hawaii International Conference on System Sciences*. doi:10.1109/hicss.2012.408
- Jeon, S., Kim, Y., & Koh, J. (2011). An integrative model for knowledge sharing in communities-of-practice. *Journal of Knowledge Management*, 15(2), 251–269.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W., (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30, 607–610.
- Liengpradit, P., Sinthupinyo, S., & Anuntavoranich, P. (2014). Trend of facebook usage behavior and impacts on the attitudes amongst friends in social network circle of Thai youths: case study on college students. *International Journal of Social Science*, 3 (2), 68–80.
- Machin–Mastromatteo, J. M. (2010). Exploring users' information behavior in social networks. In *Proceedings of the 2nd QQML 2010 International Conference*, Chania, Crete, Greece.
- Masrek, M. N., & Edang, C. (2012). The antecedents of knowledge sharing behavior in an internet environment. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 2(9), 9454–9459.
- Musial, K., Budka, M., & Juszczyszyn, K. (2013, July). Creation and growth of online social network how do social network evolve?. *World Wide Web*, 16(4), 421–447.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H., (1994). *Psychometric Theory* (3rd ed.). New York: McGraw–Hill.

- Richter, A., & Riemer, K. (2009). Corporate social networking sites—modes of use and appropriation through co–evolution. *20th Australasian Conference on Information System, Melbourne, Australia*.
- Rooksby, A., et al. (2009). *Social networking and the workplace*. The UK Large Scale Complex IT Systems Initiative.
- Schlenkrich, L., & Sewry, D. (2012). Factors for successful use of social networking sites in higher education. *South African Computer Journal*, 49, 12–24.
- Tan, C. N. L. (2013, September). Determinants of successful knowledge sharing behavior in social networking sites. *Journal of Knowledge Management Practice*, 14(3), 1–12.
- Wang, Y., & Kobsa, A. (2009). Privacy in online social networking at workplace. *2009 International Conference on Computational Science and Engineering*. doi:10.1109/cse.2009.438
- Yu, T.K., Lu, L.C., & Liu, T.F. (2010). Exploring factors that influence knowledge sharing behavior via weblogs. *Computers in Human Behavior*, 26(1), 32–41.

การวิเคราะห์บทความวิจัยของอาจารย์ วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ปรากฏในฐานข้อมูล SCOPUS และ Web of Science

ปฤชฌีนา นาคทรพรพ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เอกสารโดยวิเคราะห์จำนวนบทความวิจัยของคณาจารย์วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ตีพิมพ์และปรากฏในฐานข้อมูลสากล Scopus และ Web of Science ช่วง พ.ศ. 2539 ถึง พ.ศ. 2557 (ค.ศ.1996–2014) การอ้างอิงผลงาน จำนวนความถี่การอ้างอิง รวมทั้งศึกษาวารสารและคุณภาพวารสารที่คณาจารย์เลือกใช้ตีพิมพ์บทความวิจัย และเปรียบเทียบวารสารกับฐานข้อมูลออนไลน์ของสำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อต้องการทราบแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการผลิตผลงานวิจัย และเป็นแนวทางจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่เหมาะสมเพิ่มเติมให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ รวมทั้งการศึกษาแนวโน้มและทิศทางการตีพิมพ์ของคณาจารย์ในระยะ 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2558–2562 หรือ ค.ศ.2015–2019) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการแบบบรรณมิติ (Bibliometric) ผลวิจัยพบว่า มีบทความวิจัยของคณาจารย์วิทยาลัยฯ ปรากฏในฐาน Scopus และ Web of Science จำนวนใกล้เคียงกัน คือ 881 เรื่อง และ 889 เรื่องตามลำดับ งานที่ถูกอ้างอิงมีมากกว่าร้อยละ 90 ในทั้งสองฐานข้อมูล แต่มีงานเพียง 20 เรื่อง (ร้อยละ 2.27) และ 18 (ร้อยละ 2.02) เรื่อง (Scopus และ Web of Science ตามลำดับ) ที่มีจำนวนความถี่การอ้างอิงมากกว่า 100 ครั้ง บทความในปี 2014 พิมพ์มากที่สุด (99 เรื่อง) (ฐาน Scopus) และบทความในฐาน Web of Science พิมพ์ปี 2008 มากที่สุด (100 เรื่อง) วารสารที่ตีพิมพ์บทความของคณาจารย์ส่วนใหญ่เป็นวารสารระดับตีพิมพ์ถึงดี (Q1 – Q3) มากกว่าร้อยละ 90 วารสาร Journal of Applied Polymer Science ตีพิมพ์ผลงานคณาจารย์มากที่สุดในทั้ง 2 ฐานข้อมูล วารสารที่ตีพิมพ์บทความวิจัยพบในฐานข้อมูลออนไลน์เป็นส่วนใหญ่โดยพบในฐาน ScienceDirect มากที่สุด แนวโน้มและทิศทางการวิจัยของคณาจารย์ใน 5 ปีข้างหน้าอยู่ในกลุ่มวิจัยด้าน Materials Science (Scopus) และ Chemistry (Web of Science) มากที่สุด และพบว่าคณาจารย์มีแนวโน้มให้ความสนใจผลิตงานในกลุ่มวิจัยด้าน Energy Fuels (Scopus) และ Energy (Web of Science) อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยทำให้เห็นถึงขีดความสามารถของคณาจารย์ใน

¹ ศูนย์ข้อมูลอัจฉริยะและเทคโนโลยีทางการศึกษา วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การผลิตงานวิจัย ตีพิมพ์ผลงานในวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับในเวทีวิจัยระดับนานาชาติ สะท้อนให้เห็นข้อมูลว่ามีผลงานถูกอ้างอิงอย่างน้อยเพียงใด อยู่ในกลุ่มวิจัยเรื่องใดบ้าง มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนคณาจารย์ในการผลิตผลงานวิจัยให้มากขึ้นเพื่อนำองค์กรไปสู่สถาบันระดับนานาชาติ สร้างแรงจูงใจให้อาจารย์ผลิตผลงานวิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมที่ภาคอุตสาหกรรมสนใจและสามารถจดสิทธิบัตรได้ ปัญหาที่พบในงานวิจัยนี้คือการค้นโดยใช้ชื่อหน่วยงานที่ปรากฏในงานตีพิมพ์มีหลายแบบแตกต่างกัน ชื่อคณาจารย์มีการสะกดผิด ฐานข้อมูลแต่ละฐานมีการรวบรวมแหล่งทรัพยากรไว้ไม่เท่ากันซึ่งมีผลทำให้การแสดงผลแต่ละด้านต่างกัน

คำสำคัญ : บทความวิจัย, การวิเคราะห์การอ้างอิง, คุณภาพวารสาร, Scopus, Web of Science

An Analysis of Research Papers Indexed in Scopus and Web of Science which Authored by Faculty Staff of the Petroleum and Petrochemical College, Chulalongkorn University

Prichajejan Nakornthap¹

Abstract

This research studied and analyzed the document which highlighted : The number of the Petroleum and Petrochemical College, Chulalongkorn University (PPC) Faculty's research publications found in Scopus and Web of Science Databases during years B.C. 2539–2557 (1996–2014); analyzed number of citations, cited works, and time–cited; analyzed quality of published–journals which faculty used for publish articles and compared them with the online databases at Chulalongkorn University for using as information for the administrator to support more resources; studies trend of PPC's research works in the next 5 years (2015–2019). The research used bibliometric analysis. The results found that PPC's faculty publications found in similar number of research articles 881 articles (Scopus) and 889 articles in Web of Science. Publications both in Scopus and Web of Science were cited more than 90 %. But it had only 20 (2.27 %) and 18 (2.02 %) articles (from Scopus and Web of Science respectively) which were cited more than 100 times. Publications most published in year 2014 = 99 articles (Scopus) while publications in Web of Science most published in year 2008 = 100 articles. More than 90 % of journals are in top quartiles (quartile rate 1 to 3). Journal of Applied Polymer Science is most published Faculty's publications in both Scopus and Web of Science. Almost of published journals were found in the Online Databases at Chulalongkorn University and most found in ScienceDirect (both in Scopus and Web of Science). Faculty member's research areas in next 5 years (2015–2019) in Scopus and Web of Science are highest in “Materials Science” and “Chemistry” respectively. The research also found that the research area in field of Energy Fuels/ Energy would be trend of faculty's research works continuously. The research was shown the capability of PPC's faculty to do research articles

¹ Library and Information Technology Center, the Petroleum and Petrochemical College,
Chulalongkorn University E-mail prichajejan.n@chula.ac.th

and recognized from the International research conferences. The research also reflected the indept information of faculty's publication during past 19 year in which research areas; how many cited worked. The university should be support and motivate faculty to publish more research articles to lift the organization to the international institution. The university should encourage the faculty members to continue the advance research, the innovation with industrials and can be patented. This research had problems in searching from different names of institution, wrong name of faculty members, and different sources which kept in Scopus and Web of Science.

Keywords: Research Papers, Citation Analysis, Journal Quality, Scopus, Web of Science

บทนำ

วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่าคณะจัด ได้รับพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2531 เนื่องจากอุตสาหกรรมเกี่ยวกับปิโตรเลียม ปิโตรเคมีและพอลิเมอร์มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นเพื่อให้มีหน่วยงานวิชาการที่จะทำการศึกษาวิจัย ผลิตบุคลากรระดับสูง ให้คำแนะนำและร่วมดำเนินการกับหน่วยงานต่างๆ ของทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนในการพัฒนาอุตสาหกรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยรวมในอนาคต (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531) ประกอบกับประเทศไทยมีความต้องการบุคลากรทางด้านนี้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วสืบเนื่องจากการขุดพบก๊าซธรรมชาติในประเทศไทยอันนำไปสู่โครงการอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ทำให้มีการลงทุนหลายแสนล้านบาทในการสร้างโรงกลั่นน้ำมัน โรงแยกแก๊สธรรมชาติ โรงงานปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมต่อเนื่องด้านพลาสติก พอลิเมอร์ เส้นใยสังเคราะห์ ฯลฯ โดยที่อุตสาหกรรมที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจจากเหล่านี้มีความต้องการกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจำนวนมากในทุกระดับ เป็นสาเหตุให้รัฐบาลมีโครงการเร่งรัดการผลิตบุคลากรด้านวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีด้านปิโตรเคมีทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างจริงจัง (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี, 2556, น.4) ต่อมาวิทยาลัยปิโตรเลียมฯ จึงได้เปิดหลักสูตรมหาบัณฑิตนานาชาติในปี พ.ศ. 2536 ในระดับบัณฑิตศึกษาสาขาเทคโนโลยีปิโตรเคมี และวิทยาศาสตร์พอลิเมอร์ และขยายหลักสูตรสอนในระดับดุษฎีบัณฑิตศึกษาด้านเทคโนโลยีปิโตรเคมี และวิทยาศาสตร์พอลิเมอร์ โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัย 3 แห่งในสหรัฐอเมริกา คือ The University of Michigan (Ann Arbor), Case Western Reserve University, และ University of Oklahoma (Norman) และต่อมาในปี พ.ศ. 2545 วิทยาลัยปิโตรเลียมฯ ได้มีความร่วมมือกับสถาบันในประเทศฝรั่งเศสคือ Institut Francais du Petrole (IFP) เพื่อเปิดสอนสาขาเทคโนโลยีปิโตรเลียมเพิ่มอีกสาขาหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือด้านการศึกษาและการวิจัยกับสถาบันการศึกษาในประเทศต่าง ๆ อีกหลายแห่งทั้งในแถบทวีปเอเชียและทวีปยุโรป

การที่วิทยาลัยปิโตรเลียมฯ มีความร่วมมือด้านการเรียนการสอนและการวิจัยกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ทำให้อาจารย์ของวิทยาลัยปิโตรเลียมฯ เริ่มมีผลงานการตีพิมพ์ปรากฏในวารสารระดับนานาชาติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 (คศ. 1996) เป็นต้นมา และมีผลงานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลากว่า 20 ปี ยังไม่เคยมีผู้ใดได้ทำการวิเคราะห์ผลงานวิจัยของอาจารย์ในลักษณะนี้ออกมาเลย การเลือกศึกษาผลงานวิจัยของวิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี เนื่องจากอาจารย์ที่สถาบันนี้มีศักยภาพในการผลิตผลงานปีละ 3.5-4 เรื่องต่อคน อันเป็นจำนวนสูงสุดในประเทศ (Pomthong Malakul, 2012) โดยวิทยาลัยฯ มีคณาจารย์อยู่เพียง 23 คน การวิจัยนี้จะช่วยให้เห็นว่าอาจารย์มีการผลิตงานวิจัยในกลุ่มสาขาใดบ้าง มีผลงานที่มีคนนำไปอ้างอิงมากน้อยเพียงไร คุณภาพวารสารที่ตีพิมพ์ผลงานเป็นอย่างไร ผลที่ได้จากการวิจัยจะมีส่วนช่วยในการนำไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดประเด็นของการทำวิจัยในอนาคต เป็นแนวทางให้ทราบว่าการส่งเสริมงานวิจัยด้านใดให้เข้มแข็ง หรือยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องใดบ้าง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับงานวิจัยในอนาคตให้ก้าวไปสู่สถาบันระดับนานาชาติ

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้จัดทำโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและการพัฒนา มหาวิทยาลัยแห่งชาติขึ้นโดยบรรจุโครงการนี้ไว้ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง พ.ศ. 2555 (โครงการ SP2) โดยให้ความสำคัญกับ “การเพิ่มสมรรถนะการผลิตผลงานและบุคลากรวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย” ให้สูงขึ้น ควบคู่กับ “การส่งเสริมการวิจัยในมหาวิทยาลัยทุกกลุ่มอย่างกว้างขวาง” โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1. เพื่อยกระดับ มหาวิทยาลัยไทยให้มีศักยภาพด้านวิจัยที่สูงขึ้น และยกระดับมหาวิทยาลัยที่มีศักยภาพด้านการวิจัยของประเทศสู่ มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติที่มีขีดความสามารถระดับโลก (World-Class University) 2. เพื่อผลิตกำลังคนระดับสูง ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาภาคการผลิต (Real sector) ทั้งภาคอุตสาหกรรมและระบบ นวัตกรรม ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีระดับนานาชาติ 3. เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา การวิจัยพัฒนาและการฝึกอบรมนานาชาติในภูมิภาค (Regional Education Hub) (พรชนิตร์ สีนาราช, 2554) โดยมีกลุ่มส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่และใช้ประโยชน์งานวิจัย สำนักประสานและ ส่งเสริมกิจการ อุดมศึกษาเป็นหน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน้าที่หลักในกำหนดทิศทาง นโยบายและเกณฑ์ในการส่งเสริมสนับสนุน การวิจัย พัฒนานวัตกรรมและถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีใน สถาบันอุดมศึกษาตลอดจนเผยแพร่งานวิจัยต่อสาธารณชน (จารุรินทร์ ภูระยา, มปป., น. 3)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยมาโดยตลอดเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2525–2529) ได้กำหนดเป็นนโยบายการพัฒนา มหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัย วิจัย จัดสรรและส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนการสอนเข้ากับ การวิจัย มีกลไกสนับสนุนครบวงจร สนับสนุนงบประมาณการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการวิจัย สนับสนุนทุนสำหรับอาจารย์ใหม่/นักวิจัยใหม่เพื่อ พัฒนาศักยภาพการวิจัย แสวงหาแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยทั้งจากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย (จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2557, น. 55) ผลักดันให้นำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ทั้งในวงวิชาการและสังคมเพื่อการใช้ประโยชน์อย่าง กว้างขวางต่อยอดการสร้างองค์ความรู้ สนับสนุนให้เกิดการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ การจัดประชุมนานาชาติ และการเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่สังคมในช่องทางต่าง ๆ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557, น. 66–67)

Lee, Au, Li, & Law (2014) พบว่ามหาวิทยาลัยที่มีนักวิจัยที่ผลิตผลงานตีพิมพ์และผลงานถูกอ้างอิงเป็น จำนวนมากนั้น เป็นการลงทุนที่มีคุณค่ายิ่งต่อการจ้างไว้ (Valuable assets) มหาวิทยาลัยสามารถใช้จำนวนการ อ้างอิงผลงานเพื่อพิจารณาการให้ทุนวิจัย, การให้การสนับสนุน หรือเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการแก่ผู้เป็นเจ้าของงาน การขอการสนับสนุนทุนวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ การขอทุนการศึกษา รวมทั้งให้ ความเห็นว่าปัจจุบันมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วโลกต่างพยายามพัฒนางานวิจัยให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นดังนั้นการคัดเลือก วารสารที่มีชื่อเสียงสำหรับลงผลงานวิจัยจะเป็นเรื่องปกติที่นิยมปฏิบัติกัน

การค้นหาและรวบรวมผลงาน การอ้างอิงผลงานจึงเป็นงานที่มีความสำคัญต่อภารกิจของมหาวิทยาลัย เนื่องจากมหาวิทยาลัยต่างขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยสู่ความเป็นสากล หลายมหาวิทยาลัยมุ่งสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย นอกจากนี้ ในการประเมินการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) ยังได้กำหนดตัวชี้วัดเกี่ยวกับคุณภาพของผลงานวิจัยไว้ด้วยคือ ร้อยละหรือจำนวนบทความวิจัย ที่ได้รับการอ้างอิงใน Refereed journal หรือ ในฐานข้อมูลระดับชาติหรือระดับนานาชาติ (สำนักงาน กพร., 2552)

(สมาน ลอยฟ้า, 2555, น.168) งานของมะลิวัลย์ น้อยบัวทิพย์, น้ำลีน เทียมแก้ว, ศุจินันท์ กาศลุน (2556, น. 35) พบว่าการผลิตผลงานทางวิชาการหากได้รับการยอมรับหรือเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษาการเมื่อมีบุคคลอื่นนำผลงานนั้นไปอ้างอิงโดยสามารถตรวจสอบได้จากฐานข้อมูลออนไลน์สากลเป็นการสะท้อนถึงขีดความสามารถทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยอีกทางหนึ่ง

นโยบายการปฏิรูประบบวิจัยของประเทศได้กำหนดโครงสร้างระบบวิจัยของประเทศไทยโดยจำแนกผลงานวิจัยเป็น 4 ประเภท หรือ 4 Tracks ตามลักษณะผลงานและการนำไปใช้ประโยชน์ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจำแนกผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ (จุจเรชา วิทยายุทธพิภพ, 2556, น. 40)

งานวิจัย 4 Tracks		
ประเภทของงานวิจัย	ลักษณะของผลงาน	การประเมินคุณภาพ
1. งานวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ	ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์	ผลงานตีพิมพ์ในวารสารหนังสือ
2. งานวิจัยเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ	ผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (เกษตร อุตสาหกรรมการบริการ) / นำไปสู่การลงทุนในเชิงพาณิชย์	หลักฐานทางการเงินเศรษฐกิจ
3. งานวิจัยเพื่อเสริมสร้างพลังสังคมและชุมชน	ผลงานวิจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาระดับประโยชน์ต่อสังคมและสาธารณะในระดับชุมชน ท้องถิ่น และระดับประเทศ	ศาสตร์ที่ใช้ + ผลลัพธ์ / ผลกระทบ
4. งานวิจัยเพื่อนโยบาย	ผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์และแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบาย	การเปลี่ยนแปลงนโยบายกติกากฎ
อ้างอิง: โครงการประสานงานเพื่อปฏิรูประบบวิจัยของประเทศ สถาบันคลังสมองของชาติ 2554		

จากการจำแนกงานวิจัยเป็น 4 ประเภท งานประเภทแรกคืองานวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการมีการประเมินวัดคุณภาพกันด้วยผลงานตีพิมพ์ในวารสารหรือหนังสือ ในทุกปีมหาวิทยาลัยจึงต้องรวบรวมข้อมูลจำนวนบทความวิจัยของอาจารย์และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยที่ได้รับการอ้างอิงให้สมบูรณ์มากที่สุดเพื่อตอบตัวชี้วัดดังกล่าว (สมาน ลอยฟ้า, 2555, น.168) การค้นหาผลงานที่มีการอ้างอิง จึงมีความสำคัญต่อมหาวิทยาลัย ต่อนักวิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย ปัจจุบันฐานข้อมูลเพื่อการค้นคืนการอ้างอิงมีหลายฐานข้อมูล อาทิ Web of Science และ Scopus เป็นต้น (สมาน ลอยฟ้า, 2555, น.169)

ฐานข้อมูลที่ใช้ในการค้นข้อมูลบทความวิจัยของคณาจารย์วิทยาลัยฯ คือฐาน Scopus และ Web of Science โดยทั้ง 2 ฐานมีข้อมูลบางส่วนคาบเกี่ยวกับกัน Bergman (2012, p.1) ได้ศึกษาความเชื่อมโยงของการใช้ฐานข้อมูล Web of Science, Scopus และ Google Scholar พบว่าทั้ง 3 ฐานข้อมูลมีข้อมูลคาบเกี่ยวกับกันอยู่

เนื่องจาก Web of Science มีข้อมูลการอ้างอิงผลงานย้อนหลังตั้งแต่ราวปี ค.ศ. 1970 ในขณะที่ Google Scholar และ Scopus มีงานปรากฏเมื่อช่วงต้นศตวรรษที่ 21 นี้เอง และเนื้อหายังมีความคาบเกี่ยวกันเองระหว่าง Google Scholar กับ Scopus และกับ Web of Science ด้วยแม้การแสดงผลข้อมูลของแต่ละฐานจะมีความเป็นเอกลักษณ์ในตัวเองก็ตาม นอกจากนี้ผลการค้นคืนที่ค้นพบใน Web of Science บางส่วนจะไม่ปรากฏใน Scopus และผลการค้นคืนที่ค้นพบใน Scopus บางส่วนจะไม่ปรากฏใน Web of Science (สมาน ลอยฟ้า, 2555, น.186)

ผลงานวิจัยที่ดีควรมีการส่งตีพิมพ์ในวารสารวิชาการต่าง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ โดยคัดเลือกวารสารวิชาการที่เป็น Peer Reviews ที่ให้มีคณะผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบ อ่านบทความ และตัดสินใจ บทความดังกล่าวเป็นที่ยอมรับ หรือปฏิเสธ หรือให้กลับไปปรับปรุงแก้ไขก่อนรับรองให้ลงพิมพ์ในวารสารนั้นได้ เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพของบทความ และเป็นการรับประกันว่า ผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่เป็นผลงานที่ดี มีคุณภาพ ผ่านการตรวจสอบจากคณะผู้เชี่ยวชาญ (Referees) เพื่อให้วารสารวิชาการ มีลักษณะที่เรียกว่า Peer-reviewed Journals หรือ Refereed Journals และได้รับความเชื่อถือในสาขาวิชานั้นๆ (จุจเรขา วิทยาเขตภูมิพล, 2555) เช่นเดียวกับงานของ Lee, Au, Li, & Law (2014) ที่กล่าวว่า เพื่อให้เกิดการประเมินงานวิจัยที่ตีพิมพ์ควรมีคัดสรรเลือกวารสารที่มีชื่อเสียงสำหรับการตีพิมพ์ผลงานวิจัยด้วย

การประเมินผลงานวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการมักใช้เกณฑ์ในการพิจารณาหลายอย่างประกอบกันทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ทั้งการพิจารณาที่ตัวผลงานวิจัยโดยตรง และทางอ้อมคือพิจารณาคุณภาพของวารสารที่นักวิจัยเลือกตีพิมพ์ และวัดผลกระทบจากการอ้างอิงเป็นหลัก ดังนั้นจึงได้มีการประเมินวารสารเหล่านั้นว่ามีคุณภาพและความน่าเชื่อถือเพียงไร การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จึงมีการแบ่งกลุ่มเพื่อประเมินและจัดอันดับคุณภาพวารสารวิชาการ ค่าควอไทล์ หรือ Quartile Score เป็นรูปแบบการประเมินและจัดอันดับวารสารวิชาการประเภทหนึ่ง เป็นการแบ่งกลุ่มวารสารในแต่ละสาขาวิชาว่าใครอยู่ในกลุ่มอันดับที่เท่าไร ซึ่ง Quartile Score แบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ Q1, Q2, Q3, และ Q4 เพื่อชี้ให้เห็นว่าวารสารชื่อนั้นอยู่ในระดับใดในแต่ละสาขาวิชา โดย Quartile มีระดับและคะแนนแบ่งได้ดังนี้

Q1 = เป็นควอไทล์สูงสุด เป็นกลุ่มของวารสารที่อยู่เหนือเปอร์เซ็นต์ที่ 75

Q2 = เป็นกลุ่มของวารสารที่อยู่ระหว่างค่ามัธยฐาน (median) และเปอร์เซ็นต์ที่ 75

Q3 = เป็นกลุ่มของวารสารที่อยู่ระหว่างเปอร์เซ็นต์ที่ 25 และค่ามัธยฐาน (median)

Q4 = เป็นควอไทล์ต่ำสุด เป็นกลุ่มของวารสารที่อยู่ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 25 หรือ 25% ของทั้งหมด

(จุจเรขา วิทยาเขตภูมิพล, 2556, น. 40, 48)

ฐานข้อมูลที่ใช้ในการหาค่า Quartile Score ของฐาน Web of Science คือ Journal Citation Reports (JCR) ของบริษัท Thomson Reuter ส่วนฐานข้อมูล Scopus ใช้ค่า Quartile Score ที่ได้จากฐานข้อมูล SCImago Journal Rank (SJR) ของบริษัท Elsevier โดยทั้งสองฐานข้อมูลมีการจัดแบ่งวารสารออกเป็นสาขาวิชา (Subject Categories) สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยได้กำหนดค่าน้ำหนักผลงานวิจัยตามชนิดของผลงานวิจัย ได้แก่ 1) วารสารวิชาการ 2) สิทธิบัตร และ 3) ใบรับรองการนำผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการไปใช้ประโยชน์ ซึ่งค่าน้ำหนักของผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ แบ่งเป็น 4 ประเภท นฤมล กิมภากรณ์ (2557, น.15) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คำน้่านักของผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ 4 ประเภท (นฤมล กิมภรณ์, 2557)

ค่าน้่านักของผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ 4 ประเภท		
ประเภทวารสาร	รายละเอียด	น้่านัก
วารสารวิชาการระดับดีเยี่ยม (Rating 5)	วารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล Science Citation Index Expanded ของ Thomson Reuters (เดิมรู้จักในนามของ Institute for Scientific Information, ISI) : Quartile 1	1.00
วารสารวิชาการระดับดีมาก (Rating 4)	1. ฐานข้อมูล Science Citation Index Expanded : Quartile 2 2. ฐานข้อมูล Scopus: Quartile 1 3. ฐานข้อมูล PubMed (MEDLINE) (เฉพาะกลุ่มสาขาวิชาแพทยศาสตร์และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ) 4. ฐานข้อมูล Thai Citation Index (TCI): Rating 4	0.75
วารสารวิชาการระดับดี (Rating 3)	1. ฐานข้อมูล Science Citation Index Expanded : Quartile 3 และ Quartile 4 2. ฐานข้อมูล Scopus: Quartile 2 3. ฐานข้อมูล Thai Citation Index (TCI): Rating 3	0.50
วารสารวิชาการระดับพอใช้ (Rating 2)	1. ฐานข้อมูล Scopus: Quartile 3 และ Quartile 4 2. ฐานข้อมูล Thai Citation Index (TCI) : Rating 2	0.25

ฐานข้อมูล Scopus เป็นฐานข้อมูลสาระสังเขปและบรรณานุกรมของงานวิจัยประเภทวารสารมากกว่า 21,000 ชื่อ หนังสือประมาณ 50,000 เล่ม เอกสารการประชุมวิชาการประมาณ 6.5 ล้านรายการ และสิทธิบัตร 24 ล้านรายการ ในสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ วิทยาศาสตร์กายภาพ แพทยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (ภัคพรหม พานิช, 2557, น.1) ส่วนฐานข้อมูล Web of Science เป็นฐานข้อมูลการอ้างอิง (Citation Data- base) ที่ใหญ่ที่สุด นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย และถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลมาตรฐานสำหรับการค้นรายการอ้างอิง ให้ข้อมูลบรรณานุกรมพร้อมบทคัดย่อ รายการอ้างอิง และรายการบทความที่นำไปอ้างอิง เป็นฐานข้อมูลแบบสหวิทยาการ มีเนื้อหาครอบคลุม ในสาขาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลป และมนุษยศาสตร์ สามารถค้นข้อมูลได้ลึกกว่า Scopus โดยค้นข้อมูลย้อนหลังได้ถึงปี 1945 ข้อจำกัดของ Web of Science คือ ไม่ได้รวมสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ วารสารวิชาการทั้งหมด จะค้นคืนได้เฉพาะวารสารชื่อเรื่องที่สำคัญ (Core titles) ของแต่ละสาขาวิชาเท่านั้น (สมาน ลอยฟ้า, 2555, น.176-177) สำหรับอาจารย์ นักวิจัย ที่จุฬาลงกรณ์จะสามารถค้นฐาน Web of Science ย้อนหลังได้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 (ISI Web of Knowledge (Service note), 2008)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์จำนวนผลงานประเภทผลงานบทความวิจัย ของคณาจารย์วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีปรากฏในฐานข้อมูลสากล Scopus และ ฐานข้อมูล Web of Science ในช่วงปี พ.ศ. 2539 ถึงปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ.1996–2014)
2. เพื่อวิเคราะห์การอ้างอิงผลงาน จำนวนผลงานที่ถูกอ้างอิง, จำนวนความถี่การอ้างอิง
3. เพื่อวิเคราะห์ทรัพยากรวารสารที่คณาจารย์เลือกใช้ตีพิมพ์บทความวิจัย วิเคราะห์คุณภาพวารสาร และเปรียบเทียบทรัพยากรที่พบและไม่พบในฐานข้อมูลออนไลน์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. เพื่อศึกษาแนวโน้มและทิศทางการวิจัยตีพิมพ์ของคณาจารย์ในระยะ 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2558–2562 หรือ ค.ศ. 2015–2019)

สมมติฐานการวิจัย

1. อาจารย์วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมีมีบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติที่มีปรากฏในฐานข้อมูลสากล และถูกอ้างอิงผลงานมากกว่าร้อยละ 90
2. ผลงานของอาจารย์วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมีตีพิมพ์ในวารสารคุณภาพระดับดีถึงดีเยี่ยมมากกว่าร้อยละ 90

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์เอกสารด้วยเครื่องมือแบบบรรณมิติ (Bibliometric) การประเมินผลงานวิจัย โดยวัดและนับออกมาเป็นตัวเลข จำนวนบทความวิจัย จำนวนการอ้างอิง ค่าเฉลี่ยการอ้างอิงต่อบทความ โดยการกำหนดกรอบหรือขอบเขตการค้นหาข้อมูลจากบทความวิจัย (Research Article) ภายใต้อิชื่อหน่วยงานวิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี (The Petroleum and Petrochemical College, Chulalongkorn University)

2. ประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัย

ประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยได้แก่ ผลงานตีพิมพ์ประเภทบทความวิจัย (Research Article) ของคณาจารย์วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี ในช่วงปี พ.ศ. 2539 ถึงปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ.1996–2014) ได้จากการสืบค้นฐาน Scopus และฐาน Web of Science จำนวน 881 เรื่องและ 889 เรื่อง ตามลำดับ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 งานวิจัยนี้เลือกใช้การค้นข้อมูลบทความด้วยฐาน Scopus และ Web of Science ในการเก็บข้อมูล และเลือกใช้ฐานข้อมูล SCImago ของบริษัท Elsevier และ Journal Citation Reports (JCR) ของบริษัท Thomson Reuters เพื่อหาค่าดัชนีชี้วัดการประเมินและจัดอันดับวารสาร

3.2 สร้างแบบฟอร์มเพื่อใช้บันทึกข้อมูลจากฐาน Scopus และ Web of Science วิเคราะห์ผลงานตีพิมพ์ การอ้างอิงผลงาน จำนวนความถี่การอ้างอิงผลงาน โดยใช้โปรแกรมเอ็กเซล (Excel) สร้างฟอร์ม 3 ชุด ได้แก่ แบบฟอร์มเก็บและจำแนกข้อมูลจำนวนผลงานและการอ้างอิงผลงานแยกตามฐานข้อมูล, แบบฟอร์มเก็บข้อมูล

จำนวนความถี่การอ้างอิงผลงาน และแบบฟอร์มเก็บข้อมูลรายชื่อวารสารที่ตีพิมพ์ผลงาน จำนวนผลงาน กลุ่มสาขาวิชา (JCR Category), คุณภาพวารสาร ค่าควอไทล์ (Quartile Score)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ค่าความถี่และร้อยละ แสดงผลเป็นตาราง แผนภาพ สรุปรูป และอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. จำนวนบทความวิจัยของคณาจารย์วิทยาลัยฯ และการอ้างอิงผลงาน

จำนวนบทความของคณาจารย์วิทยาลัยฯ ที่ปรากฏในฐาน Web of Science และฐาน Scopus มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ 889 เรื่อง และ 881 เรื่อง ตามลำดับ เมื่อดูจำนวนงานที่ถูกอ้างอิงในฐาน Scopus ถูกอ้างอิง 816 เรื่อง (ร้อยละ 92.62) ขณะที่ฐาน Web of Science มีงานถูกอ้างอิง 833 เรื่อง (ร้อยละ 93.70) แต่พบว่าจำนวนความถี่การอ้างอิงโดยรวมในฐาน Scopus กลับมีมากกว่า Web of Science คือ 17,511 ครั้ง กับ 17,112 ครั้ง ตามลำดับ งานที่ตีพิมพ์นานมากกว่า 10 ปีถูกอ้างอิงมากกว่าร้อยละ 90 งานที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1996–1999, 2001–2003 และ 2010 (รวม 8 ปี) ถูกนำไปอ้างอิงทุกเรื่อง (Scopus) ส่วนฐาน Web of Science มีงานที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1996–1999, 2001–2002, 2006 และ 2009–2010 (รวม 9 ปี) ถูกนำไปอ้างอิงทุกเรื่อง และพบว่าในทั้ง 2 ฐานมีงานที่ตีพิมพ์ในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี (ค.ศ. 2011–2014) ยังไม่มีการถูกอ้างอิง โดยบทความของคณาจารย์ในฐาน Scopus มีการตีพิมพ์ในปี 2014 มากที่สุด (99 เรื่อง) ส่วนฐาน Web of Science พิมพ์ในปี 2008 มากที่สุด (100 เรื่อง) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนบทความวิจัยคณาจารย์และการอ้างอิงผลงาน

ฐานข้อมูล	จำนวนผลงานคณาจารย์และการอ้างอิงผลงาน			
	จำนวนผลงาน (เรื่อง)	จำนวนงาน ที่ถูกอ้างอิง (เรื่อง)	ร้อยละ	จำนวนความถี่การอ้างอิง (Time-cited)
Scopus	881	816	92.62	17,511
Web of Science	889	833	93.70	17,112

2. จำนวนความถี่การอ้างอิงผลงาน (Time-cited)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในฐาน Scopus เพื่อศึกษาบทความวิจัยด้านจำนวนความถี่การอ้างอิง (Time-Cited) โดยการแบ่งช่วงการอ้างอิงเป็น 7 ช่วง และไม่มีการอ้างอิงอีก 1 ช่วง รวม 8 ช่วง โดยแบ่งช่วงความถี่การอ้างอิงห่างกันช่วงละ 50 ครั้ง พบว่าบทความวิจัยของคณาจารย์ 881 เรื่อง ไม่มีงานใดมีการอ้างอิงมากกว่า 300 ครั้ง (ข้อมูลวันที่ 12 พฤศจิกายน 2558) มีงานเพียง 2 เรื่องที่มีการอ้างอิงช่วง 251–300 ครั้ง, ช่วงความถี่ 201–250 ครั้ง มี 2 เรื่อง, ช่วงความถี่ 151–200 ครั้ง มี 7 เรื่อง, ช่วงความถี่ 101–150 ครั้ง มี 9 เรื่อง, ความถี่การอ้างอิง 51–100 ครั้ง มี 67 เรื่อง, และพบว่างานของคณาจารย์, มีจำนวนความถี่การอ้างอิงอยู่ในช่วง 1–50 ครั้งมากที่สุด 729 เรื่อง และมีงาน 65 เรื่อง

ที่ยังไม่มีการอ้างอิง (ร้อยละ 7.38) แต่มีงานเพียง 20 เรื่อง (ร้อยละ 2.27) ที่มีจำนวนความถี่การอ้างอิงมากกว่า 100 ครั้ง ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลใน Web of Science 889 เรื่อง ไม่มีงานใดที่มีการอ้างอิงมากกว่า 300 ครั้ง เช่นกัน (ข้อมูลวันที่ 7 พฤศจิกายน 2558) มีบทความ 2 เรื่องที่มีจำนวนความถี่การอ้างอิงในช่วง 251–300 ครั้ง, ช่วงความถี่ 201–250 ครั้ง มี 1 เรื่อง, ช่วงความถี่ 151–200 ครั้ง มี 4 เรื่อง, ช่วงความถี่ 101–150 ครั้ง มี 11 เรื่อง, และ ช่วงความถี่ 51–100 ครั้งมี 60 เรื่อง โดยงานของคณาจารย์มีจำนวนความถี่การอ้างอิงอยู่ในช่วง 1–50 ครั้งมากที่สุด 755 เรื่อง และมีงาน 56 เรื่องที่ยังไม่มีการอ้างอิง (ร้อยละ 6.30) มีงานเพียง 18 เรื่อง (ร้อยละ 2.02) ที่มีจำนวนความถี่การอ้างอิงมากกว่า 100 ครั้ง ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลงานวิจัยของคณาจารย์จำแนกตามความถี่การถูกอ้างอิง (ฐาน Scopus)

จำนวนความถี่การอ้างอิงบทความ	Scopus	Web of Science
มากกว่า 300 ครั้ง	0	0
251–300 ครั้ง	2	2
201–250 ครั้ง	2	1
151–200 ครั้ง	7	4
101–150 ครั้ง	9	11
51–100 ครั้ง	67	60
1–50 ครั้ง	729	755
ไม่มีการอ้างอิง	65	56
รวม	881	889

จากการวิเคราะห์จำนวนความถี่การอ้างอิงบทความวิจัยคณาจารย์พบว่า รศ.ดร.รัตนา รุจิรวนิช เป็นเจ้าของบทความที่มีการอ้างอิงสูงสุด ทั้ง 2 ฐาน 297 ครั้ง (Scopus) และ 290 ครั้ง (Web of Science)

3. ผลการศึกษาคุณภาพวารสารที่ตีพิมพ์ผลงานคณาจารย์และการเทียบชื่อวารสารกับแหล่งทรัพยากร – คุณภาพวารสารที่ตีพิมพ์ผลงาน

หลังการวิเคราะห์ด้านจำนวนความถี่การอ้างอิง ได้นำรายชื่อวารสารทุกรายการที่ตีพิมพ์ผลงานคณาจารย์มาวิเคราะห์เพิ่มเพื่อศึกษาคุณภาพวารสารที่ตีพิมพ์ผลงาน โดยใช้ฐาน SCImago ของฐาน Scopus ในการค้นหาค่าคุณภาพวารสาร พบว่าเป็นวารสารระดับดีเยี่ยมถึงดี (Q1 – Q3) จำนวน 146 รายชื่อจาก 153 ชื่อ (ร้อยละ 95.42) (Scopus) ส่วนค่า Quartile Score ของฐาน Web of Science ใช้ฐานข้อมูล Journal Citation Reports (JCR) ในการค้นหาค่าคุณภาพวารสาร และพบว่าเป็นวารสารระดับดีถึงดีเยี่ยมจำนวนถึง 96 รายชื่อจาก 100 ชื่อ (ร้อยละ 96) ดังแสดงในตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 5 คุณภาพวารสารที่ตีพิมพ์ผลงานของคณาจารย์ (ฐาน Scopus)

คุณภาพวารสารที่ตีพิมพ์ผลงานของคณาจารย์ (ฐาน Scopus)					
ระดับ	Quartile	วารสาร (รายชื่อ)	ร้อยละ	จำนวนผลงาน (เรื่อง)	ร้อยละ
Rate 5 (ดีเยี่ยม)	Q1	75	49.02	395	50.58
Rate 4 (ดีมาก)	Q2	55	35.95	317	40.59
Rate 3 (ดี)	Q3	16	10.46	57	7.30
Rate 1 (พอใช้)	Q4	3	1.96	5	0.64
ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	4	2.61	7	0.90
รวม		153	100	781	100

ตารางที่ 6 คุณภาพวารสารที่ตีพิมพ์ผลงานของคณาจารย์ (ฐาน Web of Science)

คุณภาพวารสารที่ตีพิมพ์ผลงานของคณาจารย์ (ฐาน Web of Science)					
ระดับ	Quartile	วารสาร (รายชื่อ)	ร้อยละ	จำนวนผลงาน (เรื่อง)	ร้อยละ
Rate 5 (ดีเยี่ยม)	Q1	43	43	298	40.93
Rate 4 (ดีมาก)	Q2	35	35	333	45.74
Rate 3 (ดี)	Q3	18	18	80	10.99
Rate 1 (พอใช้)	Q4	3	3	15	2.06
ไม่มีข้อมูล	ไม่มีข้อมูล	1	1	2	0.27
รวม		100	100	728	100

- วารสารที่คณาจารย์เลือกใช้ตีพิมพ์บทความวิจัย

ในฐาน Scopus มีวารสาร 19 ชื่อที่มีการตีพิมพ์บทความวิจัยของคณาจารย์มากกว่า 10 เรื่องขึ้นไป โดยวารสาร 3 อันดับแรกที่ตีพิมพ์งานของคณาจารย์มากที่สุด ได้แก่ Journal of Applied Polymer Science (46 เรื่อง) 2. International Journal of Hydrogen Energy (28 เรื่อง) และ 3. Chemical Engineering Journal (26 เรื่อง) ส่วนฐาน Web of Science มีวารสาร 17 ชื่อที่มีการตีพิมพ์บทความของคณาจารย์มากกว่า 10 เรื่องขึ้นไป โดยวารสาร Journal of Applied Polymer Science มีการตีพิมพ์บทความของคณาจารย์มากที่สุด (45 เรื่อง) อันดับ 2 และ 3 คือ วารสาร Polymer และวารสาร International Journal of Hydrogen Energy ตีพิมพ์บทความจำนวนร้อยละ 30 เรื่องเท่ากัน

เมื่อนำรายชื่อวารสารทั้งหมดมาค้นหาค่าผลกระทบวารสาร (Journal Impact Factor) ด้วยฐาน Journal Citation Reports (JCR) พบว่า มีวารสารระดับนานาชาติที่มีค่า Impact Factor มากกว่า 5.000 จำนวน

8 ชื่อ (Scopus) และ 5 ชื่อ (Web of Science) โดยในจำนวนนี้มีค่ามากกว่า 10.000 อยู่ 1 ชื่อ คือ Journal of the American Chemical Society ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าผลกระทบวารสาร (Journal Impact Factor) ที่ตีพิมพ์ผลงานคณาจารย์

ลำดับ	ชื่อวารสาร	Scopus	Web of Science	ค่า Impact Factor (2014 Ed.)
1	Journal of the American Chemical Society	พบ	พบ	12.113
2	Applied Catalysis B: Environmental	พบ	พบ	7.435
3	Chemical Communications	พบ	ไม่พบ	6.834
4	ACS Applied Materials Interfaces	พบ	พบ	6.723
5	Journal of Power Sources	พบ	พบ	6.217
6	Macromolecules	พบ	พบ	5.800
7	ACS Macro Letters	พบ	ไม่พบ	5.764
8	Water Research	พบ	ไม่พบ	5.528

– การเทียบรายชื่อวารสารกับแหล่งทรัพยากรฐานข้อมูลออนไลน์

การเปรียบเทียบรายชื่อวารสารกับแหล่งทรัพยากรฐานข้อมูลออนไลน์ที่สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขอรับ พบว่าวารสาร 153 ชื่อในฐาน Scopus ส่วนใหญ่สืบค้นหรือค้นหาได้จากฐานข้อมูลออนไลน์ 131 ชื่อ (ร้อยละ 85.62) มีวารสารที่ไม่ได้อยู่ในฐานข้อมูลออนไลน์ใด ๆ เพียง 22 ชื่อ (ร้อยละ 14.38) โดย 5 อันดับแรกคือ พบในฐานข้อมูล ScienceDirect มากที่สุด (60 ชื่อ), 2. Springer Link (21 ชื่อ) 3. Wiley Online Library (14 ชื่อ) 4. ACS Web Editions (11 ชื่อ) และ 5 คือ Taylor and Francis (6 ชื่อ) ส่วนวารสาร 100 ชื่อในฐาน Web of Science พบในฐานข้อมูลออนไลน์จำนวน 89 ชื่อ (ร้อยละ 89) มีวารสารที่ไม่ได้อยู่ในฐานข้อมูลออนไลน์ใด ๆ เพียง 11 ชื่อ (ร้อยละ 11) พบในฐาน ScienceDirect มากที่สุด (41 ชื่อ) 2. Wiley Online Library (16 ชื่อ) 3. Springer Link (14 ชื่อ) 4. ACS Web Editions (9 ชื่อ) และ 5. Taylor and Francis (6 ชื่อ) ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ตารางเปรียบเทียบรายชื่อฐานวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีปรากฏชื่อวารสารที่ตีพิมพ์ผลงานของคณาจารย์

ฐานวารสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีวารสารที่ตีพิมพ์งานของคณาจารย์			
อันดับ	ฐานวารสารอิเล็กทรอนิกส์	Scopus	Web of Science
		วารสาร (รายชื่อ)	วารสาร (รายชื่อ)
1	ScienceDirect	60	41
2	SpringerLink	21	14
3	Wiley Online Library	14	15
4	ACS	11	7
5	Taylor & Francis	6	5
6	Academic Search Complete	5	-
7	DOAJ –Open access Journal	4	5
8	FMJ–Free medical Journal	3	-
9	ABI/Inform	2	1
10	MEDLINE	2	-
11	HW.Wilson	1	-
12	SAGE	2	1
13	No info. Related to databases	22	11
Total		153	100

4. แนวโน้มและทิศทางการวิจัยของคณาจารย์ในระยะ 5 ปีข้างหน้า (ค.ศ. 2015–2019)

การวิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางการวิจัยของคณาจารย์ในระยะ 5 ปีข้างหน้า (ค.ศ. 2015–2019)

โดยศึกษาจากผลงานคณาจารย์ที่ฐาน Scopus กับ Web of Science จัดเข้ากลุ่มวิจัย (Subject Area/ Research Area) ตั้งแต่ ค.ศ.1996–2014 โดยแบ่งเก็บข้อมูลทั้ง 19 ปี เป็น 4 ช่วง ๆ ละ 5 ปี ได้แก่ ช่วงที่ 1 ค.ศ.1996–2000, ช่วงที่ 2 ค.ศ.2001–2005, ช่วงที่ 3 ค.ศ.2006–2010, และช่วงที่ 4 ค.ศ.2011–2014 เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของงานในกลุ่มวิจัย พบว่าบทความวิจัยมีการกระจายตัวไปในกลุ่มวิจัยมากขึ้นเป็นลำดับ แม้จะมีจำนวนบทความลดลงก็ตาม อันแสดงถึงความหลากหลายในเนื้อหาของงานวิจัยมีมากขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 บทความวิจัยของคณาจารย์และจำนวนกลุ่มวิจัย

ฐาน	ช่วง 1 (ค.ศ. 1996– 2000)	ช่วง 2 (ค.ศ. 2001– 2005)	ช่วง 3 (2006–2010)	ช่วง 4 (2011–2014)
Scopus (จำนวนเรื่อง : กลุ่มวิจัย)	30 : 7	155 : 13	379 : 15	317 : 20
Web of Science (จำนวนเรื่อง : กลุ่มวิจัย)	30 : 6	176 : 19	384 : 26	299 : 34

กลุ่มวิจัยในฐานข้อมูล Scopus ทั้ง 4 ช่วงปี มีกลุ่มวิจัยโดดเด่น 5 อันดับแรกคือ 1. Materials Science (477 เรื่อง), 2. Chemistry (429 เรื่อง), 3. Chemical Engineering (363 เรื่อง), 4. Physics and Astronomy (158 เรื่อง) และ 5. Engineering (130 เรื่อง) นอกจากนี้ยังมีผลงานในกลุ่มวิจัยด้าน Energy ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงแสดงว่ากลุ่มวิจัยด้าน Energy เป็นงานวิจัยที่คณาจารย์ให้ความสนใจ นอกเหนือจากกลุ่มวิจัยทั้ง 5 กลุ่มที่กล่าวข้างต้น ส่วนกลุ่มวิจัยในฐานข้อมูล Web of Science ทั้ง 4 ช่วงปีมีกลุ่มวิจัยที่โดดเด่น 5 อันดับแรกคือ Chemistry (322 เรื่อง), Polymer Science (285 เรื่อง), Materials Science (228 เรื่อง), Engineering (224 เรื่อง) และ Energy Fuels (82 เรื่อง) โดยกลุ่มวิจัยด้าน Energy Fuels มีจำนวนบทความเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับที่พบในฐาน Scopus

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยโดยการวิเคราะห์เอกสารบทความวิจัยของคณาจารย์วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีปรากฏในฐานข้อมูลสากล Scopus และ ฐานข้อมูล Web of Science ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ถึงปี พ.ศ. 2557 (ค.ศ.1996–2014) ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์มีบทความวิจัยตีพิมพ์พบในฐาน Scopus และ Web of Science จำนวนใกล้เคียงกัน และมีผู้ร่วมงานไปอ้างอิงมากกว่าร้อยละ 90 โดยตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพที่สามารถตรวจสอบและเชื่อถือได้ โดยงานวิจัยของคณาจารย์ตลอดระยะเวลา 19 ปี อยู่ในกลุ่มวิจัยที่โดดเด่น คือ กลุ่มวิจัย Materials Science (Scopus) และ Chemistry (Web of Science) และมีกลุ่มวิจัยด้าน Energy /Energy Fuels อีก 1 กลุ่มที่พบว่าคณาจารย์ให้ความสนใจผลิตงานด้านนี้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ดังนี้

1. จำนวนบทความวิจัย

ตั้งแต่ พ.ศ. 2539–พ.ศ. 2557 จำนวนบทความวิจัยของอาจารย์ที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ ปรากฏในฐาน Scopus และ Web of Science จำนวนใกล้เคียงกัน คือ 881 เรื่อง และ 889 เรื่อง ตามลำดับ โดยผลงานที่มีปรากฏในทั้ง 2 ฐานมีการคาบเกี่ยวกันบางส่วน ซึ่ง Bergman (2012) พบว่าทั้ง 3 ฐานข้อมูลเนื้อหา มีความซ้ำซ้อนกันเองระหว่าง Google Scholar กับ Scopus และกับ Web of Science

2. จำนวนความถี่การอ้างอิง

บทความวิจัยของคณาจารย์ถูกนำไปอ้างอิงผลงานในทั้ง 2 ฐานจำนวนมากกว่าร้อยละ 90 และมีจำนวนความถี่การอ้างอิงสูง บทความที่ตีพิมพ์นานเกินกว่า 10 ปีถูกนำไปอ้างอิงเกือบทุกเรื่อง มีงานที่ตีพิมพ์ปี ถูกอ้างอิงร้อยละ 100 และ งานของคณาจารย์มีจำนวนความถี่การอ้างอิงอยู่ในช่วง 1-50 ครั้งมากที่สุด (729 เรื่อง – Scopus) และมีจำนวนผลงาน 65 เรื่องที่ยังไม่มีการอ้างอิง (ร้อยละ 7.38) เช่นเดียวกับในฐาน Web of Science ที่พบว่างานของคณาจารย์ส่วนใหญ่จำนวนความถี่การอ้างอิงอยู่ในช่วง 1-50 ครั้งมากที่สุด (755 เรื่อง) และมีจำนวนผลงาน 56 เรื่องที่ยังไม่มีการอ้างอิง โดยงานที่ยังไม่ถูกอ้างอิงในทั้ง 2 ฐานส่วนใหญ่เป็นบทความที่ตีพิมพ์ในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011-2014 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมาน ลอยฟ้า (2555, น.187) บทความที่ถูกนำไปอ้างอิงน้อยหรือยังไม่มีการอ้างอิงเลยอาจเป็นเพราะว่าบทความวิจัยนั้นเพิ่งตีพิมพ์ได้ไม่นานหรืออาจเนื่องจากในสาขานั้นมีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนั้นเพียงคนเดียว แต่สิ่งที่พบอีกประการคือ มีงานเพียง 20 เรื่อง หรือร้อยละ 2.27 (Scopus) และ 18 เรื่อง หรือร้อยละ 2.02 (Web of Science) ที่มีจำนวนความถี่การอ้างอิงมากกว่า 100 ครั้ง ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนผลงานทั้งหมด ในขณะที่มีงานอีกเป็นจำนวนมากมีจำนวนความถี่การอ้างอิงระหว่าง 1-50 ครั้งเท่านั้น นอกจากนี้ ยังพบว่าอาจารย์ที่มีจำนวนผลงานมากที่สุดไม่ได้เป็นเจ้าของงานที่มีการอ้างอิงสูงสุด ซึ่งมีความเป็นไปได้โดยงานวิจัยของ Abramo, Cicero, & D'Angelo (2014) พบว่าบทความที่มีการอ้างอิงสูง (High cited) เป็นของนักวิทยาศาสตร์ที่อยู่ในระดับดีเด่น (Top Scientists-TSs) เพียงร้อยละ 32.9 ในขณะที่อีกร้อยละ 67.1 เป็นงานของนักวิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้มีผลงานจำนวนมาก (Non Top Scientists - Non-TSs) และยังพบว่า ร้อยละ 20 ของนักวิทยาศาสตร์ TSs ไม่ได้ผลิตงานที่มีการอ้างอิงสูงเป็นเวลานานมากกว่า 5 ปี และในขณะเดียวกัน มีนักวิทยาศาสตร์ Non-TSs จำนวนร้อยละ 17.6 เป็นเจ้าของงานที่อ้างอิงสูง (High Cited) อย่างน้อยคนละ 1 เรื่อง ดังนั้นการที่จะทำให้งานวิจัยมีการอ้างอิงมากขึ้นจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่การคิดค้นเรื่องที่จะทำวิจัย พยายามหาหัวข้อที่เป็นเรื่องใหม่ รวมทั้งการคัดเลือกวารสารที่มีชื่อเสียงเพื่อตีพิมพ์บทความ ซึ่งสอดคล้องความเห็นของอาจารย์ที่ว่าจะต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใหม่ ๆ ที่จะทำวิจัย รวมทั้งการคัดเลือกวารสารที่มีกลุ่มผู้อ่านที่มีความสนใจในแนวทางการที่ทําอยู่ (รัตนารุจิรวิษ, สัมภาษณ์, 12 พย. 2558) และ Lee, Au, Li, & Law (2014, p.62) เห็นว่างานวิจัยที่ดีจะต้องควบคู่ไปพร้อม ๆ กับจำนวนผลงานตีพิมพ์ในวารสาร

3. ทรัพยากรประเภทวารสารและคุณภาพวารสาร

คณาจารย์ได้ส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารที่มีคุณภาพระดับดีถึงดีเยี่ยม (Q1-Q3) มากกว่าร้อยละ 90 ในทั้ง 2 ฐานข้อมูล ตามการให้ค่าน้ำหนักของผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ 4 ประเภท (Quartile 1-4) (นฤมล กิมภากรณ์, 2557, น.15) การที่งานถูกนำไปอ้างอิงแสดงถึงขีดความสามารถในการผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพของอาจารย์วิทยาลัยฯ ได้รับการยอมรับในวงวิชาการ ซึ่งผลวิจัยสอดคล้องกับงานของมะลิวัลย์ น้อยบัวพิทย์, น้ำลิน เทียมแก้ว, และศุจินันท์ กาศลุน (2556, น.35) คือการผลิตผลงานทางวิชาการหากได้รับการยอมรับหรือผลงานที่มีคุณค่าหรือเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการเมื่อมีบุคคลอื่นได้นำผลงานนั้นไปอ้างอิงโดยสามารถตรวจสอบได้จากฐานข้อมูลออนไลน์สากลสะท้อนถึงขีดความสามารถทางการวิจัยของมหาวิทยาลัย และเมื่อเทียบรายชื่อวารสารที่ตีพิมพ์บทความวิจัยของคณาจารย์พบว่า มีปรากฏในฐานข้อมูลออนไลน์ที่สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดซื้อ ดังนั้นทรัพยากรสารสนเทศที่มหาวิทยาลัยใช้งบประมาณจัดซื้อจึงมีส่วนสนับสนุนในการผลิต

งานวิจัยของคณาจารย์ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภัททิรา โทณแก้ว, น้ำทิพย์ วิชาวิน, และธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2558) ที่พบว่าอาจารย์และนักศึกษามีวัตถุประสงค์ในการใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียนการสอน และมีความจำเป็นต้องใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อประกอบการทำผลงาน ทำงานวิจัย ตลอดจนศึกษาหาความรู้ใหม่ ๆ จากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน

นอกจากนี้ยังพบว่า งานวิจัยของคณาจารย์ในช่วง พ.ศ. 2549–2553 หรือ ค.ศ. 2006–2010 มีมากกว่าช่วงอื่น ๆ อาภาณี เหลืองนฤมิตชัย (สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2558) ให้ความเห็นว่าเนื่องจากช่วงดังกล่าวมีอาจารย์ที่เข้ามาใหม่และมีศักยภาพที่จะผลิตผลงานเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารให้เป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติ เช่นเดียวกับงานวิจัยของโรซีนิย์ ซัยมินทร์, ประภาพันธ์ พลายนจันทร์, เกรียงไกร ซัยมินทร์ (2554, น. 37) ที่พบว่าคณาจารย์และนักวิจัยมีความต้องการที่จะตีพิมพ์ผลงานวิชาการในวารสารระดับนานาชาติเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานวิจัยของตนเองให้ได้รับการยอมรับในวงวิชาการ

4. แนวโน้มและทิศทางการวิจัยของคณาจารย์ในระยะ 5 ปีข้างหน้าพบว่า กลุ่มวิจัยที่มีงานมากที่สุดคือ Materials Science (Scopus) และ Chemistry (Web of Science) และยังมีกลุ่มวิจัยด้าน Energy /Energy Fuels มีแนวโน้มว่าคณาจารย์ให้ความสนใจผลิตงานด้านนี้มากขึ้น อาภาณี เหลืองนฤมิตชัย (สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2558) ให้เหตุผลว่าเพราะมีแหล่งทุนวิจัยเห็นความสำคัญด้านพลังงานจึงให้การสนับสนุนการทำวิจัยเรื่องพลังงาน ซึ่งกลุ่มวิจัยด้าน Energy/Energy Fuels มีงานวิจัยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ.2006–2010 มีงานเพิ่มขึ้น 7 เท่าของจำนวนงานวิจัยในช่วงปี 2001–2005 ดังแสดงในตารางที่ 10 แสดงถึงการที่อาจารย์ให้ความสนใจทำงานวิจัยด้านพลังงาน กลุ่มวิจัย Energy/ Energy Fuels ยังเป็นงานที่สอดคล้องกับโครงการวิจัยและพัฒนาภาครัฐร่วมเอกชนในเชิงพาณิชย์ ซึ่งเน้นการวิจัยที่เกิดจากความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ให้นำองค์ความรู้จากสถาบันอุดมศึกษามาวิจัยและพัฒนา ร่วมกับกลุ่มอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งทุนและวัตถุดิบที่มีศักยภาพสูงในการแข่งขัน เพื่อให้เกิดผลผลิตตรงตามความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์งานวิจัย (จารุรินทร์ ภูระย้า. มปป., น.5)

ตารางที่ 10 บทความวิจัยด้าน Energy/Energy Fuels เทียบระหว่างฐาน Scopus และ Web of Science

ฐานข้อมูล	ช่วงปี	ช่วงปี	ช่วงปี	ช่วงปี	หน่วยนับ
	1996–2000	2001–2005	2006–2010	2011–2014	
Scopus	0	5	35	38	เรื่อง
Web of Science	0	5	36	41	เรื่อง

สุวบุญ จิรชาณชัย (สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2559) ให้ความเห็นเกี่ยวกับกลุ่มวิจัยซึ่งอาจเป็นทิศทางนำไปสู่แนวทางวิจัยใน 5–10 ปีข้างหน้า และอาจเป็นการยากที่คณาจารย์จะเปลี่ยนแนวทางงานวิจัยของตนเมื่อได้ทำงานมาระยะหนึ่งแล้ว เพราะคณาจารย์เริ่มมีความอาวุโส มีประสบการณ์และแนวทางการวิจัยของตนเอง มีความสามารถในการหาเงินทุนวิจัย เครื่องมือและห้องปฏิบัติการ จำนวนนิสิตและคณะผู้วิจัย มีความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างคณาจารย์ทั้งในและต่างประเทศ การวิเคราะห์บทความวิจัยของคณาจารย์ยังสะท้อนให้เห็นข้อมูลเชิงลึก

ของการผลิตผลงานของอาจารย์ในช่วงเวลา 19 ปีนั้นมีปริมาณการผลิตงานวิจัยมากเพียงใด อยู่ในกลุ่มวิจัยเรื่องใดบ้าง มีประโยชน์หรือมีผู้นำผลงานไปอ้างอิงมากน้อยอย่างไร เป็นข้อมูลพื้นฐานที่อาจจะนำไปสู่การช่วยสร้างเกณฑ์การผลิตวิจัยของหน่วยงานว่าควรสร้างความเข้มแข็งหรือส่งเสริมวิจัยด้านใด ให้มากขึ้น (มานิตย์ นิธิธนากุล, สัมภาษณ์, 24 กุมภาพันธ์ 2559) การวิจัยเรื่องนี้มีส่วนสนับสนุนข้อมูลว่าเหตุใดวิทยาลัยฯ จึงมีผลงานวิชาการที่โดดเด่นเมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่น จำนวนผลงานวิจัยต่อคนต่อเรื่องมากกว่าคณะ/สถาบันอื่น (Pomthong Malakul, 2012) ในรูปแบบและภาพรวมขององค์กร วิทยาลัยฯ เป็นหน่วยงานที่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังให้ความสนใจ เพราะมีผลงานวิจัยค่อนข้างมากเมื่อเทียบจำนวนคณาจารย์วิทยาลัยฯ (สุวบุญ จิรชาญชัย, สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2559)

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนงานวิจัยของคณาจารย์ที่พบในฐานข้อมูลกับหน่วยงานหรือมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ แม้วิทยาลัยฯ จะมีจำนวนผลงานวิจัยต่อคนต่อเรื่องมากกว่าคณะ/สถาบันอื่น ๆ แต่หากมหาวิทยาลัยมีนโยบายรวมทั้งการสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ในการผลิตผลงานวิจัย รวมทั้งสนับสนุนให้อาจารย์เข้าไปมีส่วนร่วมกับภาคอุตสาหกรรม ทั้งระดับการทำงานวิจัยร่วม หรือการพัฒนานวัตกรรมที่ภาคอุตสาหกรรมสนใจ อันนำไปสู่การจดสิทธิบัตรระดับชาติ/นานาชาติ ซึ่งเป็นช่องทางการสร้างรายได้ให้กับมหาวิทยาลัยและเจ้าของผลงาน ก็จะช่วยนำคณาจารย์และองค์กรไปสู่สถาบันระดับนานาชาติได้

ข้อเสนอแนะ และปัญหาในการทำวิจัย

ข้อเสนอแนะ

การทำวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาด้วยการค้นคว้าจากฐานข้อมูลสากล 2 ฐานคือ Scopus และ Web of Science ซึ่งจำกัดประเภทผลงานเฉพาะประเภทบทความวิจัย (Research Article) ไม่ได้รวมงานประเภทอื่น และจำกัดช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2557 เท่านั้น จึงอาจทำให้ได้จำนวนงานของคณาจารย์น้อยกว่าความเป็นจริง หากมีผู้สนใจทำวิจัยต่อเนื่องอาจขยายกลุ่มผลงานออกไปให้ครอบคลุมมากขึ้น

ปัญหาในการทำวิจัย

การสืบค้นภายใต้ชื่อหน่วยงาน เพื่อต้องการดึงผลงานของคณาจารย์เฉพาะที่เกิดขึ้นที่วิทยาลัยปิโตรเลียม และปิโตรเคมีเท่านั้น พบว่าในแง่ของวิธีการในการสืบค้น การค้นด้วยชื่อหน่วยงานมีได้หลายรูปแบบ และยังคงพบว่ามีบทความบางเรื่องชื่อคณาจารย์บางคนปรากฏในบทความสะกดชื่อสกุลผิด ซึ่งพบในทั้งสองฐานข้อมูล การแก้ไขไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากบริษัทจะยึดต้นฉบับเป็นหลัก ผู้เป็นเจ้าของผลงานต้องแจ้งข้อมูลที่ถูกต้องที่สำนักพิมพ์เท่านั้น

บรรณานุกรม

- จารุรินทร์ ภู่งาย้า, บรรณาธิการ. (มปป.). *กลุ่มส่งเสริม สนับสนุนเผยแพร่และใช้ประโยชน์งานวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.). สืบค้นจาก <http://www.mua.go.th/users/bphe/downloads/Binder4.pdf>
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2531). *รายงานการจัดตั้งวิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พ.ศ. 2529–2531. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2557). *รายงานประจำปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: ปีบัญชี 2557 (1 ตุลาคม 2556 – 30 กันยายน 2557)* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). *9 ทศวรรษ พัฒนาการทางกายภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: แพลนพรีนติ้ง.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี. (2556). *หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีปิโตรเคมี (หลักสูตรนานาชาติ) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยฯ.
- ชโรชนีชัย ชัยมินทร์, ประภาพรพันธ์ พลอยจันทร์, เกียรติกร ชัยมินทร์. (2554). การวิเคราะห์การอ้างอิงผลงานวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลผลงานวิชาการ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วารสารสหศาสตร์*, 28 (2), 28–36.
- นฤมล กิมภากรณ์. (2557). การบรรยายแนวทางในการประเมินคุณภาพผลงานวิจัยวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ปี 2557. ใน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. *โครงการการประเมินคุณภาพผลงานวิจัยเชิงวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ปี 2557*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรชนิตร์ ลีนาราช. (2554) บทบาทของห้องสมุดมหาวิทยาลัยวิจัยในการสนับสนุนการวิจัยของมหาวิทยาลัย. *วารสารสหศาสตร์*, 29 (2), 73–86.
- ภัคพรธม พานิช. (2557). Scopus. (เอกสาร E-Pub) สืบค้นจาก [http://www.car.chula.ac.th/online tutorials & manual/CU Ref](http://www.car.chula.ac.th/online_tutorials&manual/CU_Ref)
- มะลิวัลย์ น้อยบัวทิพย์, น้ำลีน เทียมแก้ว, และศุจินันท์ กาศลุน. (2556, กรกฎาคม – ธันวาคม). การวิเคราะห์ผลงานตีพิมพ์ของคณาจารย์และนักวิจัยมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ปรากฏในฐานข้อมูลออนไลน์. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 2(2), 34–47.
- มานิตย์ นิธิธนากุล. (24 กุมภาพันธ์ 2559). รองคณบดี วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*.
- รัตนา รุจิรวนิช. (12 พฤศจิกายน 2558). รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*.
- รุจเรขา วิทยาวุฑฒิกุล. (2556). การประเมินคุณภาพผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับนานาชาติ: ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต (1). *ประชาคมวิจัย*, 19(109), 39–50.

- จรูญเรชา วิทยาอุทมิกุล. (2558). *เทคนิคการสืบค้น Citations จากฐานข้อมูล Scopus, WOS (ISI), TCI และกลยุทธ์การส่งเสริมบทความวิจัยให้ได้รับการอ้างอิงในฐานข้อมูลระดับชาติและนานาชาติ*. (เอกสารประกอบการบรรยาย ณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร), แผ่นที่ 8.
- จรูญเรชา วิทยาอุทมิกุล. (2555). *Peer-reviews Journals คืออะไร*. สืบค้นจาก <http://stang.sc.mahidol.ac.th/text/peer.htm>
- สมาน ลอยฟ้า, 2555. การค้นคืนการอ้างอิงผลงานทางวิชาการ. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 29(3), 167–190.
- สุภัททิรา โทนแก้ว, น้าทิพย์ วิภาวิน, และ ธาดาศักดิ์ วชิรปริชาพงษ์. (2558). การใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคใต้. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว.*, 8(2), 83–96.
- สุบุญญ จิรชาญชัย. (26 กุมภาพันธ์ 2559). ศาสตราจารย์ วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*.
- สำนักงาน กพร. (2552) ผลการประเมินการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 ของสถาบันอุดมศึกษา อ้างใน สมาน ลอยฟ้า, 2555. การค้นคืนการอ้างอิงผลงานทางวิชาการ. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 29(3), 167–190.
- อาภาณี เหลืองนฤมิตรชัย. (6, 26 พฤศจิกายน 2558) . รองคณบดี วิทยาลัยปิโตรเลียมและปิโตรเคมี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *สัมภาษณ์*.
- Abramo, G., Cicero, T. and D'Angelo, C. A. (2014). Are the authors of highly cited articles also the most productive ones?. *Journal of Informetrics*. 8, 89–97
- Bergman, E. M. L. (2012). Finding citations to social work literature: The relative benefits of using Web of Science, Scopus, or Google Scholar. *The Journal of Academic Librarianship*. 38, 370–379.
- Garousi, V. and Mäntylä, M. V. (inpress). Citations, research topics and active countries in software engineering: A bibliometric study. *Computer Science Review*.
- ISI Web of Knowledge (Service note). (2008). Retrieved from <http://www.car.chula.ac.th/curef-db/isiwos13.html>
- Khan, M. A. and Ho, Y-S. (2012). Top-cited articles in environmental sciences: Merits and demerits of citation analysis. *Science of the Total Environment*. 431: 122–127
- Lee, H. A., Au, N., Li, G., Law, R. (2014). An insight into research performance through a citation counting analysis. *J. of Hospitality and Tourism Management*. 21: 54–63
- Pomthong Malakul. (2015, September 9). Re: *ข่าวดีของวิทยาลัยฯ ข่าวดีของทุกคนครับ* [Electronic mailing list message]. Retrieved from <https://webmail.it.chula.ac.th/owa/#path=/mail>
- Pomthong Malakul. *PPC Highlight of Achievements : 2009–2012 “The Golden Years” 2012*. Retrieved from <http://www.ppc.chula.ac.th/achivment/PPCHighlight2012.pdf>

The Petroleum and Petrochemical College, Chulalongkorn University. *Research Fund (2013)*.

Retrieved from http://161.200.76.1/officer/research_funds_report_summary_of_research_grants.php?year=2013

การวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์นิเทศทางธุรกิจ

พ.ศ. 2551-2555*

จินดารัตน์ เบอรพันธุ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมศาสตร์นิเทศทางธุรกิจ ในด้านผู้วิจัย วิธีดำเนินการวิจัย รูปแบบการศึกษา ประเด็นที่ศึกษา กลุ่มบุคคลที่ศึกษา และกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ผลการวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยทั้งหมด 100 รายการ ปรากฏว่าส่วนใหญ่เป็นบทความวิจัย เผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ และศึกษาโดยผู้วิจัย 2 คน ผู้วิจัยส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ ร้อยละ 19.8 สอนในโรงเรียนธุรกิจ และ ร้อยละ 15.9 สอนในสาขาการตลาดและการโฆษณา โดยจำนวนมากที่สุดอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อพิจารณาในด้านวิธีดำเนินการวิจัย ปรากฏว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และศึกษาในรูปแบบการรับรู้ ส่วนด้านรูปแบบพฤติกรรมศาสตร์นิเทศที่ศึกษา พบว่า งานวิจัยจำนวนมากที่สุด 30 เรื่อง ศึกษาการใช้สารนิเทศ รองลงมา 19 เรื่อง ศึกษาการค้นหาและการค้นคืนสารนิเทศ สำหรับประเภทของสารนิเทศทางธุรกิจ และ ประเภทของธุรกิจที่ศึกษา พบว่า งานวิจัยจำนวนมากที่สุด ศึกษาสารนิเทศเกี่ยวกับองค์กร และ ไม่นับศึกษาธุรกิจประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนกลุ่มบุคคลที่ศึกษา เป็นนักวิชาชีพทางธุรกิจ ร้อยละ 36.0 และ บุคคลทั่วไปร้อยละ 22.0 งานวิจัยส่วนใหญ่ที่นำมาศึกษาไม่ได้ระบุกรอบแนวคิด

คำสำคัญ: พฤติกรรมศาสตร์นิเทศ สารนิเทศทางธุรกิจ การวิเคราะห์เนื้อหา

¹ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* งานวิจัยนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากฝ่ายวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Content Analysis of Business Information Behavior Research during 2008 –2012^{*}

Chindarat Berpan¹

Abstract

This documentary research was aimed to analyze the contents of research publications on business information behavior, in terms of authorship, research methods, types of research question, researched issues, user groups studied, and conceptual framework used in each research.

The results show that most of the 100 analyzed research publications were research articles written in English. Most of them were written by 2 authors and most authors were faculty members. Among them, 19.8 percent taught in business schools and 15.9 percent were associated with marketing and advertising areas. The majority of the researchers lived in the United States. In regard to research methods used, it was found that most of the works were quantitative researches, used survey method, employed questionnaire, and conducted a research into perception patterns. This study illustrated the researched issues of publications on business information behavior that 30 and 19 of all the works were relevant to information uses and information searching and retrieval respectively. For categories of business information and types of business studied, the majority of the publications focused on organization information and did not specifically refer to any one type of business. User groups of interest included business professionals (36.0 percent) and the general public (22.0 percent). However, conceptual frameworks were rarely specified in research publications.

Keywords: Information behavior, Business information, Content analysis

¹Department of Library Science, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

^{*}This research was funded by Research Section, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

บทนำ

พฤติกรรมสารสนเทศทางธุรกิจ หมายถึงกิจกรรม การกระทำ และลักษณะการแสดงออกทั้งหมดของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับแหล่งสารสนเทศ และช่องทางในการสื่อสารสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับธุรกิจ เริ่มตั้งแต่การตระหนักว่ามีความต้องการ และนำไปสู่การแสวงหา การค้นหา การรับรู้คุณค่า การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน การเผยแพร่ การถ่ายทอด และการนำสารสนเทศที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ (Witzel 1999, p.37; Wilson, 1999b, p.249; Wilson, 2000 p.49; Case, 2006; Fisher and Julien, 2009 p.317; Julien, Pecoskie, and Reed, 2011)

สารสนเทศจัดเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของกระบวนการทุกขั้นตอนที่ธุรกิจกระทำ เปรียบได้ดังเชื้อเพลิงที่ทำให้รถยนต์แล่นได้ ดังนั้น หากปราศจากสารสนเทศ ธุรกิจก็ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากธุรกิจเป็นสาขาวิชาที่ซับซ้อน กิจกรรมที่กระทำเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจอย่างแยกไม่ออก ประกอบกับปัญหาทางธุรกิจจำเป็นต้องใช้แนวทางการแก้ไขจากสหสาขาวิชา ดังนั้นสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจหรือสารสนเทศที่ธุรกิจแสวงหาและต้องการใช้ จึงมีขอบเขตกว้างขวางหลากหลายตามลักษณะของธุรกิจ และครอบคลุมทั้งสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินงานและสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ (Lavin, 1995; Witzel, 1999, p.37; O'Hare, 2007, p.1; Abels and Klein, 2008 p.1; Natt, 2013, p 161)

สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินงาน ได้แก่ สารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ สารสนเทศเกี่ยวกับองค์กร ซึ่งมักเป็นข้อมูลจากการดำเนินงาน สารสนเทศเกี่ยวกับลูกค้าและผู้บริโภค และสารสนเทศเกี่ยวกับคู่แข่ง เป็นต้น ส่วนสารสนเทศที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ ครอบคลุมสารสนเทศเกี่ยวกับสถานการณ์และแนวโน้มของปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ สารสนเทศเหล่านี้มักเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา เช่น สภาพแนวโน้มทางเศรษฐกิจและการเมือง พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พระราชบัญญัติและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ความร่วมมือและข้อตกลงทางการค้ากับประเทศต่างๆ รวมถึงแนวโน้มประชากรและกลุ่มกดดัน เช่น กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น (อรนุช เศวตรัตนเสถียร, 2544, น.5 -6)

เนื่องจากความสำคัญของสารสนเทศที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ บุคคลผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ที่ทำงานในแวดวงธุรกิจ เช่น ผู้ประกอบการ นักลงทุน ผู้บริหาร และ ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการ เช่น ผู้สอน นักวิจัย และนิสิตนักศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่อยู่ในวงการสื่อสารมวลชน และ บุคคลทั่วไป รวมทั้งนักการเมืองและผู้ที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย จึงเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมสารสนเทศทางธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ส่งผลให้เกิดการผลิตสารสนเทศทางธุรกิจเพิ่มขึ้นมากมายในแต่ละวัน ปริมาณสารสนเทศที่เพิ่มขึ้นทวีคูณเช่นนี้ อาจพิจารณาได้ว่าเป็นผลดีแก่ผู้ใช้ แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความลำบากยุ่งยากในการเข้าถึงสารสนเทศที่มีอย่างท่วมท้นได้เช่นกัน (Simpson and Prusak, 1995) โดยเฉพาะในสภาพที่เวลาและความรวดเร็วในการได้รับสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจ ดังนั้นหน่วยงานที่มีพันธกิจหลักในการให้บริการสารสนเทศทางธุรกิจ เช่น ห้องสมุดองค์กร และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนักวิชาชีพสารสนเทศ ทั้งบรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ ในฐานะคนกลางระหว่างแหล่งสารสนเทศ และทรัพยากรสารสนเทศกับผู้ใช้ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ช่วยเหลือ สนับสนุนให้ผู้ใช้เข้าถึงและได้รับสารสนเทศที่ต้องการอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ

พฤติกรรมสารสนเทศของกลุ่มผู้ใช้เป้าหมายแต่ละกลุ่ม เพราะความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง จะเป็นปัจจัยสำคัญเบื้องต้น ทำให้การจัดและการให้บริการสารสนเทศมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ามีนักวิชาชีพสารสนเทศที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทั้งนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานได้ศึกษาประเด็นและแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศทางธุรกิจของผู้ใช้หลากหลายกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาการแสวงหาและค้นหาสารสนเทศทางธุรกิจ (Johnson and Kuehn, 1987; Marshall, McDonald, Chen, and Chung, 2004) การศึกษาความต้องการและการแสวงหาสารสนเทศทางธุรกิจ (อิมจิต เลิศพงษ์สมบัติ, ทิพวรรณ ศิลวัฒน์านุสานต์, สายพิณ วิไลรัตน์, และ วาสนา ธนะสุข, 2549; สุรชาติ พุทธิมา, 2554; Majid, Hayat, Patel, and Vijayaraghavan, 2012) การศึกษาความต้องการสารสนเทศทางธุรกิจ (บุหลัน อ้วยตยะกุล, 2548; Underwood, 2009; Huvila, 2010; Mckeown, 2010) การศึกษาการใช้สารสนเทศทางธุรกิจ (Citrin, Lee, and McCullough, 2007) และการศึกษาความต้องการและการใช้สารสนเทศทางธุรกิจ (Lillard, 2002; Anwar and Tuqan, 2006) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าวมีความหลากหลายทั้งในด้านบุคคลผู้ทำการศึกษา กลุ่มผู้ใช้ที่ศึกษารูปแบบพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศทางธุรกิจที่ศึกษา กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา และวิธีดำเนินการวิจัย ตัวอย่างเช่น ผู้ศึกษามีทั้ง คณาจารย์ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาในสาขาบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ บริหารธุรกิจ และพาณิชยศาสตร์ บรรณารักษ์ และนักเอกสารสนเทศ เป็นต้น กลุ่มผู้ใช้ที่ศึกษา มีทั้งนักวิชาชีพธุรกิจ ผู้ประกอบการและเจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้บริโภค และผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มบุคคลในวิชาชีพอื่น ๆ เป็นต้น ส่วนรูปแบบพฤติกรรมสารสนเทศทางธุรกิจที่ศึกษา มีทั้งการศึกษาความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศ การค้นหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ การรับสารสนเทศ การเปิดเผยสารสนเทศ และการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ เป็นต้น สำหรับในด้านกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา เนื่องจากมีนักวิชาการจำนวนมากได้พัฒนาแบบจำลองและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ เพื่อกระตุ้น และส่งเสริมให้เกิดการศึกษาพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องนี้ให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางในการนำไปใช้เป็นหลักปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นงานวิจัยที่มีขอบเขตสัมพันธ์กับการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศจึงมักจะนำแบบจำลองและทฤษฎีเหล่านี้มาประมวลเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ตัวอย่างแบบจำลองและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศที่รู้จักในแวดวงนักวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ เช่น Devin's sense –making theory, Ellis's behavioural model of information search strategies, Kuhlthau's model of the stages of information –seeking behavior และ Wilson's model of information behavior (Wilson, 1999a, p.839) นอกจากนั้น ในด้านวิธีดำเนินการวิจัยที่ใช้ อาจใช้ระเบียบวิธีวิจัยและวิธีการรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันตามประเภทของการวิจัยและวัตถุประสงค์ในการวิจัย มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ ที่มักจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ เชิงสหสัมพันธ์ และเชิงทดลอง และส่วนใหญ่รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์บันทึกผล (Transaction log) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมักจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา เชิงกรณีศึกษา และการวิจัยปรากฏการณ์วิทยา โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตและการสนทนากลุ่ม หรือบางครั้งอาจรวบรวมข้อมูลโดยใช้หลายวิธีร่วมกัน (Julien, 1996; Fisher and Julien, 2009; Julien, Pecoskie, and Reed, 2011; วรณี แกมเกตุ, 2551, น.31–39)

ดังนั้น การนำงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์นิเทศทางธุรกิจซึ่งมีความหลากหลาย มาวิเคราะห์เนื้อหาจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนางานวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือทำให้เห็นภาพรวมและความก้าวหน้าของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมศาสตร์นิเทศทางธุรกิจ ช่วยให้เข้าใจรูปแบบพฤติกรรมศาสตร์นิเทศและขอบเขตของงานวิจัยในด้านนี้ชัดเจนยิ่งขึ้น และทำให้เห็นทิศทางแนวโน้มของหัวข้อหรือประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาการและการประยุกต์ใช้ผลการวิจัยในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป นอกจากนี้ ผลจากการศึกษายังจะช่วยให้เห็นลักษณะ รูปแบบ และกระบวนการวิจัยของงานที่มีคุณภาพ รวมทั้งปัญหา จุดอ่อน และโอกาสเพื่อการปรับปรุง อันจะเป็นแนวทางแก่นักวิชาชีพสารนิเทศทั้งผู้ปฏิบัติและนักวิชาการในการพัฒนางานวิจัยของตนอีกด้วย (Julien, 1996, p.53 –54; Julien and Duggan, 2000, p.291; Julien et al, 2011)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์นิเทศทางธุรกิจที่เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2551 –2555 ในด้าน ผู้วิจัย วิธีดำเนินการวิจัย รูปแบบการศึกษา ประเด็นที่ศึกษา กลุ่มบุคคลที่ศึกษา และ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์ ครอบคลุม งานวิจัยภาษาอังกฤษและภาษาไทยด้านพฤติกรรมศาสตร์นิเทศทางธุรกิจที่นำเสนอในรูปแบบบทความวิจัย รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และรายงานการประชุมวิชาการ ที่เผยแพร่ระหว่างปี 2008 –2012 (พ.ศ. 2551 –2555) ในฐานข้อมูลต่าง ๆ รวม 16 ฐานดังนี้

- งานวิจัยภาษาอังกฤษ ตีพิมพ์เผยแพร่ในฐานข้อมูลเอกสารที่มีเนื้อหาเต็ม เน้นรวบรวมจัดเก็บสารนิเทศในสาขาบรรณารักษศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ บริหาร และธุรกิจ ที่สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้บริการในปี 2558 จำนวน 12 ฐาน ได้แก่ EBSCO's Academic Search Premier, EBSCO's Business Source Complete, Emerald Management Xtra, JSTOR, ProQuest ABI/INFORM, Sage Journals Online, ScienceDirect, Scopus, Springer, Taylor and Francis Online Journal, Wiley Online Library, และ Library and information Science Fulltext รวมทั้งฐานข้อมูล Directory of Open Access Journals (DOAJ)

- งานวิจัยภาษาไทย สืบค้นได้จากฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็ม Thai Digital Collection ในโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLis) และ ฐานข้อมูลคลังปัญญาจุฬาเพื่อประเทศไทย (CUIR) ซึ่งให้บริการผ่านเว็บไซต์สำนักงานวิทยทรัพยากร รวมทั้งฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online)

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม ถึง พฤษภาคม 2558 ได้งานวิจัยทั้งหมดจำนวน 175 รายการ หลังจากศึกษางานวิจัยที่รวบรวมได้ โดยพิจารณาจากชื่อเรื่อง บทคัดย่อ คำสำคัญ และเนื้อหาที่นำเสนอแล้ว ปรากฏว่างานวิจัยที่มีลักษณะสอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนดมีจำนวน 100 รายการ เกณฑ์ดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

1. มีขอบเขตการศึกษาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่กระทำแก่สารนิเทศทางธุรกิจ ซึ่งสามารถระบุกลุ่มบุคคล และ ลักษณะของพฤติกรรมศาสตร์นิเทศที่กระทำได้อย่างชัดเจน ดังนั้นงานวิจัยที่ใช้

ระเบียบวิธีวิจัยในลักษณะการวิจัยดำเนินงาน (Operations research) จึงอยู่นอกเหนือขอบเขตของงานวิจัยนี้ เนื่องจากข้อมูลที่น่ามาศึกษามักจะรวบรวมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และสร้างรูปแบบทางคณิตศาสตร์แทนระบบที่ศึกษา และ

2. เป็นงานวิจัยที่อยู่ในบริบทธุรกิจ หรือองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจประเภทใดประเภทหนึ่งเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ หรืออยู่ในบริบทการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับแหล่งสารสนเทศ ทรัพยากรสารสนเทศทางธุรกิจ เช่น การสอน การสืบค้นสารสนเทศทางธุรกิจแก่ผู้ใช้ และการใช้ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดธุรกิจ เป็นต้น

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบบันทึกข้อมูล ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทางบรรณานุกรม และข้อมูลเบื้องต้นของงานวิจัย ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย และข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา และ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ผลการศึกษา สรุป และอภิปรายผล

● ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับงานวิจัย

จากงานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 100 รายการ ปรากฏว่าเป็นบทความวิจัยจำนวน 93 รายการ ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่าง ๆ รวมทั้งหมด 76 ชื่อ เป็นวิทยานิพนธ์จำนวน 6 รายการ และเป็นรายงานการประชุมวิชาการ จำนวน 1 รายการ

ส่วนในด้านภาษาที่ตีพิมพ์งานวิจัย ปรากฏว่างานวิจัยส่วนใหญ่จำนวน 98 รายการ เป็นภาษาอังกฤษ มีเพียง 2 รายการ ที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทย แสดงให้เห็นว่างานวิจัยของไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศทางธุรกิจ ในช่วงปี 2551 –2555 มีอยู่น้อยมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในช่วงสิบปีที่ผ่านมา นักวิชาการและนักวิจัยในด้านบริหารธุรกิจและด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ รวมทั้งบรรณารักษ์ นักวิชาชีพสารสนเทศของไทย ยังไม่สนใจและไม่ได้ตระหนักถึงประโยชน์ของการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของกลุ่มบุคคลในภาคธุรกิจมากนัก

เมื่อพิจารณาทุนสนับสนุนการทำวิจัย ปรากฏว่างานวิจัยส่วนใหญ่จำนวน 78 รายการ ไม่ได้รับทุนสนับสนุน มีเพียงจำนวน 22 รายการ เท่านั้นที่ได้รับทุน โดยทั้งหมดเป็นงานวิจัยที่นำเสนอในรูปแบบบทความวิจัย

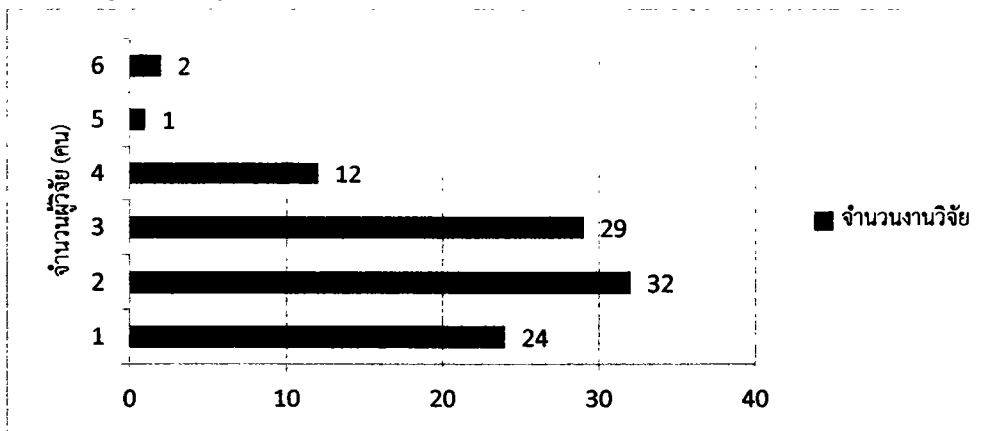
สำหรับหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัย ซึ่งมีทั้งหมด 30 แห่ง เป็นหน่วยงานของรัฐจำนวนมากที่สุด 13 แห่ง รองลงมาเป็นหน่วยงานในมหาวิทยาลัย จำนวน 10 แห่ง และมูลนิธิจำนวน 5 แห่ง

ผลที่ได้จากการศึกษามีสัดส่วนใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ Dimitroff (1992) ที่พบว่า บทความวิจัยที่ศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.2 ไม่ได้รับทุนสนับสนุน ส่วนที่ได้รับทุนมีเพียง ร้อยละ 27.9 จำแนกเป็นได้รับทุนจากหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 22.9 จากหน่วยงานที่สังกัด ร้อยละ 1.9 จากหน่วยงานอื่น ๆ ร้อยละ 1.7 และจากสมาคม ร้อยละ 1.4

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่าจะเป็นงานวิจัยที่นำไปสู่การส่งเสริมธุรกิจให้เกิดความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น หน่วยงานเอกชนที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยในด้านนี้ก็ยังมีน้อยมาก คือมีเพียง 1 แห่งเท่านั้น ซึ่งเป็นหน่วยงานในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้น ยังเห็นได้ว่า The National Science Foundation (NSF) เป็นหน่วยงานหลักแห่งหนึ่งของสหรัฐอเมริกาที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยในสาขาต่าง ๆ เนื่องจากผลการศึกษาของ Davies (2012) ปรากฏว่า บทความ

จากวารสาร Information Systems Research และ Journal of the American Medical Informatics Association จำนวนมากได้รับทุนสนับสนุนจาก NSF (National Science Foundation) เช่นกัน

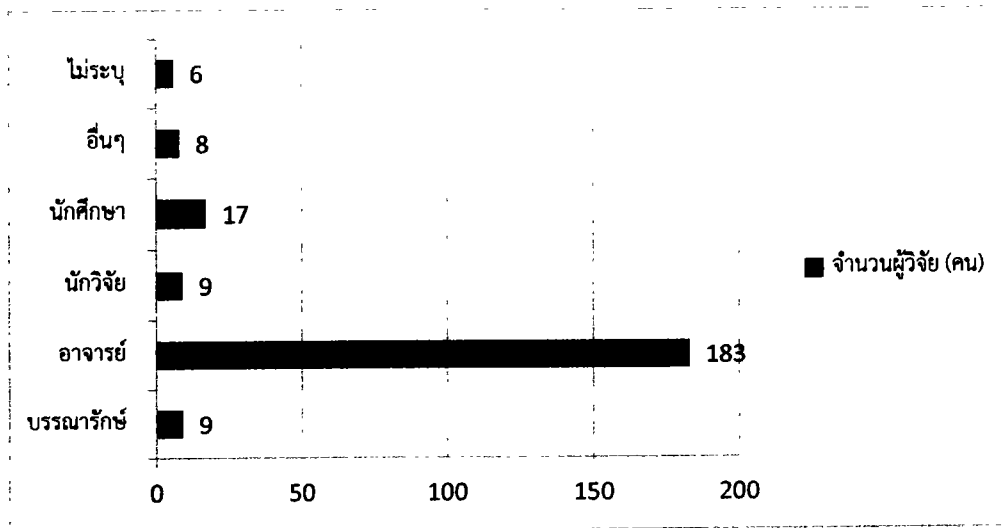
● ข้อมูลเกี่ยวกับผู้วิจัย



เมื่อพิจารณาจำนวนผู้ทำวิจัยแต่ละรายการ ซึ่งมีตั้งแต่ 1 –6 คน พบว่า งานวิจัยที่ทำโดยผู้วิจัย 2 คน มีจำนวนมากที่สุดคือ 32 รายการ ผลการวิจัยในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาทั้งของชลดา พันภัย (2552) ที่พบว่าบทความวิจัยจำนวนมากที่สุดมีผู้วิจัย 2 คน ผลการศึกษาของ Dimitroff (1992) ที่พบว่าจำนวนผู้วิจัยโดยเฉลี่ยแล้วเท่ากับ 1.85 และของ Davies (2012) ที่พบว่า บทความจำนวนมากที่สุดมีผู้เขียน 2 คน รองลงมา มีผู้เขียน 3 คน การที่ผลปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการศึกษาหัวข้อวิจัยต่าง ๆ ในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญที่หลากหลายแตกต่างกันของนักวิจัยแต่ละคน เพื่อช่วยให้การวิเคราะห์และสังเคราะห์โจทย์ที่กำหนดในการวิจัยมีความครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหัวข้อวิจัยด้านพฤติกรรมสารสนเทศทางธุรกิจที่มีลักษณะเป็นสหสาขาวิชาซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับศาสตร์สาขาต่าง ๆ หลายด้าน นอกจากนี้ Davies (2012) ยังได้ให้ข้อสังเกตว่า เมื่อพิจารณาบทความจากวารสารบางชื่อ เช่น Journal of the American Medical Informatics Association (JAMIA) ส่วนใหญ่ ร้อยละ 90 มีผู้เขียน 3 คน หรือมากกว่า และบทความเกินครึ่ง ร้อยละ 52 มีผู้เขียน 5 คน หรือมากกว่า ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลว่า บทความใน JAMIA มากกว่าครึ่งได้รับทุนจาก National Institute of Health (NIH), National Science Foundation (NSF) และ Agency for Healthcare Research and Quality (AHRQ) Grants ซึ่งสนับสนุนการวิจัยสหสาขาวิชาให้มีผู้วิจัยหลายคนร่วมกันศึกษาเพื่อนำประสบการณ์และความเชี่ยวชาญที่มีแตกต่างกันมาดำเนินโครงการ ดังนั้น จึงอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บทความวิจัยส่วนใหญ่มีผู้วิจัยจำนวน 2 คนขึ้นไป

สำหรับจำนวนผลงานของผู้วิจัยแต่ละคนในระหว่างปี 2008 (2551) –2012 (2555) จากจำนวนผู้วิจัยรวมทั้ง 232 คน ปรากฏว่า เกือบทุกคน จำนวน 224 คน (96.6 %) ทำงานวิจัยด้านพฤติกรรมสารสนเทศทางธุรกิจ คนละ 1 เรื่อง รองลงมา มีผู้วิจัยจำนวน 8 คน (3.4 %) ทำงานวิจัยด้านนี้คนละ 2 เรื่อง โดยเป็นอาจารย์ในสาขาสารนิเทศศาสตร์ จากแอฟริกาใต้ 2 คน และจากอุกานดา 2 คน ซึ่งทำวิจัยด้วยกันทั้ง 2 รายการ ส่วนที่เหลือเป็น

อาจารย์ในสาขาธุรกิจและการตลาด ประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 3 คน ซึ่งทำวิจัยด้วยกันทั้ง 2 รายการเช่นกัน และเป็นอาจารย์สาขาบริหารธุรกิจ /วิศวกรรมการผลิต และเทคโนโลยี ประเทศมาเลเซีย 1 คน



เมื่อพิจารณาหน้าที่การงานของผู้วิจัยทั้ง 232 คน พบว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ (78.9 %) ผลการศึกษาในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของซลดา พันภัย (2552) และ Gonzalez –Teruel and Abad –Garcia (2007) ที่พบว่า ผู้เขียนบทความวิจัยจำนวนมากที่สุดเป็นอาจารย์ และยังไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Julien et al (2011) ที่พบว่า ผู้เขียนบทความฯ จำนวนมากที่สุดเป็นนักวิจัยและคณาจารย์ แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Dimitroff (1992) ที่พบว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่เป็นบรรณารักษ์ และไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Julien (1996) และ Julien and Duggan (2000) ที่พบว่า ผู้เขียนบทความฯ จำนวนมากที่สุดเป็นนักปฏิบัติ รองลงมาเป็นนักวิจัยและคณาจารย์ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการศึกษาของงานวิจัยนี้กับงานวิจัยทั้ง 6 รายการที่อ้างถึงข้างต้น พบว่าแนวโน้มการทำวิจัยของนักวิชาการมีอัตราการเพิ่มสูงกว่านักปฏิบัติหรือนักวิชาชีพสารสนเทศ

ในการพิจารณาประเภทของหน่วยงานที่ผู้วิจัยสังกัด ปรากฏว่า ผู้วิจัยจำนวนมากที่สุด 46 คน (19.8 %) สังกัดโรงเรียนธุรกิจ รองลงมาจำนวน 37 คน (15.9 %) สังกัดโรงเรียนธุรกิจสาขาการตลาดและโฆษณา และจำนวน 36 คน (16.3 %) สังกัดโรงเรียนธุรกิจสาขาการบริหาร เหตุที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะผู้วิจัยส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ หน่วยงานต้นสังกัดของผู้วิจัยจำนวนมากที่สุดจึงเป็นโรงเรียนสาขาต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยที่ผู้วิจัยสอนอยู่ ผลการวิจัยนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของซลดา พันภัย (2552) และ Gonzalez –Teruel and Abad –Garcia (2007) ที่พบว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่สังกัดมหาวิทยาลัย แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Dimitroff (1992) ที่พบว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่ทำงานในห้องสมุดวิทยาศาสตร์สุขภาพ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นบรรณารักษ์

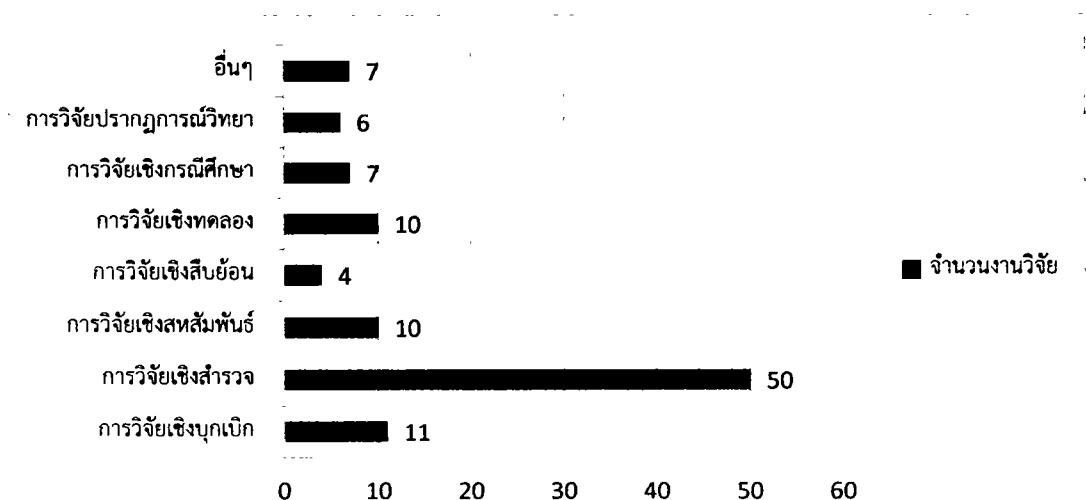
อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าสัดส่วนของนักวิจัยที่เป็นอาจารย์ในสาขาธุรกิจสูงกว่าสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าคณาจารย์ในสาขามหาวิทยาลัยและสารนิเทศศาสตร์ยังสนใจศึกษาพฤติกรรมสารนิเทศที่สัมพันธ์กับธุรกิจค่อนข้างน้อย นอกจากนั้น เหตุที่ผลการศึกษาปรากฏว่านักวิจัยจำนวนมากที่สุด สังกัดโรงเรียนธุรกิจมากกว่าสาขาอื่น ๆ น่าจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนธุรกิจเป็นคำที่มีความหมายกว้าง

ครอบคลุมสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก รวมถึงสาขาย่อยที่จำแนกในงานวิจัยนี้ เช่น การตลาดและโฆษณา การบริหารธุรกิจ การบัญชี การขายส่งและการค้าปลีก เป็นต้น

เมื่อพิจารณาประเทศที่ผู้วิจัยสังกัดซึ่งมีทั้งหมด 32 ประเทศ ใน 6 ทวีป ปรากฏว่า ผู้วิจัยจำนวนมากที่สุด 90 คน (38.7 %) สังกัดประเทศสหรัฐอเมริกา รองลงมา จำนวน 18 คน (7.7 %) สังกัดประเทศสหราชอาณาจักร และจำนวน 15 คน (6.4 %) สังกัดประเทศออสเตรเลีย ผลที่ได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Davies (2012) ที่พบว่า ผู้เขียนจำนวนมากที่สุดอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

● การดำเนินการวิจัย

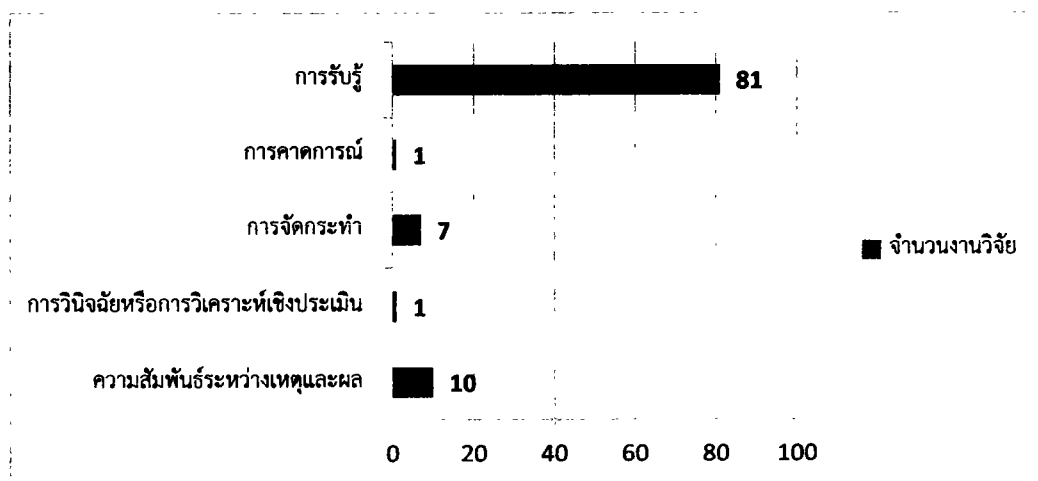
จากการพิจารณาประเภทของการวิจัย ซึ่งจำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ ลักษณะของข้อมูลที่รวบรวม และ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในด้านลักษณะของข้อมูลที่รวบรวม มีงานวิจัยจำนวน 91 รายการ รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และจำนวน 21 รายการ รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ส่วนในด้านวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล มีงานวิจัยจำนวน 94 รายการ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และจำนวน 15 รายการ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่างานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมศาสตร์นิเทศทางธุรกิจระหว่างปี 2008 -2012 ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Dimitroff (1992) ที่พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ร้อยละ 83.5 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเมื่อพิจารณาเฉพาะลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูล ก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Tuomaala, Jarvelin, and Vakkari (2014) ที่พบว่า บทความส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.4 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ร้อยละ 14.1 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่างานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมศาสตร์นิเทศรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นิยมใช้การวิจัยเชิงปริมาณ แม้จะมีแนวโน้มว่าการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มจำนวนมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์นิเทศส่วนใหญ่ต้องการอธิบายปรากฏการณ์โดยระบุว่ามิตัวแปรอะไรบ้างและตัวแปรเหล่านั้นสัมพันธ์กันอย่างไร หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามการวิจัยประเภทอะไร ที่ไหน อย่างไร โดยการพรรณนาลักษณะและคุณสมบัติของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการอ้างอิงประชากรในวงกว้าง (วรรณิ แกมเกตุ, 2551, น.71 -72) นักวิจัยส่วนใหญ่จึงเห็นวาระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณมีความเหมาะสมสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษา



สำหรับวิธีการวิจัยที่ใช้ ปรากฏว่างานวิจัยจำนวนมากที่สุด 50 รายการ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ซลดา พันภัย (2552); Dimitroff (1992); Julien (1996); Julien and Duggan (2000) และ Gonzalez –Teruel and Abad –Garcia (2007) ที่พบว่าวิธีการวิจัยที่ใช้มากที่สุด คือ การวิจัยเชิงสำรวจ และเช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 ปีของ Tuomaala et al (2014) ที่ปรากฏว่า วิธีการวิจัยจำนวนมากที่สุดที่ปรากฏในบทความที่ใช้กลยุทธ์การวิจัยเชิงประจักษ์ คือ การวิจัยเชิงสำรวจ

ส่วนในด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ซึ่งจำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ จำนวนวิธีที่ใช้ และวิธีการ/เครื่องมือที่ใช้ ปรากฏว่า จำนวนวิธีที่ใช้รวบรวมข้อมูลมีตั้งแต่ 1 –4 วิธี โดยงานวิจัยจำนวนมากที่สุด 77 รายการ ใช้ 1 วิธี รองลงมา 20 รายการ ใช้ 2 วิธี ส่วนวิธีที่ใช้ งานวิจัยจำนวนมากที่สุด 76 รายการ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม รองลงมาจำนวน 32 รายการ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของซลดา พันภัย (2552); Julien (1996); Julien and Duggan (2000); Julien et al (2011); Gonzalez –Teruel and Abad –Garcia (2007); Davies (2012) และ Tuomaala et al (2014) ซึ่งพบว่าเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในงานวิจัยจำนวนมากที่สุด คือ แบบสอบถาม

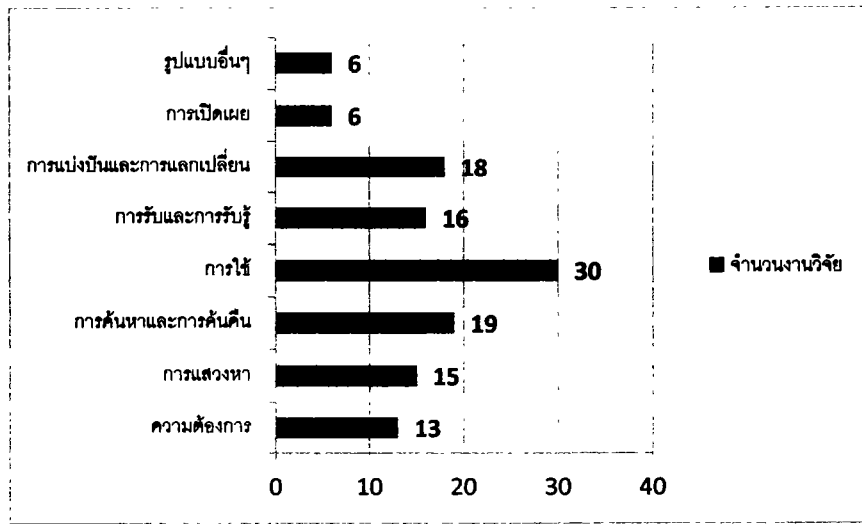
การที่แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้มากที่สุดในการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศ อาจเป็นเพราะสามารถใช้รวบรวมข้อมูลจากประชากรที่ศึกษาได้โดยตรง โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่า และการวิเคราะห์ข้อมูลทำได้ง่ายกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การสัมภาษณ์ นอกจากนี้ปัจจุบันยังสามารถจัดทำและนำเสนอได้หลายรูปแบบตามความสะดวกและความเหมาะสมระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มประชากรที่ศึกษา



เมื่อพิจารณารูปแบบการศึกษาในงานวิจัย ซึ่งจำแนกเป็น 5 รูปแบบ ปรากฏว่า งานวิจัยจำนวนมากที่สุดเป็นการศึกษาในรูปแบบการรับรู้ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ที่สัมพันธ์กับสารสนเทศส่วนใหญ่ มักจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึก หรือ ประสบการณ์ของบุคคล กลุ่มคน หรือชุมชนใดโดยเฉพาะเพื่อนำไปสู่ความสามารถในการพิจารณาออกแบบ ปรับปรุงระบบหรือกระบวนการที่สามารถตอบสนองความต้องการ และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น จึงนิยมกำหนดเป็นรูปแบบการรับรู้ โดยมีคำถามการวิจัยในลักษณะเชิงสำรวจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาด้านวิธีการวิจัยที่ปรากฏว่า งานวิจัยจำนวนมาก

ที่สุดใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ นอกจากนี้ในบางกรณี ผู้วิจัยอาจมีความประสงค์จะศึกษาให้ทราบปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลหรือสภาวะดังกล่าว อันจะนำไปสู่ความเข้าใจสาเหตุเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไขได้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงกำหนดคำถามการวิจัยเป็นลักษณะเชิงความสัมพันธ์ รูปแบบการศึกษาที่ปรากฏในงานวิจัยลำดับถัดมาจึงเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล

● ประเด็นที่ศึกษา และกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา



เมื่อพิจารณารูปแบบพฤติกรรมสารสนเทศที่ศึกษา ปรากฏว่าเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่างานวิจัยที่นำมาวิเคราะห์ส่วนใหญ่ ศึกษาโดยอาจารย์ในโรงเรียนธุรกิจสาขาต่าง ๆ ดังนั้นจึงสนใจประเด็นที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจที่เป็นรูปธรรมอย่างเห็นได้ชัดเจนมากกว่า นั่นคือ มีการใช้สารสนเทศอะไร ใช้จากแหล่งใด ใช้แล้วส่งผลกระทบต่ออย่างไร หรือเป็นการศึกษาลักษณะการใช้ระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในองค์กร

สำหรับการศึกษาพฤติกรรมการค้นหาและค้นคืนสารสนเทศที่มีจำนวนมากเป็นอันดับที่สอง อาจเป็นเพราะว่าความเข้าใจลักษณะและวิธีการที่ใช้ค้นหาหรือค้นคืนสารสนเทศจากระบบจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถออกแบบระบบที่ทำให้ผู้ใช้เข้าถึงและได้รับสารสนเทศที่จะนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดการใช้สารสนเทศมากขึ้น

ส่วนการที่พฤติกรรมการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ มีการศึกษามากเป็นลำดับถัดมา อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันความร่วมมือกันในการทำงานเป็นหนึ่งในหลักการสู่ความสำเร็จ การแลกเปลี่ยนและการแบ่งปันสารสนเทศในสภาพแวดล้อมการทำงานที่ใกล้เคียงกัน ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ (Case, 2012, p.5) ดังนั้นนักวิชาการในวงการธุรกิจจำนวนหนึ่งจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมรูปแบบนี้เพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับธุรกิจในการสร้างความร่วมมือและประสานประโยชน์ซึ่งกันและกัน

นอกจากนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าในงานวิจัยด้านธุรกิจ มีการศึกษาพฤติกรรมเปิดเผยสารสนเทศซึ่งไม่มีใครถูกกล่าวถึงในวรรณกรรมด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในวงการธุรกิจ การเปิดเผย

สารนิเทศเป็นกระบวนการสำคัญที่มีผลกระทบต่อผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม ทั้งผู้ประกอบการ นักลงทุน และผู้บริโภค ไม่ยิ่งหย่อนกว่าพฤติกรรมสารนิเทศรูปแบบอื่น ๆ

สำหรับประเด็นย่อยที่มีการศึกษาในพฤติกรรมแต่ละรูปแบบ ปรากฏว่า

ในการศึกษาพฤติกรรมความต้องการสารนิเทศ ประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษามากที่สุด 12 รายการ (92.3%) คือ ประเภทและเนื้อหาของสารนิเทศที่ต้องการ รองลงมาจำนวน 3 รายการ (23.0%) ศึกษาระดับความต้องการ ผลที่ได้แสดงให้เห็นว่างานวิจัยที่ศึกษาความต้องการสารนิเทศทางธุรกิจเกือบทั้งหมดศึกษาเกี่ยวกับประเภทและเนื้อหาของสารนิเทศที่ต้องการ โดยให้ความสนใจประเด็นเกี่ยวกับตัวแปรที่มีผลต่อความต้องการตามกรอบแนวคิดที่ Wilson เสนอ (Wilson's 1996 model of information behaviour) (Willson, 1999b, p.257) ค่อนข้างน้อย

ในการศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศ ประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษามากที่สุด 6 รายการ (39.6 %) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาสารนิเทศกับตัวแปรต่าง ๆ เช่น ความตั้งใจจะซื้อสินค้า สารที่ปรากฏบนสื่อโฆษณาและฉลากสินค้า และการรับรู้คุณค่าของสารนิเทศ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า การศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารนิเทศในบริบทการค้าเงินธุรกิจ เน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ทั้งตัวแปรแทรกซ้อนและกลไก กระตุ้น (Wilson's 1996 model of information behaviour) (Willson, 1999b, p.257) มากกว่าการศึกษาวัตถุประสงค์ แหล่ง และประเภทของทรัพยากรสารนิเทศที่แสวงหา ซึ่งมีจำนวนงานวิจัยที่ศึกษาเป็นลำดับรองลงมา คือ 3 รายการ

ในการศึกษาพฤติกรรมการค้นหาและการค้นคืนสารนิเทศ ประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษามากที่สุด 5 รายการ (26.3 %) คือความสัมพันธ์ระหว่างการค้นหาสารนิเทศกับตัวแปรต่าง ๆ เช่น ลักษณะงานที่ทำ และการรับรู้เกี่ยวกับความเสี่ยง เป็นต้น และแหล่งสารนิเทศที่ค้นหา จะเห็นได้ว่าประเด็นที่นิยมนักศึกษามีความคล้ายคลึงกับการแสวงหาสารนิเทศ คือ เน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการค้นหาและการค้นคืนสารนิเทศกับตัวแปรในบริบทที่เกี่ยวข้อง มากกว่าศึกษากระบวนการ ขั้นตอน เทคนิค หรือกลยุทธ์ที่ใช้ในการค้นหา ดังที่มักจะปรากฏในวรรณกรรมบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักวิจัยในสาขาธุรกิจส่วนใหญ่ไม่ได้พิจารณาว่าการค้นหาและการค้นคืนสารนิเทศมีขอบเขตความหมายต่างกับการแสวงหาสารนิเทศ หรือเป็นขั้นตอนย่อยในกระบวนการแสวงหาสารนิเทศที่มีผลต่อความสำเร็จในการแสวงหาสารนิเทศที่ต้องการดังที่ Saracevic (1997) และ Wilson (1999b, pp.258 – 259) นำเสนอ และส่งผลให้เกิดการพัฒนาแบบจำลองการค้นหาหรือค้นคืนสารนิเทศโดยเฉพาะ เช่น แบบจำลอง Berrypicking ของ Bate (1989; 2005) และ Kuhlthau's (1993) model of the information search process (Kuhlthau, 2005) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาประเด็น และ ตัวแปรต่าง ๆ ที่งานวิจัยทั้งหมดศึกษาโดยรวม เห็นได้ว่าสอดคล้องกับองค์ประกอบในกระบวนการรับรู้ 5 ส่วน ของ Ingwersen's model of IR process (Wilson (1999b, pp.259 –260)

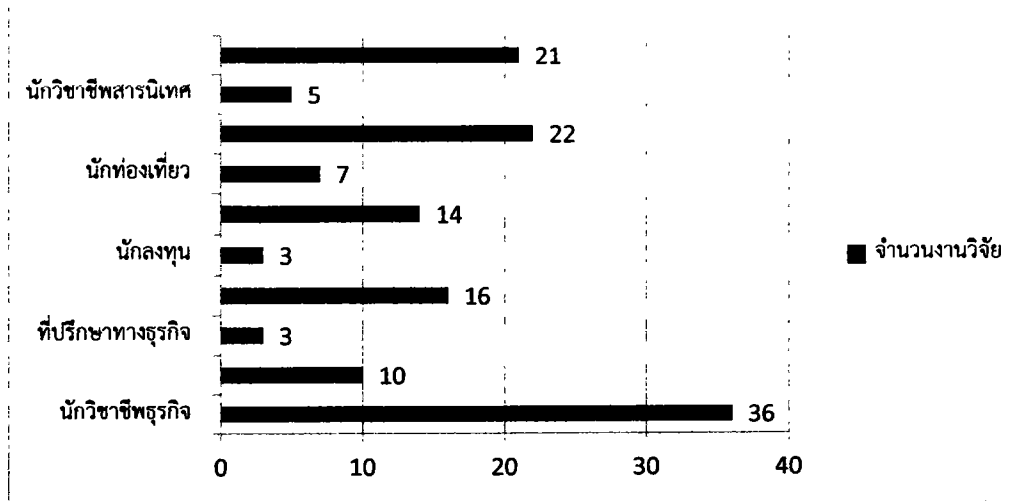
ในการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารนิเทศ ประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษามากที่สุด จำนวน 12 รายการ (39.9%) คือ ประเภทของสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศ และทรัพยากรสารนิเทศที่ใช้ รองลงมาจำนวน 6 รายการ (19.9%) ศึกษาผลของการใช้สารนิเทศที่มีต่อองค์กร และการประเมินประโยชน์ในการใช้สารนิเทศจากผลประกอบการ จะเห็นได้ว่าประเด็นที่มีการศึกษาส่วนใหญ่ ไม่ต่างจากงานวิจัยที่นักวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ศึกษา มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตที่ Choo (2001) ได้เสนอไว้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สารนิเทศที่เป็นแบบฉบับ

มักจะพยายามอธิบายรูปแบบของแหล่งสารสนเทศ หรือระบบสารสนเทศที่ใช้ รวมทั้งความพึงพอใจของผู้ใช้ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพล เช่น สถานภาพทางสังคม รูปแบบการดำเนินชีวิต และความต้องการประกอบภารกิจที่กระทำ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่ต่างกันอยู่บ้าง คือการประเมินประโยชน์ที่องค์กรได้รับจากการใช้สารสนเทศ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของธุรกิจ ที่จะพิจารณาผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน ประเด็นนี้ดูเหมือนจะไม่มีใครมีการกล่าวถึงในแบบจำลองการใช้สารสนเทศที่นักวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์พัฒนา

ในการศึกษาพฤติกรรมการรับและการรับรู้สารสนเทศ ประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษามากที่สุด จำนวน 7 รายการ (43.7 %) คือประเภทของสารสนเทศที่รับและรับรู้ว่ามีประโยชน์ รองลงมาจำนวน 3 รายการ (18.7%) ศึกษาแหล่งที่รับ ผลกระทบของการได้รับสารสนเทศ และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การรับและการรับรู้สารสนเทศเป็นส่วนประกอบที่ทำให้พฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้ในภาพรวมมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมที่ผู้ใช้จะมีโอกาสได้รับสารสนเทศที่มีคุณค่าสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เหมือนกับสารสนเทศที่ได้จากการแสวงหาซึ่งมีวัตถุประสงค์ชัดเจน (Williamson, 2005, p.129) ดังนั้นจึงเป็นพฤติกรรมที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษา นอกจากนั้น Erdelez (2005, pp.179 –180) ยังได้พัฒนากรอบแนวคิดในการศึกษาการพบสารสนเทศโดยบังเอิญอย่างเป็นระบบ ซึ่งมาจากแนวคิดการได้รับสารสนเทศโดยไม่ได้ตั้งใจของผู้ใช้ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะของผู้ใช้สารสนเทศ คุณลักษณะของสภาพแวดล้อมสารสนเทศ และคุณลักษณะของสารสนเทศที่พบโดยบังเอิญ จากกรอบแนวคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ตัวแปรในการศึกษาพฤติกรรมการรับและรับรู้สารสนเทศไม่แตกต่างกับการศึกษาการแสวงหาและการใช้สารสนเทศมากนัก กล่าวคือ สนใจศึกษาลักษณะและประเภทของสารสนเทศที่รับและสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการรับรู้

ในการศึกษาพฤติกรรมการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ ประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษามากที่สุด จำนวน 5 รายการ (27.7%) คือ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนสารสนเทศและ ความสัมพันธ์ระหว่างการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนสารสนเทศกับตัวแปรต่าง ๆ เช่น ผลประกอบการ ความผูกพัน และความไว้วางใจ เป็นต้น รองลงมา จำนวน 4 รายการ (22.2%) ศึกษาผลกระทบของการแบ่งปันสารสนเทศต่อผลประกอบการ เนื่องจากการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนสารสนเทศเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างฝ่ายงานในองค์กรและการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นการศึกษารูปแบบนี้จึงเน้นสร้างความเข้าใจตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อ การแลกเปลี่ยนและแบ่งปันสารสนเทศและผลของแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนที่มีต่อผลประกอบการของธุรกิจ

ในการศึกษาพฤติกรรมการเปิดเผยสารสนเทศ ประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษามากที่สุด จำนวน 2 รายการ (33.3 %) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดเผยสารสนเทศกับภูมิหลังของผู้ประกอบการ รองลงมา จำนวน 1 รายการ (16.7%) ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปิดเผยสารสนเทศของบริษัทต่อการแสวงหาสารสนเทศของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เหตุผลในการเปิดเผยสารสนเทศ ปัญหาในการเปิดเผยสารสนเทศ ช่องว่างระหว่างความต้องการให้เปิดเผยสารสนเทศกับผู้ที่มีหน้าที่ในการเปิดเผยสารสนเทศ และ ปัจจัยที่มีผลต่อการเปิดเผยสารสนเทศ



เมื่อพิจารณาอาชีพ/บทบาทของกลุ่มคนที่ศึกษา ปรากฏว่า งานวิจัยจำนวนมากที่สุด 33 รายการ ศึกษา นักวิชาชีพธุรกิจ (ครอบคลุมผู้บริหารและผู้จัดการ) รองลงมา จำนวน 22 รายการ ศึกษาบุคคลทั่วไป (ผู้บริโภค) จากผลการวิจัยที่ปรากฏว่ากลุ่มคนที่ศึกษาจำนวนมากที่สุดเป็นนักวิชาชีพธุรกิจ รองลงมาเป็นบุคคลทั่วไป น่าจะเป็น เพราะนักวิชาชีพธุรกิจเป็นกลุ่มผู้ใช้สารสนเทศทางธุรกิจกลุ่มหลัก ส่วนบุคคลทั่วไปนั้นเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้บริโภค ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของธุรกิจ ดังนั้นจึงถูกศึกษาเป็นลำดับถัดมา อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า สัดส่วน การศึกษาพฤติกรรมของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย ทั้งๆ ที่สัดส่วนของธุรกิจ ประเภทนี้มีจำนวนมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่

สำหรับประเทศที่อาศัยของกลุ่มคนที่ศึกษา ปรากฏว่า มีทั้งหมด 32 ประเทศ โดยอาศัยในประเทศ สหรัฐอเมริกา จำนวนมากที่สุด 38 รายการ รองลงมาจำนวน 10 รายการ อาศัยในประเทศแคนาดา และจำนวน 8 รายการ อาศัยในประเทศมาเลเซีย จากผลการวิจัยที่ปรากฏว่ากลุ่มคนที่ศึกษาอาศัยอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวนมากที่สุด รองลงมา คือประเทศแคนาดา อาจเป็นเพราะงานวิจัยจำนวนมากที่สุดดำเนินการโดยนักวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้นกลุ่มประชากรที่ศึกษาจึงเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในประเทศเดียวกันและประเทศใกล้เคียง คือ แคนาดา

ในการพิจารณาประเด็นด้านกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ปรากฏว่า มีงานวิจัยจำนวน 24 รายการ ระบุงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา และจำนวน 68 รายการ ไม่ได้ระบุ โดยกรอบแนวคิดที่ระบุ เป็นงานวิจัยที่ใช้กรอบแนวคิดด้านพฤติกรรมสารสนเทศจำนวน 20 รายการ ส่วนอีก 4 รายการ ใช้กรอบแนวคิดด้านอื่น ๆ ได้แก่ กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดซื้อ กระบวนการซื้อสินค้า การยอมรับเทคโนโลยี และการบัญชีสิ่งแวดล้อม สำหรับกรอบแนวคิดที่รวบรวมได้ซึ่งมีทั้งหมด 26 กรอบ จำแนกเป็นด้านพฤติกรรมความต้องการ 1 ชื่อ ด้านการแสวงหาสารสนเทศ 1 ชื่อ ด้านการค้นหาและการค้นคืน 7 ชื่อ ด้านการใช้สารสนเทศ 7 ชื่อ ด้านการรับและการรับรู้ 2 ชื่อ ด้านการแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ 8 ชื่อ

การที่ผลการศึกษาปรากฏว่า จำนวนงานวิจัยที่ระบุกรอบแนวคิดมีจำนวนไม่มากนัก อาจเป็นเพราะว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งบรรยายลักษณะของปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา โดยไม่ได้มี

วัตถุประสงค์ที่จะเปรียบเทียบลักษณะของปรากฏการณ์ดังกล่าวระหว่างกลุ่มประชากร หรือศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีกรอบแนวคิด (นงลักษณ์ วิรัชชัย 2556, น.49) ผลการศึกษาในประเด็นนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการศึกษาของ Gonzalez –Teruel and Abad –Garcia (2007) ที่ปรากฏว่า บทความด้านความต้องการและการใช้สารสนเทศที่ศึกษา ร้อยละ 85.4 ไม่ปรากฏกรอบทฤษฎี มีเพียงร้อยละ 15.6 เท่านั้น ที่กล่าวถึงทฤษฎีและแบบจำลอง และใช้กรอบทฤษฎี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมศาสตร์ที่ผู้วิจัยกำหนดและระบุในงานวิจัย ปรากฏว่าส่วนใหญ่ใช้กรอบแนวคิด หรือแบบจำลองที่พัฒนาโดยนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ดังนั้นมุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมศาสตร์แต่ละรูปแบบที่ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรจึงมีหลากหลายแตกต่างกัน สอดคล้องกับข้อสังเกตของ Hewins (1990) ที่ที่ระบุว่า ได้พบวรรณกรรมด้านความต้องการและการใช้สารสนเทศที่ปรากฏอยู่ในสาขาต่าง ๆ จำนวนมากนอกเหนือจากสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ งานวิจัยดังกล่าวเน้นกระบวนการเรียนรู้ (Cognitive process) ของผู้ใช้ที่สัมพันธ์กับการออกแบบระบบ และยังพบว่ามีความหลากหลายปรากฏในระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา ดังนั้นเพื่อตอบสนองแนวโน้มดังกล่าว จึงควรเพิ่มความเป็นสหสาขาวิชาในงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและการใช้สารสนเทศโดยบูรณาการเข้ากับศาสตร์อื่น ๆ เช่น จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ (Cognitive science) และวิทยาการคอมพิวเตอร์

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากผลการสืบค้นงานวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ทางธุรกิจที่เป็นภาษาไทยมีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกระตุ้นและสนับสนุนให้นักวิชาการด้านธุรกิจและนักวิชาชีพสารนิเทศของไทย ทั้งผู้สอน ผู้ปฏิบัติงานในแหล่งสารสนเทศ และนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกทำวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ทางธุรกิจมากขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่สัมพันธ์กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินธุรกิจ และการจัดบริการสารสนเทศทางธุรกิจให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน รวมทั้งควรจะต้องพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับทุนสนับสนุนการทำวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยผ่านช่องทางต่าง ๆ ด้วย

เมื่อพิจารณาด้านวิธีดำเนินการวิจัยที่ใช้ จะเห็นได้ว่า แม้การวิจัยเชิงปริมาณจะสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับลักษณะของพฤติกรรมศาสตร์รูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมในภาพรวมได้ แต่ก็ไม่อาจเสนอข้อเท็จจริงที่ลึกซึ้งอันจะนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ปรากฏได้อย่างถ่องแท้ ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมรอบด้าน และเข้าใจผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยควรพิจารณาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ทางธุรกิจเพิ่มขึ้น

สำหรับรูปแบบพฤติกรรมศาสตร์ที่ศึกษา เนื่องจากปัจจุบัน การแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กรและพัฒนาการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงควรเพิ่มการศึกษาพฤติกรรมรูปแบบนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจให้เกิดการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนสารสนเทศเพิ่มขึ้น และในทำนองเดียวกัน การเปิดเผยสารสนเทศ เป็นพฤติกรรมที่สำคัญและจำเป็นในบริบทการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภค ดังนั้นนักวิชาการจึงควรเพิ่มการศึกษาพฤติกรรมดังกล่าวเพื่อลดช่องว่างระหว่างผู้มีหน้าที่เปิดเผยสารสนเทศและผู้ต้องการสารสนเทศ

บรรณานุกรม

- ชลดา พันภัย. (2552). *การวิเคราะห์เนื้อหาบทความวิจัยในวารสารวิจัยต่างประเทศสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์*. การศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2556). หน่วยที่ 7 การค้นคว้าและการนำเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยหลักสูตรและการเรียนการสอน 21701* (น. 2 –74). นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุหพันธ์ อัยยะกุล. (2548). *ความต้องการใช้สารสนเทศธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรณิ แกมเกต. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (Research methodology in behavioral science)*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรชาติ พุทธิมา. (2554). *การศึกษาความต้องการและพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตเทศบาลเมืองต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นจาก <http://www.research.cmru.ac.th/2013/ris/resout/arc/NRCT-22-HUSO-22-54.pdf>
- อรนุช เสวตรัตนเสถียร. (2544). สารนิเทศ ธุรกิจ และผู้บริหาร. *วารสารบรรณารักษศาสตร์*, 21 (1), 1 –9.
- อิมจิต เลิศพงษ์สมบัติ, ทิพวรรณ ศีลวัฒนานานันต์, สายพิณ วิไลรัตน์, และ วาสนา ธนะสุข. (2549). *ความต้องการและการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการดำเนินธุรกิจของสถานประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ในภาคใต้*. ปัตตานี: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Abels, E. G., & Klein, D. P. (2008). *Business information: Needs and strategies*. Bingley: Academic Press.
- Anwar, N. A., & Tuqan, A. (2006). Information needs and use in the construction materials sector in Kuwait. *The Electronic Library*, 24 (3), 335 –346. doi: 10.1108/02640470616071196
- Bates, M. J. (1989). The design of browsing and Berrypicking techniques for the online search interface. *Online Review*, 13 (59), 407 –424.
- Bates, M. J. (2005). Berrypicking. In K. E. Fisher; S. Erdelez; & L. (E.F.) McKechnie, (Eds.). *The theories of information behavior* (pp.58 –62). Medford, NJ: Information Today.
- Case, D. O. (2006). Chapter 7 information behavior. In *Annual Review of Information Science and Technology: Vol 40*. (pp. 293 –327). Medford, NJ: Information Today.
- Case, D. O. (2012). *Looking for information: A survey of research on information seeking, needs and behavior*. (3rd ed.). Bingley: Emerald Group Publishing.
- Choo, C. W. (2001). Environmental scanning as information seeking and organization learning. *Information Research*, 7 (1) Retrieved from <http://InformationR.net/ir/7-1/paper112.html>

- Citrin, A. V.; Lee, R. P.; & McCullough, J. (2007). Information use and new product outcomes: The contingent role of strategy type. *Journal of Product Innovation Management*, 24 (3), 259 – 273. doi:10.1111/j.1540 –5885.2007.00249.x.
- Davies, K. (2012). Content analysis of research articles in information systems (LIS) journals. *Library and Information Research*, 36 (112), 19 –28.
- Dimitroff, A. (1992). A research in health sciences library and information science: A quantitative analysis. *Bulletin of the Medical Library Association*, 80 (4), 340 –346. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC225697/>
- Erdelez, S. (2005). Information encountering. In K. E. Fisher; S. Erdelez, & L. (E.F.) McKechnie, (eds.). *The theories of information behavior*, (pp. 138 –142). Medford, NJ: Information Today.
- Fisher, K. E. & Julien, H. (2009). Information behavior. In B. Cronin, (ed.). *Annual Review of Information Science & Technology: Vol. 43* (pp. 317 –358). Medford, NJ: Information Today
- Gonzalez –Teruel, A., & Abad –Garcia, M.F. (2007). Information needs and uses: An analysis of literature published in Spain 1990 –2004. *Library and Information Science Research* 29, 30 –46. doi:10.1016/j.lisr2007.01.0001
- Hewins, E. T. (1990). Information need and use studies. In M.E. Williams, (ed.). *Annual Review of Information Science and Technology: Vol. 45* (pp. 145 –172). Amsterdam: Elsevier.
- Huvila, I. (2010). Information sources and perceived success in corporate finance. *Journal of the American Society for Information Science & Technology*, 61 (11), 2219 –2229. doi:10.1002/asi.21387
- Johnson, J. L., & Kuehn R. (1987). The small business owner/manager’s search for external information. *Journal of Small Business Management*, 25, 53 –60.
- Julien, H. (1996). Content analysis of recent information needs and uses literature. *Library & Information Science Research*, 18, 53 –65.
- Julien, H, & Duggan, L. J. (2000). A longitudinal analysis of the information needs and uses literature. *Library & Information Science Research*, 22, 291 –309. doi:10.1016/j.lisr.2010.07.014.
- Julien, H., Pecoskie, J. (J. L.), & Reed, K. (2011). Trends in information behavior research, 1999 –2008: A content analysis. *Library & Information Science Research*, 33, 19 –24.
- Kuhlthau, C. C. (2005). Kuhlthau’s information search process. In K. E. Fisher; S. Erdelez; & L. (E.F.) McKechnie, (eds.). *The theories of information behavior*, (pp.230 –234). Medford, NJ: Information Today.
- Lavin, M. R. (1995). Improve the quality of business reference service. *The Reference Librarian*, 48, 71 –98.

- Lillard, L. L. (2002). Information seeking in context: An exploratory study of information use by eBay entrepreneurs. (Doctoral Dissertation), Emporia State University. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.88.4397&rep=rep1&type=pdf>
- Majid, S., Hayat, I., Patel, R. P., & Vijayaraghavan, S. (2012). Information needs and seeking behaviour of business students. *Singapore Journal of Library & Information Management*, 41, 14–34.
- Marshall, B., McDonald, D., Chen, H., & Chung, W. (2004). EBizPort: Collecting and analyzing business intelligence information. *Journal of the American Society for Information Science & Technology*, 55 (1), 873–891. doi:10.1002/asi.200037
- Mckeown, K. R. (2010). Challenges and solutions for libraries in serving entrepreneurship needs: Findings from ProQuest Research. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 15 (3/4), 253–260. doi: 10.1080/08965368.2010.488048
- Natt, A. (2013). What is business literacy and can the corporate librarian contribute anything to the discourse?. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 18, 146–174. Doi: 10.1080/08963568.2013.769290.
- O'Hare, C. (2007). *Business information sources: A beginner's guide*. London: Facet.
- Saracevic, T. (1997). The Stratified model of information retrieval interaction: Extension and applications. In *Proceedings of the American Society for Information Science*, 34, 313–327.
- Simpson, C. W., & Prusak, L. (1995). Troubles with information overload –moving quantity to quality in information provision. *International Journal of Information Management*, 15 (6), 413–425.
- Tuomaala, O., Jarvelin, K., & Vakkari, P. (2014). Evolution of library and information science, 1965 – 2005: Content analysis of journal articles. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 65 (7), 1446–1462. doi: 10.1002/asi23034.
- Underwood, P. (2009). Supporting the information needs of entrepreneurs in South Africa. *Library Review*, 58 (8), 569–580. doi:10.1108/00242530910987064.
- Wilson, T.D. (1999a). Exploring models of information behavior: The uncertainty project. *Information Processing and Management*, 35, 839–849.
- Wilson, T.D. (1999b). Models in information behaviour research. *The Journal of Documentation*, 55 (3), 249–270.
- Wilson, T.D. (2000). Human information behavior. *Informing Science*, 3 (2), 49–55.
- Witzel, M., (ed). (1999). Business information. In *The IEBM dictionary of business and management*. London: International Thomson Business.

การพัฒนามาตรฐานและสมรรถนะการรู้สารสนเทศ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ในประเทศไทย

ดวงแก้ว เงินพูลทรัพย์¹

ชุตินา สัจจามันท์²

จันทิมา เขียวแก้ว³

พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนามาตรฐานและสมรรถนะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ในประเทศไทย ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศและวิชาชีพวารสารศาสตร์ การสัมภาษณ์และการสอบถามความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่มกลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการรู้สารสนเทศและวารสารศาสตร์จากประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศออสเตรเลีย กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยอาจารย์ นักวิชาการ และนักวิชาชีพในสาขาวารสารศาสตร์/นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 การกำหนดความต้องการสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้ มาตรฐานที่ 2 การสืบค้นและจัดระบบสารสนเทศได้ มาตรฐานที่ 3 การประเมินแหล่งสารสนเทศและสารสนเทศได้อย่างมีวิจรรย์ญาณ มาตรฐานที่ 4 การใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการผลิตและนำเสนอเรื่องได้ มาตรฐานที่ 5 การใช้สารสนเทศเพื่อผลิตและนำเสนอเรื่องโดยยึดหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ และมาตรฐานที่ 6 การใช้สารสนเทศเพื่อผลิตและนำเสนอเรื่องได้อย่างถูกกฎหมาย

คำสำคัญ: การรู้สารสนเทศ มาตรฐานการรู้สารสนเทศ สมรรถนะการรู้สารสนเทศ นักศึกษาสาขาวารสารศาสตร์

¹ แขนงวิชาสารเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

⁴ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

The Development of Information Literacy Standards and Competencies for Thai Undergraduate Students in Journalism

Duangkaew Ngernpoolsap¹

Chutima Sacchanand²

Jantima Kheokao³

Pimrumpai Premsmi⁴

Abstract

The purpose of this research was to develop information literacy standards and competencies for Thai undergraduate students in Journalism. This research was a mixed-method study comprising analysis of documents concerning information literacy and profession of Journalism, interviews and the use of questionnaires to collect opinion data from two groups of key informants. The first group comprised experts on information literacy and journalism from Thailand, Japan, and Australia. The second group comprised instructors, academics, and professionals in the fields of Journalism/Communication Arts, Library Science and Information Science. Research instruments comprised a data recording form, interview structures and questionnaires. Data were analyzed with content analysis and the use of index of congruence (IOC). Research findings showed that information literacy standards for undergraduate students in Thailand comprised six standards, namely, Standard 1: The ability to determine the needs for information and information sources; Standard 2: The ability to search and organize information; Standard 3: The ability to critically evaluate information and information sources; Standard 4: The ability to use information and information technology to create and present stories; Standard 5: The ability to use information to create and present stories in accordance with professional code of ethics; and Standard 6: The ability to use information to create and present stories legally.

Keywords: Information literacy; Information literacy standards; Information literacy competencies; Journalism students

¹ Information Science Program, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

² The Department of Strategic Communication, School of Communication Arts, University of Thai Chamber of Commerce

³ Information Science Program, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

⁴ Library Science Department of Library Science, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

บทนำ

การรู้สารสนเทศ (information literacy) เป็นทักษะสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st century learning, 2013) และเป็นทักษะทางวิชาการ (academic skills) ที่ช่วยให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการศึกษาและได้รับการจ้างงาน (Howard, 2012) โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาศาขวารสารศาสตร์ ในฐานะที่จะออกไปประกอบวิชาชีพเกี่ยวข้องกับการผลิตและเผยแพร่สารสนเทศต่อสาธารณชน ดังปรากฏในมาตรฐานการรับรองหลักสูตรวารสารศาสตร์ ของสภาการรับรองการศึกษาวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สหรัฐอเมริกา (Association for Education in Journalism and Mass Communication - ACEJMC) ที่กำหนดไว้ว่า หลักสูตรวารสารศาสตร์ต้องสามารถผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการใช้และนำเสนอสารสนเทศได้ รวมถึงสามารถศึกษาค้นคว้าและประเมินสารสนเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่เหมาะสม (Accrediting Council on Education in Journalism and Mass Communications, 2015) และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์หลักสูตรระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทยของผู้วิจัยพบว่า หลักสูตรฯ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตบัณฑิตที่มีนิสัยใฝ่รู้ รอบรู้และเท่าทันวิทยาการ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่และแบ่งปันความรู้ วิเคราะห์สังเคราะห์สารสนเทศเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เมื่อพิจารณารายวิชาที่สอนในหลักสูตรฯ พบว่ามีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ ได้แก่ ทฤษฎีสารสนเทศและการสื่อสาร สังคมสารสนเทศ สารสนเทศกับสื่อใหม่ สารสนเทศกับเครือข่ายประชาสังคม การสืบค้นและการคัดเลือกประเด็นเพื่องานวารสารศาสตร์

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลให้การปฏิบัติงานของนักวารสารศาสตร์เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือต้องเป็นผู้มีความสามารถในการผลิตและเผยแพร่สารสนเทศในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และสื่อดิจิทัล (Rodica, 2015) ทักษะการรู้สารสนเทศจึงมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของนักวารสารศาสตร์ตั้งแต่การพัฒนาแนวคิดของเรื่อง การค้นหาข้อมูลพื้นฐานและบริบทของเรื่อง การระบุแหล่งสารสนเทศ การเตรียมข้อมูลเพื่อการสัมภาษณ์ (Bornstein, 2003) การใช้สถิติ การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบความถูกต้องของสารสนเทศ (Finberg and Klinge, 2014) จากความสำคัญของการรู้สารสนเทศต่อวารสารศาสตร์ สมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย สหรัฐอเมริกา (Association of College & Research Libraries, 2011) ได้กำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาและวิชาชีพวารสารศาสตร์ขึ้น ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน ได้แก่ การวางแผนสารสนเทศ การค้นหาสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ การสร้างสารสนเทศ จริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ส่วนในประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศโดยสมาคมวิชาชีพ

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในต่างประเทศพบงานวิจัยของ แมคมิลแลน (MacMillan, 2009) ศึกษาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาสาขาวารสารศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเมาร์ รอยล์ ประเทศแคนาดาอย่างต่อเนื่องตลอด 5 ปี ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศสูงขึ้นเมื่อศึกษาในชั้นปีที่สูงขึ้น เช่น รู้จักและใช้แหล่งสารสนเทศเฉพาะทางมากขึ้น รู้จักใช้กูเกิล สกอลาร์และเสิร์ชเอ็นจินอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษามีแหล่งสารสนเทศและเครื่องมือช่วยค้นที่หลากหลาย ได้แก่ แหล่งบุคคล เสิร์ชเอ็นจิน ฐานข้อมูลข่าว และเครือข่ายสังคม ส่วนการตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่านักศึกษามีแหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตและ

สารสนเทศทางวิชาการ นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยของ ซิงห์ (Singh, 2005) ที่สำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรวารสารศาสตร์ที่ได้รับการรับรองจากสภาการรับรองการศึกษาวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน (ACEJMC) ต่อทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาสาขาวารสารศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวารสารศาสตร์ส่วนใหญ่ขาดทักษะการรู้สารสนเทศที่สอดคล้องกับทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่กำหนดโดยสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิทยาลัยสหรัฐอเมริกา (ACRL) ส่วนในประเทศไทยไม่มีงานวิจัยเกี่ยวข้องโดยตรง พบเพียงการศึกษาระดับทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีนักศึกษานิเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน และวิทยาการการสื่อสาร เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีทักษะการรู้สารสนเทศในระดับปานกลาง (จันทร์ฉาย วีระชาติ, 2555; มุจรินทร์ ผลกล้า, 2549; สายฝน บุษบา และคณะ, 2550; อังคณา แวซอเหาะ และสุธาทิพย์ เกียรติวานิช, 2553)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ในต่างประเทศพบงานวิจัยของ มาร์ติน (Martin, 2013) วิเคราะห์โมเดลการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศอังกฤษ จำนวน 4 โมเดล ได้แก่ โมเดลหลักสูตรใหม่สำหรับการรู้สารสนเทศ (A New Curriculum for Information Literacy: ANCIL) เสาหลัก 7 ประการของการรู้สารสนเทศ (The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy) กรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศแห่งชาติสกอตแลนด์ (National Information Literacy Framework Scotland: Scottish framework) และกรอบการรู้สารสนเทศสำหรับเวล (Information Literacy Framework for Wales: Welsh framework) ผลการวิจัยพบว่าโมเดลทั้ง 4 ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเสริมสร้างศักยภาพ ความรู้แบบองค์รวม และความยืดหยุ่น โดยมีการใช้คำดังกล่าวนี้ในสาระสำคัญของทุกโมเดล นอกจากนี้ยังเสนอแนะว่าการพัฒนามาตรฐาน โมเดล หรือแนวทางการรู้สารสนเทศ ควรคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและสภาพแวดล้อมของผู้ที่จะนำไปใช้

ส่วนในประเทศไทยมีงานวิจัยการพัฒนามาตรฐานรวมทั้งสมรรถนะการรู้สารสนเทศสำหรับบุคคลหลายกลุ่ม ได้แก่ ประชาชน (หนูไกร บุตตะวงษ์, 2549) นักเรียน (ชุดิมา สัจจามันท์, 2554) และนักวิชาการสาธารณสุข (ภมร ตรุณ, 2559) ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดมาตรฐานและสมรรถนะการรู้สารสนเทศของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ มีประเด็นครอบคลุม การระบุความต้องการสารสนเทศและการกำหนดขอบเขตสารสนเทศที่ต้องการ การเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและการใช้เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศ การวิเคราะห์ การประเมิน และเลือกแหล่งสารสนเทศและสารสนเทศ การจัดการสารสนเทศ ได้แก่ การรวบรวม การจัดระบบ การสังเคราะห์สารสนเทศ การใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (ชุดิมา สัจจามันท์, 2554; ภมร ตรุณ, 2559; หนูไกร บุตตะวงษ์, 2549)

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นพบว่า ทักษะการรู้สารสนเทศมีความสำคัญต่องานวารสารศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญ ประกอบกับผลการวิจัยที่พบว่านักศึกษานิเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน และวิทยาการการสื่อสาร ในประเทศไทย มีทักษะการรู้สารสนเทศในระดับปานกลาง รวมถึงยังไม่พบการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษา

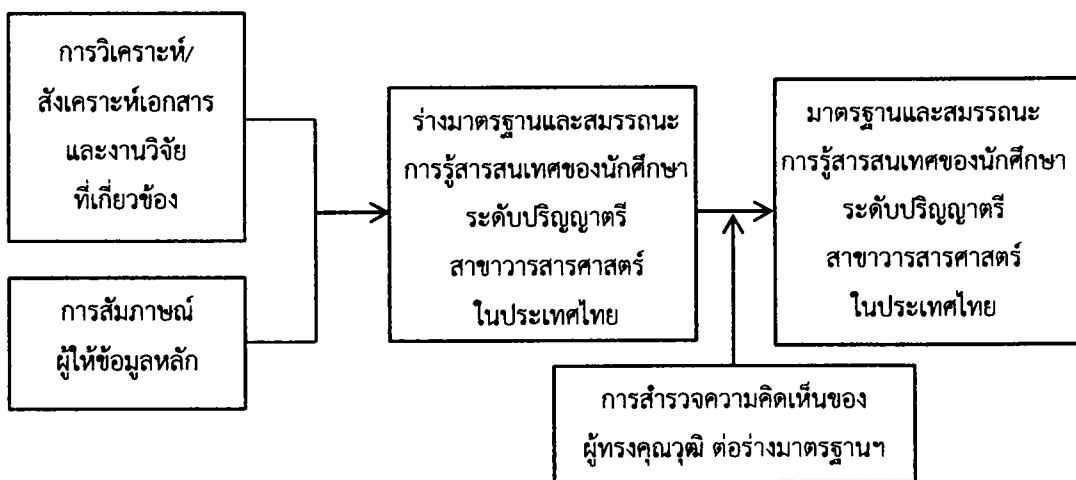
ระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทย เพื่อเสนอมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ในประเทศไทย ที่เหมาะสมในบริบทของประเทศไทย ผู้วิจัยในฐานะผู้สอน การรู้สารสนเทศให้แก่ นักศึกษาสาขาวารสารศาสตร์และนิเทศศาสตร์ จึงเห็นสมควรให้มีการวิจัยการพัฒนา ทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ โดยในวัตถุประสงค์ข้อแรกผู้วิจัยได้ พัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ในประเทศไทย เพื่อใช้เป็น แนวทางในการวัดระดับทักษะการรู้สารสนเทศ และพัฒนาแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ในประเทศไทย รวมถึงเพื่อให้อาจารย์นักวิชาการ นักวิจัย และ นักวิชาชีพในสาขาวารสารศาสตร์ นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินและพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนามาตรฐานและสมรรถนะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร การสอบถามความคิดเห็นโดยการสัมภาษณ์ และการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม



แหล่งข้อมูลหลัก

แหล่งข้อมูลหลักประกอบด้วยเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารที่นำมาวิเคราะห์เป็นเอกสาร มาตรฐานการรู้สารสนเทศ มาตรฐานการศึกษาและวิชาชีพวารสารศาสตร์ ที่ประกาศโดยสมาคมวิชาชีพ บรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์/นิเทศศาสตร์ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และ

งานวิจัยคัดเลือกที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการรู้สารสนเทศและมาตรฐานวิชาชีพวารสารศาสตร์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ได้คัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 8 รายการ ดังนี้

1. เอกสารมาตรฐานการรู้สารสนเทศ มาตรฐานการศึกษา และวิชาชีพวารสารศาสตร์
 - 1.1 มาตรฐานการรู้สารสนเทศ
 - 1.1.1 Information Literacy Competency Standards for Higher Education (Association of College & Research Libraries, 2000)
 - 1.1.2 Information Literacy Competency Standards for Journalism Students and Professionals (Association of College & Research Libraries, 2011)
 - 1.2 มาตรฐานด้านการศึกษา

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 มาตรฐานผลการเรียนรู้ในแต่ละด้านคุณวุฒิระดับที่ 2 ปริญญาตรี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)
 - 1.3 วิชาชีพวารสารศาสตร์
 - 1.3.1 Tartu Declaration (Journalism Competencies) (European Journalism Training Association, 2013)
 - 1.3.2 จริยธรรม สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2552)
 - 1.3.3 จริยธรรมการรายงานข่าวกีฬา พ.ศ. 2552 (สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, 2552)
 - 1.3.4 แนวปฏิบัติเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อสารมวลชน พ.ศ. 2553 (สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, 2553)
 - 1.3.5 จริยธรรมการกำกับดูแลกันเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2557 (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม, 2557)
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการรู้สารสนเทศ
 - 2.1.1 Learning from Recent British Information Literacy Models (Martin, 2013)
 - 2.1.2 การพัฒนากรอบสมรรถนะการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของนักวิชาการสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในประเทศไทย (ภมร ดรณ, 2559)
 - 2.1.3 การพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนานักเรียนไทยให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ (ชุตินา สัจจามันท์, 2554)
 - 2.1.4 การพัฒนาตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย (ชุตินา สัจจามันท์, 2554)
 - 2.1.5 มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และลักษณะการรู้สารสนเทศ: เทคนิคเดลฟาย (หนูไกร บุตตะวงษ์, 2549)

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานวิชาชีพวารสารศาสตร์

- 2.2.1 การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานนักสื่อสารมวลชนดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการสอนสาขานิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยไทย (กฤษฎา ทวีศักดิ์ศรี, 2557)
- 2.2.2 นักข่าวท้องถิ่นกับมาตรฐานความเป็นวิชาชีพ (ปิยะ วงษ์ไพศาล, 2552)
- 2.2.3 การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานหนังสือพิมพ์ (ศศิยา วิจิตรจามรี, 2545)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนดจำนวนได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1. กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการรู้สารสนเทศและวารสารศาสตร์จากประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่นและประเทศออสเตรเลีย จำนวน 44 คน ให้ความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาร่างมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ จำนวนกลุ่มได้ ดังนี้

ตาราง 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 1

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	จำนวน (คน)			
		ไทย	ญี่ปุ่น	ออสเตรเลีย	รวม
ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้สารสนเทศ	1. ผู้มีผลงานสอนที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและการรู้สารสนเทศ 2. ผู้มีผลงานวิจัยหรือเป็นที่ปรึกษาการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ 3. ผู้ปฏิบัติงานการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา	8	8	2	18
อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาวารสารศาสตร์	1. ผู้สอนหลักสูตรระดับปริญญาตรีสาขาวารสารศาสตร์ 2. สังกัดคณะนิติศาสตร์หรือวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน 3. มีประสบการณ์การสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและการรู้สารสนเทศไม่น้อยกว่า 5 ปี	10	1	1	12

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	จำนวน (คน)			
		ไทย	ญี่ปุ่น	ออสเตรเลีย	รวม
นักวิชาชีพวารสารศาสตร์	1. ผู้ปฏิบัติงานข่าวทั้งในระดับปฏิบัติและระดับบรรณาธิการ โดยเลือกให้กระจายในสาขาต่าง ๆ ได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวเทคโนโลยีสารสนเทศ ข่าวกีฬา ข่าวท้องถิ่น ข่าวอาชญากรรมและข่าวเชิงสืบสวน ข่าววาไรตี้ 2. ผู้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานวารสารศาสตร์มาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี	11	3	-	14
รวม		29	12	3	44

2. กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วยอาจารย์ นักวิชาการ และนักวิชาชีพในสาขาวารสารศาสตร์/นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 38 คน เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อร่างมาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ จำแนกกลุ่มได้ดังนี้

ตาราง 2 ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มที่ 2 อาจารย์ นักวิชาการ และนักวิชาชีพในสาขาวารสารศาสตร์/นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อสอบถามความคิดเห็นต่อร่างมาตรฐานการรู้สารสนเทศ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	จำนวน (คน)
อาจารย์/นักวิชาการสาขาวารสารศาสตร์/นิเทศศาสตร์	1. ผู้มีผลงานสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ	11
อาจารย์/นักวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์/สารสนเทศศาสตร์		11
อาจารย์/นักวิชาการสาขาบรรณารักษศาสตร์/สารสนเทศศาสตร์ (ต่อ)	2. ผู้มีผลงานวิจัยหรือเป็นที่ปรึกษาการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อและการรู้สารสนเทศ 3. ผู้ปฏิบัติหน้าที่การพัฒนาทักษะทางวิชาชีพวารสารศาสตร์	

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง	จำนวน (คน)
นักวิชาชีพวารสารศาสตร์/นิเทศศาสตร์ (กรรมการสมาคมวิชาชีพฯ บรรณาธิการ ผู้สื่อข่าว)	ผู้ปฏิบัติงานการพัฒนาทักษะการรู้เท่า ทันสื่อและการรู้สารสนเทศหรือการ พัฒนาทักษะทางวิชาชีพวารสารศาสตร์	8
นักวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์/สารสนเทศศาสตร์ (ผู้อำนวยการห้องสมุด/บรรณารักษ์)		8
รวม		38

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และตรวจสอบความเที่ยงโดยการนำเครื่องมือวิจัยไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ปรับปรุงเครื่องมือวิจัย เช่น การใช้ภาษา ให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผลการทดลองเครื่องมือวิจัย จึงได้เครื่องมือวิจัยซึ่งประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลประกอบด้วย 1) ชื่อเอกสารและงานวิจัย 2) ปีที่เผยแพร่ 3) สรุปสาระสำคัญของเอกสารและงานวิจัย แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 1) ความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ 2) การจำแนกหมวดและสาระของร่างมาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ 3) องค์กรที่ควรมีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ และแบบสอบถามประกอบด้วย 1) ความคิดเห็นต่อร่างมาตรฐานและสมรรถนะการรู้สารสนเทศฯ ทั้งภาพรวมและรายด้าน 2) คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็น

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล

1. การอ่านเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึก วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการบรรยาย
2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทยระหว่างวันที่ 6 มกราคม 2558 ถึงวันที่ 29 มีนาคม 2558 ในประเทศญี่ปุ่นระหว่างวันที่ 22 เมษายน 2558 ถึงวันที่ 16 กรกฎาคม 2558 ในประเทศออสเตรเลีย ระหว่างวันที่ 7 มกราคม 2559 ถึงวันที่ 14 มกราคม 2559 วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลในรูปสรุปความและความเรียงเชิงพรรณนา
3. การสำรวจความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อร่างมาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ โดยแบบสอบถามระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2559 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2559 ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม นำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาและวิชาชีพวารสารศาสตร์ ที่กำหนดโดยสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย สหรัฐอเมริกา เป็นกรอบในการสังเคราะห์ สรุปผลได้ดังนี้

1.1 ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ พบว่า มีประเด็นที่สอดคล้องและครอบคลุมมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาและวิชาชีพวารสารศาสตร์ ที่กำหนดโดยสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย สหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ การวางแผนสารสนเทศ การค้นหาสารสนเทศ การประเมินความถูกต้องและความเที่ยงตรงของสารสนเทศ การสร้างสารสนเทศ กฎหมายและจริยธรรม (Association of College & Research Libraries, 2011)

1.2 ผลการสังเคราะห์เอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพวารสารศาสตร์ พบว่า เอกสารที่มีประเด็นสอดคล้องมากที่สุดคือ สมรณนะวารสารศาสตร์ที่ระบุไว้ในประกาศ Tartu Declaration โดยสมาคมฝึกปฏิบัติด้านวารสารศาสตร์แห่งยุโรป (European Journalism Training Association, 2013) นอกจากนี้ยังพบว่าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกือบทั้งหมดให้ความสำคัญกับประเด็นจริยธรรมและกฎหมาย

2. ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ให้ข้อมูลหลักในประเทศไทย ประเทศญี่ปุ่น และประเทศออสเตรเลียมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ดังนี้

2.1 ควรใช้มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาและวิชาชีพวารสารศาสตร์ ที่กำหนดโดยสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย สหรัฐอเมริกา เป็นแนวทางในการพัฒนา โดยปรับให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย

2.2 ควรจำแนกมาตรฐานด้านกฎหมายออกจากด้านจริยธรรม เนื่องจากเป็นประเด็นที่สำคัญ

2.3 ควรให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น อินโฟกราฟฟิกและสื่อสังคมออนไลน์ในการผลิตและเผยแพร่เรื่อง เนื่องจากช่วยให้เผยแพร่สารสนเทศที่สลับซับซ้อนเข้าใจได้ง่ายและช่วยดึงดูดความสนใจ

3. ร่างมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน และได้นำร่างมาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ ที่พัฒนาขึ้นไปหาคำดัชนีความสอดคล้องพบว่ามาตรฐานทุกข้อมีค่าเกินเกณฑ์ที่กำหนด มาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมาตรฐานที่ 6 การใช้สารสนเทศเพื่อผลิตงานได้อย่างถูกกฎหมาย (IOC = 0.95) ส่วนสมรณนะที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงสุดคือสมรณนะที่ 2.1 ค้นหาสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ได้ (IOC = 1.00)

4. ผลการพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน 13 สมรณนะ ดังนี้

ตาราง 5 มาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทย

มาตรฐาน	สมรรถนะ
มาตรฐานที่ 1 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ผู้รู้สารสนเทศ กำหนดความต้องการสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้	1.1 กำหนดความต้องการสารสนเทศได้
	1.2 กำหนดแหล่งสารสนเทศที่ต้องการได้
มาตรฐานที่ 2 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ผู้รู้สารสนเทศ ค้นหา และจัดระบบสารสนเทศได้	2.1 ค้นหาสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ได้
	2.2 จัดระบบผลการสืบค้นสารสนเทศได้
มาตรฐานที่ 3 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ผู้รู้สารสนเทศ ประเมินแหล่งสารสนเทศและสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณ์ญาณ	3.1 ประเมินความเกี่ยวข้องของแหล่งสารสนเทศและสารสนเทศได้
	3.2 ประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งสารสนเทศและสารสนเทศได้
	3.3 ประเมินความถูกต้องของแหล่งสารสนเทศและสารสนเทศได้
มาตรฐานที่ 4 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ผู้รู้สารสนเทศ ผลิตและนำเสนอเรื่องโดยใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศได้	4.1 สังเคราะห์สารสนเทศ โดยการใช้สารสนเทศที่มีอยู่เดิมและบูรณาการสารสนเทศที่ได้มาใหม่
	4.2 ใช้สารสนเทศเพื่อการผลิตและนำเสนอเรื่องได้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสื่อ
	4.3 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อผลิตและนำเสนอเรื่อง
มาตรฐานที่ 5 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ผู้รู้สารสนเทศ ใช้สารสนเทศเพื่อผลิตและเผยแพร่เรื่องโดยยึดหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ	5.1 ใช้สารสนเทศได้อย่างมีจริยธรรมและสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ
	5.2 อ้างอิงแหล่งที่มาของสารสนเทศที่ใช้
มาตรฐานที่ 6 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ผู้รู้สารสนเทศ ใช้สารสนเทศเพื่อผลิตและเผยแพร่เรื่องได้อย่างถูกกฎหมาย	ใช้สารสนเทศเพื่อผลิตและเผยแพร่เรื่องได้อย่างถูกกฎหมาย

การอภิปรายผล

1. มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทย ที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับมาตรฐานการรู้สารสนเทศ มาตรฐานสาขาวารสารศาสตร์ และมาตรฐานการศึกษา ดังนี้

1.1 มาตรฐานการรู้สารสนเทศ แนวคิดและเนื้อหาของมาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ ที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาและวิชาชีพวารสารศาสตร์ ที่กำหนดโดยสมาคมห้องสมุด วิทยาลัยและวิจัย สหรัฐอเมริกา แต่มีจำนวนมาตรฐานแตกต่างกัน คือมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษา และวิชาชีพวารสารศาสตร์ ที่กำหนดโดยสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัย สหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน (Association of College & Research Libraries, 2011) แต่มาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน เนื่องจากจำแนกกฎหมายออกจากมาตรฐานด้านจริยธรรม เพราะเป็น ประเด็นที่มีความสำคัญ รวมถึงสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านวารสารศาสตร์

1.2 มาตรฐานสาขาวารสารศาสตร์ มาตรฐานและสมรรถนะการรู้สารสนเทศฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้ (มาตรฐานที่ 3 การประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ และสมรรถนะที่ 4.2 การใช้สารสนเทศเพื่อการผลิตและนำเสนอเรื่องได้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสื่อ) สอดคล้องกับมาตรฐานการรับรองหลักสูตรวารสารศาสตร์ ที่กำหนดโดยสภาการรับรองการศึกษาวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน สหรัฐอเมริกา (Association for Education in Journalism and Mass Communication - ACEJMC) ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า หลักสูตรวารสารศาสตร์ต้องสามารถผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการใช้และนำเสนอสารสนเทศได้ รวมถึงสามารถศึกษาค้นคว้าและประเมินสารสนเทศที่ใช้ในการปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่เหมาะสม (Accrediting Council on Education in Journalism and Mass Communications, 2015)

นอกจากนี้ มาตรฐานที่ 5 การใช้สารสนเทศเพื่อผลิตและเผยแพร่เรื่องโดยยึดหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพวารสารศาสตร์ ได้แก่ จริยธรรมวิชาชีพ ของสมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2552) จริยธรรมขั้นพื้นฐานและแนวปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพกระจายเสียงและโทรทัศน์ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2557) และแนวปฏิบัติเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อสารมวลชน พ.ศ. 2553 (สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสภาวิชาชีพวิทยุและโทรทัศน์, 2553) ในหลายประเด็น เช่น การผลิตและเผยแพร่ข่าวสารโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน สิทธิส่วนบุคคล สิทธิในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และข้อมูลส่วนตัว เป็นต้น

1.3 มาตรฐานสาขาการศึกษา มาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ ที่พัฒนาขึ้น สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ประกาศใช้โดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสามารถประเมินข้อมูลแนวคิดและหลักฐานใหม่ ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผล แปลความหมาย และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ เลือกใช้รูปแบบในการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกัน ใช้ข้อมูลที่ได้ในการแก้ไขปัญหาและการดำเนินงานด้วยตนเอง สามารถจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพ และแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. มาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ ที่พัฒนาขึ้น (มาตรฐานที่ 4 การผลิตและนำเสนอเรื่องโดยใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ) สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤษณา ทวีศักดิ์ศรี (2557) ที่พบว่าความสามารถในการออกแบบและสร้างอินโฟกราฟิกเพื่อใช้ประกอบการนำเสนอข่าว และการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือเผยแพร่ข่าวสาร เป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของนักสื่อสารมวลชนดิจิทัล ตลอดจนสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่ระบุว่า การที่นักวารสารศาสตร์สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการผลิตและเผยแพร่เรื่องได้นั้นนับเป็นข้อได้เปรียบและเหมาะสมกับสังคมในปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญ

ส่วนสมรรถนะที่ 4.1 การสังเคราะห์สารสนเทศ โดยการใช้สารสนเทศที่มีอยู่เดิม และบูรณาการสารสนเทศที่ได้มาใหม่ สอดคล้องกับผลการสำรวจของฟินเบิร์กและคลิงเง์ (Finberg and Klinge, 2014) ที่พบว่าความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่มีจำนวนมาก การตีความข้อมูลสถิติและกราฟฟิก การค้นหาข่าวและการตรวจสอบแหล่งข่าวทั้งในรูปแบบออนไลน์และรูปอื่น ๆ เป็นทักษะที่จำเป็นของนักวารสารศาสตร์

3. การเรียงลำดับมาตรฐานการรู้สารสนเทศฯ การเรียงลำดับมาตรฐานการรู้สารสนเทศสอดคล้องและเป็นไปตามกระบวนการดำเนินงานวารสารศาสตร์ ได้แก่ การพิจารณาคัดเลือกประเด็นเรื่อง การกำหนดแหล่งสารสนเทศ การค้นหาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศประเภทต่าง ๆ การประเมินและการตรวจสอบความถูกต้องของสารสนเทศ การผลิตและนำเสนอเรื่องได้ถูกต้องตามจริยธรรมและกฎหมาย (Fleming and others, 2006: 41; Kershner, 2009: 54) รวมถึงสอดคล้องและเป็นไปตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านวารสารศาสตร์ ที่ให้ความคิดเห็นว่า การพัฒนามาตรฐานฯ ทางวารสารศาสตร์ควรเป็นไปตามลำดับกระบวนการหรือขั้นตอนในการปฏิบัติงานวารสารศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิชาชีพด้านวารสารศาสตร์ นิเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวารสารศาสตร์ ในประเทศไทย ที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นกรอบการประเมินและการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณ Professor Mitsuhiro Oda, Aoyama Gakuin University และ President of Japan Society of Library and information Science และ Adjunct Professor Dr.Gillian Hallam, Queensland University of Technology และ Guest Professor หลักรัฐประญาคุณุภินันท์ (สารสนเทศศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้ประสานงานต่างประเทศ ที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยนี้

บรรณานุกรม

- กฤษฎา ทวีศักดิ์ศรี. (2557). *การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานนักสื่อสารมวลชนดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการสอนสาขานิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยไทย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- จันทร์ฉาย วีระชาติ. (2555). *ปัจจัยการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยบัณฑิตย. ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- ชุติมา สัจจามันท์. (2554). *การพัฒนาตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย*. *วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*, 4 (2), 1 – 14.
- . (2554). *การพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนานักเรียนไทยให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยะ วงษ์ไพศาล. (2552). *นักข่าวท้องถิ่นกับมาตรฐานความเป็นวิชาชีพ*. สืบค้นจาก www.tja.or.th
- ภมร ดรุม. (2559). *การพัฒนากรอบสมรรถนะการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของนักวิชาการสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในประเทศไทย*. *วารสารควบคุมโรค*, 42(1), 67 – 78.
- มุจรินทร์ ผลกล้า. (2549). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ศศิญา วิจิตรจามรี. (2545). *การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานหนังสือพิมพ์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และสภาวิชาชีพวิทยุและโทรทัศน์ไทย. (2553). *แนวปฏิบัติเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของสื่อมวลชน พ.ศ. 2553*. สืบค้นจาก http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=2244:-2553&catid=3:media-law&Itemid=7.
- สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. (2552). *จริยธรรม สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://www.tja.or.th>.
- สายฝน บุชา และคณะ. (2550). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล*. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552* สืบค้นจาก <http://www.mua.go.th/users/tqfhed/news/FilesNews/FilesNews3/News328072552.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2557). *คู่มือจริยธรรมและการกำกับดูแลตนเองในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์*. สืบค้นจาก http://www.tja.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3536:2014-06-17-03-55-24&catid=3:media-law&Itemid=7.

หนูไกร บุตตะวงษ์. (2549). *มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และลักษณะการรู้สารสนเทศ: เทคนิคเดสฟาย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อังคณา แวซอหะ และสุธาทิพย์ เกียรติวณิช. (2553). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. กรุงเทพฯ: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

Association of College & Research Libraries. (2000). *Information literacy competency standards for higher education*. Retrieved from <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/standards.pdf>

———. (2011). *Information literacy competency standards for journalism students and professionals*. Retrieved from http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/il_journalism.pdf.

Accrediting Council on Education in Journalism and Mass Communications. (2015). *Journalism and mass communications accreditation*. Retrieved from http://www2.ku.edu/~acejmc/BREAKING/2015_ACEJMC_Publication.pdf.

Bornstein, J. (2003). Journalism students and information competencies. *Academic Exchange Quarterly*, 7(3), 204 – 209.

European Journalism Training Association. (2013). *Tartu Declaration*. Retrieved from <http://www.ejta.eu/tartu-declaration>.

Finberg, H. and Klinge, L. (2014). *Core skills for the future of journalism*. Retrieved from www.poynter.org.

Fleming, C. et al. (2006). *An introduction to Journalism*. London: SAGE.

Howard, H. (2012). Looking to the future: Developing an academic skills strategy to ensure information literacy thrives in a changing higher education world. *Journal of information literacy*, 6, (1), 72-81.

Kershner, J. W. (2009). *The element of news writing*. 2nd ed. Boston: Pearson.

MacMillan, M. (2009). Watching learning happen: Results of a longitudinal study of journalism students. *The Journal of Academic Librarianship*, 35(2), 132 - 142.

Martin, J. (2013). Learning from recent British information literacy models.

Communications in Information Literacy, 7(2), 114 -127.

The Partnership for 21st century skills. (2013). *Framework for 21st century learning*.

Retrieved from <http://www.p21.org/overview>.

Rodica, M. (2015). The influence of new technologies on journalism practices. *Revista*

Romăna de Jurnalism si Comunicare, 1(2), 25 – 32.

Singh, A. B. (2005, July). A report on faculty perceptions of students' information literacy competencies in Journalism and Mass Communication programs: The ACEJMC survey. *College & Research Libraries*, 66(4), 294 – 310.

พฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

จิรวรรณ ศรีวงษ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1.) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ (2.) เพื่อศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 2-6 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 456 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test พบว่า

1. นักศึกษาเริ่มต้นการค้นหาด้วยโปรแกรมการค้นหา ด้วยวิธีการกำหนดคำค้น และ เลือกใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการบนระบบอินเทอร์เน็ตมากที่สุด นักศึกษาประเมินสารสนเทศที่ค้นได้โดยพิจารณาจากความทันสมัยของสารสนเทศ และจะหยุดค้นทันทีเมื่อได้จำนวนรายการอ้างอิงครบตามจำนวนที่อาจารย์สั่ง

2. เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศตามตัวแปร ได้แก่ เพศ ชั้นปี และ คณะที่ศึกษาแล้ว พบว่า นักศึกษาในคณะที่ต่างกันมีพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศต่างกัน และไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาจำแนกตามเพศและชั้นปี

3. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา คือ การประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศและการใช้ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดบอกรับ

คำสำคัญ: พฤติกรรมสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* ทนวิจัยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2554

Information Behavior of Undergraduate Students at Thammasat University*

Jirawan Sriwong¹

Abstract

The purposes of this study were (1.) to study information behavior of Thammasat University undergraduate students and (2.) to study difficulties or problems occurred from information behavior. The sample group was 456 second to sixth year students enrolled in the 2012. The questionnaire was used as a tool for collecting data. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test. The results of the study as follows: 1). It was found that search engines and information resources provided on the Internet were the resources that students used the most for their searching activities. The criteria used to evaluate that information was the update of the information. 2). The comparison of information literacy behavior of students based on gender, year, and faculty showed that student from different faculty had different information behavior in searching information behavior with statistically significant level at .05. However, comparing the behavior of student by gender and year, there is no difference between gender and year with statistically significant level. 3). Most of students viewed that the difficulties of searching activities were information evaluation and searching online databases.

Keyword: Information behavior, Information seeking, Information use,
Thammasat university students

¹ Lecturer, Department of Library Science, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

* This article is a part of research paper funded by Faculty of Liberal Arts, Thammasat University in 2011

บทนำ

“สารสนเทศ” เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เนื่องเป็นยุคที่ก้าวจาก “สังคมสารสนเทศ” ไปสู่สังคมฐานความรู้ อันมีความหมายถึงสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบันนั้นกำลังขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยพลังของความรู้ที่ตนเอง กอปรกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารคมนาคมและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ได้ส่งผลกระทบต่อสารสนเทศในหลายแง่มุม อาทิ เทคโนโลยีทำให้สารสนเทศมีความหลากหลายในเชิงของเนื้อหา และ รูปแบบ ความก้าวหน้าของการสื่อสารคมนาคมทำให้สารสนเทศสามารถแพร่กระจายและเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น รวมถึงการพัฒนาของพื้นที่สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตที่ทำให้คนทั่วไปสามารถสร้างความรู้ หรือ คิด เขียนและเผยแพร่สารสนเทศของตนเองได้อย่างอิสระ ซึ่งจากความเจริญดังกล่าวข้างต้นได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมสารสนเทศของเยาวชนในปัจจุบัน ซึ่งพฤติกรรมสารสนเทศถือเป็นพฤติกรรมที่มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตของเยาวชน เนื่องจากเป็น พฤติกรรมที่จะเชื่อมโยงบุคคลไปสู่แหล่ง หรือ ช่องทางเพื่อเข้าถึงสารสนเทศที่ตนต้องการเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบัน การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อาทิ เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสาร ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และ ทักษะทางด้านสารสนเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ภายใต้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วยความมุ่งหมายและแนวคิดดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และบทบาทของครูจากผู้สอนผู้ชี้นำเป็นผู้แนะนำประสบการณ์ทางการศึกษา โดยผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในจัดกิจกรรมและออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีความสามารถในการแสวงหาและการใช้สารสนเทศ และ พัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพของตน

ด้วยตระหนักในความสำคัญของพฤติกรรมสารสนเทศในฐานะกระบวนการที่จะนำไปสู่การเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของนักศึกษา และ เป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ภายใต้แนวคิดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อีกทั้ง ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา หรือ ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา และการปรับปรุงกิจกรรมการให้ความรู้และการจัดบริการสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านสารสนเทศของนักศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

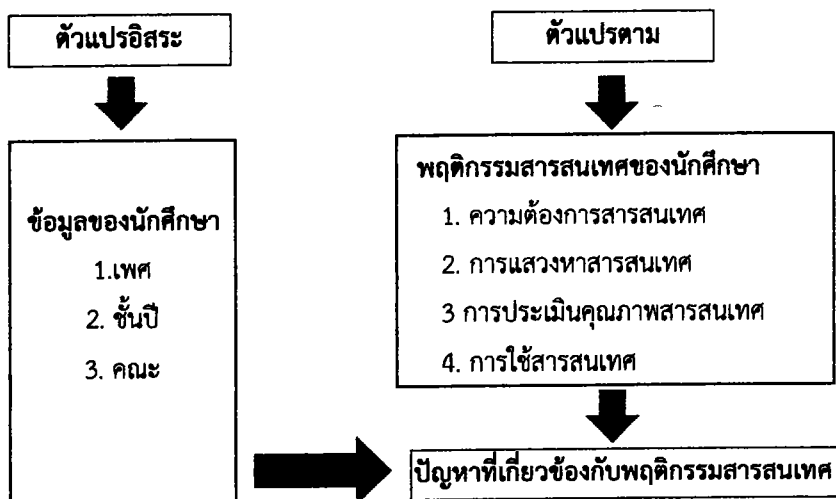
1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จำแนกตามเพศ ชั้นปี และ สาขาวิชาที่ศึกษา

3. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้



นิยามศัพท์

พฤติกรรมสารสนเทศ หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งสารสนเทศเพื่อเข้าถึงสารสนเทศที่ตนต้องการ อันประกอบไปด้วย ความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศ การประเมินคุณภาพสารสนเทศ และ การใช้สารสนเทศ

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 2-6 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่สอง ปีการศึกษา 2555

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศ หมายถึง อุปสรรค หรือ ปัญหา ที่เกิดจากพฤติกรรมสารสนเทศ อาทิ การแสวงหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2-6 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่สอง ปีการศึกษา 2555 โดยใช้จำนวนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2-6 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2555 จำนวน 15,667 คน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักทะเบียนและประมวลผล, 2555) และ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 606-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ

จำนวน 377 คน จากนั้นดำเนินการการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามกลุ่มคณะ แล้วจึงดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายตามชั้นปีของแต่ละคณะ และ แต่ละชั้นปีสุ่มแยกตามเพศ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 456 คน ซึ่งมากกว่าจำนวนขั้นต่ำตามที่กำหนดไว้ในตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน

2. เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 การสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 3 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ ประกอบด้วย เพศ ชั้นปี และ คณะ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมสารสนเทศ จำนวน 9 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ และ แบบประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้แบบมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดช่วงออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 การสอบถามความต้องการเกี่ยวกับการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.718

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้มอบหมายให้อาสาสมัครซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง ได้แบบสอบถามกลับมาจำนวน 456 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่ามัธยฐานเพื่อวิเคราะห์ระดับของพฤติกรรมสารสนเทศเป็นรายด้านและภาพรวม และ เปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามเพศโดยใช้สถิติ t-test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ เปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามชั้นปี และ คณะ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเปรียบเทียบรายคู่ตามวิธีการเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลให้ผลการวิจัยที่สรุปได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา พบว่า จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 456 คน จำแนกตามเพศ เป็นเพศหญิงจำนวน 289 คน (ร้อยละ 63.3) และ เพศชายจำนวน 151 คน (ร้อยละ 33.2) และไม่ระบุเพศ จำนวน 16 คน (ร้อยละ 3.5) โดยเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มากที่สุดจำนวน 160 คน (ร้อยละ 35.2) รองลงมาเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 145 คน (ร้อยละ 31.9) จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามคณะ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์มากที่สุด จำนวน 50 คน (ร้อยละ 11) รองลงมาได้แก่นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ จำนวน 45 คน (ร้อยละ 9.9) และ นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ จำนวน 40 คน (ร้อยละ 8.8)

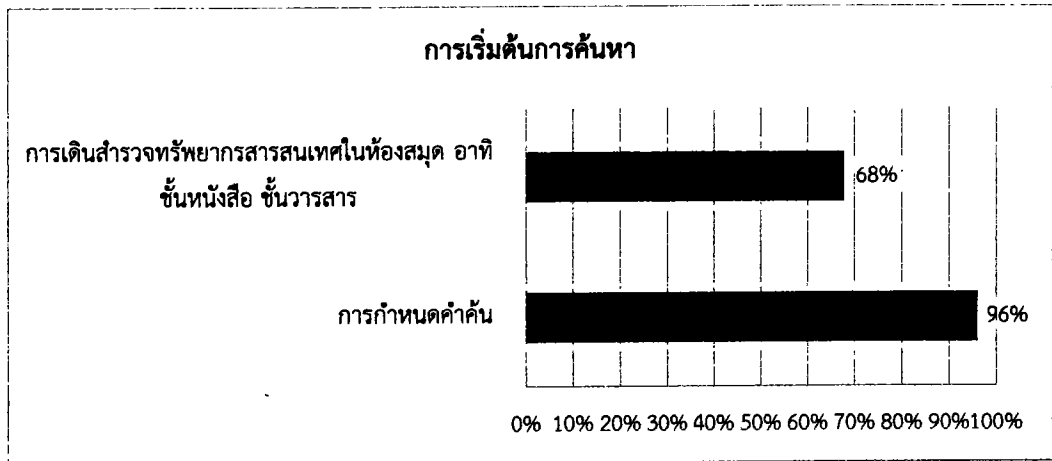
2. พฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา พบว่ามีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ความต้องการสารสนเทศของนักศึกษา สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

2.1.1 การค้นคว้าสารสนเทศเพื่อการศึกษา พบว่า นักศึกษาค้นคว้าสารสนเทศเพื่ออ่านและติดตามความรู้ที่ตนสนใจมากที่สุดจำนวน 366 คน (ร้อยละ 80.4) รองลงมาคือ การค้นหาสารสนเทศเพื่อประกอบการทำกรบ้าน จำนวน 351 คน (ร้อยละ 77.1)

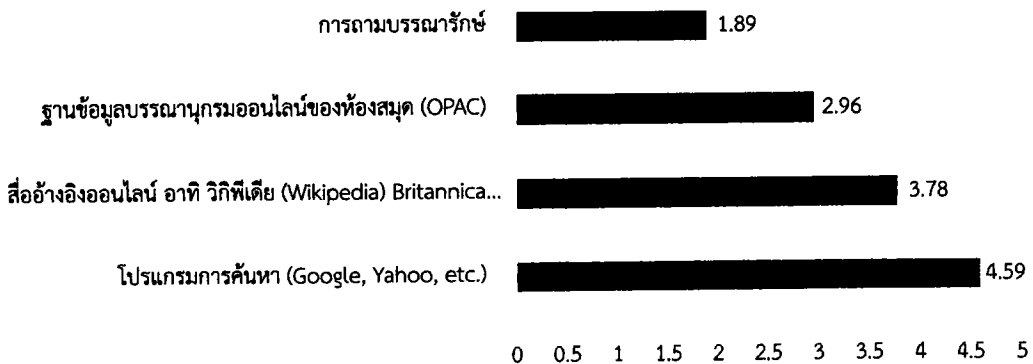
2.1.2 การค้นคว้าสารสนเทศเพื่อแก้ปัญหา หรือ เพื่อดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่านักศึกษา ค้นคว้าสารสนเทศเกี่ยวกับความสนใจส่วนบุคคลมากที่สุด จำนวน 352 คน (ร้อยละ 77.4) รองลงมาคือ การ ค้นคว้าสารสนเทศเพื่อการดูแลสุขภาพ จำนวน 308 คน (ร้อยละ 67.7) และ การค้นคว้าสารสนเทศเพื่อการ ท่องเที่ยว จำนวน 293 คน (ร้อยละ 64.4)

2.2. การแสวงหาสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาเริ่มต้นการค้นหาด้วยวิธีการกำหนดคำค้น มากกว่า วิธีการเดินสำรวจ



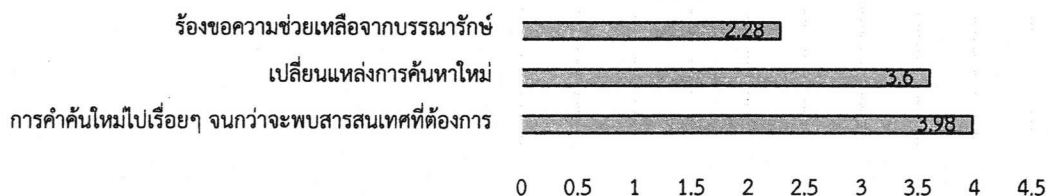
นักศึกษาเริ่มต้นการแสวงหาสารสนเทศด้วยการใช้โปรแกรมการค้นหา อาทิ Google, Yahoo มากกว่า การใช้ฐานข้อมูลบรรณานุกรมห้องสมุด และสอบถามจากบรรณารักษ์น้อยที่สุด

แหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการเริ่มต้นการแสวงหาสารสนเทศ



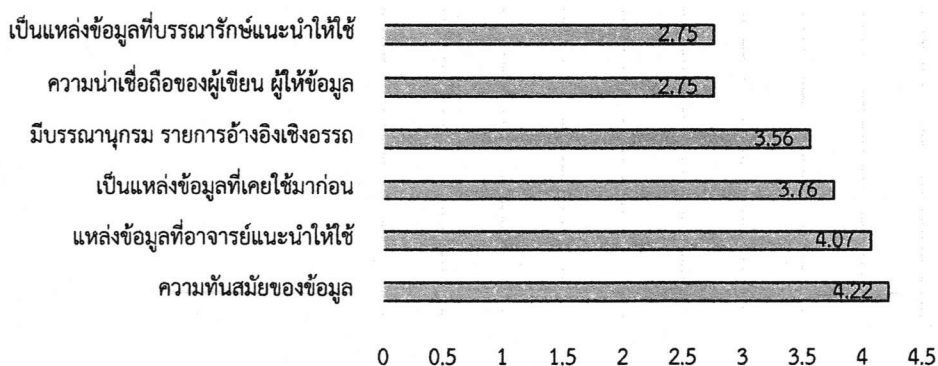
เมื่อนักศึกษาค้นหาสารสนเทศไม่พบ นักศึกษาจะเปลี่ยนคำค้นใหม่ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะพบสารสนเทศ ที่ต้องการ มากกว่าการขอความช่วยเหลือจากบรรณารักษ์ และ นักศึกษาจะหยุดการค้นหาทันทีเมื่อได้ข้อมูล ครบตามจำนวนที่ต้องการแล้ว

การแก้ไขปัญหา



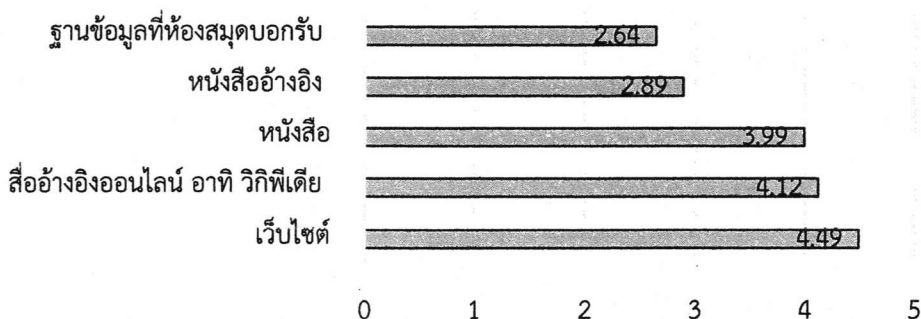
2.3. การประเมินสารสนเทศ พบว่า เกณฑ์ที่นักศึกษาใช้ในการประเมินสารสนเทศมากที่สุด คือ ความทันสมัยของข้อมูล รองลงมา ได้แก่ เป็นแหล่งข้อมูลที่อาจารย์แนะนำให้ใช้ ส่วนเกณฑ์ที่นักศึกษาเลือกใช้ ในการประเมินสารสนเทศน้อยที่สุด คือ ความน่าเชื่อถือของผู้เขียน และ เป็นแหล่งข้อมูลที่บรรณารักษ์แนะนำให้ใช้

การประเมินสารสนเทศ



2.4 การใช้สารสนเทศ พบว่า นักศึกษาเลือกใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการอยู่บนระบบ อินเทอร์เน็ตมากที่สุด อันได้แก่ เว็บไซต์, สื่ออ้างอิงออนไลน์ อาทิ วิกิพีเดีย และ หนังสือ ตามลำดับ ส่วน ทรัพยากรสารสนเทศที่นักศึกษาเลือกใช้น้อยที่สุด คือ หนังสืออ้างอิง และ ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดบอกรับเป็นสมาชิก

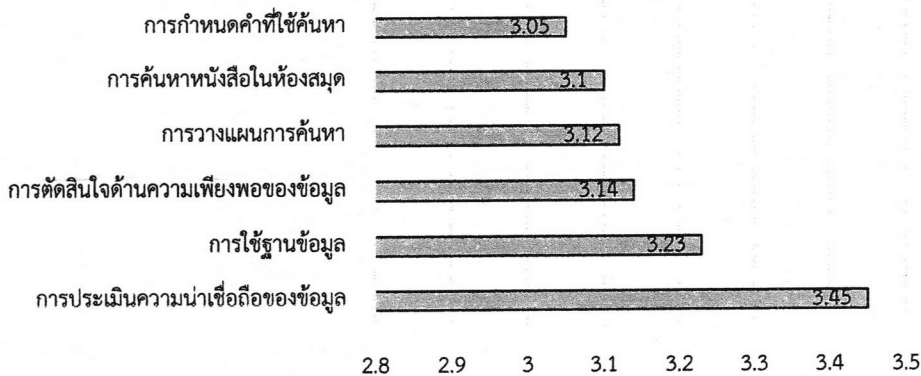
การใช้สารสนเทศ



3. การเปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศจำแนกตามตัวแปร พบว่า นักศึกษาที่มีกลุ่มเพศ และชั้นปีที่ต่างกัน มีพฤติกรรมสารสนเทศไม่แตกต่างกัน แต่พบว่า นักศึกษาในคณะที่ต่างกันมีพฤติกรรมสารสนเทศต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันเพียงด้านเดียว คือ ด้านการแสวงหาสารสนเทศ และ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่านักศึกษามีความแตกต่างในด้านวิธีการเริ่มต้นการค้นหา โดยพบว่า นักศึกษาคณะสหเวชศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และสถาบันเทคโนโลยีสิรินธร จะเริ่มต้นการค้นหาด้วยวิธีการเดินสำรวจทรัพยากรสารสนเทศตามชั้นหนังสือ ในขณะที่นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ คณะนิติศาสตร์และ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจะเริ่มต้นการค้นหาด้วยโปรแกรมการค้นหา ในขณะที่ นักศึกษาคณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ และคณะทันตแพทยศาสตร์ จะเริ่มต้นการค้นหาโดยการสอบถามบรรณารักษ์

4. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศ พบว่า ปัญหาอันดับแรกได้แก่ การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล รองลงมา ได้แก่ การใช้ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดเป็นสมาชิก และการตัดสินใจเกี่ยวกับความเพียงพอของข้อมูล ตามลำดับ

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศ



อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ด้านพฤติกรรมสารสนเทศ

จากผลการวิจัย โดยรวมในทุกด้าน พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีความต้องการสารสนเทศเพื่อใช้ในการติดตามความรู้ที่ตนสนใจและทำการบ้าน นิยมใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการบนอินเทอร์เน็ต โดยเริ่มต้นการค้นหาด้วยการกำหนดคำค้นแล้วใช้โปรแกรมการค้นหา และจะหยุดการค้นหาทันทีเมื่อได้ผลลัพธ์ตามจำนวนที่ต้องการ หรือ ตามที่อาจารย์สั่ง โดยนักศึกษานำความทันสมัยของข้อมูลเป็นเกณฑ์หลักในการประเมินสารสนเทศ ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 ความต้องการสารสนเทศของนักศึกษา นักศึกษาส่วนมากมีความต้องการสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ในการอ่านและติดตามความรู้ที่ตนสนใจ และ เพื่อทำการบ้าน เพราะนักศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความ

เข้าใจในสิ่งที่เรียน อีกทั้ง การบ้าน และ รายงานเป็นสิ่งที่มีความกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของนักศึกษา การอ่าน และติดตามความรู้ ที่ตนสนใจในเชิงวิชาการจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียน และ สามารถทำการบ้านและทำรายงานตามที่มอบหมายได้อย่างลุล่วง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลยา สุขพงษ์ไทย (2556) และ ดวงใจ วงษ์เศษ (2556) ที่พบว่านักศึกษามีความต้องการสารสนเทศเพื่อใช้ในการทำรายงาน ทำการบ้าน และ ติดตามความรู้ที่ตนสนใจเพื่อให้การทำงานที่อาจารย์มอบหมายได้สำเร็จลุล่วงและทำให้นักศึกษาเป็นผู้รอบรู้ในเรื่องที่ตนศึกษาเป็นอย่างดี

1.2 พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาให้ความสำคัญกับความสามารถในการแสวงหาสารสนเทศหรือจำนวนสารสนเทศที่ได้มากกว่ากระบวนการหรือทักษะที่จะทำให้ได้มาซึ่งสารสนเทศที่ต้องการ เห็นได้จากผลการวิจัยที่พบว่า นักศึกษาจะหยุดค้นหันทันทีเมื่อได้จำนวนรายการอ้างอิงครบตามจำนวนที่อาจารย์สั่ง เนื่องจาก นักศึกษาอาจให้ความสำคัญกับการทำงานให้เสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย มากกว่าการมุ่งเน้นที่ความรู้ที่จะได้รับจากการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยภัทร จารุสวัสดิ์, ปราณี วงศ์จารีต, และธนพรรณ กุลจันทร์(2554), งานวิจัยของ Gross & Latham (2009) และงานวิจัยของ Head (2013) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นการค้นหาด้วยอินเทอร์เน็ต และจะหยุดการค้นหาทันทีเมื่อมีจำนวนรายการอ้างอิงครบตามจำนวนที่อาจารย์สั่ง

1.3 การประเมินสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาเลือกพิจารณาที่ความทันสมัยของสารสนเทศ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก ความทันสมัยของสารสนเทศเป็นเกณฑ์ที่พิจารณาได้ง่าย นักศึกษาเห็นได้ชัดเจน ทำให้นักศึกษาคำนึงถึงความทันสมัยเป็นปัจจัยแรกๆ ในการประเมินสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมาน ลอยฟ้า (2555) และ กุลยา สุขพงษ์ไทย (2556) ที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่พิจารณาความน่าเชื่อถือของทรัพยากรสารสนเทศโดยพิจารณาที่ความทันสมัยของสารสนเทศ นอกจากนี้ ยังอาจเกิดจากการที่นักศึกษาไม่เคยผ่านการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการรู้สารสนเทศอย่างมีมาตรฐาน ซึ่งอาจเกิดจากกิจกรรมที่ห้องสมุดจัดส่วนใหญ่จะมุ่งส่งเสริมการสืบค้นและการเข้าถึงสารสนเทศเท่านั้น หรือ การจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่มีสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการประเมินสารสนเทศ จึงทำให้นักศึกษาไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศได้ครบทุกด้าน (สุพิศ บายคายคม, 2550)

1.4 การใช้สารสนเทศ นักศึกษาเลือกใช้ทรัพยากรสารสนเทศโดยคำนึงถึงความสะดวกและความรวดเร็วในการเข้าถึงเป็นหลัก เห็นได้จากนักศึกษาเลือกใช้ เว็บไซต์ สื่ออ้างอิงออนไลน์ อาทิ วิกีพีเดีย มากกว่าทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการในห้องสมุด ทั้งนี้เนื่องจาก ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการบนอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงได้ง่าย ไม่มีข้อจำกัดในด้านสถานที่และเวลา มีความทันสมัย และ ความหลากหลายในเชิงเนื้อหาและรูปแบบมากกว่าสิ่งพิมพ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของสมาน ลอยฟ้า (2555) ที่พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่นเลือกใช้สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตมากกว่าสารสนเทศในห้องสมุด เนื่องจากเห็นว่าสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตนั้นสามารถสืบค้นได้สะดวกรวดเร็ว และได้สารสนเทศตามที่ต้องการและในปริมาณที่มากเพียงพอตามความต้องการ นอกจากนี้ยังเกิดจากพฤติกรรมของนักศึกษาในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป คือ นักศึกษาสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่ายและมีความคุ้นเคยกับแหล่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (กุลยา สุขพงษ์ไทย, 2556) รวมถึงมีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อกิจกรรมทางการศึกษา อาทิ การ

ลงทะเบียนเรียน การทำแบบฝึกหัดและการสื่อสารกับอาจารย์ผู้สอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ การค้นหาข้อมูลที่ทันสมัย เป็นต้น (สมาน ลอยฟ้า, 2555)

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาจำแนกตามเพศและชั้นปีการศึกษาแล้วพบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมการรู้สารสนเทศที่ไม่ต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน ทั้งนี้เนื่องจาก ไม่ได้มีการแบ่งแยกเพศในการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาต่างได้เรียนรู้ในเนื้อหาเดียวกันจึงทำให้ไม่เกิดความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปภาดา เจียวกิก (2547), สุวัฒน์ พระนิมิตร (2552) และ สุพิศ ศิริรัตน์, ชุตินา สัจจามันท์ และ พวา พันธุ์เมฆา (2555) ที่พบว่านักศึกษาเพศชายและหญิงมีระดับการรู้สารสนเทศไม่แตกต่างกัน และ อาจเนื่องจาก นักศึกษาในปัจจุบัน เติบโตมาในสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการค้นคว้าที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ทำให้มีรูปแบบการค้นหา หรือ การแสวงหาสารสนเทศที่ไม่แตกต่างกัน หรือ อาจเป็นเพราะ นักศึกษาไม่ได้นำความรู้จากการเรียนไปฝึกฝน ไปค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง เมื่อจบจากการเรียน ทำให้ไม่เกิดการพัฒนาทักษะการแสวงหาสารสนเทศแม้จะเรียนในชั้นที่สูงขึ้นก็ตาม (ปภาดา เจียวกิก, 2547,71) จึงไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างในเชิงพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาที่มีชั้นปีที่ต่างกัน

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา จำแนกตามคณะที่ศึกษาแล้วพบว่า นักศึกษาในคณะที่ต่างกัน มีความแตกต่างกันในด้านการแสวงหาสารสนเทศ โดยนักศึกษามีความแตกต่างในด้านวิธีการเริ่มต้นการค้นหา โดยพบว่า นักศึกษาคณะสหเวชศาสตร์ และ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จะเริ่มต้นการค้นหาด้วยวิธีการเดินสำรวจทรัพยากรสารสนเทศตามชั้นหนังสือ เนื่องจาก เป็นสาขาวิชาที่เน้นการทำโครงการ หรือ เน้นการทำวิจัย ซึ่งจำเป็นต้องใช้ข้อมูลพื้นฐานจากหนังสือรวมถึงวารสารเพื่อแสวงหาความรู้วิทยาการใหม่สำหรับการวิจัย ในขณะที่นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ คณะนิติศาสตร์และ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีจะเริ่มต้นการค้นหาด้วยโปรแกรมการค้นหา เนื่องจาก การศึกษาในทางเนื้อหา หรือ การแสวงหาข้อมูล การค้นหาด้วยโปรแกรมการค้นหา อาจจะทำได้ผลลัพธ์ที่สะดวกและรวดเร็วกว่าการเปิดหาจากหนังสือ หรือ การสอบถามบรรณารักษ์ ส่วนนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์จะเริ่มต้นการค้นหาโดยการสอบถามบรรณารักษ์ อาจเกิดจากรูปแบบการเรียนการสอนของคณะทันตแพทยศาสตร์ใช้วิธีการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ซึ่งนักศึกษาจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการสารสนเทศของห้องสมุดอยู่บ่อยครั้ง จึงเกิดความคุ้นเคยกับห้องสมุด และ บรรณารักษ์ จึงนำไปสู่การใช้บริการและสอบถามบรรณารักษ์เพื่อเริ่มต้นการแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ และ รูปแบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกันในแต่ละสาขาวิชา ย่อมทำให้นักศึกษามีประสบการณ์เกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศที่ต่างกัน และทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมสารสนเทศที่ต่างกัน (ปภาดา เจียวกิก (2547), สุพิศ บายคายคม (2550), ดวงมล อุ่นจิตติ (2546), อังคณา แวซอเหาะ และ สุธาทิพย์ เกียรติวานิช (2553) และ สุพิศ ศิริรัตน์, ชุตินา สัจจามันท์ และ พวา พันธุ์เมฆา (2555)

3. ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศ

จากการวิจัยพบว่า นักศึกษาประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสารสนเทศอยู่หลายประการ ได้แก่ การประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ ทั้งนี้อาจเกิดจากนักศึกษาขาดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ เนื่องจาก การประเมินสารสนเทศ เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการคิด

วิเคราะห์ ซึ่งทักษะดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน ในขณะที่ การเรียนการสอน หรือ การจัดกิจกรรมของห้องสมุดนั้นเป็นไปในลักษณะของการสอนการค้นคว้า และ การทำรายงานมากกว่าการให้ความรู้หรือการฝึกฝนทักษะทางการประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ (สุพิศ บายคายคม, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ ดวงใจ วงษ์เศษ (2555) ที่พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก เห็นว่า การประเมินแหล่งข้อมูลที่ค้นหาได้เป็นเรื่องยาก สำหรับปัญหาในข้อนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการแก้ปัญหาโดยการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินสารสนเทศลงในกิจกรรมการเรียนการสอน และ การอบรมการรู้สารสนเทศของห้องสมุด เพื่อให้นักศึกษาใช้เป็นแนวทางในการประเมินสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ นักศึกษายังมีปัญหาในการใช้ฐานข้อมูลที่ห้องสมุดเป็นสมาชิก ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ ทั้งนี้อาจเกิดจากอุปสรรคทางด้านภาษาต่างประเทศของนักศึกษา เพราะฐานข้อมูลที่ห้องสมุดให้บริการส่วนใหญ่มีเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษในขณะที่นักศึกษามีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่เป็นภาษาไทยมากกว่า (กอบกุล สุลักษณ์, 2547) และอาจมีสาเหตุมาจากฐานข้อมูลออนไลน์แต่ละฐานมีวิธีการใช้งาน หรือ กลวิธีการค้นหาที่ไม่ได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ใช้งานได้ยากและต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ในการใช้งานทุกครั้งที่มีการใช้งานฐานข้อมูลออนไลน์ฐานใหม่ (นภาพรณ จัตร์โพธิ์, 2545) ซึ่งผลการวิจัย สอดคล้องกับผลวิจัยของปิยภัทร์ จารุสวัสดิ์, ปราณี วงศ์จำรัส, และธนพรรณ กุลจันทร์ (2554) ที่พบว่านักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เห็นว่า การค้นหาบทความในฐานข้อมูลที่ห้องสมุดบอกรับเป็นเรื่องยาก เนื่องจาก หน้าจอและคำสั่งการใช้งานฐานข้อมูลที่ห้องสมุดบอกรับส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ จึงอาจทำให้นักศึกษารู้สึกว่าเข้าใจยากและไม่อยากใช้งาน ซึ่งในส่วนนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการประสานงานระหว่างอาจารย์ผู้สอนและบรรณารักษ์เพื่อส่งเสริมการใช้ฐานข้อมูลเพื่อการทำการบ้านและรายงานตามที่อาจารย์มอบหมาย ทำให้นักศึกษามีโอกาสที่จะได้ทดลองใช้และฝึกฝนการใช้งานฐานข้อมูลเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมาย โดยมีบรรณารักษ์เป็นผู้ให้คำแนะนำ และ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งาน ซึ่งจะทำให้นักศึกษามีความคุ้นเคยและมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ฐานข้อมูล และ ปัญหาลำดับต่อมา คือ ปัญหาการตัดสินใจเกี่ยวกับความเพียงพอของข้อมูล ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดความสามารถในการกำหนดขอบเขตความต้องการสารสนเทศของนักศึกษา อันเป็นทักษะประการแรกของการรู้สารสนเทศ ทั้งนี้เนื่องจากในยุคปัจจุบันเป็นยุคของสารสนเทศท่วมท้น ในขณะที่นักศึกษานั้นก็ขาดความรู้และการฝึกฝนทักษะการกำหนดความต้องการ ทำให้นักศึกษาเกิดความยากลำบากในการคัดเลือกสารสนเทศที่มีจำนวนมากมายังนั้นได้ (กุลยา สุขพงษ์ไทย, 2556) ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Head (2013) ที่พบว่านักศึกษา 8 ใน 10 คนเห็นว่าการเริ่มหัวข้อวิจัย และ กำหนดขอบเขตเนื้อหาของงานที่ได้รับมอบหมายเป็นเรื่องที่ยาก และ งานวิจัยของ Irawati (2009) ที่พบว่าทักษะการระบุความต้องการสารสนเทศ การสังเคราะห์ประเด็นหลัก ของนักศึกษابรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งอินโดนีเซียยังอยู่ในขั้นที่ควรพัฒนาหรือปรับปรุง และ นักศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหัวข้อที่วิทยานิพนธ์เมื่อต้องลงมือทำวิทยานิพนธ์ เนื่องจากทักษะการระบุความต้องการเป็นทักษะที่พัฒนาขึ้นได้จากการฝึกฝน ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรการแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการเพิ่มเนื้อหา หรือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการระบุความต้องการให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสในการฝึกฝนทักษะดังกล่าวจนเกิดความชำนาญ

ข้อเสนอแนะอันเกิดจากการวิจัย

1. การออกแบบกระบวนการเรียนการสอน หรือ กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ควรสอดแทรกเนื้อหาหรือกิจกรรมเกี่ยวกับทักษะสารสนเทศ ผ่านเทคนิคการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาทิ การเรียนที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) หรือ การเรียนแบบโครงงาน (Project-based learning) เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะดังกล่าวทั้งการเรียนในชั้นเรียนและกิจกรรมนอกห้องเรียน เนื่องจากนักศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพสารสนเทศ การใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ และการกำหนดขอบเขตความความต้องการสารสนเทศ

2. ควรส่งเสริมการให้บริการสารสนเทศของห้องสมุดผ่านระบบออนไลน์ และ การจัดให้บริการ Web portal โดยรวบรวมและจัดหมวดหมู่แหล่งสารสนเทศเว็บไซต์ที่ตามสาขาวิชา เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้ นักศึกษาเลือกใช้แหล่งข้อมูลและทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการอยู่บนระบบอินเทอร์เน็ตมากกว่าการใช้ทรัพยากรสิ่งพิมพ์ในห้องสมุด

3. ด้วยนักศึกษายังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของบรรณารักษ์ เมื่อประสบปัญหาในการแสวงหาสารสนเทศและการเข้าถึงสารสนเทศ นักศึกษาจึงไม่สนใจที่จะปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากบรรณารักษ์ ดังนั้น การประสานความเข้าใจในบทบาทของบรรณารักษ์ในการสนับสนุนการเรียนการสอนของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้วยการปรับปรุงการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริการการค้นคว้าหรือการอบรมทักษะสารสนเทศให้มีความน่าสนใจ หรือ การประชาสัมพันธ์การบริการและบทบาทของบรรณารักษ์ผ่านสื่อเว็บไซต์ หรือ เครือข่ายสังคมที่นักศึกษานิยมใช้งาน เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของบรรณารักษ์ต่อนักศึกษา จึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ ได้แก่ การนำปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษามาพัฒนาเป็นเนื้อหา หรือ กิจกรรม เพื่อสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน หรือ การจัดอบรมให้แก่นักศึกษา เพื่อลดปัญหาดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาความรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

2. การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย การใช้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา อาทิ ความต้องการสารสนเทศ และ การใช้สารสนเทศของนักศึกษา เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการให้บริการสารสนเทศ หรือ เพื่อการวางแผนเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบของกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความสนใจและพฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษา

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ สุขมาก. (2547). *การรู้สารสนเทศของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชั้นปีที่1*. วิทยานิพนธ์ปริญญา

อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). *การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นจาก [กอบกุล สุลักษณ์. \(2547\). *ความต้องการและการใช้สารสนเทศของนักศึกษาในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.](http://www.moe.go.th/moe/th/news/กอบกุล สุลักษณ์. (2547). ความต้องการและการใช้สารสนเทศของนักศึกษาในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.</p></div><div data-bbox=)

- กุลยา สุขพงษ์ไทย. (มกราคม 2556). พฤติกรรมการรู้สารสนเทศของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธนบุรี.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 7(13), 106-121.
- ชูชีพ มามาก. (2553). การรู้สารสนเทศทางธุรกิจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย
เอกชนในกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโทศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ
สารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงกมล อุ่นจิตติ. (2546). การประเมินการรู้สารสนเทศของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี:
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดวงใจ วงษ์เศษ. (2555). รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการรู้สารสนเทศของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอเชีย-
แปซิฟิก. สระบุรี: มหาวิทยาลัยนานาชาติ เอเชีย-แปซิฟิก.
- ดวงใจ วงษ์เศษ. (2556, เมษายน -มิถุนายน). พฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารสนเทศของอาจารย์และ
นักศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์มิชชั่นมหาวิทยาลัยนานาชาติ เอเชีย-แปซิฟิก. *สุทธิปริทัศน์*, 27(82),
97-114.
- นภาพรณ จัตุรโพธิ์. (2545). การใช้ Search Engine ในการสืบค้นสารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุหลัน กุลวิจิตร. (2554). การรู้สารสนเทศของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 33(2), 229-248.
- ปภาดา เจียวก๊ก. (2547). การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาส พาวินันท์. (2552). รายงานการวิจัยเรื่องการรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปิยภัทร์ จารุสวัสดิ์, ปราณิ วงศ์จรัส, และ ธนพรรณ กุลจันทร์. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการรู้
สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: สาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์ ภาควิชามนุษยศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์.
- สมาน ลอยฟ้า และคนอื่นๆ. (กันยายน-ธันวาคม 2555). พฤติกรรมการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญา
ตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *สารสนเทศศาสตร์*, 30(3), 51-69.
- สุดาวดี ศรีสุดตา. (2549). การรู้สารสนเทศของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพิศ บายคายคม. (2550). การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต
ศรีราชา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สุพิศ ศิริรัตน์, ชุดมา สัจจามันท์, และ พวา พันธุ์เมฆา. (2555, มกราคม–มิถุนายน). การรู้สารสนเทศของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. *บรรณศาสตร์ มศว*, 5(1), 26-36.
- สุวัฒน์ พระนิมิตร. (2552). การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วิทยานพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- อังคณา แวขอเทาะ และ สุชาติพิทย์ เกียรติวานิช. (2553). การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- Baro, E. E., & Fyneman, B. (2009). Information literacy among undergraduate students in Niger Delta University. *The Electronic Library*, 27(4), 659-675.
- Gross, M., & Latham, D. (2007). Attaining information literacy: an investigation of the relationship between skill level, self-estimates of skill, and library anxiety. *Library & Information Science Research*, 29, 332-353.
- Gross, M., & Latham, D. (July 2009). Undergraduate perceptions of information literacy: defining, attaining, and self-assessing skills. *College & Research Libraries*, 70(4), 336-350.
- Head, A. J. (2013). "Project information literacy: What can be learned about the information-seeking behavior of today's college students?". Paper presented at the Association of College and Research Libraries (ACRL) Proceedings 2013, Chicago.
- Irawati, I. (2009). *Information literacy competency of library and information science students at the faculty of humanities university of Indonesia*. Paper presented at the Asia-Pacific Conference on Library & Information Education and Practice, University of Tsukuba, Japan.
- King, L. (2007). *Information literacy of incoming undergraduate Arts students at the University of the Western Cape: assessment of competencies and proficiencies*. Philosophiae Doctor, Department of Library and Information Science, University of the Western Cape.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Wallace, M. C., Shorten, A., & Crookes, P. A. (2000). Teaching information literacy skills: an evaluation. *Nurse Education Today*, 20.

**การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ
และสภาวะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันบรมราชชนก
ในกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง 2 และเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**

พนิตนาฏ ชำนาญเสื่อ¹ จันทิมา เขียวแก้ว²
พรเลิศ ชุมชัย³ ธัญญารัตน์ ดวงคำ⁴
ฉัตรทอง จารุพิสิฐไพบุลย์⁵ กฤษณา หงส์ทอง⁶
วารีวรรณ ศิริวณิชย์⁷ เยาวลักษณ์ มีบุญมาก⁸

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ สภาวะสุขภาพตามการประเมินตนเอง และ เพื่อเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ และสภาวะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกในภาคกลาง 2 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือศึกษาในชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยใช้แบบสอบถามแบบออนไลน์ ประเมินความสามารถทางสารสนเทศในมิติต่างๆ สุ่มตัวอย่างตามความสะดวก และขอความร่วมมือจากวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกในเครือข่ายภาคกลาง 2 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 แห่ง แบบสอบถามทางออนไลน์ จำนวน 1,948 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ Welch Tests และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธี Dunnett T3 ผลการวิจัย พบว่า 1) การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ ได้แก่ ทักษะในการประเมินสารสนเทศด้านสุขภาพและการรู้สารสนเทศทางวิทยาศาสตร์ระดับปานกลาง ความเชื่อถือได้ต่อสื่อสารสนเทศด้านสุขภาพหรือข้อมูลด้านการแพทย์ที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนระดับปานกลาง ความเชื่อมั่นต่อการได้รับสารสนเทศ และการนำไปใช้ ในประเด็นว่าจะได้รับคำแนะนำหรือสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพเมื่อเกิดความ

¹ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี email: panitnatc@gmail.com

² คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย email: jantima.kheokao@gmail.com

³ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท email: sumtatong@hotmail.com

⁴ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีนธ์ email: tunyaratduang@gmail.com

⁵ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา email: chattong_travee@yahoo.com

⁶ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระจอมเกล้า เพชรบุรี email: krisanana6@gmail.com

⁷ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ email: wareewan@hotmail.com

⁸ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี email: yaowaluck_m@hotmail.com

ต้องการอยู่ในระดับปานกลาง 2) การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ ได้แก่ เนื้อหาสาระของข้อมูลด้านสุขภาพที่สืบค้นทางสื่อออนไลน์/สื่อสังคม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่องการสืบค้นสารสนเทศเรื่องเกี่ยวกับเชื้อโรค ระดับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในเรื่องการรู้วิธีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพ 3) สภาวะสุขภาพตามการประเมินตนเองของนักศึกษาพยาบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้านสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ช่วยเหลือตนเองได้ และไม่มีโรคเจ็บป่วยเรื้อรัง และ 4) เปรียบเทียบการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ และสภาวะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ และสภาวะสุขภาพของนักศึกษาพยาบาลที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีการศึกษาแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันระหว่างชั้นปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ สภาวะสุขภาพ
นักศึกษาพยาบาล

Health information literacy, eHealth literacy, and Health status of nursing students in Nursing colleges under Jurisdiction of the Praboromarajchanok Institute (PBRI), in the Central Region 2 Network and North-eastern Region Network

Panitnat Chamnansua¹ Jantima Kheokao²
Pornlert Chumchai³ Tunyarat Duangkam⁴
Chattong Jaruphisitphaibun⁵ Kristsana Hongthong⁶
Wareewan Siriwanich⁷ Yaowaluck Meebunmak⁸

Abstract

The study aimed to compare self-reported health information literacy, eHealth literacy, and health status of the nursing students in different academic levels. Online questionnaire was used to collect data from 1948 nursing students enrolling in the Nursing Colleges underjurisdiction of the Praboromarajchanok Institute (PBRI in the Central Region 2 Network and the North-eastern Networks. Frequency distribution, percentage, mean and standard deviation, were used to describe the data, and Welch tests and Dunnett T3 were used to compare the differences of health information literacy, eHealth literacy and Health status among the nursing students studying in different academic level. It was found that

1) The samples had average mean scores of health information literacy, information evaluation, scientific literacy, and trust of health information in the mass media, reliability of the health information and its implication were at the moderate level, respectively.

¹ Boromarajonani College of Nursing, Saraburi

² School of Communication Arts, University of the Thai Chamber of Commerce

³ Boromarajonani College of Nursing, Phra-putthabat

⁴ Boromarajonani College of Nursing, Chakriraj

⁵ Boromarajonani College of Nursing, Nakhornratchasima

⁶ Boromarajonani College of Nursing, Phra Chom Klao Petchaburi

⁷ Boromarajonani College of Nursing, Surin

⁸ Boromarajonani College of Nursing, Ratchaburi

2) The samples had average mean score of the eHealth literacy at the high level with the highest mean score on the item “knowing how to use internet to find out the solutions of health problems” was the highest rating As for the online health information content searched for, it was found that searching on germs had the highest mean score at the highest level

3) The samples had average mean score on health status at a high level; with the highest mean score on physical condition, being independent, and having no chronic disease.

4) It was found that the samples who were studying in different year level had statistical different mean scores on health information literacy, eHealth literacy, and health status at significance level $p < .05$.

Keywords: Health Information literacy, eHealth literacy, Health Status, Nursing Students

บทนำ

สื่อสารสนเทศที่เผยแพร่กันทั่วไปในปัจจุบันมีจำนวนมากมายมหาศาล ยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสารก้าวหน้ามากขึ้นเท่าใดจำนวนสารสนเทศยิ่งมีจำนวนมากขึ้นเป็นทวีคูณและสามารถส่งผ่านโต้ตอบกันได้รวดเร็วแบบเวลาจริง (real-time) และมีทั้งสื่อสารสนเทศที่มีเนื้อหาด้านบวกและด้านลบต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคม หากผู้รับสารรู้จักฝึกแยกแยะสื่อสารสนเทศและเลือกใช้แต่สิ่งน่าเชื่อถือมีประโยชน์ ด้วยวิจารณญาณก่อนตัดสินใจนำมาใช้ในวิถีชีวิตประจำวันมีสติรู้เท่าทัน ไม่ให้ถูกจูงใจหรือโน้มน้าวไปโดยง่าย สามารถหลีกเลี่ยงผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง ครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม

เทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลให้ความรู้ต่าง ๆ ถูกจัดเก็บอยู่ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วารสาร อิเล็กทรอนิกส์ หนังสือดิจิทัล การแบ่งปันความรู้ก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นการแบ่งปันบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้แก่ การประชุมอิเล็กทรอนิกส์ การเรียนการสอนทางไกลมีเพิ่มมากขึ้น อาจารย์ผู้สอนเผยแพร่เนื้อหาลงบนสื่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้น (Altbach, 2007) การรู้สารสนเทศจึงมีบทบาทและความสำคัญต่อการศึกษาทุกระดับ สถาบันการศึกษาต่างๆ ต่างตระหนักถึงความสำคัญของการรู้สารสนเทศ ว่าเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 28 ระบุว่าหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องเป็นหลักสูตรที่พัฒนาวิชาการวิชาชีพขั้นสูง ค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม โดยมีแผนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ มีศักยภาพตรงตามความต้องการของสังคม ได้แก่ มีความสามารถคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีคุณธรรม และมีความรับผิดชอบ ปัจจุบันจึงใช้วิธีการแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีคณาจารย์หรือผู้สอนทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน (“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542,” 2542; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2556) มีการกำหนดกรอบคุณวุฒิของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่สอดคล้องกัน 5 ประการ ได้แก่ มีคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณ และเจตคติต่อวิชาชีพ มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ มีทักษะทางปัญญา มีความสามารถด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559). กรอบคุณลักษณะดังกล่าวก็ต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพพยาบาล เช่นเดียวกับกับสาขาวิชาชีพอื่นๆ การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสมรรถนะเชิงวิชาชีพด้านที่ 5 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ซึ่งกำหนดคุณภาพของบัณฑิตพยาบาลไทยตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี เพื่อมุ่งเตรียมให้บัณฑิต มีทักษะ และมีศักยภาพในการปฏิบัติงานพยาบาลในคลินิกในสภาพแวดล้อมของสังคมเทคโนโลยีภายหลังสำเร็จการศึกษา สอดคล้องกับ 3 สมรรถนะหลัก ด้านคอมพิวเตอร์ การจัดการข้อมูล และสารสนเทศ ตามข้อกำหนดของสมาคมพยาบาลสหรัฐอเมริกา (National League for Nursing, 2016) โดยพบว่าเทคโนโลยีเว็บ 2.0 ที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทิศทางเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานแต่ละคนมีส่วนร่วมในการสร้างเนื้อหาตามที่ตนเองต้องการ และโต้ตอบกันได้ผ่านหน้าเว็บ เขียนบล็อก แชรร์รูปพร้อมเขียนวิกิ (Wiki) แสดงความคิดเห็น (Post Comment) ในข่าว หาแหล่งข้อมูลด้วย อาร์ เอส เอส (RSS) เพื่อเรียก (Feed) มาอ่าน

และสามารถสร้างปรากฏการณ์แบบปากต่อปากได้ ส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์และสื่อสังคมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลในต่างประเทศและในประเทศไทยมากขึ้น (จันทิมา เขียวแก้ว, ศิริธร ยิ่งแรงใจ, และทัศนีย์ เกริกุลธร 2557)

การมีทักษะ(literacy) ต่างๆ โดยเฉพาะทักษะสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับการมีสุขภาพอนามัยที่ดีของประชาชนและเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจศึกษาจากนักวิชาการสุขภาพ (Nutbeam, 2008) เมื่อเทคโนโลยีพัฒนามากขึ้นทักษะดังกล่าวจึงถูกพัฒนามาเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับอิเล็กทรอนิกส์ การใช้สื่อและสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ จึงทักษะจำเป็นของนักศึกษาและจำเป็นมากขึ้นสำหรับนักศึกษาพยาบาลในศตวรรษที่ 21 การรู้สารสนเทศสุขภาพ (Health literacy) และการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (eHealth literacy) จะช่วยเสริมสร้างความสามารถของนักศึกษาในการประเมิน วิเคราะห์ แยกแยะ คัดกรอง เนื้อหาของสื่ออย่างมีวิจารณญาณ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ในการตีความของเนื้อหา และความน่าเชื่อถือของข้อมูลนำมาถ่ายทอดในรูปแบบต่างๆ ผ่านทางช่องทางการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างมีจริยธรรม (อุษา บันกิ้นส์.2555) และที่สำคัญนำไปใช้ในการทำหน้าที่ด้านการให้บริการทางการพยาบาล สามารถนำมาปรับปรุงคุณภาพการดูแลสุขภาพ และความปลอดภัย การสนับสนุนการดูแล การเฝ้าต่อการตัดสินใจ และสร้างทักษะและความรู้ด้านสุขภาพและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม

นักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเครือข่ายสังคมทางอินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นข้อมูลต่างๆ ซึ่งนักศึกษาต้องใช้ความสามารถในการสืบค้น การอ่านข้อมูลจากสื่อต่างๆ การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของแหล่งอ้างอิงอย่างมีวิจารณญาณ จึงจะสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาพยาบาล การทบทวนงานวิจัยด้านการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ ที่สามารถสืบค้นได้ในประเทศไทย พบว่ามีการศึกษาในกลุ่มเด็กประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (Nattawadee Boonwattanopas, 2016) และไม่พบในการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลไทย แต่พบว่ามีการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกลุ่มวิชา Health education (Hanik, & Stelfson, 2011). และมีการศึกษาสมรรถนะการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ระดับปริญญาตรีในประเทศเกาหลีใต้ (Park, & Lee, 2015) สำหรับนักศึกษาพยาบาลที่มีรายวิชาในหมวดวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ คือ วิชาการสื่อสารและสารสนเทศทางการพยาบาล ที่จัดการเรียนการสอนในชั้นปีที่ 2 และมีงานวิจัยที่มีสาระใกล้เคียงกันพบว่ามีการศึกษาของจันทิมา เขียวแก้ว และคณะ (Kheokao, et al, 2015) พบว่านักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันบรมราชชนกมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้แก่ Facebook, Line, Instagram, และสื่อโทรทัศน์ เพื่อการพักผ่อนคลายเครียดเพื่อการทบทวนบทเรียน การเขียนรายงานและการทำการบ้าน ประมาณ 1-2 ชั่วโมงต่อวัน และส่วนใหญ่สามารถเชื่อมต่อสื่อสารออนไลน์ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ การประเมินสภาวะสุขภาพของตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่กำลังศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกในกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง 2 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพของนักศึกษา และใช้ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยและ

การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันบรมราชชนกในกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง 2 และกลุ่มเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาระดับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันบรมราชชนกในกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง 2 และกลุ่มเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาระดับสภาวะสุขภาพตามการประเมินตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันบรมราชชนกในกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง 2 และกลุ่มเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ และสภาวะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันบรมราชชนกในกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง 2 และกลุ่มเครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกัน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพเป็นสมรรถนะของปัจเจกบุคคลในการแสวงหา รู้จักใช้กระบวนการ และเข้าใจองค์ประกอบของสารสนเทศและบริการสารสนเทศด้านสุขภาพเพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหาสุขภาพได้อย่างเหมาะสม (Ratzan & Parker, 2000) สื่ออินเทอร์เน็ตขยายขอบเขตและทำให้สารสนเทศสุขภาพมีจำนวนมากขึ้นส่งผลกระทบต่อ การรู้สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศของผู้รับสารในการสืบค้น การประเมินสารสนเทศด้านสุขภาพที่สืบค้นได้ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้สูงสุด มีผลการวิจัย-การทบทวนการวิจัยของ Chew (2015) พบสอดคล้องกันว่าบุคคลใช้สารสนเทศสุขภาพที่สืบค้นจากสื่ออินเทอร์เน็ตมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการดูแลส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุการเกิดโรคและการรักษา การบริการจัดการสภาวะสุขภาพของตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานเชี่ยวชาญหรือแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในการรักษาโรคประเภทต่างๆ แต่ด้วยความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของปัจเจกบุคคลแตกต่างกันด้วยปัจจัยต่างๆ ส่งผลให้ระดับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ทางด้านสุขภาพที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดูแลสุขภาพของปัจเจกบุคคลด้วยเช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (eHealth Literacy) ถูกกล่าวถึงมาตั้งแต่ปี 2000 (Stellefson et al, 2011) โดยหมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหา สืบค้น กำหนดกระบวนการและทำความเข้าใจสารสนเทศสุขภาพเพื่อยกระดับสมรรถนะในการดูแลสุขภาพ (Eng 2001) การวิจัยของ Neter และ Brainin (2012) ชี้ให้เห็นว่าการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคในทุกช่วงวัยเข้าสืบค้นสารสนเทศด้านสุขภาพทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ในปี 2006 Norman and Skinner (Norman & Skinner 2006a) พัฒนาเครื่องมือวัดระดับสมรรถนะการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ eHEALS ประกอบด้วยตัวชี้วัดการประเมินตนเองแบบบูรณาการจำนวน 8 ข้อ ครอบคลุมการรู้เท่าทัน (literacy) ในทักษะพื้นฐาน 6 ประการ (Norman & Skinner, 2006b) ได้แก่

1) การรู้ทักษะพื้นฐานการสื่อสาร (traditional literacy) คือความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี

2) การรู้สารสนเทศ (information literacy) ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการสารสนเทศ วิธีการค้นหาสารสนเทศและวิธีการใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

3) การรู้หลักการทางวิทยาศาสตร์ (scientific literacy) หมายถึงความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติ เป้าหมาย วิธีการ การประยุกต์ใช้ ข้อจำกัดและยุทธศาสตร์ของการสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ

4) การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) อันเป็นความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับสาระที่เผยแพร่ในสื่อ (media content) ของบุคคลในการเข้าถึง ตีความ วิเคราะห์ ประเมินสาระนั้นอย่างท่วงแท้ รู้และเข้าใจกระบวนการที่สื่อสร้างและเผยแพร่สาร จนสามารถเลือกนำสารที่มีคุณภาพไปใช้ประโยชน์ในบริบทต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

5) การรู้สื่อคอมพิวเตอร์ (computer literacy) คือความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงสารสนเทศและนำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาด้านสุขภาพอย่างชาญฉลาด

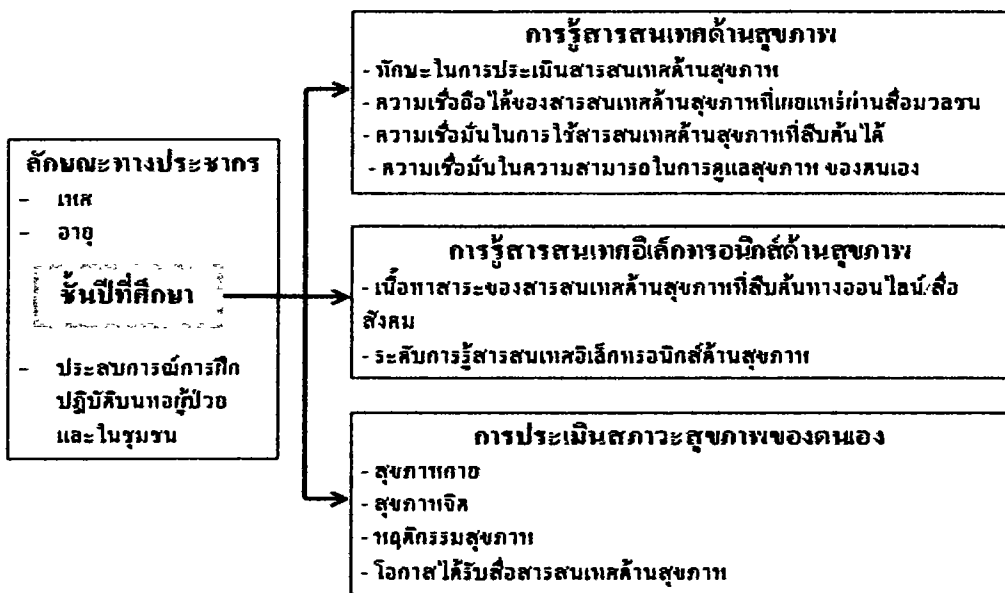
6) การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ (health literacy) เป็นความสามารถในการเข้าถึงระบบสารสนเทศด้านสุขภาพและสามารถนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม

ดังนั้น ความสามารถในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ และการรู้สารสนเทศสุขภาพ จึงมีความสำคัญต่อนักศึกษาพยาบาลในการเข้าถึง การวิเคราะห์ การประเมินสารสนเทศด้านสุขภาพสามารถนำข้อมูลมาใช้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วยของตนเองในการนำข้อมูลมาวางแผนในการดูแลสุขภาพเมื่อเจ็บป่วยหรือป้องกันการเจ็บป่วยในระหว่างเรียน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์สำหรับนักศึกษาพยาบาลเพราะเรียนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทักษะการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับโรค การรักษา และการพยาบาลเพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพในการวิเคราะห์ ประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อใช้อธิบายการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ ของนักศึกษาพยาบาล โดยเน้นการศึกษา (1) การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพที่ประกอบด้วยทักษะการประเมินสารสนเทศ ความคิดเห็นต่อความเชื่อถือได้ของสารสนเทศจากสื่อมวลชน ความเชื่อมั่นต่อสารสนเทศที่สืบค้นได้ และการนำไปใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง (2) การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ ในประเด็นด้านเนื้อหาสารสนเทศที่สืบค้น และประเมินระดับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (3) การประเมินสภาวะสุขภาพตนเอง ด้านกาย จิต พฤติกรรมสุขภาพ และโอกาสในการได้รับสื่อสารสนเทศด้านสุขภาพของนักศึกษา และแม้ว่าปัจจัยดังกล่าวจะเกิดขึ้นแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของบุคคลก็ตามในการวิจัยนี้เน้นศึกษาประเด็นความแตกต่างของ

ชั้นปีที่ศึกษาของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมศักยภาพการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนวิชาการพยาบาล ดังรายละเอียดในภาพประกอบที่ 1



ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิต ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2558 จากวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกเครือข่ายภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 18 แห่ง มีจำนวนนักศึกษาพยาบาลที่ลงทะเบียนเรียนในขณะทำการสำรวจทั้งหมด จำนวน 8,870 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้การเปิดตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยใช้ตารางความเชื่อมั่นที่ 99% ค่าความผิดพลาดคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ ±3% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการไม่น้อยกว่า 1905 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก โดยขอความร่วมมือจากวิทยาลัยในเครือข่ายให้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้นักศึกษาเป็นอาสาสมัครตอบแบบสอบถามทางออนไลน์

2. เครื่องมือการวิจัยและการวัดตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามแบบออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยความสามารถทางสารสนเทศในมิติต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเพศ ระดับชั้นปี อายุ และประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติงานพยาบาลบนหอผู้ป่วยและในชุมชน

2.2 การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ เป็นการประเมินทักษะพื้นฐานในการประเมินสารสนเทศ โดยปรับข้อคำถามจากเครื่องมือวัดทักษะสารสนเทศด้านสุขภาพของโครงการHealth Information National Trends

Survey - HINTS 2012 (Chew, 2015) ดังนี้

2.2.1 *ทักษะในการประเมินสารสนเทศ* โดยอ้างอิงจากประสบการณ์ในการค้นหาสารสนเทศ ในหัวข้อเกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์ที่ผ่านมาล่าสุดของนักศึกษา โดยตอบคำถามเชิงประเมินต่อสถานการณ์ ด้านการสืบค้นข้อมูล 2 ข้อ คือ “ท่านรู้สึกสับสนในระหว่างที่กำลังสืบค้นข้อมูล” ท่านคิดว่าสารสนเทศที่ค้นมา ได้นั้นเข้าใจยาก” และ การรู้หลักการด้านวิทยาศาสตร์ (Science Literacy) ต่อข้อความว่า “มีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการป้องกันโรคมะเร็งด้วยวิธีการที่แตกต่างกันมาก จนไม่รู้ว่าจะทำตามข้อเสนอแนะในเรื่องใดบ้าง” โดยมีตัวเลือกความคิดเห็น 4 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1) เห็นด้วย (2) ไม่เห็นด้วย (3) และ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (4) จัดกลุ่มระดับทักษะการประเมินสารสนเทศตามค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.60) ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.61-2.20) ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.21-2.80) ระดับมาก (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.81-3.40) และระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.00)

2.2.2 *ความเชื่อถือได้ของสารสนเทศด้านสุขภาพที่เผยแพร่ในสื่อมวลชน* ประเมินจาก คำถามที่แสดงถึงความเชื่อมั่นต่อสารสนเทศที่ได้รับจากสื่อ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร วิทยุ และโทรทัศน์ โดยมี คำตอบเป็น 4 ตัวเลือก คือ เชื่อได้ไม่ทั้งหมด (1) ที่เชื่อถือได้มีน้อย (2) มีที่เชื่อถือได้บ้าง (3) และ มีที่เชื่อถือได้ จำนวนมาก (4) จัดกลุ่มระดับการสืบค้นตามค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น ระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.60) ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.61-2.20) ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.21-2.80) ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2.81-3.40) และระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.00)

2.2.3 *ความเชื่อมั่นในการนำสารสนเทศด้านสุขภาพที่สืบค้นได้ไปใช้* วัดความเชื่อมั่นว่าจะ ได้รับคำแนะนำหรือสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพหรือการแพทย์ เมื่อท่านต้องการใช้ และความเชื่อมั่นว่าจะ ความสามารถที่จะดูแลสุขภาพของตนเองได้เป็นอย่างดี ตัวเลือกคำตอบ เป็นเชื่อได้ไม่ทั้งหมด (1) มีที่เชื่อได้น้อย (2) มีที่เชื่อได้บ้าง (3) และมีที่เชื่อได้เป็นจำนวนมาก (4) การจัดกลุ่มระดับความเชื่อมั่นเป็น 5 ระดับคือ น้อย ที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80) น้อย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60) ปานกลาง (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40) มาก (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20) และมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00)

2.3 *การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (eHealth literacy) ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย การวัดใน 2 ประเด็น คือ*

2.3.1 *เนื้อหาสาระของข้อมูลด้านสุขภาพที่สืบค้นทางออนไลน์/สื่อสังคมประเภทต่างๆ* โดย วัดความบ่อยครั้งในการสืบค้นแต่ละประเภทต่างๆ เป็น 4 ค่า คือ บ่อยครั้ง (4) เป็นบางครั้ง (3) นานๆ ครั้ง (2) และ ไม่เคย (1) จัดกลุ่มระดับการสืบค้นเนื้อหาแต่ละประเภทตามค่าคะแนนเฉลี่ยเป็น ระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.00-1.60) ระดับน้อย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.61-2.20) ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.21-2.80) ระดับมาก (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.81-3.40) และระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.00) โดยมีค่าความเชื่อมั่น ของชุดคำถาม $\alpha = .860$

2.3.2 *ระดับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ* ใช้เครื่องมือวัดมาตรฐาน eHEALS ที่ พัฒนาโดย ซี ดี นอร์แมน และ เฮช เอ สกินเนอร์ (Norman and Skinner, 2006) ประกอบด้วยข้อคำถามที่ให้ ผู้ตอบประเมินความรู้ ความสามารถ ความเชื่อมั่นและทักษะที่รับรู้ว่าคุณเองมีในการค้นหา ประเมิน และการ

ประยุกต์ใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ค้นหาได้ทางช่องทางออนไลน์เพื่อการแก้ปัญหาด้านสุขภาพของตนเอง จำนวน 8 ข้อ โดยให้คะแนนความคิดเห็นด้วยตนเองในแต่ละประเด็นคือเห็นด้วยมากที่สุด (5) จนถึงเห็นด้วยน้อยที่สุด (1) การจัดกลุ่มระดับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ แบ่งเป็น 5 ระดับคือ น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80) น้อย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60) ปานกลาง (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40) มาก (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20) และมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00) โดยมีค่าความเชื่อมั่นของชุดคำถาม $\alpha = .905$

2.4 **สภาวะสุขภาพ** เป็นการประเมินสภาวะสุขภาพตามการรับรู้ของนักศึกษา ใน 4 ประเด็นคือ ระดับความสมบูรณ์แข็งแรงของสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิตและความพึงพอใจในชีวิต การมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม และโอกาสได้รับสื่อที่เหมาะสม โดยใช้มาตรวัด Semantic Differential ให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินค่าความคิดเห็นแต่ละประเด็นเป็นคะแนนจาก น้อยที่สุด (1) ถึงมากที่สุด (10) จัดกลุ่มระดับของสภาวะสุขภาพตามการประเมินตนเองของนักศึกษาเป็น 5 ระดับคือ ดิน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง (1.00-2.80) ดิน้อย (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.81-4.60) ดิปานกลาง (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.61-6.40) ดิมาก (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 6.41-8.20) และดิมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยระหว่าง 8.21-10.00)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการขอความร่วมมือจากวิทยาลัยพยาบาลในกลุ่มเครือข่ายภาคกลาง 2 และ เครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวิทยาลัยพยาบาลที่เข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ จำนวน 7 แห่ง คือ วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา และ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ มีนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามทุกข้อโดยสมบูรณ์ทางออนไลน์ ในระหว่างเดือน เมษายน 2559 จำนวน 1,948 คน ซึ่งไม่น้อยกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนด ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนำมาประมวลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอ้างอิงเพื่อเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ และสภาวะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีการศึกษาแตกต่างกัน โดยทดสอบการกระจายข้อมูล และความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (Levene's test) ทดสอบความแปรปรวนแบบความแปรปรวนไม่เท่ากันโดยใช้ Welch Tests และทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธี Dunnett T3 นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหญิงมากกว่านักศึกษาชาย โดยเป็นนักศึกษาหญิงจำนวน 1,843 คิดเป็นร้อยละ 94.6 นักศึกษาชาย จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 เป็นนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี นครราชสีมา มากที่สุด จำนวน 668 คน คิดเป็นร้อยละ 34.3 รองลงมา คือนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี สระบุรี จำนวน 374 คน คิดเป็นร้อยละ 19.2 และน้อยที่สุด เป็นนักศึกษา

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ตามลำดับ เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มากที่สุด จำนวน 586 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1 รองลงมาเป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 1 จำนวน 562 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 และน้อยที่สุดเป็นนักศึกษาในชั้นปีที่ 3 จำนวน 346 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 ตามลำดับ อายุระหว่าง 18-24 ปี โดยเป็นกลุ่มที่มีอายุ 19 ปี มากที่สุด จำนวน 473 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 รองลงมา เป็นผู้ที่มีอายุ 22 ปี จำนวน 451 คน คิดเป็นร้อยละ 23.2 และน้อยที่สุดเป็นผู้ที่มีอายุ 24 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 ตามลำดับ และจำนวน 1,394 คน คิดเป็นร้อยละ 71.6 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย และจำนวน 1,424 คน คิดเป็นร้อยละ 73.1 ผู้ที่มีประสบการณ์ฝึกปฏิบัติงานในชุมชน

2. การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล

2.1. ทักษะในการประเมินสารสนเทศ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทักษะในการประเมินสารสนเทศด้านสุขภาพและการรู้สารสนเทศทางวิทยาศาสตร์ในระดับปานกลาง (Mean=2.78, SD=0.676) เมื่อพิจารณาแยกตามชั้นปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยทักษะการประเมินสารสนเทศมากที่สุด (Mean=2.81, SD=0.701) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 2 (Mean=2.80, SD=0.668) และน้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 2 (Mean=2.77, SD=0.600) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ตามลำดับ

2.2 ความเชื่อถือได้ต่อสื่อสารสนเทศด้านสุขภาพหรือข้อมูลด้านการแพทย์ที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อถือต่อสารสนเทศที่ได้จากสื่อมวลชนในระดับปานกลาง (Mean=2.66, SD=0.801) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเภทของสื่อมวลชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ค่าเฉลี่ยของความเชื่อมั่นในสารสนเทศจากสื่อหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารมากที่สุด (Mean=2.73, SD=0.821) รองลงมาคือสื่อโทรทัศน์ (Mean=2.71, SD=0.834) และ น้อยที่สุด คือสื่อวิทยุ (Mean=2.54, SD=0.747) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางทุกรายการ เมื่อพิจารณาแยกตามชั้นปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยทักษะการประเมินสารสนเทศมากที่สุด (Mean=2.72, SD=0.758) รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 2 (Mean=2.70, SD=0.788) และน้อยที่สุดคือ กลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 3 (Mean=2.57, SD=0.843) ตามลำดับ ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางทุกรายการ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบประเภทของสื่อที่กลุ่มตัวอย่างเชื่อถือในระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ชั้นปีแตกต่างกัน พบว่าสารสนเทศจากสื่อหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารจะมีค่าเฉลี่ยความน่าเชื่อถือมากที่สุดสำหรับกลุ่มตัวอย่างทุกชั้นปี

2.3 ความเชื่อมั่นต่อการได้รับสารสนเทศ และการนำไปใช้ ในประเด็นว่าจะได้รับคำแนะนำหรือสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพเมื่อเกิดความต้องการ ผลการศึกษา ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (Mean=3.26, SD=0.631) และจำแนกตามชั้นปีพบว่าอยู่ในระดับปานกลางในทุกชั้นปี เช่นเดียวกัน ส่วนความเชื่อมั่นว่าสามารถดูแลสุขภาพได้ อยู่ในระดับมาก (Mean=3.48, SD=0.746) ในกลุ่มตัวอย่างทุกชั้นปี มีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในระดับมากเช่นเดียวกัน ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในระดับปานกลาง

ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการรัฐสภานเทศด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชั้นปีและโดยรวม

การรัฐสภานเทศ	ปี 1		ปี 2		ปี 3		ปี 4		Total	
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
1) ทักขะในการประเมินสภานเทศสุขภาพ อ้างอิงจากการคั่นทสภานเทศในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการแพทย์ ที่ท่านเคยทำก่อนหน้านี ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ระดับใด*	2.85	0.539	2.91	0.649	2.90	0.673	2.87	0.712	2.88	0.644
" ท่านรู้สึกสับสนในระหว่างที่กำลังสืบค้นข้อมูล"	2.65	0.623	2.67	0.703	2.73	0.734	2.66	0.746	2.67	0.700
"ท่านคิดว่า สภานเทศที่ค้นหาได้มีเนื้อหาไขว่"										
มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันโรคมะเร็ง	2.80	0.637	2.81	0.651	2.79	0.697	2.80	0.747	2.80	0.685
ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันมาก จนไม่รู้ว่าจะทำตาม										
ข้อเสนอแนะในเรื่องใดได้บ้าง										
ภาพรวมทักษะการประเมินสภานเทศสุขภาพ	2.77	0.600	2.80	0.668	2.81	0.701	2.78	0.735	2.78	0.676
2) ความเชื่อถือได้ของสภานเทศด้านสุขภาพหรือข้อมูลด้านการแพทย์ที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน*										
- สื่อหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร	2.81	0.760	2.76	0.787	2.62	0.901	2.70	0.846	2.73	0.821
- สื่อวิทยุ	2.60	0.719	2.58	0.746	2.45	0.749	2.50	0.765	2.54	0.747
- สื่อโทรทัศน์	2.76	0.796	2.75	0.852	2.62	0.881	2.68	0.839	2.71	0.834
ภาพรวม	2.72	0.758	2.70	0.788	2.56	0.843	2.63	0.817	2.66	0.801
8. ความเชื่อมั่นว่าจะได้รับคำแนะนำหรือ										
สภานเทศเกี่ยวกับสุขภาพหรือการแพทย์	3.23	0.620	3.23	0.621	3.25	0.579	3.31	0.676	3.26	0.631
เมื่อท่านต้องการใช้**										
9. ความเชื่อมั่นว่าท่านมีความสามารถที่จะดูแล										
สุขภาพของตนเองได้เป็นอย่างดี**	3.36	0.712	3.47	0.729	3.50	0.723	3.59	0.789	3.48	0.746

*ทักขะในการประเมินสภานเทศสุขภาพ และความเชื่อถือได้ของสื่อสภานเทศด้านสุขภาพ

น้อยที่สุด (1.00-1.60) น้อย (1.61-2.20) ปานกลาง (2.21-2.80) มาก (2.81-3.40) มากที่สุด (3.41-4.00)

**ความเชื่อมั่นต่อการใช้สภานเทศด้านสุขภาพ และการดูแลสุขภาพตนเองได้เป็นอย่างดี

น้อยที่สุด (1.00-1.80) น้อย (1.81-2.60) ปานกลาง(2.61-3.40) มาก (3.41-4.20) มากที่สุด (4.21-5.00)

3. การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ (eHealth Literacy) ของนักศึกษาพยาบาล

3.1 เนื้อหาสาระของข้อมูลด้านสุขภาพที่สืบค้นทางสื่อออนไลน์/สื่อสังคม

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่องการสืบค้นสารสนเทศเรื่องเกี่ยวกับเชื้อโรค (Mean=3.46, SD=0.615) รองลงมาคือวิธีการรักษาโรค (Mean=3.43, SD=0.649) ซึ่งทั้งสองรายการเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด และการสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับองค์กรที่ก่อตั้งโดยผู้ป่วย/เคยป่วยเป็นโรคนั้นๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (Mean=3.26, SD=0.631) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามชั้นปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างในทุกชั้นปีมีค่าเฉลี่ยการสืบค้นข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับเชื้อโรคมากที่สุด เช่นเดียวกัน รองลงมาคือ การสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับวิธีการรักษาโรค เช่นเดียวกัน ในทุกชั้นปี ยกเว้นในกลุ่มชั้นปีที่ 3 ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาในเรื่องการสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับยารักษาโรค และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในเรื่องการสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับองค์กรที่ก่อตั้งโดยผู้ป่วย/เคยเป็นโรคนั้นๆ และในกลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในเรื่องการสืบค้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

3.2 ระดับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ

ผลการศึกษา พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ ในระดับมาก (Mean=4.18, SD=0.689) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในเรื่องการรู้วิธีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพ (Mean=4.36, SD=0.651) รองลงมา คือวิธีการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นพบจากอินเทอร์เน็ตให้เป็นประโยชน์ (Mean=4.30, SD=0.631) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทั้งสองรายการ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจำแนกตามชั้นปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างในชั้นปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ มากที่สุด (Mean=4.34, SD=0.613) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด รองลงมาคือชั้นปีที่ 3 (Mean=4.30, SD=0.643) และ ชั้นปีที่ 1 เป็นกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (Mean=3.93, SD=0.743) ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทั้งสองรายการ ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

4. สถานะสุขภาพตามการประเมินตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล

ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการประเมินสถานะสุขภาพของตนเองในระดับมาก (Mean=7.94, SD=1.463) โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้านสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ช่วยเหลือตนเองได้ และไม่มีโรคเจ็บป่วยเรื้อรัง (Mean=7.94, SD=1.463) รองลงมาคือ ด้านสุขภาพจิตและความพึงพอใจในชีวิตและการจัดการปัญหาชีวิต (Mean=8.15, SD=1.401) และน้อยที่สุดในด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและเสริมต่อสุขภาพที่เหมาะสม (Mean=7.54, SD=1.521) โดยเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทั้งสองรายการ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามชั้นปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยการประเมินสถานะสุขภาพมากที่สุด (Mean=8.24, SD=1.319) รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 2 (Mean=7.89, SD=1.470) และน้อยที่สุดคือ ชั้นปีที่ 1 (Mean=7.72, SD=1.528) โดยเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทุกรายการ ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของเนื้อหาที่ทำการสืบค้นในแต่ละประเภทของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชั้นปีและโดยรวม

เนื้อหาที่ทำการสืบค้น	ปี 1		ปี 2		ปี 3		ปี 4		ภาพรวม	
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	Mean	SD
1. เรื่องเกี่ยวกับเชื้อโรค	3.12	0.614	มาก	3.51	0.590	มส	3.63	0.550	3.46	0.615
2. รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีสุขภาพสมบูรณ์	3.07	0.669	มาก	3.19	0.646	มาก	3.23	0.621	3.19	0.645
3. การใช้อารักขาโรค	2.97	0.722	มาก	3.50	0.643	มส	3.55	0.592	3.38	0.698
4. วิธีการรักษาโรค	3.08	0.664	มาก	3.54	0.577	มส	3.60	0.612	3.43	0.649
5. ผู้ให้บริการการดูแลสุขภาพ	2.83	0.714	มาก	3.25	0.649	มาก	3.26	0.654	3.14	0.704
6. องค์กรที่ก่อตั้งโดยผู้ป่วย/โดยป่วยเป็นโรคนั้นๆ	2.38	0.799	ปก	2.72	0.836	ปก	2.88	0.846	2.69	0.823
7. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพ	2.47	0.769	ปก	2.88	0.727	มาก	2.91	0.753	2.78	0.777
8. กลุ่มเพื่อนช่วยเหลือทางสุขภาพ (Peer group)	2.65	0.879	ปก	2.83	0.917	มาก	2.88	0.844	2.81	0.880
ภาพรวม	2.82	0.729	มาก	3.18	0.698	มาก	3.27	0.683	3.11	0.724

ระดับการสืบค้นเนื้อหาแต่ละประเภท น้อยที่สุด (1.00-1.60) น้อย (1.61-2.20) ปานกลาง (2.21-2.80) มาก (2.81-3.40) มากที่สุด (3.41-4.00)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชั้นปีและโดยรวม

การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ	ปี 1			ปี 2			ปี 3			ปี 4			ภาพรวม		
	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ	Mean	SD	ระดับ
1. อันรู้วิธีการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่เป็นประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต	4.06	0.755	มาก	4.29	0.641	มส	4.38	0.603	มส	4.44	0.588	มส	4.29	0.671	มส
2. อันรู้วิธีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพของฉันท	4.19	0.725	มาก	4.35	0.616	มส	4.42	0.633	มส	4.50	0.583	มส	4.36	0.654	มส
3. อันรู้ว่ามีการทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพอะไรบ้างบนอินเทอร์เน็ต	3.84	0.756	มาก	4.10	0.708	มาก	4.27	0.647	มส	4.28	0.653	มส	4.11	0.721	มาก
4. อันรู้ว่าจะค้นหาทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่เป็นประโยชน์จากแหล่งใดบ้างที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต	3.88	0.742	มาก	4.17	0.654	มาก	4.32	0.634	มส	4.36	0.584	มส	4.17	0.687	มาก
5. อันรู้วิธีที่จะใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นพบจากอินเทอร์เน็ตให้เป็นประโยชน์กับตัวฉันได้	4.14	0.686	มาก	4.27	0.598	มส	4.38	0.603	มส	4.43	0.581	มส	4.30	0.631	มส
6. อันมีทักษะที่จำเป็นในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นหาได้จากอินเทอร์เน็ต	3.74	0.755	มาก	4.06	0.656	มาก	4.25	0.643	มส	4.27	0.623	มส	4.06	0.709	มาก
7. อันสามารถจำแนกได้ว่าทรัพยากรสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นหาจากอินเทอร์เน็ต เรื่องใดมีคุณภาพสูงหรือ เรื่องใดมีคุณภาพต่ำ	3.75	0.769	มาก	4.11	0.695	มาก	4.23	0.668	มส	4.27	0.632	มส	4.08	0.726	มาก
8. อันมีความรู้สึกมั่นใจที่จะนำสารสนเทศที่ค้นหาจากอินเทอร์เน็ตมาใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของฉันท	3.82	0.758	มาก	4.04	0.666	มาก	4.15	0.709	มาก	4.19	0.660	มาก	4.04	0.716	มาก
ภาพรวม	3.93	0.743	มาก	4.18	0.654	มาก	4.30	0.643	มส	4.34	0.613	มส	4.18	0.689	มาก

ระดับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ น้อยที่สุด (1.00-1.80) น้อย (1.81-2.60) ปานกลาง(2.61-3.40) มาก (3.41-4.20) มากที่สุด (4.21-5.00)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของการประเมินสภาวะสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชั้นปีและโดยรวม

สภาวะสุขภาพ	ปี 1		ปี 2		ปี 3		ปี 4		Total	
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
1.ด้านสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ช่วยเหลือตนเองได้ และไม่มีโรคเจ็บป่วย เรื้อรัง	7.88	1.505	8.17	1.376	8.05	1.407	8.45	1.249	8.15	1.401
2.ด้านสุขภาพจิตและความพึงพอใจในชีวิต และการจัดการปัญหาชีวิต	7.75	1.621	7.91	1.604	7.97	1.478	8.56	1.310	8.07	1.539
3.ด้านพฤติกรรมการเสียต่อสุขภาพและเสริม ต่อสุขภาพที่เหมาะสม	7.52	1.514	7.51	1.536	7.34	1.598	7.69	1.456	7.54	1.521
4.ด้านโอกาสได้รับสื่อที่เอื้อต่อสุขภาพและ คุณธรรมและสามารถเลือกสื่อได้เหมาะสม	7.75	1.472	7.97	1.363	8.05	1.428	8.25	1.261	8.00	1.390
โดยรวม	7.72	1.528	7.89	1.470	7.85	1.478	8.24	1.319	7.94	1.463

ระดับสภาวะสุขภาพ

ดีน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.80) ดีน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.81-4.60) ดีปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 4.61-6.40) ดีมาก (ค่าเฉลี่ย 6.41-8.20) ดีมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 8.21-10.00)

5. การเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพและสภาวะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีการศึกษาแตกต่างกัน

การทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของตัวแปรตาม ได้แก่ การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพและสภาวะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลมีการกระจายข้อมูลแบบปกติ และทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (Levene's test) พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แสดงว่าความแปรปรวนของทั้ง 3 ตัวแปรของทุกชั้นปีแตกต่างกัน จึงใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนแบบความแปรปรวนไม่เท่ากันโดยใช้ Welch Tests และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธี Dunnett T3 มีผลการเปรียบเทียบโดยสรุปดังนี้

1. นักศึกษาพยาบาลในชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F_3, 990.827 = 3.260, p = .021$) โดยพบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพแตกต่างจากชั้นปีที่ 4 กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักศึกษาพยาบาลในชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F_3, 1000.608 = 62.237, p = .000$) โดยพบว่า นักศึกษาพยาบาลในทุกชั้นปีมีการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ อิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพแตกต่างกัน ยกเว้นระหว่างชั้นปีที่ 3 และ 4

3. นักศึกษาพยาบาลในชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกันมีสภาวะสุขภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F_3, 990.271 = 21.444, p = .000$) พบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีสภาวะสุขภาพแตกต่างจากชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 2 แตกต่างจากชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 3 แตกต่างจากชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ในภาคกลาง 2 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า ในภาพรวมและในรายประเด็นกลุ่มตัวอย่างมีการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพในระดับปานกลาง มีความสามารถในการประเมินเนื้อหาสารสนเทศด้านสุขภาพในระดับปานกลาง โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเชื่อถือต่อสื่อสารสนเทศด้านสุขภาพหรือข้อมูลด้านการแพทย์ที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน โดยเฉพาะจากสื่อหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารมากที่สุด ซึ่งอาจเนื่องมาจากเนื้อหาสารสนเทศที่น่าเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์นั้นมีความละเอียดและสามารถมองเห็นเนื้อหาและอ่านได้ซ้ำอีกตามต้องการ แม้ว่าในปัจจุบันนักศึกษาจะคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศมากขึ้นแล้วก็ตาม ทั้งนี้ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สารสนเทศด้านสุขภาพมีจำนวนมากเพียงพอที่จะสร้างความมั่นใจให้กับกลุ่มตัวอย่างว่าจะสามารถแสวงหาสารสนเทศมาตอบสนองความต้องการได้ ซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นในประเด็นนี้ในระดับปานกลาง นอกจากนั้นผลการศึกษาที่น่าสนใจคือกลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นว่าจะใช้สารสนเทศมาดูแลสุขภาพของตนเองได้ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลที่สอดคล้องกับสถานการณ์การเป็นนักศึกษาพยาบาลที่ต้องดูแลสุขภาพตนเองได้เป็นลำดับแรก ผลการวิจัยสะท้อนความเป็นผู้รู้สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อทำให้บุคคลมีโอกาสรวบรวม

ข้อมูลที่เหมาะสมและมีประโยชน์ มีความสามารถในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือเชิงเนื้อหาข้อมูลที่มีอยู่ สามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์หรือความรู้เดิมเพื่อช่วยให้สามารถตัดสินใจข้อมูลที่มีอยู่ เลือกใช้แหล่งที่มีประโยชน์ในการสร้างสรรค์สื่อ เพื่อเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี (บุบผา เมฆศรีทองคำ, 2554)

2. การรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครากลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า เนื้อหาสาระของข้อมูลด้านสุขภาพที่สืบค้นทางสื่อออนไลน์/สื่อสังคม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในเรื่องการสืบค้นสารสนเทศเรื่องเกี่ยวกับเชื้อโรค รองลงมาคือวิธีการรักษาโรคซึ่งทั้งสองรายการเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามชั้นปี พบว่า กลุ่มตัวอย่างในทุกชั้นปีมีค่าเฉลี่ยการสืบค้นข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับเชื้อโรคมากที่สุด เช่นเดียวกัน รองลงมาคือ การสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับวิธีการรักษาโรค เช่นเดียวกันในทุกชั้นปี ยกเว้นในกลุ่มชั้นปีที่ 3 ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาในเรื่องการสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับยารักษาโรค ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับสายวิชาชีพที่เลือกเรียนซึ่งพบว่า แตกต่างจากนักศึกษาในสายอาชีพอื่นๆ ซึ่งจะเป็นเนื้อหาสาระเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น การรับประทานอาหาร เครื่องดื่มและสารเสพติด (อรัญญา วาริสอาด, นุชรี ตรีโลจนวงศ์, และสมชาย วรรณญาณุโกร, 2557) ทั้งนี้เพราะนักศึกษาพยาบาลเป็นบุคคลที่อยู่ในสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในเรื่องสุขภาพ เนื้อหาดังกล่าวจึงเป็นเรื่องทั่วไปที่ทราบดี สำหรับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับโรคและวิธีการรักษา นั้น เป็นสิ่งที่นักศึกษาต้องนำความรู้มาใช้ในการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย ซึ่งค่าเฉลี่ยจะสูงขึ้นตามชั้นปี ทั้งนี้การสืบค้นสารสนเทศที่พบว่ามีารสืบค้นเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการเรียน การทำรายงานประกอบการเรียน ซึ่งการศึกษาการใช้สารสนเทศในพยาบาลวิชาชีพมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ การค้นคว้าวิจัย และการปฏิบัติงาน (วันวิสาข์ สุทธิบริบาล, แฉวตา เตชาทวีวรรณ, และ ศศิพิมล ประพินพงศกร, 2554) แต่ที่น่าสนใจคือนักศึกษาพยาบาลมีการสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับองค์กรผู้ป่วย/โรค รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษายังไม่เห็นความสำคัญหรือมีสารสนเทศในเรื่องนี้น้อย

สำหรับระดับการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในเรื่องการรู้วิธีการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพ รองลงมา คือรู้วิธีการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพที่ค้นพบจากอินเทอร์เน็ตให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดทั้งสองรายการ ตามลำดับ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จันท์ทิมา เขียวแก้ว และคณะ (Kheokao, et al 2015) พบว่านักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันบรมราชชนกมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้แก่ Facebook, Line, Instagram, และสื่อโทรทัศน์ เพื่อการพักผ่อนคลายเครียดเพื่อการทบทวนบทเรียน การเขียนรายงานและการทำการบ้าน ประมาณ 1-2 ชั่วโมงต่อวัน และส่วนใหญ่สามารถเชื่อมต่อการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางโทรศัพท์มือถือ

อย่างไรก็ตามการศึกษาของ Duncan & Holtsanser. (2555, pp. 20-27) พบว่า นักศึกษาพยาบาลจะประสบผลสำเร็จในการค้นหาข้อมูลสุขภาพตามที่ได้รับมอบหมาย แต่ก็ยังพบปัญหาว่าในระหว่างค้นหาข้อมูล เช่น การใช้คำในการค้นหา การเลือกใช้ฐานข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ การค้นหาข้อมูลฉบับสมบูรณ์

และปัญหาที่หนักสำหรับนักศึกษาคือการใช้คำหรือวลีในการสืบค้น อย่างไรก็ตามนักศึกษาพยาบาลจะมีประสบการณ์การใช้คำจากที่เคยเรียนมาหรือจากอาจารย์ผู้สอน แต่บางครั้งไม่สามารถหาผลลัพธ์ตามที่ต้องการมากทำให้ต้องใช้คำค้นหาหลายครั้ง ทำให้นักศึกษาไม่พึงพอใจในการค้นหาข้อมูลเพราะต้องเสียเวลาในการสืบค้นและส่งผลให้เกิดอารมณ์เสียตามมา

3. สถานะสุขภาพตามการประเมินตนเองของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกในภาคกลาง 2 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยการประเมินสถานะสุขภาพของตนเองในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้านสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ช่วยเหลือตนเองได้ และไม่มีโรคเจ็บป่วยเรื้อรัง รองลงมาคือด้านสุขภาพจิตและความพึงพอใจในชีวิตและการจัดการปัญหาชีวิต และน้อยที่สุดในด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพและเสริมต่อสุขภาพที่เหมาะสม โดยเป็นค่าเฉลี่ยในระดับมากทั้งสองรายการ ตามลำดับ ซึ่งสถานะสุขภาพดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องเนื้อหาสารสนเทศที่กลุ่มตัวอย่างสืบค้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับโรค การหายากมาแก้ไขบรรเทาอาการของโรคได้ด้วยตนเองในเบื้องต้น และการใช้สารสนเทศจากแหล่งออนไลน์ได้อย่างดีก็อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกมีสุขภาพกายและใจในระดับดีมาก

4. เปรียบเทียบการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ และสถานะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีการศึกษาแตกต่างกัน

จากการเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของนักศึกษาพยาบาลที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีการศึกษาแตกต่างกัน มีการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพแตกต่างกัน โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพแตกต่างจากชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลมีการพัฒนาสมรรถนะบัณฑิตตามกรอบคุณวุฒิปริญญาตรี ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 และส่งผลให้มีพัฒนาการในชั้นปีที่ 4 ทำให้มีการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาแยกตามชั้นปี พบว่า การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของนักศึกษาจะพัฒนาดีขึ้นเมื่อศึกษาในชั้นสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะเรื่องความเชื่อมั่นในการใช้สารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการดูแลตนเอง ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีมากในทุกชั้นปี ยกเว้นในกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งยังมีประสบการณ์ด้านการพยาบาลและการสืบค้นข้อมูลด้านสุขภาพน้อยกว่ารุ่นพี่ การที่หลักสูตรการพยาบาลที่กลุ่มตัวอย่างกำลังศึกษาอยู่นั้นกำหนดให้นักศึกษาเรียนวิชาเกี่ยวกับการสืบค้นและใช้สารสนเทศจากแหล่งต่างๆในชั้นปีที่ 2 ส่วนผลที่พบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยทักษะการประเมินสารสนเทศมากที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งต้องใช้ทักษะสารสนเทศในการซักประวัติผู้ป่วยในหอผู้ป่วยหรือการออกไปฝึกปฏิบัติงานในชุมชนที่ต้องมีการซักถามประวัติอาการคนไข้เพื่อคัดกรองผู้ป่วยในเบื้องต้นการส่งให้แพทย์ตรวจวินิจฉัย ซึ่งความสามารถดังกล่าวควรต้องเพิ่มพูนขึ้นตามเวลาที่ได้รับการบ่มเพาะทักษะดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

การเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัยพบว่าแตกต่างกัน โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสูงสุดในชั้นปีที่ 4 ยกเว้นระหว่างชั้นปีที่ 3 และ 4 พบว่าการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่พบว่า

นักศึกษาปริญญาตรีที่มีชั้นปีสูงขึ้นมีการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพที่ดีกว่า (Ivanitskaya, Neter, Matingwina, & Stephens, 2011; Hanik & Stellefson, 2011) รวมทั้งการเปรียบเทียบระหว่างนักศึกษาพยาบาล (Park & Lee, 2015) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะการเรียนการสอนทางการพยาบาลในชั้นปีสูงๆ เป็นรายวิชาทางวิชาชีพจะส่งผลให้มีประสบการณ์ทางวิชาการและวิชาชีพเพิ่มขึ้นตามลำดับชั้นปี

อย่างไรก็ตามมีประเด็นที่น่าสนใจคือนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 มีการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน นั่นอาจเป็นเพราะเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยนี้เป็นปลายภาคการศึกษาที่ 2 ของทุกชั้นปี รวมทั้งชั้นปีที่ 3 ซึ่งนักศึกษาได้ผ่านการเรียนรู้ภาคทฤษฎีเกือบทั้งหมด ขาดแต่ประสบการณ์ในภาคปฏิบัติเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาปัญหาการใช้สารสนเทศ พบว่า ไม่แตกต่างกันในพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน (วันวิสาข์ สุทธิบริบาล, แววดา เตชาทวิวรรณ, และ ศศิพิมล ประพินพงศกร, 2554) และพบว่าในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีรายวิชา การสื่อสารและสารสนเทศทางการพยาบาล จำนวน 2 หน่วยกิต ที่สอนในชั้นปีที่ 2 โดยมีการสอนหลักการและวิธีการใช้เทคโนโลยีในการค้นหา การวิเคราะห์และการเลือกใช้สารสนเทศทางการพยาบาล ตลอดจนข้อมูลข่าวสารในสถานบริการสุขภาพอย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีการสอนทั้งภาคทฤษฎีในชั้นปีที่ 2 และภาคปฏิบัติในชั้นปีที่ 3 และ 4 ที่มีการเรียนการสอนที่เน้นการศึกษากรณีศึกษาส่งผลให้เกิดการกระตุ้นการสืบค้นสารสนเทศด้านสุขภาพและพัฒนาการรู้สารสนเทศ สามารถเลือกใช้สารสนเทศอย่างถูกต้องเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามในระดับชั้นปี 2 และ 3 ยังพบว่ามีการใช้สารสนเทศได้ในระดับพื้นฐาน ที่อาจารย์ต้องแนะนำการสืบค้นที่ถูกต้องจนถึงชั้นปีที่ 4

นอกจากนี้ในการศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 และ 4 นักศึกษาพยาบาลได้ผ่านการเรียนวิชาวิจัยทางการพยาบาล ซึ่งมีโอกาสได้เรียนรู้วิธีการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลการวิจัยที่น่าเชื่อถือ เช่น PubMed จึงเป็นไปได้ว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 จะเลือกค้นหาข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพทางฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2 จากการศึกษาวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา Stellefson, Hanik, Chaney, & Tennant (2012) พบว่านักศึกษาที่ศึกษาในสาขาสุขภาพในชั้นปีที่ 3 และ 4 จะมีทักษะและประสบการณ์ในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพมากกว่านักศึกษา ชั้นปีที่ 1 และ 2 อย่างไรก็ตามนอกจากชั้นปีที่ศึกษาแล้วยังมีปัจจัยอื่น ได้แก่ลักษณะของนักศึกษาด้วย โดยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม 1)กลุ่มที่มีความเชี่ยวชาญด้านการค้นหาข้อมูลสุขภาพทางอินเทอร์เน็ต นักศึกษากลุ่มนี้สามารถหาข้อมูลที่เชื่อถือได้ ชอบค้นหาข้อมูลร่วมกับผู้อื่น ชอบทำงานแบบระดมสมอง ชอบใช้ฐานข้อมูลและสามารถในการค้นหาข้อมูลที่ยากได้ มักค้นหาข้อมูลที่ทันสมัย แม้จะไม่คุ้นเคยกับข้อมูลบางเรื่องแต่นักศึกษากลุ่มนี้ก็ค้นหาข้อมูลนั้นได้ 2)กลุ่มที่มีทักษะการสืบค้นข้อมูลสุขภาพทางออนไลน์ในระดับปานกลาง นักศึกษากลุ่มนี้ชอบทำงานคนเดียว ไม่ชอบพึ่งพาผู้อื่นเรื่องการค้นหาข้อมูล ไม่ค่อยอดทนที่จะใช้ทรัพยากรการค้นหาที่ห้องสมุดจัดเตรียมให้ ไม่ค่อยใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ไม่สืบค้นข้อมูลต่อเนื่องจากเอกสารอ้างอิงที่มี และขาดการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่จะประเมินแหล่งที่มาของข้อมูล และ 3) กลุ่มที่มีทักษะการสืบค้นไม่ดี มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มที่สอง นอกจากนี้ นักศึกษาในกลุ่มนี้มักไม่ค่อยสืบค้นข้อมูลอย่างจริงจัง ชอบส่งงานที่ได้จากการค้นคว้าเพียงครั้งเดียว หรือเขียนเพียงรอบเดียวก็ส่งชอบการค้นหาข้อมูลแบบที่มีคำแนะนำไว้ให้ และมักรู้สึกพอใจกับการค้นหาข้อมูลในสิ่งที่คุ้นเคย

เมื่อเปรียบเทียบสภาวะสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีการศึกษาแตกต่างกันพบว่า นักศึกษาพยาบาลในชั้นปีการศึกษาที่แตกต่างกันมีสภาวะสุขภาพแตกต่างกัน โดยนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีสภาวะสุขภาพแตกต่างจากชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 2 แตกต่างจากชั้นปีที่ 4 และชั้นปีที่ 3 แตกต่างจากชั้นปีที่ 4 โดยค่าเฉลี่ยของชั้นปีที่ 4 มีมากที่สุด เป็นเพราะว่า นักศึกษาพยาบาลเป็นบุคคลที่อยู่ในสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในเรื่องสุขภาพ ได้รับการศึกษาเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่เชิงป้องกันโรคและวิธีการรักษา ตลอดจนการพยาบาล นักศึกษาต้องนำความรู้มาใช้ในการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย และมีค่าเฉลี่ยจะสูงขึ้นตามชั้นปี และนอกจากนี้ยังมีรายวิชา พลศึกษาที่จัดให้มีการออกกำลังกายส่งผลต่อการดูแลสุขภาพเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี สอดคล้องกับการศึกษาการใช้สารสนเทศในพยาบาลวิชาชีพเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ การค้นคว้าวิจัย และการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hsu, W., Chiang, C. & Yang, S. (2014) ได้ทำการศึกษาวิจัยในประเทศไต้หวัน พบว่าการรับรู้ว่ามีภาวะสุขภาพและมีความคิดเกี่ยวกับสุขภาพมาก จะมีผลให้นักศึกษามีการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์และมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีด้านการกิน ออกกำลังกายและนอนหลับ นอกจากนี้การรู้เท่าทันสื่อสุขภาพออนไลน์มีผลต่อการสร้างพฤติกรรมสุขภาพผ่านการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีภาวะสุขภาพที่ดีและเกิดการปฏิบัติอื่น ๆ ที่เป็นผลดีต่อภาวะสุขภาพ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ด้านการส่งเสริมการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพ

1.1 โครงการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ จากผลการวิจัยที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ และการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพในระดับปานกลาง ดังนั้นเพื่อให้ นักศึกษาได้พัฒนาการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพให้ดียิ่งขึ้น จึงควรจัดให้มีโครงการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบต่างๆ ตามแนวทางการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อตามโครงสร้างสำคัญ 2 ประการ (Celot & Perez Tornero, 2009) คือ ปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

1.1.1 ปัจจัยด้านบุคคล (Personal factors) โดยกิจกรรมต้องคำนึงถึง 1) สมรรถนะของปัจเจกบุคคล (Individual competences) ที่แตกต่างกันในการเข้าถึง การประเมิน การวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์สื่อ 2) ความสามารถของบุคคล (personal competence) ในการใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมและคล่องแคล่ว (Use skills) และ การเข้าใจสื่ออย่างมีวิจารณญาณ (Critical understanding) และ 3) ความสามารถทางสังคม (social competence) ได้แก่การมีส่วนร่วม สัมพันธภาพระหว่างการสื่อสาร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับทักษะการใช้สื่อ และการรู้เท่าทันสื่อสุขภาพ

1.1.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental factors) จัดการให้มีสารสนเทศด้านสุขภาพอย่างเพียงพอ (Media availability) ในแต่ละประเภท และบริบทต่างๆ เช่น นโยบาย ประชาสังคม หรือจัดบริบทที่เอื้อต่อการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy context) เช่นการจัดการสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง การจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่พร้อมใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

1.2 จัดเป็นรายวิชาบรรจุในหลักสูตร มีจำนวนหน่วยกิต ซึ่งพบว่าปัจจุบันนักศึกษาต้องเรียนรายวิชา สื่อสารและสารสนเทศทางการพยาบาล เป็น 3 หน่วยกิต แต่จัดให้เรียนในปีที่สอง ดังนั้นจึงควรมีการ

ทบทวนลำดับการเรียนรู้ในรายวิชานี้ซึ่งควรเริ่มตั้งแต่ปี 1 เพื่อเป็นการวางพื้นฐานการรู้สารสนเทศที่จำเป็น และควรมีการทบทวนเนื้อหาคำอธิบายรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพสื่อที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสื่อออนไลน์

1.3 ควรมีการจัดการเรียนการสอนสอดแทรกในรายวิชาเพื่อพัฒนาการใช้สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศในรายวิชาทางการแพทย์บาลทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลดีอาจนำเอาหลักการในเสนอไว้ในข้อ 1.1 มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพรายวิชา ทั้งนี้อาจจัดให้มีการสัมมนาเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับอาจารย์ผู้สอนเพื่อสามารถวางแผนกิจกรรมในรูปแบบการบูรณาการในกลุ่มวิชาบางกลุ่มจะช่วยให้การเรียนการสอนสามารถพัฒนาความสามารถในการรู้สารสนเทศได้เต็มศักยภาพ

2. ด้านการวิจัย

2.1 การพัฒนาระบบสารสนเทศการเรียนการสอนด้านสุขภาพ

ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของนักศึกษาพยาบาล เช่น การผลิตนวัตกรรมทางการแพทย์ผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่เข้าถึงง่ายด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องใช้ความรู้และทักษะและการรู้เท่าทันสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในรายวิชาชีพ

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพ และการรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ การออกแบบเทคโนโลยี เนื้อหา วิธีการเข้าถึงสื่อประเภทต่างๆ ซึ่งอาจใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ให้ครอบคลุมและใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลณัฐ โตจินดา. (2556). การศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการ Social network ของนักศึกษามหาวิทยาลัย เชียงใหม่. (รายงานวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จันทิมา เขียวแก้ว, ทศนีย์ เกริกกุลธร และ ศิริธร ยิ่งแรงเรือง. (2557, ตุลาคม – ธันวาคม) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการศึกษาทางการแพทย์. *วารสารมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 34(4), 219-235.
- บุบผา เมฆศรีทองคำ (2554). การรู้เท่าทันสื่อ: การก้าวทันบนโลกข่าวสาร. *Executive Journal*, 31(1), 117-123.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (2542, 19 สิงหาคม) *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1 - 23.
- วันวิสาข์ สุทธิบริบาล, แววดา เตชะทวิวรรณ, และ ศศิพิมล ประพินพงศกร. (2554). การใช้สารสนเทศของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, 4(2), 43-55.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2556). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552*. สืบค้นจาก <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/news/FilesNews/FilesNews3/News328072552.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน. สืบค้นจาก http://www.onec.go.th/onec_backoffice/uploads/Book/1157-file.pdf
- อรทัย วาริสะอาด, นุชรี ตรีโลจน์วงศ์, และ สมชาย วรรณญาณุโกร (2557). การรับรู้สารสนเทศสุขภาพของนิสิตสาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วารสารบรรณศาสตร์*. 7(1), 16-23.
- อุษา บั้นกิ้นส์. (2555). การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ. *สุทธิปริทัศน์*, 26(80), 147-161.
- Altbach, P. G. (2007). The underlying realities of higher education in the 21st century. In Altbach, P. G. and Peterson, P. M., eds. *Higher education in the new century: Global challenges and innovative ideas*. pp. xvii - xxiv. Rotterdam: Sense.
- Celot, P., & Perez Tornero, J. M. (2009). *Study on assessment criteria for media literacy: Final report*. Brussels: The European Commission.
- Chew, F. (2015) *Can eHealth literacy promote health and bridge the healthcare divide in the United States?* Paper presented at the World Association for Public Opinion Research Conference, Buenos Aires, Argentina, June 2015.
- Duncan, V. & Holtsanser, L.. (2012). Utilizing grounded theory to explore the information-seeking behavior of senior nursing students. *Journal of medical Library Association*. 100(1), 20-27.
- Eng, T. R. (2001). *eHealth landscape: A terrain map of emerging information and communication technologies in health and health care*. Princeton, NJ: Robert Wood Johnson Foundation.
- Ivanitskaya, L., Neter, E., Matingwina, T., & Stephens, M. (2011). eHealth literacy among college students: a systematic review with implications for eHealth education. *Journal of Medical Internet Research*, 13(4), e102.
- Hanik, B., & Stellefson, M. (2011). E-health literacy competencies among undergraduate health education students: A preliminary study. *International Electronic Journal of Health Education*, 14, 46–58.
- Hsu, W., Chiang, C. & Yang, S. (2014). The Effect of Individual Factors on Health Behaviors Among College Students: The Mediating Effects of eHealth Literacy. *Journal of Medical Internet Research*, 16(12), e287. doi:10.2196/jmir.3542

- Kheokao, J., Yingrengreung, S., Krirkgulthorn, T., Panidkult, K., and Wareewan, S. (2015) Media Use of Nursing Students in Thailand. Paper Presented at 4th International Symposium on Emerging Trends and Technologies in Libraries and Information Sciences (ETTLIS 2015), January 6-8, 2015, held at Jaypee Institutes of Information Technology, Uttar Pradesh, India.
- Martens, H. (2010). Evaluating Media Literacy Education: Concepts, Theories and Future Directions. *The National Association for Media Literacy Education's Journal of Media Literacy Education*, 2(1), 1-22.
- National League for Nursing. (2016). *Informatics education toolkit*. Retrieved from www.nln.org/facultyprograms/facultyresources/index.htm
- Nattawadee Boonwattanopas. (2016). Use of Online Social Media and eHealth Literacy of Urban Youth in Phuket Province, Thailand. *EAU Heritage Journal Science and Technology*, 10(1), 48-62.
- Neter, E & Brainin, E. (2012). eHealth literacy: Extending the digital divide to the realm of health information. *Journal of Medical Internet Research*, 14(1): e19
- Norman, C. D. & Skinner, H. A. (2006a). eHealth Literacy: Essential skills for consumer health in a networked world. *Journal of Medical Internet Research*, 8(2), 9.
- Norman, C. D. & Skinner, H. A. (2006b). EHEALS: The eHealth literacy scale. *Journal of Medical Internet Research*, 8(1), 27.
- Nutbeam, D. (2008). The evolving concept of health literacy. *Social Science & Medicine*, 67, 2072-2078.
- Park, H., & Lee, E. (2015). Self-reported eHealth literacy among undergraduate nursing students in South Korea: A pilot study. *Nurse Education Today*, 35, 408-413.
- Ratzan, S. C., Parker, R. M. (2000). Introduction. In C. R. Selden, M. Zorn, S. C. Ratzan, & R. M. Parker (Eds.) *National Library of Medicine Current Bibliographies in Medicine: Health Literacy*. Bethesda, MD: National Institutes of Health, U.S. Department of Health and Human Services.
- Stellefson, M., Hanik, B., Chaney, B., Chaney, D., Tennant, B. & Chavarria, E. A. (2011). eHealth literacy among college students: A systematic review with implications for eHealth education. *Journal of Medical Internet Research*, 13(4), 102
- Stellefson, M., Hanik, B., Chaney, D., and Tennant, B (2012). Analysis of eHealth search perspectives among female college students in the health professions using Q methodology. *Journal of Medical Internet Research*, 14(2), e60
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper & Row..

สภาพัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทย

จุฑาทิพย์ จันทรลุน¹

น้ำทิพย์ วิภาวิน²

วรรษัญญ์ ครุจิต³

กษิติธร ภูการดัย⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษา 1) สภาพัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทย 2) เปรียบเทียบวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อพัฒนากรอบวัฒนธรรมสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยนี้คือพนักงานฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการจำนวน 33 คนซึ่งเป็นพนักงานสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยจำนวน 14 คน และพนักงานองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยจำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยมีวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ และแบบเปลี่ยนแปลงพัฒนา ส่วนสภาพัฒนธรรมสารสนเทศเป็นวัฒนธรรมสารสนเทศแบบเป็นทางการและแบบนวัตกรรม 2) ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศพบว่า มีนโยบายการใช้ระบบสารสนเทศ แผนการจัดการสารสนเทศ และมีการใช้มาตรฐานการลงรายการสำหรับระเบียบรายการสารสนเทศ ส่วนสถานีโทรทัศน์สาธารณะไทยพบว่ามีนโยบายด้านสารสนเทศ แผนการจัด การสารสนเทศ และมีการกำหนดแนวทางในการจัดการสารสนเทศที่ใช้ในหน่วยงาน

คำสำคัญ: วัฒนธรรมสารสนเทศ วัฒนธรรมองค์กร สถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะ

¹ แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ สำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

⁴ ฝ่ายวิจัยนโยบาย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

The Status of Information Culture in Thai Public Television Stations

Jutatip Chanlun¹

Namtip Wipawin²

Warat Karuchit³

Kasitithorn Pooparadai⁴

Abstract

This research aimed to study 1) the status of the information culture in Thai public television stations. 2) to compare the information culture between Thai public television stations and abroad. This research is a part of the research to develop the information culture framework for Thai public television stations.

This research was a qualitative study. The population and the sample group were 33 mass media specialists who work in administrative level and supportive level of 2 Thai public television stations. The sample groups were 14 mass media specialists from The National Broadcasting Services of Thailand and 19 mass media specialists from Thai Public Broadcasting Service. The tool used in data collection was an interview and data worksheets, the data analysis was descriptive and content analysis.

The research findings can be summarized as follows: 1) Organizational culture in Thai public television stations was bureaucracy culture and adhocracy culture. The status of information culture in Thai public television stations were formal information culture and innovative culture. 2) Comparing the information culture between Thai public television stations and abroad found most public television stations abroad had the written information policy with information management plan and record management standard. In Thai public television stations had information policy, information management plan and guideline for information management in organization.

Keywords: Information Culture, Organizational Culture, Thai Public Television Stations

¹Information Science Program, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

²Information Science program, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

³Office of the President, National Institute of Development Administration (NIDA)

⁴Policy Research Department, National Science and Technology Development Agency (NSTDA)

บทนำ

สื่อมวลชนมีอิทธิพลและผลกระทบต่อมวลชน เป็นสถาบันได้รับความสนใจจากสังคม ชนชั้นนำรัฐบาล และชนชั้นปกครอง ตลอดจนนักวิชาการสาขาต่างๆ ตั้งแต่มีการพิมพ์หนังสือและสิ่งพิมพ์หลายประเภทจนมาถึงยุคของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีปัจจัยและข้อจำกัดภายในและภายนอกองค์กรหลายประการ สื่อมวลชนจึงไม่อาจควบคุมหรือจำกัดอิทธิพลและผลกระทบของสื่อสารมวลชนได้ด้วยตนเอง สื่อมวลชนจะได้รับการตั้งคำถามและตรวจสอบจากสังคมเสมอว่ามีอิทธิพลและผลกระทบอย่างสูงต่อทัศนคติ และพฤติกรรมในทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และการบริโภคของสมาชิกในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลกระทบต่อความคิดจิตใจของปัจเจกบุคคล หรือการสร้างค่านิยมให้กับคนในสังคม นอกจากนี้ยังถูกมองว่ามีอิทธิพลในการกำหนดวาระสังคม การสร้างประชาคม และการสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มอำนาจการเมือง ดังนั้นในการขับเคลื่อน Media Social Responsibility (MSR) นั้น สื่อมวลชนไม่สามารถที่จะมองเพียงแค่จรรยาบรรณพื้นฐานของวิชาชีพตนเอง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอยู่แล้ว แต่สื่อมวลชนโดยเฉพาะผู้บริหารระดับนโยบาย จะต้องก้าวข้ามพ้นความเป็นองค์กรธุรกิจ หรือการแก่งแย่งชิงการรายงานข่าว แล้วมองถึงหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกสำคัญของสังคม (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2547, น.550 ; วรรษู ครุจิต, 2552, น.2)

สถานีโทรทัศน์เป็นสื่อสารมวลชนประเภทหนึ่งที่มีความนิยมอย่างมากในสังคมไทยเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อทุกประเภท ประชาชนไทยรับสารสนเทศจากสถานีโทรทัศน์มากเป็นอันดับหนึ่ง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556 ; บุษผา เมฆศรีทองคำ และขจรจิต บุนนาค, 2556) และการเผยแพร่สารสนเทศของสถานีโทรทัศน์มีอิทธิพลกับคนในสังคม ทั้งในด้านทัศนคติ ความคิด และจิตใจของผู้ชม อีกทั้งยังสามารถโน้มน้าวใจให้เกิดพฤติกรรมคล้อยตามได้ เช่น การซื้อสินค้าตามการโฆษณาทางโทรทัศน์ หรือการมีอิทธิพลในด้านการเลียนแบบพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เป็นต้น สำหรับผลกระทบของสื่อโทรทัศน์นั้นมีหลายด้านทั้งในด้านข่าว การเมือง การบริหาร บันเทิง เพศและความรุนแรง นอกจากนี้หากมองในด้านผลกระทบตามระดับ สื่อมวลชนมีผลกระทบต่อระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่มหรือองค์กร ระดับสถาบันทางสังคม ระดับสังคมและวัฒนธรรม (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และ เมธา เสรีธนาวงศ์, 2547, น. 467)

วัฒนธรรมสารสนเทศ (Information culture) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร (Organizational culture) ในองค์กรทุกประเภทไม่ว่าจะมีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก เป็นองค์กรรัฐบาลหรือเอกชน แม้ว่าจะมีรูปแบบการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ทุกองค์กรล้วนมีวัฒนธรรมสารสนเทศเป็นของตนเองไม่ว่าองค์กรเหล่านั้นจะมองเห็นหรือไม่ก็ตาม (Oliver, 2011) วัฒนธรรมสารสนเทศในองค์กรที่เข้มแข็งมีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร ตลอดจนทำให้ผลการดำเนินงานหรือผลงานที่ออกมามีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ วัฒนธรรมสารสนเทศมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านสารสนเทศขององค์กร เป็นระบบความคิดและความหมายร่วมกัน (Share meanings) ของสารสนเทศซึ่งคนในองค์กรยอมรับ และยึดถือร่วมกันโดยครอบคลุมการนิยามความหมายและการให้ความสำคัญ ค่านิยม และบรรทัดฐานเกี่ยวกับสารสนเทศ มีการยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ สะท้อนออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ และการวัดผลงานด้านสารสนเทศ (พรนภา แสงดี, 2552)

ในองค์กรทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐบาล ภาคเอกชน องค์กรที่ประกอบธุรกิจประเภทต่าง ๆ องค์กรทางการศึกษา หรือแม้แต่องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร สิ่งหนึ่งที่มีอยู่และได้มีการศึกษาควบคู่กันไปกับองค์กรคือการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในองค์กร ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร นอกจากการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรแล้วสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นภายใต้วัฒนธรรมองค์กรคือ วัฒนธรรมสารสนเทศ (Information culture) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านสารสนเทศภายในองค์กร ในองค์กรสมัยใหม่นอกจากการมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดีแล้วสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันก็คือการมีวัฒนธรรมสารสนเทศที่ดี เพราะในสังคมยุคสารสนเทศนั้นให้ความสำคัญกับสารสนเทศ เมื่อองค์กรมีสารสนเทศในการทำงานจึงต้องมีวัฒนธรรมสารสนเทศที่เหมาะสมกับการทำงานในองค์กรนั้น ๆ ด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมสารสนเทศให้ดีมีประสิทธิภาพในองค์กรสมัยใหม่จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการศึกษาวัฒนธรรมสารสนเทศจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีการศึกษาในระดับสังคม องค์กร และบุคคลสำหรับระดับที่มีการศึกษามากที่สุดคือในระดับองค์กรโดยเน้นการศึกษาวัฒนธรรมสารสนเทศกับประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรโดยมองว่าองค์กรทุกแห่งล้วนมีวัฒนธรรมสารสนเทศอยู่แล้ว จากการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมสารสนเทศที่ดีในองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในองค์กร เช่น การศึกษาของ Höglund (1998) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศในบริษัท และได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมสารสนเทศไว้ว่า วัฒนธรรมสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของของวัฒนธรรมองค์กรและพบว่าวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นสารสนเทศในการทำงานเกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานในเชิงบวกขององค์กร Widen-Wulff (2000) ศึกษาวัฒนธรรมสารสนเทศในบริษัทประกันภัยในประเทศฟินแลนด์จำนวน 15 บริษัท โดยใช้แนวความคิดเช่นเดียวกับ Höglund (1998) ที่เชื่อว่าวัฒนธรรมสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมองค์กร การศึกษาพบว่าบริษัทหรือองค์กรที่มีความพร้อมในด้านวัฒนธรรมสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จด้านธุรกิจขององค์กร นอกจากนี้การศึกษาของ Davenport and Prusak (1997) ที่มองว่าเทคโนโลยีมีความสำคัญกับการจัดการสารสนเทศ ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในการจัดการสารสนเทศแต่การมีเทคโนโลยีสารสนเทศเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถทำได้ ดังนั้นการจัดการสารสนเทศที่ดีด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นจะต้องควบคู่กับการมีวัฒนธรรมสารสนเทศที่ดีด้วย ดังนั้นหากองค์กรมีวัฒนธรรมองค์กรที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมสารสนเทศแล้วจะทำให้การบริหารจัดการหรือการใช้สารสนเทศในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในองค์กรสื่อสารมวลชนที่เป็นองค์กรที่มีอิทธิพลต่อสังคมเป็นอย่างมากในการเผยแพร่สารสนเทศต่อสาธารณชน โดยเฉพาะในส่วนขององค์กรสื่อสารมวลชนประเภทโทรทัศน์ถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลต่อคนทุกเพศทุกวัย และสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด

สำหรับการศึกษาวัฒนธรรมสารสนเทศในสถานีโทรทัศน์นั้นยังไม่มีการศึกษาทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย ซึ่งในประเทศไทยนั้นสถานีโทรทัศน์นับเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อประชาชนและสังคมตั้งที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น การดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์นั้นเกี่ยวข้องกับสารสนเทศซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดรายการต่าง ๆ ที่เผยแพร่สู่ประชาชนชน ดังนั้นการศึกษาวรรณวัฒนธรรมสารสนเทศในสถานีโทรทัศน์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของวัฒนธรรมสารสนเทศในองค์กรให้เข้มแข็งมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในองค์กร เพราะสถานีโทรทัศน์เป็นองค์กรที่นำเสนอและเผยแพร่สารสนเทศสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะใน

กลุ่มของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่สารสนเทศที่เป็นประโยชน์กับประชาชนทุกกลุ่มโดยไม่หวังผลกำไร โดยมุ่งเน้นการสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมด้านต่างๆ เป็นเสมือนพื้นที่สาธารณะของประชาชน การดำเนินงานภายในของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะก่อนที่จะเผยแพร่สารสนเทศนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศในองค์กรที่เป็นการดำเนินงานก่อนการเผยแพร่ข่าว รายการ และสารสนเทศต่างๆ ออกสู่ประชาชน การเลือกศึกษาวัฒนธรรมสารสนเทศในสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย และสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสนั้นเนื่องจากสถานีโทรทัศน์ทั้งสองแห่งนี้มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีช่องอื่น ๆ โดยสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลโดยหน่วยงานภาครัฐบาล มีหน้าที่ในการออกอากาศเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และเป็นสถานีหลักในด้านข่าวสารความรู้และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสรับรู้ เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของสังคม เพื่อพัฒนาประเทศสู่สากล (สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย, 2557) สำหรับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสนั้นเป็นองค์กรอิสระที่มุ่งมั่นเป็นสถาบันสื่อสาธารณะที่สร้างสรรค์สังคมคุณภาพและคุณธรรม ให้บริการด้านข่าวสาร ความรู้ สาระประโยชน์ สาระบันเทิง ที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน บนพื้นฐานข้อบังคับด้านจริยธรรม และกรอบจรรยาบรรณขององค์กร เพื่อเผยแพร่ผ่านสื่อทุกแขนง โดยยึดถือประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2557) จากพันธกิจและหน้าที่ของสถานีโทรทัศน์ทั้งสองแห่งนี้ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า จะทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์แก่สาธารณะชน เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและประเทศชาติต่อไปโดยคงไว้ซึ่งคุณภาพและคุณธรรม โดยไม่ได้แสวงหาผลกำไรมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน การศึกษาวัฒนธรรมสารสนเทศในสถานีโทรทัศน์ทั้งสองแห่งนี้จะประโยชน์ต่อองค์กรสื่อสารมวลชนประเภทโทรทัศน์และต่อสังคมโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะในประเทศไทย และเปรียบเทียบวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะของประเทศไทยและต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในงานวิจัยนี้คือพนักงานฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการจำนวน 33 คนซึ่งเป็นพนักงานสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยจำนวน 14 คนและพนักงานองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยจำนวน 19 คน

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะทั้งไทยและต่างประเทศ โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้การศึกษา ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศ ค่านิยม บรรทัดฐาน การปฏิบัติ และข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In-depth interview structure) และแบบบันทึกข้อมูล โดยการสร้างเครื่องมือวิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทางด้านวัฒนธรรมองค์กร และวัฒนธรรมสารสนเทศเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดกลุ่มเนื้อหาซึ่งเป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย แล้วนำมาเรียบเรียงการวิจัยเป็นข้อค้นพบทางการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทย

เนื่องจากวัฒนธรรมสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยควบคู่ไปกับวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทย ดังนี้

1.1 วัฒนธรรมองค์กรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทย

ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมองค์กรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยเป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ เป็นวัฒนธรรมที่เน้นความเป็นระเบียบ ความมั่นคง กฎและข้อบังคับต่าง ๆ มีลักษณะการมุ่งเน้นภายในและโครงสร้างการดำเนินงานภายในขององค์กร ในขณะเดียวกันก็มีวัฒนธรรมองค์กรแบบเปลี่ยนแปลงพัฒนา ที่มุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงพัฒนา มีค่านิยมในการทำงานโดยทำหน้าที่ตามกฎหมายเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เน้นการสร้าง ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารภาครัฐแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง มีการสื่อสารภายในที่เป็นปัจจัยที่ทำให้การทำงานสะดวกราบรื่นคือ มีการประชุมร่วมกัน และการมีแผนงานที่ชัดเจน รวมไปถึงมีการพูดคุยสื่อสารกันภายในหน่วยงานก่อนที่จะลงมือดำเนินงาน ด้านภาวะผู้นำในองค์กรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะ ผู้นำระดับสูงได้พยายามทำความเข้าใจคนทำงาน และเน้นการมีส่วนร่วมกับผู้ปฏิบัติงานทุกคน รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถพูดคุยนำเสนอความคิดเห็นได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) วัฒนธรรมองค์กรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยเป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ (Hierarchy Culture or Bureaucracy Culture) คือ วัฒนธรรมที่เน้นความเป็นระเบียบ ความมั่นคง กฎและข้อบังคับต่างๆมีลักษณะการมุ่งเน้นภายในและโครงสร้างการดำเนินงานภายในขององค์กร คาดหวังให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบและบรรลุปเป้าหมาย มีโครงสร้างองค์กรที่เป็นลำดับชั้นภายใต้กฎหมายควบคุม แบ่งหน้าที่

การทำงานอย่างชัดเจน เมื่อจำแนกวัฒนธรรมองค์กรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะเป็นรายช่อง พบว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยมีวัฒนธรรมองค์กรเป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ มีโครงสร้างองค์กรแบบราชการที่มีลำดับชั้นตามกฎหมาย อยู่ภายใต้กำกับของรัฐมีระบบการบังคับบัญชาเป็นลำดับชั้น การปรับเปลี่ยนโครงสร้างในระดับโครงสร้างใหญ่ทำได้ยาก ต้องยึดตามระเบียบราชการบริหารแผ่นดิน ทำงานตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับราชการที่ถูกกำหนดหน้าที่ในฐานะหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานหนึ่ง ส่วนวัฒนธรรมองค์กรของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสมีวัฒนธรรมองค์กรแบบเปลี่ยนแปลงพัฒนา (Adhocracy Culture) คือ วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงพัฒนา ปฏิบัติงานเหมือนผู้ประกอบการและเน้นการมีทีมงานที่ดี มีลักษณะมุ่งเน้นภายนอกและการเจริญเติบโตขององค์กร ให้คุณค่าสูงต่อนวัตกรรม โครงสร้างองค์กรมีกฎหมายควบคุมในการบริหารงาน มีลักษณะค่อนข้างเป็นแนวราบ การแบ่งหน่วยงานภายในนั้นให้สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายยังคงเป็นหน่วยงานอิสระที่มีการทำงานกึ่งราชการกึ่งเอกชน

2) *ค่านิยมในการทำงานของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทย* เป็นการทำหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เน้นการสร้างความเข้าใจข้อมูลข่าวสารภาครัฐแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เมื่อจำแนกเป็นรายช่องพบว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยมีค่านิยมในการทำงาน คือ การทำตามค่านิยมคือการปฏิบัติตามนโยบายจากหน่วยงานภาครัฐเป็นสำคัญ นอกจากนี้ก็รับผิดชอบงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตามแผนและเวลาที่กำหนด ซึ่งในหน่วยงานมีแผนที่ชัดเจนว่าในแต่ละปี จะดำเนินการอะไรบ้าง โดยแผนนี้ถูกกำหนดตามปีงบประมาณตามแผนงานของกรมประชาสัมพันธ์ จากนั้นหน่วยงานนำแผนนั้นมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการดำเนินงานต่อไป เช่นเดียวกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มีค่านิยมหลักที่ใช้ในการดำเนินงานคือ ทำงานเพื่อสังคม ประชาชน และเน้นคุณธรรมจริยธรรม บุคลากรมีความเข้าใจในค่านิยมองค์กร ทำงานตามแผน และหน้าที่ของตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้ตามค่านิยม สำหรับกิจกรรมที่ช่วยสร้างความเข้าใจค่านิยมคือ การปฐมนิเทศ อบรม สัมมนา แผนกลยุทธ์ที่สำคัญในภาพรวมของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะ คือ การประชาสัมพันธ์ภาครัฐเพื่อสร้างความเข้าใจข้อมูลข่าวสารภาครัฐแก่ประชาชนในประเทศอย่างทั่วถึง และการทำงานเพื่อประชาชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากพนักงานและประชาชน เน้นการเป็นสื่อสาธารณะที่ทำงานเพื่อประชาชนและสังคม เน้นการเผยแพร่สารสนเทศให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

3) *การสื่อสารภายในของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะ* เป็นปัจจัยที่ทำให้การทำงานสะดวก รวดเร็ว มีการประชุมร่วมกัน และการมีแผนงานที่ชัดเจน รวมไปถึงมีการพูดคุยสื่อสารกันภายในหน่วยงาน ก่อนที่จะลงมือดำเนินงาน กิจกรรมที่ทำร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจ คือ การประชุมที่เป็นทางการ และไม่ใชทางการ การคุยกันระหว่างคนทำงานทั้งในส่วนงานที่รับผิดชอบ และระหว่างส่วนงานอื่นๆ ในหน่วยงาน รวมถึงการอบรม การจัดกิจกรรมประจำปี ส่วนการเรียนรู้และถ่ายทอดกระบวนการทำงาน คือการทำงานที่เป็นแบบพี่น้องที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน ถ่ายทอดจากรุ่นที่สุ่รุ่นน้อง หรือจากหัวหน้างานสู่พนักงานที่เข้ามาใหม่ รวมถึงการพูดคุยกันผ่านการประชุมโดยเน้นการมีส่วนร่วมทุกคน สำหรับการสื่อสารไม่เป็นทางการจะทำการพูดคุย หรือผ่านช่องทางสื่อสารสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ไลน์ ในด้านการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ชมจะเน้นการทำสำรวจอย่างเป็นทางการผ่านแบบสอบถาม นอกจากนี้ทางสถานีก็สำรวจผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึง

การรับทราบความคิดเห็นทางโทรศัพท์และจดหมาย และการพูดคุยที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายการเพื่อจัดส่งให้กับสถานีเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงรายการต่างๆ เมื่อจำแนกเป็นรายช่อง พบว่าการสื่อสารภายในองค์กรของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยเน้นการสื่อสารที่เป็นทางการเป็นหลัก สำหรับในบางสถานการณ์จะใช้ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยดูจากสภาพแวดล้อมการทำงานเป็นสำคัญ โดยการสื่อสารในเบื้องต้นจะเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการเพื่อตกลงทำความเข้าใจกับผู้ร่วมงานก่อน หลังจากนั้นจึงทำหนังสืออย่างเป็นทางการอีกครั้งเพื่อเป็นหลักฐานในการทำงาน รวมถึงเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการรับผิดชอบหน้าที่ด้วย แต่หากเป็นการรับมอบหมายกันทั่วไปจะใช้อีเมลสื่อสารไม่เป็นทางการผ่านการพูดคุย หรือผ่านช่องทางสื่อสารสื่อสังคมออนไลน์

ด้านการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ชมจะเน้นการทำสำรวจอย่างเป็นทางการผ่านแบบสอบถาม ซึ่งจัดทำโดยกรมประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ทางสถานีก็สำรวจผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการรับทราบความคิดเห็นทางโทรศัพท์และจดหมาย รวมถึงมีการว่าจ้างหน่วยงานภายนอกจัดทำสำรวจด้วย ส่วนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสการติดต่อสื่อสารในองค์กรนั้นใช้การสื่อสารทั้งแบบไม่เป็นทางการผ่านหลายช่องทาง ช่องทางที่สำคัญคือสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการพูดคุยกันแบบเผชิญหน้า และแบบที่เป็นทางการในกรณีที่ต้องขอมติหรืออนุมัติในเรื่องสำคัญผ่านเอกสารที่สามารถนำไปเป็นหลักฐานในการทำงานได้ และเพื่อเป็นการกำกับการทำงานอีกครั้งภายหลังการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ก็ยังใช้การสื่อสารแบบกึ่งทางการในการทำงาน และการสื่อสารไม่เป็นทางการในการแจ้งเรื่องทั่วไป ในการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ชมจะใช้การสอบถามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการทำแบบสอบถามอย่างเป็นทางการและการพูดคุยที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบรายการเพื่อจัดส่งให้กับสถานีเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงรายการต่างๆ

4) *ภาวะผู้นำในองค์กรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะ* ผู้นำระดับสูงได้พยายามทำความเข้าใจคนทำงาน และเน้นการมีส่วนร่วมกับผู้ปฏิบัติงานทุกคน รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถพูดคุยนำเสนอความคิดเห็นได้ เอาใจใส่ ให้ความสนใจผู้ปฏิบัติงาน ในส่วนภาวะผู้นำของผู้ปฏิบัติงานภายในนั้นเน้นการทำงานที่มีความยืดหยุ่น มีส่วนร่วมจากทุกคนและเน้นผลงานให้ออกมาตามเป้าหมาย เมื่อจำแนกออกเป็นรายช่องพบว่า ภาวะผู้นำองค์กรในสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยนั้น ผู้นำระดับสูงของนั้นเป็นผู้นำที่พยายามทำความเข้าใจคนทำงาน และเน้นการมีส่วนร่วมกับผู้ปฏิบัติงานทุกคนในลักษณะที่นิ่ง รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถพูดคุยนำเสนอความคิดเห็นได้ เอาใจใส่ ให้ความสนใจผู้ปฏิบัติงาน สำหรับในลักษณะการทำงานจะทำงานตามบทบาทหน้าที่ของหัวหน้าส่วนราชการที่ดำเนินงานภายใต้นโยบายของหน่วยงานหลักที่กำหนดมาให้เป็นไปตามที่กำหนด ในส่วนภาวะผู้นำของผู้ปฏิบัติงานภายในนั้นเน้นการทำงานที่มีความยืดหยุ่น มีส่วนร่วมจากทุกคน และเป็นระบบที่นิ่ง เช่นเดียวกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสนั้น ภาวะผู้นำในองค์กรนั้นสำหรับผู้นำสูงสุดองค์กรเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมกับพนักงานและมีความยืดหยุ่นสูงในการทำงานมีความตั้งใจในการทำงานพยายามสร้างช่องทางในการสื่อสารกับพนักงานเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีในองค์กรมีวิสัยทัศน์ในการทำงานเพื่อพ่วงองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ สำหรับลักษณะภาวะผู้นำของบุคลากรที่ต้องทำงานเป็นผู้นำนั้นจะเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกคน และเน้นผลงานให้ออกมาตามเป้าหมาย

1.2 วัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทย

ผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยเป็นวัฒนธรรมสารสนเทศแบบเป็นทางการคือมีการใช้สารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศภายในองค์กร มีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศ มีลักษณะเด่นคือ ผู้บริหารองค์กรระดับสูงมีการใช้สารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศภายในองค์กร และใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัยในการจัดเก็บและเข้าถึงสารสนเทศ นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมสารสนเทศแบบนวัตกรรมคือองค์กรมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องโดยมีสภาพแวดล้อมแบบเปิด และให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในองค์กร

ผลการวิจัยจำแนกตามองค์ประกอบวัฒนธรรมสารสนเทศ 5 ด้าน (Davenport & Prusak, 1997, p.4 cited in Douglas, 2010; Marchand, Kettinger, & Rollins, 2000; Correia & Wilson, 2001; Ponjuan, 2002; Oliver, 2008) เป็นดังนี้

1) *สภาพแวดล้อมทางสารสนเทศ (Information ecology)* ได้แก่ ระบบการปฏิบัติงานของบุคลากรในระดับต่าง ๆ ค่านิยม และเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า

1.1) บุคลากรในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยมีการพัฒนาสารสนเทศโดยมีระบบการจัดการสารสนเทศหลักคือข่าว มีระบบฐานข้อมูลข่าวที่จัดทำขึ้นเองตามนโยบายด้านสารสนเทศที่มาจากหน่วยงานหลัก มีระบบการจัดเก็บสารสนเทศในเซิร์ฟเวอร์ของสำนักและฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กรด้วย

1.2) บุคลากรมีความเข้าใจสารสนเทศในองค์กรผ่านการประชุม ตามแผนการทำงาน และมีการเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชนในประเทศอย่างทั่วถึง และมีการทำงานให้เป็นไปตามค่านิยมองค์กรโดยปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในงานให้เสร็จตามแผนที่กำหนด ซึ่งในการทำงานนั้นได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้เพื่อให้มีความสะดวกรวดเร็วจะเห็นได้จากการนำสื่อสังคมออนไลน์ (social media) เข้ามาใช้ในการสื่อสารในองค์กร

2) *การเตรียมความพร้อมทางสารสนเทศ (Information Orientation)* ได้แก่ การปฏิบัติและพฤติกรรมของบุคลากรในการใช้สารสนเทศ ความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลการวิจัยพบว่า

2.1) บุคลากรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยมีกระบวนการในการเรียนรู้งานและการถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรผ่านการพูดคุยกันแบบเผชิญหน้า การประชุมอย่างเป็นทางการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกคน รวมไปถึงการประชุมพิเศษ อบรม สัมมนาโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากพนักงาน

2.2) บุคลากรมีการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนและรับสารสนเทศในการทำงานในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการสื่อสารใช้แบบเป็นทางการผ่านการประชุมอย่างเป็นทางการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกคน รวมไปถึงการประชุมพิเศษ อบรม สัมมนา

2.3) บุคลากรมีทักษะการรู้สารสนเทศที่จำเป็นได้แก่ กำหนดความต้องการสารสนเทศ การกำหนดแหล่งและการเข้าถึงสารสนเทศ การสืบค้นสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ และการใช้และนำเสนอสารสนเทศ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการทำงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพด้วย จึงจำเป็นต้องมีทักษะ

ในการทำงานที่สำคัญ คือ การคิดวิเคราะห์ การจัดการ ทักษะทางคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมไปถึงประสบการณ์การทำงานก็มีผลต่อพฤติกรรมด้านสารสนเทศและพฤติกรรมการทำงานด้วย

3) *บรรยากาศด้านสารสนเทศ (Information climate)* ได้แก่ การเข้าถึงสารสนเทศและการใช้สารสนเทศ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่สามารถเข้าถึงและใช้สารสนเทศ ความต้องการสารสนเทศ รวมถึงการจัดโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศให้เหมาะสม ผลการวิจัยพบว่า

3.1) บุคลากรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ผ่านระบบสารสนเทศภายในและจากอินเทอร์เน็ตขององค์กร รวมถึงระบบสารสนเทศที่จัดทำขึ้นเองภายในองค์กร เช่น การมีเซิร์ฟเวอร์กลางที่ใช้ในการจัดเก็บสารสนเทศ หรือหากไม่ได้ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บก็ใช้ระบบการจัดเก็บเอกสารมีตู้จัดเก็บเอกสารกลาง เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงเอกสารขององค์กรได้

3.2) บุคลากรมีความต้องการสารสนเทศด้านข่าวมากที่สุดเพื่อใช้ในการผลิตงานต่างๆ ซึ่งสามารถเข้าถึงได้จากระบบฐานข้อมูลข่าว แต่อย่างไรก็ตามสารสนเทศที่ต้องการนั้นมีความหลากหลายทำให้ต้องมีการใช้จากแหล่งภายนอกอื่นๆ เช่น เว็บไซต์หน่วยราชการ คนในองค์กรต้องการให้มีระบบสารสนเทศในองค์กรอย่างทั่วถึงเพื่อให้เป็นแหล่งสารสนเทศและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าขององค์กร ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าและรายได้กับองค์กรได้ รวมถึงการเป็นแหล่งสารสนเทศให้กับหน่วยงานภาครัฐด้วย

4) *สารสนเทศที่มีภาวะต่อเนื่อง (Information continuum)* ได้แก่ การไหลของสารสนเทศในองค์กรซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ตลอดจนการจัดโครงสร้างของสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องด้วยมาตรฐานและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศเพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านสารสนเทศในองค์กรได้ ผลการวิจัยพบว่า

4.1) สถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยได้นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทำงานเพื่อการสื่อสารสารสนเทศในองค์กร คือ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารกันอย่างกว้างขวาง เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ กูเกิลด็อก เป็นต้น รวมถึงมีการออกกฎข้อบังคับเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อควบคุมการใช้งานเทคโนโลยีเหล่านี้ นอกจากนี้ก็มีการประยุกต์ใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อควบคุมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

4.2) การมีจริยธรรมของสื่อมวลชนซึ่งเป็นข้อกำหนดที่ทำให้การทำงานด้านสารสนเทศที่องค์กรต้องให้ความตระหนักเป็นอย่างมากเพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับสังคม ในด้านกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้มีการออกกฎระเบียบมาใช้บังคับภายในแต่ก็ยังไม่ครอบคลุมทุกเทคโนโลยีเนื่องจากเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับจริยธรรมของสื่อมวลชน และจริยธรรมขององค์กรที่กำหนดขึ้นมาใช้กับพนักงานทำให้ต้องตระหนักในการสื่อสาร ตลอดจนการใช้สารสนเทศเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับสังคมส่วนรวม

5) *การประเมินกรอบวัฒนธรรมสารสนเทศ (The information culture assessment framework)* ได้แก่ การประเมินวัฒนธรรมสารสนเทศในองค์กรว่าอยู่ในระดับพื้นฐาน ระดับมีทักษะความรู้หรือระดับการกำกับดูแลข้อมูลในองค์กร ผลการวิจัยพบว่า

5.1) บุคลากรในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยเคารพในคุณค่าของสารสนเทศว่าเป็นสิ่งสำคัญหรือเป็นหลักฐานสำคัญ ยอมรับและตระหนักถึงความต้องการในการจัดการสารสนเทศเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งเห็นได้จากการให้ความสำคัญกับการจัดระบบฐานข้อมูลข่าวและรายการ รวมถึงฐานข้อมูลย่อยในหน่วยงานย่อย มีการยอมรับและต้องการให้มีการจัดการสารสนเทศอย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถใช้งานร่วมกันได้ทุกคนลดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน มีการแบ่งปันสารสนเทศผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อใช้ในการทำงาน และให้ความสำคัญกับสารสนเทศที่มาจากบุคคลที่เชื่อถือได้ ซึ่งการแบ่งปันสารสนเทศนั้นจะเห็นได้จากการพยายามสร้างช่องทางในการสื่อสารทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการให้สามารถส่งสารสนเทศให้ทันกับการใช้งานในองค์กร

5.2) บุคลากรในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อการทำงานในสถานีโทรทัศน์โดยมองว่าการมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสารสนเทศรวมไปถึงการเผยแพร่สารสนเทศด้วย เช่น การมีระบบอินเทอร์เน็ตองค์กรเพื่อการเผยแพร่สารสนเทศตลอดจนการสื่อสารกันของคนในองค์กร

5.3) เมื่อจำแนกประเภทวัฒนธรรมสารสนเทศในกลุ่มวัฒนธรรมสารสนเทศแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการพบว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย มีวัฒนธรรมสารสนเทศแบบไม่เป็นทางการ คือ การใช้สารสนเทศในองค์กรนั้นยังคงมีการใช้สารสนเทศจากแหล่งภายนอกมากกว่าแหล่งภายใน ซึ่งก็คือ เว็บไซต์ของหน่วยราชการต่างๆ นอกจากนี้ก็มีแหล่งอื่นๆ ที่เป็นตัวบุคคล สถาบัน ด้านโครงสร้างพื้นฐานได้รับความสำคัญน้อยในการพัฒนาเพื่อให้รองรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน ส่วนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสมีวัฒนธรรมสารสนเทศที่เป็นทางการ คือ ใช้สารสนเทศจากแหล่งภายในองค์กรค่อนข้างมากในการทำงาน เห็นได้จากการใช้สารสนเทศจากระบบสารสนเทศหลักขององค์กรและจากส่วนงานที่รับผิดชอบสารสนเทศนั้นๆ แม้ระบบสารสนเทศจะยังไม่บูรณาการทั้งหมด นอกจากนี้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเห็นได้จากการมีนโยบายด้านสารสนเทศซึ่งเป็นแนวทางพื้นฐานให้เกิดการพัฒนาต่อไป เพื่อให้มีระบบการจัดเก็บสารสนเทศที่ง่ายในการเข้าถึง

เมื่อจำแนกวัฒนธรรมสารสนเทศแบบสนับสนุน แบบนวัตกรรม และแบบบริหาร พบว่าสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยมีวัฒนธรรมสารสนเทศแบบสนับสนุน เป็นองค์กรแบบปิด สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคนที่คนในองค์กรปลอดภัยและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ให้ความสำคัญกับความรู้และความปลอดภัยและธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ขององค์กรส่วนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสมีวัฒนธรรมสารสนเทศแบบนวัตกรรม โดยภายในองค์กรมีแนวทางการจัดการสารสนเทศในองค์กร แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับทรัพยากรสารสนเทศในองค์กร ซึ่งจะพื้นฐานในการทำงานและเป็นทรัพย์สินขององค์กรต่อไป นอกจากนี้ก็มีการพัฒนาช่องทางในการสื่อสารสารสนเทศให้สะดวก และมีการพัฒนาบุคลากรผ่านการปฐมนิเทศ อบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาให้มีความสามารถรับการเปลี่ยนแปลงต่อไป

2. เปรียบเทียบวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศ

ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมสารสนเทศในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศวิเคราะห์ตามปัจจัยในการพัฒนาวัฒนธรรมสารสนเทศ (Choo, 2002 ; Davenport & Prusak, 1997 ; พรนภา

แสงดี, 2552) โดยศึกษาจากสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะในประเทศไทยได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย และองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย และศึกษาจากสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะในต่างประเทศ 6 แห่ง ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ บีบีซี (BBC) ของอังกฤษ สถานีโทรทัศน์ เอบีซี (ABC) ของออสเตรเลีย สถานีโทรทัศน์ ซีบีซี (CBC) ของแคนาดา สถานีโทรทัศน์ เอ็นเอชเค (NHK) ของญี่ปุ่น สถานีโทรทัศน์ พีบีเอส (PBS) ของสหรัฐอเมริกา และ สถานีโทรทัศน์ ยูเอเล่ (YLE) ของฟินแลนด์ โดยจำแนกประเด็นการเปรียบเทียบ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศ ด้านค่านิยม ด้านบรรทัดฐาน และด้านการปฏิบัติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเด็นเปรียบเทียบ	ไทย	ต่างประเทศ
1. โครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศ (Information infrastructure) ได้แก่ ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงโครงสร้างองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการสารสนเทศ	มีระบบสารสนเทศในองค์กรคือ ระบบฐานข้อมูลข่าวและรายการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น มีโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการสารสนเทศหลักขององค์กรแต่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด ส่วนโครงสร้างองค์กรเป็นโครงสร้างองค์กรที่ยังคงอยู่ในรูปแบบการควบคุมโดยราชการ	มีระบบสารสนเทศหลักในองค์กรคือ ระบบฐานข้อมูลข่าวและรายการ ตลอดจนระบบห้องสมุด ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นมีโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการสารสนเทศในองค์กรอย่างครอบคลุม ส่วนโครงสร้างองค์กรนั้นมีทั้งรูปแบบราชการและองค์กรอิสระ
2. ค่านิยม (Value) เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเป้าหมายและอัตลักษณ์ขององค์กรว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสำคัญของสารสนเทศและทัศนคติต่อสารสนเทศในการปฏิบัติงาน	มีความเข้าใจค่านิยมองค์กรในเบื้องต้นคือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในประเทศอย่างทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนสามารถนำสารสนเทศนั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้ และมีการทำงานให้เป็นไปตามค่านิยมนั้นโดยการปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในงานให้เสร็จตามแผนที่กำหนดบนพื้นฐานของการมีสารสนเทศที่ดี	มีความเข้าใจค่านิยมองค์กรในด้านการเผยแพร่เพื่อแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อให้สามารถนำสารสนเทศนั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การดำเนินงานยึดถือเป้าหมายขององค์กรเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้ชม และเน้นการใช้สารสนเทศเป็นพื้นฐานในการทำงานเห็นได้จากการสำรวจสถิติเกี่ยวกับผู้ชมในด้านต่างๆ

ประเด็นเปรียบเทียบ	ไทย	ต่างประเทศ
3. บรรทัดฐาน (Norm) รับอิทธิพลจากค่านิยม และส่งผลต่อพฤติกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับสารสนเทศ เป็นกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติขององค์กรในด้านสารสนเทศและการควบคุมคุณภาพสารสนเทศที่ใช้	มีการกำหนดนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารสนเทศในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานด้านสารสนเทศเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ซึ่งที่สำคัญคือ การวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดเก็บสารสนเทศหลักคือข่าวและรายการภายในองค์กร รวมถึงจริยธรรมทางสารสนเทศ	มีการกำหนดนโยบายตลอดจนมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและลงรายการทรัพยากรสารสนเทศภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานด้านการจัดการสารสนเทศในองค์กรมีมาตรฐานเดียวกัน เช่น มาตรฐานการลงรายการระเบียบทรัพยากรสารสนเทศ และการกำหนดจริยธรรมทางสารสนเทศ
4. การปฏิบัติ (Practice) เป็นรูปแบบหรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กร โครงสร้าง และการปฏิบัติร่วมกันต่อสารสนเทศ การปฏิบัติอาจวัดได้โดยการสังเกต หรืออธิบายกระบวนการที่คนแสวงหา (Seeking) การจัดการ (Organize) การใช้ (Use) และการแบ่งปันสารสนเทศ (Information sharing) ในการปฏิบัติงานประจำวัน	องค์กรมีการจัดทำระบบสารสนเทศภายในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถใช้เป็นแหล่งสารสนเทศเพื่อการปฏิบัติงานของคนในองค์กรในเบื้องต้นได้ นอกจากนี้ยังมีการกำหนดแนวปฏิบัติด้านสารสนเทศในองค์กร	องค์กรเน้นการจัดทำระบบสารสนเทศภายในองค์กรเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน โดยองค์กรมีการกำหนดนโยบายและมาตรฐานด้านสารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านสารสนเทศของคนในองค์กร ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการใช้สารสนเทศทั้งภายในและภายนอกองค์กร

ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศ โดยวิเคราะห์ตามปัจจัยในการพัฒนาวัฒนธรรมสารสนเทศ ดังนี้

1) โครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศ (Information infrastructure) ได้แก่ ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงโครงสร้างองค์กรที่ส่งผลต่อการจัดการสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศนั้นมีความคล้ายคลึงกันในการจัดทำระบบสารสนเทศหลักในองค์กรคือระบบฐานข้อมูลข่าวและรายการ แต่มีความแตกต่างกันในการกำหนดนโยบายและแผนด้านการจัดการสารสนเทศโดยสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยมีการกำหนดนโยบายหรือแผนด้านการจัดการสารสนเทศเฉพาะในแผนที่ดำเนินงานด้านสารสนเทศเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะในต่างประเทศที่มี

การกำหนดนโยบายและแผนด้านสารสนเทศที่ครอบคลุมทั้งองค์กร นอกจากนี้ในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นก็มีความแตกต่างกันในแง่การลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยนั้นยังไม่ครอบคลุมและขาดงบประมาณสนับสนุน ในขณะที่ของต่างประเทศนั้นมีการลงทุนที่สูงเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้จากหลากหลายช่องทาง สำหรับในด้านโครงสร้างองค์กรนั้นไม่มีความแตกต่างทั้งสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศยังคงมีโครงสร้างองค์กรที่เป็นราชการ หรืออยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบของหน่วยงานภาครัฐ

2) *ค่านิยม (Value)* เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเป้าหมายและอัตลักษณ์ขององค์กรว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสำคัญของสารสนเทศและทัศนคติต่อสารสนเทศในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า สถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะทั้งของไทยและต่างประเทศนั้นมีความเข้าใจในค่านิยม เป้าหมาย และอัตลักษณ์ขององค์กรที่มีหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในประเทศอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม นอกจากนี้ในการดำเนินงานขององค์กรนั้นก็ให้ความสำคัญกับสารสนเทศที่ใช้ในกระบวนการทำงานโดยยึดสารสนเทศที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานในองค์กร และที่ได้จากการสำรวจจากผู้ชมมาเป็นพื้นฐานในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

3) *บรรทัดฐาน (Norm)* รับอิทธิพลจากค่านิยม และส่งผลต่อพฤติกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับสารสนเทศ เป็นกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติขององค์กรในด้านสารสนเทศและการควบคุมคุณภาพสารสนเทศที่ใช้ ผลการวิจัยพบว่า บรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศตลอดจนกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติด้านสารสนเทศนั้นมีความแตกต่างกัน โดยในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยนั้นมีการกำหนดนโยบาย ตลอดจนกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศในองค์กรยังไม่ครอบคลุมและไม่ทันสมัย รวมไปถึงกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติด้านการจัดการสารสนเทศที่ยังไม่ครอบคลุมทั่วทั้งองค์กรส่งผลให้การดำเนินงานด้านสารสนเทศในองค์กรไม่เป็นที่ไปในทางเดียวกันทั้งหมด เห็นได้จากการมีแนวทางการจัดการสารสนเทศเฉพาะในหน่วยงานที่ต้องจัดระบบสารสนเทศหลักในองค์กรเท่านั้น ซึ่งมีความแตกต่างกับสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะในต่างประเทศที่มีการกำหนดนโยบายและมาตรฐานการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศที่ครอบคลุมการจัดการสารสนเทศทั่วทั้งองค์กรและมีการกำหนดมาตรฐานในด้านการจัดเก็บและลงรายการทรัพยากรสารสนเทศที่มีทั้งหมดในองค์กรให้เป็นที่ไปในรูปแบบเดียวกันด้วย เช่น มาตรฐานการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศ PB Core ของสถานีโทรทัศน์พีบีเอส(PBS) ของสหรัฐอเมริกา แต่ในด้านของข้อกำหนดทางจริยธรรมนั้นสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศได้มีกำหนดไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเช่นเดียวกันโดยยึดจริยธรรมทางวิชาชีพเป็นสำคัญ

4) *การปฏิบัติ (Practice)* เป็นรูปแบบหรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กร โครงสร้างและการปฏิบัติร่วมกันต่อสารสนเทศ การปฏิบัติอาจวัดได้โดยการสังเกต หรืออธิบายกระบวนการที่คนแสวงหา (Seeking) การจัดการ (Organize) การใช้ (Use) และการแบ่งปันสารสนเทศ (Information sharing) ในการปฏิบัติงานประจำวัน ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะของไทยและต่างประเทศนั้นเหมือนกันในด้านของการจัดหาระบบสารสนเทศหลักเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานในเบื้องต้นขององค์กรทั้งนี้เพราะการดำเนินงานในองค์กรนั้นเน้นหนักไปที่การใช้สารสนเทศจากข่าวและรายการที่เกิดขึ้นในองค์กรเป็นสำคัญทำให้การจัดหาระบบสารสนเทศข่าวและรายการเป็นแหล่งที่ชี้แสวงหาสารสนเทศ

เพื่อการทำงานภายในองค์กรเป็นเบื้องต้น สำหรับความแตกต่างนั้นจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางและรูปแบบที่ใช้ในการจัดการสารสนเทศที่ในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยนั้นยังไม่สามารถจัดทำได้อย่างครอบคลุมและไม่มีความแตกต่างกันแม้ในองค์กรเดียวกัน รวมถึงความเข้าใจในการดำเนินงานด้านสารสนเทศของบุคลากรที่ยังมีความเข้าใจแตกต่างกันซึ่งทำให้การปฏิบัติด้านสารสนเทศในองค์กรไม่เป็นไปในลักษณะเดียวกันทั้งหมด ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการดำเนินงานด้านสารสนเทศแต่ในแง่การกำหนดกฎระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่ครอบคลุมการนำมาใช้ทั้งหมด

การอภิปรายผล

วัฒนธรรมสารสนเทศในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศ จากการศึกษามีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำไปสู่การอภิปรายผลเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมสารสนเทศต่อไป คือ

1. วัฒนธรรมองค์กร

วัฒนธรรมองค์กรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยเป็นวัฒนธรรมองค์กรแบบราชการ เป็นวัฒนธรรมที่เน้นความเป็นระเบียบ ความมั่นคง กฎและข้อบังคับต่างๆมีลักษณะการมุ่งเน้นภายในและโครงสร้าง การดำเนินงานขององค์กร ในขณะที่เดียวกันก็มีวัฒนธรรมองค์กรแบบเปลี่ยนแปลงพัฒนา ที่มุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ การเปลี่ยนแปลงพัฒนา มีค่านิยมในการทำงานโดยทำหน้าที่ตามกฎหมายเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เน้นการสร้างความสำเร็จข้อมูลข่าวสารภาครัฐแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปราณี บุรณะโสภณ (2551) ที่พบว่า สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสถานีเพื่อการศึกษา และการประชาสัมพันธ์ของรัฐ มีลักษณะเป็นสื่อโทรทัศน์เพื่อบริการสาธารณะ แต่มีโครงสร้างเป็นสถานีโทรทัศน์ของรัฐ และมีการบริหารงานในระบบราชการ ส่วน สุทธิ ชัตติยะ (2545) พบว่าการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ความกลมเกลียว และความผูกพันต่อกลุ่มและองค์กรนั้น พบว่าเจ้าหน้าที่ในกลุ่มงานผลิตรายการโทรทัศน์มีการปรับตัวต่อสภาวะแวดล้อมขององค์กรได้อย่างเหมาะสม มีความตั้งใจในการทำงานอย่างวิริยะอุตสาหะ และนำไปสู่เป้าหมายของการสนองตอบนโยบายของรัฐด้านการประชาสัมพันธ์อย่างได้ผล ผลการศึกษาของ บุญเลิศ ชัยจิตตนานนท์ (2550) พบว่าในด้านการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล โครงสร้างและขั้นตอนการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของแผนงานโครงการ การดำเนินงานมีระบบบริหารจัดการแบบราชการ ขั้นตอนการดำเนินงานชัดเจน ทิศทางนโยบายและกลยุทธ์ชัดเจนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม การบริหารงานกระชับ บริการประชาชนได้เป็นที่พอใจ

ค่านิยมในการทำงานของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยเป็น การทำหน้าที่ตามกฎหมายเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เน้นการสร้างความสำเร็จข้อมูลข่าวสารภาครัฐแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ สุทธินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ และ วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร (2546) ที่พบว่าแนวคิดพื้นฐานของสื่อสาธารณะอยู่ที่การยึดถือประโยชน์ของประชาชนทุกคน โดยมีความเป็นอิสระ ความหลากหลายและแตกต่างจากสื่อเชิงพาณิชย์ ทั้งนี้เนื้อหาที่นำเสนอจะต้องเป็นกลาง สอดคล้องกับ

ความต้องการและความสนใจของประชาชนทุกกลุ่มและให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าจำนวนผู้ชม เช่นเดียวกับ สุภารัตน์ ธนกุลพรรณ (2553) ที่พบว่า แนวคิดปรัชญาสื่อสารณะคือ แนวคิดสำคัญที่นำมาสู่การเป็น สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย เพราะสื่อสารณะนั้นมีบทบาทสำคัญต่อสังคมในฐานะของการเผยแพร่ข้อมูล การส่งต่อ ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนดังนั้นสื่อสารณะต้องมีแนวคิดปรัชญาของการส่งเสริมสติปัญญาให้กับประชาชน โดยการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและสร้างสรรค์คุณค่าให้กับสังคม

ปัจจัยที่ทำให้การทำงานสะดวกราบรื่นคือ มีการประชุมร่วมกัน และการมีแผนงานที่ชัดเจน รวมไปถึง มีการพูดคุยสื่อสารกันภายในหน่วยงานก่อนที่จะลงมือดำเนินงาน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ บุญเลิศ ชัยจิตตานานนท์ (2550) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานนั้นในด้านการสนับสนุนด้านการเงินมีความจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือการวางแผน การจัดการด้านการผลิตรายการที่ต้องให้ตอบสนองความต้องการของผู้ชม เช่นเดียวกับ ปราณี บุรณะโสภณ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการบริหารคือ ความสามารถของ บุคลากร เทคโนโลยี และนโยบายการบริหารจัดการ ซึ่งในแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงกันในการสนับสนุนการบริหารงานเพื่อพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัฒนธรรมสารสนเทศ

การที่วัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยเป็นวัฒนธรรมสารสนเทศแบบ เป็นทางการคือมีการใช้สารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศภายในองค์กร บุคลากรในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะ ไทยมีการพัฒนาสารสนเทศโดยมีระบบการจัดการสารสนเทศหลักคือข่าว มีระบบฐานข้อมูลข่าวที่จัดทำขึ้นเอง ตามนโยบายด้านสารสนเทศที่มาจากหน่วยงานหลัก มีระบบการจัดเก็บสารสนเทศ โดยบุคลากรมีความเข้าใจ สารสนเทศในองค์กรผ่านการประชุม ตามแผนการทำงาน และมีการเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชนในประเทศ อย่างทั่วถึง และมีการทำงานให้เป็นไปตามค่านิยมองค์กร

บุคลากรของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยมีกระบวนการในการเรียนรู้และการถ่ายทอด ความรู้ในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรผ่านการพูดคุยกันแบบเผชิญหน้า การประชุมอย่างเป็นทางการโดยเน้น การมีส่วนร่วมของทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Choo et al., 2006) ว่าวัฒนธรรมสารสนเทศมี บทบาทสำคัญในการกำหนดบทบาทวิธีการให้คนแบ่งปันและใช้สารสนเทศ และผลการศึกษาของ Grimshaw (1995) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมสารสนเทศและประสิทธิภาพขององค์กรในหน่วยงานของ ประเทศอังกฤษพบว่า กิจกรรมด้านสารสนเทศของคนในองค์กรทำให้องค์กรได้เปรียบในการแข่งขันกับภายนอก ได้อย่างดี คุณภาพและคุณค่าของสารสนเทศในองค์กร รวมถึงแหล่งสารสนเทศ การจัดการและการสื่อสาร สารสนเทศที่ดีทำให้มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร นอกจากนี้การศึกษาของ Curry and Moore (2003) พบว่า วัฒนธรรมสารสนเทศเป็นวัฒนธรรมที่เห็นประโยชน์และคุณค่าของสารสนเทศที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ในการดำเนินงาน และได้รับการยอมรับในเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้เทคโนโลยีสารสนเทศยังเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ มากในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศในองค์กรอีกด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของ Widen-Wulff, (2000) ที่พบว่า การที่องค์กรมีวัฒนธรรมสารสนเทศที่ดีนั้นจะส่งผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจได้

ด้านการเตรียมความพร้อมทางสารสนเทศ พบว่า บุคลากรในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยมี ทักษะการรู้สารสนเทศที่ต้องการคือ กำหนดความต้องการสารสนเทศ การกำหนดแหล่งและการเข้าถึง

สารสนเทศ การสืบค้นสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ และการใช้และการนำเสนอสารสนเทศ ส่วนทักษะการทำงานที่สำคัญ คือ การคิดวิเคราะห์ การจัดการ ทักษะทางคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมไปถึงประสบการณ์การทำงานก็มีผลต่อพฤติกรรมด้านสารสนเทศและพฤติกรรมการทำงานด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Zheng (2005) ที่พบว่าประสบการณ์ของแต่ละคนมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสารสนเทศที่แสดงออก โดยสิ่งที่แสดงออก คือ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ นั่นคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการรับรู้และการสื่อสาร ทักษะด้านแหล่งสารสนเทศ คือ สามารถค้นหาสารสนเทศได้จากแหล่งที่เหมาะสม ทักษะในการดำเนินการ คือ มีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจ และทักษะในการควบคุมสารสนเทศ คือ การนำสารสนเทศที่เกี่ยวข้องไปใช้ในงานได้อย่างเหมาะสม

ด้านบรรยากาศด้านสารสนเทศ พบว่าบุคลากรของสถานีวิจัยเพื่อสาธารณสุขไทยสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ผ่านระบบสารสนเทศภายในและจากอินเทอร์เน็ตขององค์กร รวมถึงระบบสารสนเทศที่จัดทำขึ้นเองภายในองค์กร มีความต้องการสารสนเทศด้านข่าวมากที่สุดเพื่อใช้ในการผลิตงานต่างๆ ซึ่งสามารถเข้าถึงได้จากระบบฐานข้อมูลข่าว แต่อย่างไรก็ตามสารสนเทศที่ต้องการนั้นมีความหลากหลายทำให้ต้องมีการใช้จากแหล่งภายนอกอื่นๆ เช่น เว็บไซต์หน่วยงานราชการ สอดคล้องกับการศึกษาของ สมฤดี สุขเกรี (2554) ที่พบว่าสื่อมวลชนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างสะดวกรวมถึงค้นหาสารสนเทศได้อย่างรวดเร็วตามความต้องการ

ด้านสารสนเทศที่มีภาวะต่อนื่องนั้นพบว่าบุคลากรในสถานีวิจัยเพื่อสาธารณสุขไทยมีการแบ่งปันและรับสารสนเทศผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ระบบสำนักงานอัตโนมัติ และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นช่องทางที่มีความสะดวกและรวดเร็วในปัจจุบันสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มยุรี ไพบุลย์กุลกร (2555) ที่ทำการศึกษาค่าการใช้โซเชียลมีเดียในการรายงานข่าวน้ำท่วม พบว่า การสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียมีบทบาทในการทำงานในสถานีวิจัยเป็นการเปิดโอกาสให้มีการเข้าถึงสารสนเทศได้มากขึ้น รวมไปถึงระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานก็ได้รับประโยชน์จากการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดียทำให้เกิดความรวดเร็วในการทำงาน

ด้านกรอบวัฒนธรรมสารสนเทศนั้น ส่วนหนึ่งที่บุคลากรในสถานีวิจัยเพื่อสาธารณสุขไทยเห็นว่ามีความสำคัญคือ ตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีผลต่อการทำงานในสถานีวิจัยโดยมองว่าการมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการสารสนเทศรวมถึงการเผยแพร่สารสนเทศด้วย เช่น การมีระบบอินเทอร์เน็ตองค์กรเพื่อการเผยแพร่สารสนเทศตลอดจนการสื่อสารกันของคนในองค์กร ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Choo et al. (2006) ที่พบว่า การมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี การปฏิบัติด้านการจัดการสารสนเทศที่ดี และมีพฤติกรรมสารสนเทศที่ดีจึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในองค์กร

3. เปรียบเทียบวัฒนธรรมสารสนเทศของสถานีวิจัยเพื่อสาธารณสุขไทยและต่างประเทศ

เนื่องจากสถานีวิจัยเพื่อสาธารณสุขไทยและต่างประเทศมีโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านการจัดทำระบบสารสนเทศหลักในองค์กรคือ ระบบฐานข้อมูลข่าวและรายการ มีหน่วยการจัดการสารสนเทศที่ทำหน้าที่ในการจัดการสารสนเทศหลัก ซึ่งหน่วยงานการจัดการสารสนเทศนี้อาจมีความแตกต่างกันไปตามโครงสร้างขององค์กรที่แตกต่างกัน อาจอยู่ในรูปแบบของห้องสมุดข่าว ศูนย์ข้อมูลห้องสมุด หรือพิพิธภัณฑ์ก็ได้ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่จัดเก็บและให้บริการสารสนเทศให้กับบุคลากรใน

หน่วยงาน ซึ่งประเด็นด้านระบบสารสนเทศมีความแตกต่างจากผลการศึกษาของ Ansari and Zuberi (2010) พบว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีการใช้มากที่สุด ในองค์กรควรมีห้องสมุดที่จัดบริการสารสนเทศสำหรับบุคลากร

ในด้านความเข้าใจในค่านิยม เป้าหมาย และอัตลักษณ์ขององค์กรนั้น สถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศมีความเข้าใจในค่านิยมที่มีหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในประเทศอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมโดยอยู่บนพื้นฐานของการใช้สารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Oliver (2003) และ Choo et al. (2008) ที่กล่าวว่า การเกิดขึ้นของวัฒนธรรมสารสนเทศในองค์กรนั้นเกิดขึ้นจากความเข้าใจขององค์กรเกี่ยวกับ ค่านิยม บรรทัดฐาน และการปฏิบัติเกี่ยวกับสารสนเทศ โดยผู้ใช้สารสนเทศในองค์กรใช้สารสนเทศตามกระบวนการจัดการสารสนเทศอย่างเป็นระบบในระบบสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับประสิทธิภาพขององค์กร ดังนั้นการทำความเข้าใจในค่านิยมที่ชัดเจนขององค์กรจึงเป็นสิ่งที่จะทำให้องค์กรดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้

ในด้านการปฏิบัติซึ่งเป็นรูปแบบหรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องของกระบวนการที่ค้นหา (Seeking) การจัดการ (Organize) การใช้ (Use) และการแบ่งปันสารสนเทศ (Information sharing) ในการปฏิบัติงานประจำวันนั้นในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะทั้งไทยและต่างประเทศนั้นมีการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาสารสนเทศเพื่อใช้ในการทำงานโดยเป็นการแสวงหาสารสนเทศจากภายในองค์กรในเบื้องต้นซึ่งจะมาจากระบบสารสนเทศที่จัดทำไว้ในองค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของ Attfield and Dowell (2002) ที่พบว่า ความต้องการสารสนเทศ เกิดจากการทำงานและบริบทของการทำงานในหน้าที่รับผิดชอบ การแสวงหาสารสนเทศจะดูจากความสนใจในเบื้องต้นและการได้รับคำสั่งในการเขียนข่าว ความสนใจจะเกิดขึ้นจากบริบทในการทำงาน ในขั้นตอนการแสวงหาสารสนเทศนั้นจะเริ่มจากการทำความเข้าใจในเรื่องที่ต้องการก่อนแล้วจึงมองหาแหล่งสารสนเทศที่สามารถสืบค้นได้ โดยการสร้างความเข้าใจในแหล่งสารสนเทศนั้นๆ จึงจะทำการค้นหาสารสนเทศจากแหล่งต่างๆ และยืนยันความเข้าใจในเนื้อหา จากนั้นจะทำการรวบรวมสารสนเทศ และการจัดการสารสนเทศที่มีความหลากหลายจากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยนี้ทำให้ทราบสภาพัฒนธรรมสารสนเทศ ของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยตลอดจนความเหมือนและความแตกต่างของสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทยและต่างประเทศ ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยจำแนกเป็นดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาสภาพัฒนธรรมสารสนเทศในสถานีโทรทัศน์เพื่อสาธารณะไทย มีข้อเสนอแนะให้นำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่

ควรมีการพัฒนากระบวนการจัดการสารสนเทศที่ใช้ในกระบวนการทำงานส่วนอื่นๆ นอกเหนือจากระบบสารสนเทศหลักคือ ระบบฐานข้อมูลข่าวและรายการเพื่อให้องค์กรมีระบบสารสนเทศที่ครอบคลุมการทำงานทั่วทั้งองค์กรและสามารถบูรณาการกันได้

และควรมีการกำหนดมาตรฐานสำหรับการลงรายการสารสนเทศสำหรับทรัพยากรสารสนเทศในสถานีโทรทัศน์ รวมถึงทักษะการรู้สารสนเทศควรมีการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของบุคลากรให้มีทักษะที่ครอบคลุมทุกกระบวนการเพื่อให้สามารถใช้สารสนเทศในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการพัฒนาทักษะด้านการทำงานที่ในปัจจุบันเน้นการพัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่นำมาใช้ในการทำงานของสื่อสารมวลชน

2. ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยด้านวัฒนธรรมสารสนเทศในกลุ่มสถานีโทรทัศน์เชิงพาณิชย์อื่นๆ เพิ่มเติม รวมไปถึงการศึกษาวัฒนธรรมสารสนเทศในสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ เช่น หนังสือพิมพ์ และวิทยุ เนื่องจากในปัจจุบันสื่อมวลชนเป็นสถาบันที่มีหน้าที่เผยแพร่สารสนเทศต่างๆ แก่สาธารณชน การศึกษาวัฒนธรรมสารสนเทศในองค์กรสื่อมวลชนจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของคุษฎีนิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เรื่อง วัฒนธรรมสารสนเทศในสถานีโทรทัศน์ไทย : กรณีศึกษาสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยและองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย และได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก. รุ่นที่ 16) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บรรณานุกรม

- จินตนา ะวันประโคน (2542). *สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กับการเปลี่ยนแปลงไปสู่องค์กรมหาชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์, และวีระยุทธ กาญจนชูฉัตร. (2546). *สื่อสาธารณะ: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุญเลิศ ชัยจิตตานานนท์. (2550). *การพัฒนาสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุบผา เมฆศรีทองคำ, และขจรจิต บุณนาค. (2556). *พฤติกรรมการบริโภคข่าวของคนต่างวัยในสังคมไทย*. สืบค้นจาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/16310-คนไทยต่าง'วัย'บริโภคข่าว%20ที่%20ทีวีแฉมป์-เฟซบุ๊กพุ่งแรง.html>.
- ปราณี บุรณะโสภณ. (2551). *ปัจจัยสนับสนุนการบริหารงานเพื่อพัฒนาองค์กรสื่อสารมวลชน: สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย*. การศึกษาอิสระปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พรนภา แสงดี. (2552). *วัฒนธรรมสารสนเทศของสถาบันอุดมศึกษาไทย*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัชรนันท์ วิเศษสมวงศ์. (2550). *พัฒนาการและการจัดตั้งที่วิสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาสารสนเทศศาตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มยุรี ไพบูลย์กุลกร. (2555). *บทบาทของเทคโนโลยี Social Media ต่อกระบวนการทำข่าวช่วงมหาอุทกภัยประเทศไทย ปี 2554 ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขาสารเทศศาตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรัชญ์ ครุจิต. (2552). สื่อมวลชนกับการรับผิดชอบต่อสังคม. ใน *หนังสือที่ระลึกครบรอบ 29 ปี สมาคมผู้สื่อข่าวและช่างภาพอาชญากรรมแห่งประเทศไทย ปี 2552*. กรุงเทพฯ: สมาคมฯ.
- สมฤดี สุขเมธี. (2554). *การแสวงหาและการใช้สารสนเทศของนักจัดรายการวิทยุชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์และสารสนเทศศาตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย. (2557). *เกี่ยวกับ สทท*. สืบค้นจาก http://tv11.thaibell.com/viewpage.php?page_id=1.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). *ทีวี Digital จุดเปลี่ยนทีวีไทย*. สืบค้นจาก <http://www.nic.go.th/gsic/e-book/TV-Digital.pdf>.
- สุทธิ ชัดติยะ. (2545). *ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในกลุ่มงานของเจ้าหน้าที่ผลิตรายการโทรทัศน์ ในสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ ทั่วราชอาณาจักร*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุภารัตน์ ธนกุลพรรณ. (2553). *สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย: แนวคิด ปรัชญา กลยุทธ์และปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงาน*. วิทยานิพนธ์วารสารศาตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2557). *ประวัติองค์การ*. สืบค้นจาก <http://org.thaipbs.or.th/>.
- อุบลรัตน์ ศิริยุคศักดิ์ และ เมธา เสรีธนาวงศ์. (2547). โทรทัศน์. ใน *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม*. หน้า 433-471. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ ศิริยุคศักดิ์, บรรณาธิการ. (2547). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ansari, M., & Zuberi, N. (2010). Information seeking behavior of media professionals in Karachi. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 15(2), 71-84.
- Attfield, S.J., & Dowell, J. (2002). Information seeking and use by newspaper journalists. *Journal of Documentation*, 59(2), 187-204.
- Choo, C. W. (2002). *Information management for the intelligent organization: the art of scanning the environment*. 3rd ed. New Jersey: Information Today.

- Choo, C. W., Bergeron, P., Detior, B., & Heaton, L. (2008). Information culture and information use: an exploratory study of three organizations. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 59(5), 792-804.
- Choo, C.W., Furness, C., Paquette, S., & Van den Berg, H. (2006). Working with information: information management and culture in a professional services organization. *Journal of Information Science*, 32(6), 491-510.
- Correia, Z., & Wilson, T.D. (2001). Factors influencing environmental scanning in the organizational context. *Information Research*, 7(1). Retrieved from <http://InformationR.net/ir/7-1/paper121.html>.
- Curry, A., & Moore, C. (2003). Assessing information culture an exploratory model. *International Journal of Information Management*. 23, 91–110. doi:10.1016/S0268-4012(02)00102-0.
- Davenport, T., H., & Prusak, L. (1997). *Information ecology. mastering the information and knowledge environment*. New York, USA: Oxford University Press.
- Douglas, J. (2010). *The identification, development and application of information culture in the Western Australian public sector*, Doctoral thesis, Faculty of Computing, Health and Science, Edith Cowan University, Joondalup.
- Grimshaw, A. (1995). Information culture and business performance". *Information Strategy Report*, 2, 74.
- Höglund, L., (1998). A case study of information culture and organizational climates. *Swedish Library Research*, 34, 73-86. Retrieved from http://bada.hb.se/bitstream/2320/6858/1/h%C3%B6glund_a_case_study_of_information.pdf.
- Marchand, D. A., Kettinger, W. J., & Rollins, J. (2000). Information orientation: people, technology and the bottom line. *Sloan Management Review*. 42(3), 69-80.
- Oliver, G. (2003). Cultural dimensions of information management. *Journal of Information & Knowledge Management*. 2(1), 53-61.
- _____. (2008). Information culture: exploration of differing values and attitudes to information in organisations. *Journal of Documentation*, 64(3), 363-385.
- _____. (2011). *Organizational culture for information managers*. Oxford: Chandos Publishing.
- Ponjuan, G. (2002). *Role of collaboration among leaders from various sectors in creating an information culture*. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.196.4341&rep=rep1&type=pdf>

- Svärd, P. (2014). The impact of information culture on information/records management: A case study of a municipality in Belgium. *Records Management Journal*, 24(1), 5 – 21.
- Widén-Wulff, G. (2000). Business information culture: a qualitative study of the information culture in the Finnish insurance business. *Information Research*, 5(3). Retrieved from <http://informationr.net/ir/5-3/paper77.html>
- Zheng, Y. (2005). Information culture and development: Chinese experience of e-Health. *Proceedings of the 38th annual Hawaii International Conference on System Sciences*. doi:10.1109/HICSS.2005.315

ดับลินคอร์เมทาตาทา: เค้าร่างเมทาตาทาสำหรับการบรรยายวัตถุดิจิทัล

เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง¹

บทคัดย่อ

ชุดข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตาทาเป็นเค้าร่างเมทาตาทาสำหรับการทำรายการวัตถุดิจิทัล ประกอบด้วยหน่วยข้อมูลย่อย 15 หน่วย ได้แก่ ชื่อเรื่อง เจ้าของผลงาน หัวเรื่อง ลักษณะ สำนักพิมพ์ ผู้ร่วมงาน ปี ประเภท รูปแบบ รหัส ดัชนีฉบับ ภาษา เรื่องที่เกี่ยวข้อง ขอบเขต และสิทธิ โดยเป็นเค้าร่างเมทาตาทาที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากมีความยืดหยุ่นในการประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้ใช้สามารถกำหนดเมทาตาทาให้กับวัตถุดิจิทัลได้โดยไม่จำเป็นต้องใช้ทุกหน่วยข้อมูลย่อย เลือกใช้หน่วยข้อมูลย่อยได้ตามความต้องการ ใช้หน่วยข้อมูลย่อยซ้ำได้ในองค์ประกอบเดียวกัน และยังสามารถเพิ่มหรือขยายหน่วยข้อมูลย่อยได้ตามความจำเป็น บทความนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การลงรายการเมทาตาทาโดยใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตาทา พร้อมทั้งให้ตัวอย่างประกอบคำอธิบายในแต่ละองค์ประกอบและตัวอย่างการลงรายการวัตถุดิจิทัลบางประเภท

คำสำคัญ: เมทาตาทา ดับลินคอร์เมทาตาทา วัตถุดิจิทัล

¹ ภาควิชาศิลปศาสตร์ประยุกต์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

Dublin Core Metadata: Metadata Schema for Describing Digital Objects

Therdsak Maitaouthong¹

Abstract

The Dublin Core Metadata Element Set (DCMES) is a metadata schema for cataloguing digital objects. It consisted of 15 elements, including title, creator, subject, description, publisher, contributor, date, type, format, identifier, source, language, relation, coverage, and rights. DCMES has been very popular nowadays due to its flexibility in application. The user can define metadata for digital objects without the need to use every element, use the element as desired, use the element repeat the same element, and add or extend the element as necessary. This article presents guidelines and examples for describing digital objects by using DCMES.

Keywords: Metadata, Dublin Core Metadata, Digital objects

¹ Department of Applied Arts, Faculty of Industrial Education, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

บทนำ

ชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตา (Dublin Core Metadata Element Set) หรือที่เรียกว่า DCMES จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการที่มีชื่อว่า Dublin Core Metadata Initiative หรือ DCMI โดยจัดทำชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตาด้วยมาตรฐาน ISO 15836-2003 ซึ่งมีการทำงานร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศที่ทำงานด้านการพัฒนาเทคโนโลยีเว็บ คือ องค์กรที่มีชื่อว่า World Wide Web Consortium หรือ W3C สำหรับชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตาที่ DCMI กำหนดขึ้นนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบ 15 รายการ ซึ่งได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเมทาตาในภาคส่วนต่างๆ โดยการประชุมดังกล่าวจัดขึ้นในปลายทศวรรษที่ 1990 ทั้งนี้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตา ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ (1) หน่วยข้อมูลย่อยหลัก (Core element) เป็นชุดหน่วยข้อมูลย่อย 15 หน่วย จำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ หน่วยข้อมูลที่สัมพันธ์กับทรัพยากรสารสนเทศในด้านเนื้อหา (Content) ได้แก่ ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง ลักษณะ ประเภท ต้นฉบับ เรื่องที่เกี่ยวข้อง และขอบเขต หน่วยข้อมูลที่สัมพันธ์กับทรัพยากรสารสนเทศในด้านทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ได้แก่ เจ้าของผลงาน สำนักพิมพ์ ผู้ร่วมงาน และสิทธิ และหน่วยข้อมูลที่สัมพันธ์กับทรัพยากรสารสนเทศในด้านรูปแบบ (Instantiation or Version) ได้แก่ ปี รูปแบบ รหัส และภาษา และ (2) ตัวขยาย (Qualifiers) ซึ่งเป็นคำอธิบายเพิ่มเติมในชุดหน่วยข้อมูลย่อย แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ รายละเอียดหน่วยข้อมูลย่อย (Element refinement) เป็นองค์ประกอบย่อยที่ช่วยให้ความหมายในหน่วยข้อมูลย่อยแคบลงหรือเฉพาะเจาะจงมากขึ้น และแบบแผนการเข้ารหัส (Encoding scheme) เป็นการระบุแบบแผนที่ช่วยอธิบายค่าของหน่วยข้อมูลย่อย

สำหรับการประกาศใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตาครั้งล่าสุด คือ วันที่ 14 มิถุนายน 2012 ได้มีการนำเสนอรายละเอียดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ 15 องค์ประกอบ โดยอิงตามแบบแผน IETF RFC 5013 มาตรฐาน ANSI/NISO Standard Z39.85-2007 และมาตรฐาน ISO Standard 15836:2009 ซึ่งประกอบด้วย ส่วนประกอบของหน่วยข้อมูลย่อย คือ ชื่อ (Name) ป้าย (Label) ตัวระบุแหล่งทรัพยากรสากล (URI) คำจำกัดความ (Definition) และประเภทของคำ (Type of term) พร้อมทั้งยังได้กำหนดข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อใช้บรรยายคำที่เป็นหน่วยข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อคิดเห็น (Comment) ดูที่ (See) แหล่งอ้างอิง (References) เป็นต้น ทั้งนี้ ชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตานั้นเป็นเค้าร่างเมทาตาที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเค้าร่างเมทาตาที่มีความยืดหยุ่นในการประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้ใช้สามารถกำหนดเมทาตาให้กับวัตถุดิจิทัลได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้ทุกหน่วยข้อมูลย่อย เลือกใช้หน่วยข้อมูลย่อยได้ตามความต้องการ ใช้หน่วยข้อมูลซ้ำได้ในองค์ประกอบเดียวกัน และยังสามารถเพิ่มหรือขยายหน่วยข้อมูลได้ตามความจำเป็น ซึ่งหน่วยงานที่นำชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตาไปประยุกต์ใช้มักเป็นหน่วยงานที่มีความต้องการในการจัดเก็บวัตถุดิจิทัลขององค์กรไว้ในคลังปัญญาสถาบัน (Institutional repository) ที่หน่วยงานพัฒนาขึ้นด้วยโปรแกรมต่างๆ เช่น โปรแกรม Greenstone โปรแกรม DSpace เป็นต้น ซึ่งโปรแกรมดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตาในการบรรยายข้อมูล อาทิ มหาวิทยาลัยต่างๆ ใช้บรรยายวัตถุดิจิทัลที่จัดเก็บไว้ในคลังปัญญาสถาบันที่ประกอบด้วยสื่อที่หลากหลาย เช่น รายงานวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ โครงการงาน คู่มือจดหมายเหตุ เอกสารประกอบการสอน หนังสือ รายงานประจำปี เป็นต้น

ในการนำชุดหน่วยข้อมูลย่อยฉบับลีนคอร์เมทาตาทาไปประยุกต์ใช้นั้น ผู้ใช้งานอาจประสบปัญหาต่างๆ เช่น ไม่สามารถใช้ชุดข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ในการบรรยายวัตถุดิจิทัลที่มีลักษณะเฉพาะได้ การกำหนดด้วยขยายที่อาจไม่ครอบคลุมวัตถุดิจิทัลบางประเภทและรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ตัวขยายที่แตกต่างกัน การขาดคำแนะนำและตัวอย่างในการบรรยายวัตถุดิจิทัลแต่ละประเภทที่มีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกัน เป็นต้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความมุ่งหมายที่จะนำเสนอบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การลงรายการเมทาตาทาโดยใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยฉบับลีนคอร์เมทาตาทา พร้อมทั้งให้ตัวอย่างประกอบคำอธิบายในแต่ละองค์ประกอบและตัวอย่างการลงรายการวัตถุดิจิทัลบางประเภท เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในการทำรายการวัตถุดิจิทัลสามารถใช้เป็นแนวทางในการลงรายการได้อย่างถูกต้อง

หลักเกณฑ์การลงรายการเมทาตาทา

การลงรายการเมทาตาทาสำหรับวัตถุดิจิทัลโดยใช้เค้ร่างฉบับลีนคอร์เมทาตาทานั้น จะใช้คำว่า DC เป็นส่วนนำหน้าองค์ประกอบต่างๆ ที่ลงรายการ โดยคั่นด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) แล้วตามด้วยชื่อองค์ประกอบ มีคำอธิบายการลงรายการแต่ละองค์ประกอบพร้อมตัวอย่างประกอบดังนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** เป็นชื่อที่กำหนดให้แก่วัตถุดิจิทัล อาจกำหนดขึ้นโดยเจ้าของผลงานหรือสำนักพิมพ์ ซึ่งเป็นชื่อเรื่องที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายหรือเป็นทางการ โดยองค์ประกอบนี้มีตัวขยาย 1 ตัว คือ Alternative เป็นชื่อเรื่องที่ใช้แทนชื่อเรื่องที่เป็นทางการของวัตถุดิจิทัลและอาจเป็นชื่อเรื่องย่อหรือคำแปลของชื่อเรื่อง เช่น

ตัวอย่างชื่อเรื่อง

Title Assessing Information Literacy Programmes Using Information Search Tasks

Title Making Sense of Document Collections with Map-Based Visualisations:

The Role of Interaction with Representations

DC.Title คู่มือการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา

DC.Title ปรับเวลาประเทศไทยบวกเพิ่ม 1 วินาที

ตัวอย่างชื่อเรื่องที่มีชื่อเรื่องเป็นภาษาอื่น

DC.Title การศึกษาแนวทางการป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุชุมชนมิตรภาพพัฒนา

DC.Title.Alternative A Study of Fall Prevention Guideline in Older Adult Living in Mitraphapatana Community

2. **เจ้าของผลงาน (Creator)** เป็นบุคคล นิติบุคคลหรือหน่วยบริการที่รับผิดชอบในการสร้างเนื้อหาของวัตถุดิจิทัลหรือสร้างสรรค์ผลงาน เช่น เจ้าของผลงานเขียน ศิลปิน ช่างภาพ เป็นต้น โดยใช้ชื่อบุคคลหรือนิติบุคคลตามที่ปรากฏในตัววัตถุดิจิทัล สำหรับเจ้าของผลงานที่เป็นคนไทยให้ลงรายการชื่อและนามสกุล กรณีเป็นชาวต่างประเทศให้ลงรายการนามสกุล คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) แล้วตามด้วยชื่อต้น และชื่อกลาง (ถ้ามี) ส่วนนิติบุคคลที่เป็นเจ้าของผลงานให้ลงรายการชื่อนหน่วยงานที่เป็นเจ้าของผลงาน กรณีมีหน่วยงานย่อยให้ลงรายการชื่อหน่วยงานใหญ่ คั่นด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) แล้วตามด้วยหน่วยงานย่อย เช่น

ตัวอย่างเจ้าของผลงานที่เป็นบุคคล

DC.Creator Leichner, Nikolas

DC.Creator บุษกร เขียวมัน

ตัวอย่างเจ้าของผลงานที่เป็นนิติบุคคล

DC.Creator United States. Internal Revenue Service

DC.Creator กรมประมง. สำนักวิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืด

DC.Creator Association of the Bar of the City of New York

DC.Creator วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย

3. หัวเรื่อง (Subject) เป็นหัวข้อเรื่องที่ใช้แทนแนวคิดเชิงเนื้อหาของวัตถุดิจิทัล เช่น คำสำคัญ วลี หรือรหัสแสดงหมวดหมู่ที่ใช้อธิบายเนื้อหาของวัตถุดิจิทัล การกำหนดหัวเรื่องควรใช้คำศัพท์ควบคุม (Controlled vocabulary) ที่ได้จากคู่มือกำหนดหัวเรื่อง เช่น หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย Library of Congress Subject Headings (LCSH) Medical Subject Headings (MeSH) เป็นต้น หรือคำที่ได้จากหนังสือรวมศัพท์สัมพันธ์ เช่น ศัพท์สัมพันธ์ทางวัฒนธรรม Unesco thesaurus Thesaurus of information science terminology Thesaurus of aging terminology เป็นต้น คำศัพท์ที่ใช้ในองค์ประกอบนี้อาจเลือกจากคำที่ปรากฏในชื่อเรื่องหรือที่ปรากฏในองค์ประกอบที่เป็นลักษณะ (Description) ซึ่งก็คือคำสำคัญที่ปรากฏในหน้าสารบัญหรือในบทคัดย่อ เช่น

ตัวอย่างหัวเรื่อง

วัตถุดิจิทัลมีชื่อเรื่อง “คู่มือการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา” กำหนดหัวเรื่องได้ดังนี้

DC.Subject การศึกษา–การประมวลผลข้อมูล–คู่มือ

DC.Subject การศึกษา–สถิติ–คู่มือ

วัตถุดิจิทัลมีชื่อเรื่อง “Assessing Information Literacy Programmes Using Information Search Tasks” กำหนดหัวเรื่องได้ดังนี้

DC.Subject Information literacy–Ability testing

DC.Subject Information literacy–Study and teaching–Evaluation

DC.Subject Information literacy–Study and teaching (Higher)

ตัวอย่างคำสำคัญ

วัตถุดิจิทัลมีชื่อเรื่อง “คู่มือการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา” กำหนดคำสำคัญได้ดังนี้

DC.Subject สารสนเทศทางการศึกษา

DC.Subject การจัดการสารสนเทศ

วัตถุดิจิทัลมีชื่อเรื่อง “Assessing Information Literacy Programmes Using Information Search Tasks” กำหนดคำสำคัญได้ดังนี้

DC.Subject Information literacy assessment

DC.Subject Information seeking behavior

DC.Subject Undergraduate students

4. ลักษณะ (Description) เป็นคำอธิบายรายละเอียดเนื้อหาของวัตถุดิจิทัล เช่น บทคัดย่อ สารบัญ คำอธิบายภาพ หรือคำอธิบายทั่วไปเกี่ยวกับวัตถุดิจิทัล โดยองค์ประกอบนี้มีตัวขยาย 2 ตัว คือ tableOfContents เป็นรายการหัวข้อแสดงเนื้อหาย่อต่างๆ ของวัตถุดิจิทัลที่ปรากฏตามหน้าสารบัญ ให้ลงรายการหัวข้อต่างๆ โดยค้นด้วยเครื่องหมายอัฒจันทร์สองขีด (–) และ abstract เป็นสรุปสาระสำคัญของเนื้อหาในวัตถุดิจิทัล เช่น

ตัวอย่างลักษณะที่เป็นบทคัดย่อ

DC.Description.abstract คู่มือนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านข้อมูลสารสนเทศประจำปี แนวปฏิบัติการจัดเก็บ รวบรวม ประมวลผลข้อมูลสถิติด้านการศึกษารายบุคคลของนักเรียนนักศึกษา บุคลากรและข้อมูลสถานศึกษารายสถานศึกษา

DC.Description.abstract This paper examines the role of individual and combined human-information interactions in sense-making activities involving document collections that are linked to map-based visualizations.

ตัวอย่างลักษณะที่เป็นสารบัญ

DC.Description.tableOfContents การเลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี – แผนปฏิบัติการด้านข้อมูลสารสนเทศประจำปี – แนวปฏิบัติการจัดเก็บ รวบรวม ประมวลผลข้อมูลสถิติด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี – แนวปฏิบัติการจัดเก็บ รวบรวม ประมวลผลข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนนักศึกษา – รายการข้อมูลและรูปแบบข้อมูลรายบุคคลของนักเรียน นักศึกษา บุคลากร และข้อมูลสถานศึกษา – คำอธิบายและความหมายของข้อมูลรายบุคคลและรายสถานศึกษา – รูปแบบข้อมูลรายบุคคลที่รับ-ส่งกันระหว่างต้นสังกัดและกระทรวงศึกษาธิการ – หลักเกณฑ์การกำหนดรหัสสถานศึกษา – รหัสมาตรฐานกลางระดับกระทรวง

5. สำนักพิมพ์ (Publisher) เป็นบุคคล นิติบุคคลหรือหน่วยบริการที่รับผิดชอบในการสร้างหรือผลิตวัตถุดิจิทัลให้สามารถเข้าถึงได้ เช่น สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย บริษัท เป็นต้น โดยใช้ชื่อบุคคลหรือนิติบุคคลที่เป็นผู้ผลิตผลงานตามที่ปรากฏในตัววัตถุดิจิทัล กรณีเป็นหน่วยงานให้ลงรายการชื่อนักพิมพ์ หากปรากฏหน่วยงานย่อยให้ลงรายการชื่อนักพิมพ์ใหญ่ ค้นด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) แล้วตามด้วยหน่วยงานย่อย เช่น

DC.Publisher สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

DC.Publisher สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

DC.Publisher มหาวิทยาลัยศิลปากร. บัณฑิตวิทยาลัย

DC.Publisher University of Missouri-Columbia

DC.Publisher Khon Kaen University. Dept. of Biology

DC.Publisher Elsevier B.V.

DC.Publisher Information Literacy Group. Chartered Institute of Library and Information Professionals

6. **ผู้ร่วมงาน (Contributor)** เป็นบุคคล นิติบุคคลหรือหน่วยบริการที่มีส่วนร่วมสร้างเนื้อหาของวัตถุดิจิทัลในระดับรองจากผู้แต่งหรือเจ้าของผลงาน ซึ่งมีหลักเกณฑ์การลงรายการเช่นเดียวกับองค์ประกอบที่เป็นเจ้าของผลงาน โดยอาจเพิ่มคำระบุสถานภาพของผู้ร่วมงานต่อจากคำระบุองค์ประกอบที่เป็นผู้ร่วมงาน เช่น บรรณาธิการ (Editor) ผู้แปล (Translator) ผู้วาดภาพประกอบ (Illustrator) ผู้ถ่ายภาพ (Photographer) ศิลปิน (Artist) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (Advisor) เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

DC.Contributor บุญมา ฉ่องฉายา

DC.Contributor Curie, Marie

DC.Contributor.Translator พิชัย ปรัชญานุสรณ์

DC.Contributor.Photographer Adams, Ansel

DC.Contributor.Artist Sendak, Maurice

DC.Contributor.Editor Starr, Kenneth

7. **ปี (Date)** เป็นการระบุเวลาที่เกี่ยวข้องกับปีที่ผลิตหรือเผยแพร่วัตถุดิจิทัล มักใช้รูปแบบที่เป็นมาตรฐาน เช่น ISO 8601 หรือ W3C Technical Note (WTN) โดยมีรูปแบบของการระบุวันที่ในรูปของปี คือ YYYY หรือ ปี-เดือน-วัน คือ YYYY-MM-DD ซึ่งเป็นการระบุปี เดือนและวันที่ โดยองค์ประกอบนี้มีตัวขยาย 8 ตัวคือ

available	เป็นวันเดือนปีที่จะสามารถเข้าถึงวัตถุดิจิทัลได้
created	เป็นวันเดือนปีที่สร้างวัตถุดิจิทัล
dateAccepted	เป็นวันเดือนปีที่วัตถุดิจิทัลได้รับการตอบรับ/ยอมรับให้ตีพิมพ์เผยแพร่ เช่น วิทยานิพนธ์ได้รับการอนุมัติจากมหาวิทยาลัย หรือ บทความได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ เป็นต้น
dateCopyrighted	เป็นลิขสิทธิ์
dateSubmitted	เป็นวันเดือนปีที่วัตถุดิจิทัลได้รับการเสนอ เช่น วิทยานิพนธ์ได้รับการเสนอต่อมหาวิทยาลัย หรือบทความได้รับการเสนอต่อวารสารวิชาการ
issued	เป็นวันเดือนปีที่วัตถุดิจิทัลเผยแพร่อย่างเป็นทางการ เช่น การจัดพิมพ์อย่างเป็นทางการ เป็นต้น
modified	เป็นวันเดือนปีที่วัตถุดิจิทัลได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลง
valid	เป็นวันเดือนปีที่วัตถุดิจิทัลนั้นใช้ได้/มีผลใช้ได้

ตัวอย่างที่ 1

วัตถุดิจิทัลรายการหนึ่งระบุลิขสิทธิ์คือ © 2010 วันที่ผลิตคือวันที่ 18 ธันวาคม 2010 และวันที่ปรับปรุงคือวันที่ 20 ธันวาคม 2010 ลงรายการดังนี้

DC.Date.created 2010-12-18

DC.Date.dateCopyrighted 2010

DC.Date.modified 2010-12-20

ตัวอย่างที่ 2

วัตถุดิจิทัลรายการหนึ่งระบุว่าพิมพ์เผยแพร่ในเดือนมกราคม พ.ศ.2557 ลงรายการดังนี้

DC.Date.issued 2557-01

8. ประเภท (Type) เป็นการระบุประเภทเนื้อหาของวัตถุดิจิทัล โดยให้กำหนดตาม DCMI Type Vocabulary แบ่งเป็น 12 ประเภท ซึ่งวัตถุดิจิทัลบางรายการอาจจะนับได้มากกว่า 1 ประเภท ดังนี้

Collection	การรวมกันของทรัพยากรกรต่างๆ
Dataset	ข้อมูลที่เข้ารหัสในโครงสร้างที่กำหนด เช่น บัญชีรายการ ตาราง และฐานข้อมูล ซึ่งอาจนำไปใช้สำหรับการประมวลผลได้โดยตรง
Event	เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งคงอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งๆ เท่านั้น เช่น นิทรรศการ การประชุม การฝึกอบรม การสังสรรค์ เป็นต้น
Image	ตัวแทนที่มองเห็น เช่น รูปภาพ/ภาพถ่ายของวัตถุทางกายภาพ จิตรกรรม สิ่งพิมพ์ ภาพวาดและกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ แผนภาพ แผนที่ โน้ตดนตรี ซึ่งเป็นได้ทั้งตัวแทนที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ และกายภาพ
InteractiveResource	ทรัพยากรที่ต้องการการโต้ตอบ/ปฏิสัมพันธ์จากผู้ใช้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดการดำเนินการหรือเกิดประสบการณ์ เช่น แบบฟอร์มบนเว็บ วัตถุการเรียนรู้แบบสื่อประสม บริการห้องสนทนาบนอินเทอร์เน็ต หรือสภาพแวดล้อมเสมือนจริง เป็นต้น
MovingImage	ภาพที่มีการเคลื่อนไหว เช่น ภาพเคลื่อนไหว ภาพยนตร์ โปรแกรมโทรทัศน์ วีดิทัศน์ ผลลัพธ์จากการจำลองแบบ (บรรยายโดยใช้ Image ได้ในประเภทที่กว้างกว่า)

PhysicalObject	วัตถุทางกายภาพ เป็นวัตถุ 3 มิติหรือวัตถุที่จับต้องได้ซึ่งไม่มีชีวิต (ตัวแทนดิจิทัลของวัตถุ 3 มิติควรใช้ Image, Text, หรือประเภทอื่นๆ)
Service	ระบบหนึ่งๆ ที่มีหน้าที่มากมาย เช่น บริการสำเนาภาพ บริการการเงิน บริการการพิสูจน์ตัวจริง บริการยืมระหว่างห้องสมุด มาตรฐานการสื่อสาร Z39.50 หรือเครื่องบริการเว็บ (Web server) เป็นต้น
Software	โปรแกรมคอมพิวเตอร์
Sound	ทรัพยากรที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการได้ยิน เช่น ไฟล์ดนตรี แผ่นซีดีเสียง และสุนทรพจน์หรือเสียงที่ได้จากการบันทึก
StillImage	ตัวแทนภาพที่ไม่เคลื่อนไหว เช่น จิตรกรรม ภาพวาด แบบกราฟิก แผนงานและแผนที่ (บรรยายโดยใช้ Image ได้ในประเภทที่กว้างกว่า)
Text	ทรัพยากรที่ประกอบด้วยคำต่างๆ สำหรับการอ่าน เช่น หนังสือ จดหมาย วิทยานิพนธ์ บทกวี หนังสือพิมพ์ บทความ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 1

วัตถุดิจิทัลรายการหนึ่งเป็นนิทรรศการศิลปะอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนำเสนอเป็นรูปภาพและข้อความ ลงรายการดังนี้

DC.Type image

DC.Type text

ตัวอย่างที่ 2

วัตถุดิจิทัลรายการหนึ่งเป็นโปรแกรมการศึกษาแบบสื่อประสมพร้อมด้วยงานมอบหมายเชิงปฏิสัมพันธ์ ซึ่งนำเสนอเป็นข้อความ รูปภาพ โปรแกรมและปฏิสัมพันธ์ ลงรายการดังนี้

DC.Type text

DC.Type image

DC.Type software

DC.Type interactiveResource

9. รูปแบบ (Format) เป็นรูปแบบแฟ้มข้อมูล สื่อทางกายภาพหรือมิติของวัตถุดิจิทัล โดยให้กำหนดตามชนิดของสื่อทางอินเทอร์เน็ต (Internet Media Type) ซึ่งประกอบด้วยตัวขยาย 2 ตัว คือ ขนาด (extent) ที่เป็นขนาดหรือความยาวของสารสนเทศ และสื่อ (medium) ที่บรรจุสารสนเทศ โดยมีรูปแบบและตัวอย่างของการลงรายการแต่ละรูปแบบดังนี้

application เป็นลือที่นำเสนอข้อมูลทึต้องประมวลผลคัด้วยโปรแกรมประยูกต์ เช่น

application/msword application/javascript

application/pdf application/marc

application/zip application/SGML

application/xml application/tei+xml

application/mp4 application/http

audio เป็นลือที่นำเสนอเสียง เช่น

audio/mp4 audio/mpeg

image เป็นลือที่นำเสนอภาพ เช่น

image/jpeg image/gif

image/png image/jpx

message เป็นลือที่นำเสนอข้อความทึใช้ติดต่อระหว้งบุคคล เช่น

message/http message/news

model เป็นลือที่นำเสนอโครงสร้างหลายมิติประกอบด้วยวัตถุอย่างน้อย 1 อย่าง เช่น

model/example

multipart เป็นลือที่นำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย เช่น

multipart/example multipart/report

text เป็นลือที่นำเสนอข้อความ เช่น

text/html text/css

text/SGML text/csv

text/xml text/javascript

video เป็นลือที่นำเสนอภาพเคลือ้นไหว เช่น

video/JPEG video/mp4

example ไม้มีตัวอย่าง

ตัวอย่าง

DC.Format image/gif

DC.Format image/gif 4kB

DC.Format image/gif 640 x 512 pixels

10. รหัส (Identifier) เป็นลัญลักษณ์หรือตัวเลขทึระบุถึงวัตถุดิจิทัลในรูปแบบปัจจุบัน เช่น URL URN ISBN DOI URI ซึ้งเป็นแบบแผนการกำหนดรหัสประจำตัว หรือเลขประจำรายการของวัตถุดิจิทัล เช่น ID number เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

DC.Identifier <http://www.mis.moe.go.th/mis2015/images/content/163/K1.pdf>

DC.Identifier ISBN 9783540883517

DC.Identifier doi:10.1016/j.tele.2015.07.007

11. **ต้นฉบับ (Source)** เป็นการอ้างอิงถึงทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นที่มาของวัตถุดิจิทัล ซึ่งอาจได้จากการดัดแปลงบางส่วนหรือทั้งเรื่อง กรณีที่วัตถุดิจิทัลเป็นต้นฉบับอยู่แล้วก็ไม่ต้องระบุองค์ประกอบนี้ โดยใช้แบบแผนการกำหนดรหัสประจำในการลงรายการเกี่ยวกับต้นฉบับ เช่น ชื่อผลงานที่เป็นต้นฉบับ เลขเรียกหนังสือ เป็นต้น

ตัวอย่าง

DC.Source Shakespeare's Romeo and Juliet

DC.Source 027.662 ท668บ 2557

12. **ภาษา (Language)** เป็นภาษาที่ใช้ในเนื้อหาหรือใช้เรียบเรียงเนื้อหาของวัตถุดิจิทัล โดยกำหนดให้ใช้ตาม RFC 4646 โดยใช้มาตรฐาน ISO 639-1 หรือ ISO 639-2 กรณีที่ใช้มาตรฐาน ISO 639-1 กำหนดให้ใช้รหัสพยัญชนะ 2 ตัว ขณะที่มาตรฐาน ISO 639-2 กำหนดให้ใช้พยัญชนะ 3 ตัว เช่น รหัสที่กำหนดให้ภาษาดังแสดงในตารางต่อไปนี้

มาตรฐาน ISO 639-1	มาตรฐาน ISO 639-2	ภาษา
de	ger หรือ deu	เยอรมัน
en	eng	อังกฤษ
fr	fre หรือ fra	ฝรั่งเศส
ja	jpn	ญี่ปุ่น
ko	kor	เกาหลี
lo	lao	ลาว
th	tha	ไทย
zh	chi หรือ zho	จีน

ตัวอย่างวัตถุดิจิทัลที่นำเสนอเนื้อหาในภาษาเดียว

DC.Language th

DC.Language en

DC.Language fr

ตัวอย่างวัตถุดิจิทัลที่นำเสนอเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษที่ใช้ในประเทศต่างๆ

DC.Language en-UK

DC.Language en-US

ตัวอย่างวัตถุดิจิทัลที่นำเสนอเนื้อหามากกว่า 1 ภาษา

DC.Language en;fr

13. **เรื่องที่เกี่ยวข้อง (Relation)** เป็นการอ้างอิงถึงทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับวัตถุดิจิทัล โดยประกอบด้วยตัวขยายดังต่อไปนี้

isVersionOf	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยายเป็นเวอร์ชันฉบับพิมพ์หรือฉบับดัดแปลง
hasVersion	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นเวอร์ชัน ฉบับพิมพ์หรือฉบับดัดแปลงของทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยาย
isReplacedBy	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่แทนที่ทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยาย
Replaces	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่ถูกแทนที่โดยทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยาย
isRequiredBy	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยายในการสนับสนุนการทำงาน การนำส่งหรือการเชื่อมโยง
Requires	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่สนับสนุนการทำงาน การนำส่งหรือการเชื่อมโยงแก่ทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยาย
isPartOf	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่ผนวก/รวมทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยายในเชิงกายภาพ/เชิงตรรกะ
hasPart	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่ถูกผนวก/รวมอยู่ในทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยายในเชิงกายภาพ/เชิงตรรกะ
isReferencedBy	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่อ้างอิง/อ้างอิงถึงทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยาย
References	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่ถูกอ้างอิง/อ้างอิงถึงโดยทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยาย
isFormatOf	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเหมือนกับทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยายแต่อยู่ในรูปแบบอื่น
hasFormat	เป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาเหมือนกับทรัพยากรสารสนเทศที่บรรยายซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว (pre-existing) แต่อยู่ในรูปแบบอื่น

ตัวอย่างที่ 1

วัตถุดิจิทัลรายการหนึ่งเป็นหนังสือที่เป็นรูปเล่มสิ่งพิมพ์ ซึ่งผ่านกระบวนการสแกนให้เป็นไฟล์เอกสารให้ลงรายการชื่อเรื่องของวัตถุดิจิทัลรายการนี้ แล้วลงรายการเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยระบุเป็นไฟล์เอกสารซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของหนังสือที่เป็นรูปเล่มสิ่งพิมพ์ ดังนี้

DC.Title พจนานุกรมดนตรีระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

DC.Relation.hasFormat book.pdf

ตัวอย่างที่ 2

วัตถุดิจิทัลรายการหนึ่งเป็นบทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการซึ่งประกอบด้วยบทความหลายรายการในวารสารเล่มเดียวกัน ให้ลงรายการชื่อเรื่องของวัตถุดิจิทัลรายการนี้ แล้วลงรายการเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยระบุชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ ปีที่ตีพิมพ์และเลขหน้าที่ปรากฏบทความ ซึ่งตีพิมพ์บทความดังกล่าว ดังนี้

DC.Title สิ่งแวดล้อมศึกษากับการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

DC.Relation.isPartOf วารสารเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 (2556): 1-4

14. **ขอบเขต (Coverage)** เป็นการระบุเกี่ยวกับสถานที่หรือเวลาที่แสดงขอบเขตเนื้อหาของวัตถุดิจิทัล ประเด็นด้านสถานที่อาจรวมถึงสถานที่ที่ตั้ง และชื่อภูมิศาสตร์ ส่วนประเด็นด้านเวลาอาจรวมถึงช่วงเวลาและวันที่ โดยใช้คำศัพท์ควบคุม เช่น Thesaurus Geographic Names (TGN) ที่ให้ชื่อทางภูมิศาสตร์ต่างๆ ที่ถูกต้อง ประกอบด้วยสถานที่ (Spatial) และเวลา (Temporal) ซึ่งเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในวัตถุดิจิทัล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

วัตถุดิจิทัลรายการหนึ่งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมในช่วงปี พ.ศ. 2554-2555 โดยเป็นเนื้อหาที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ ลงรายการดังนี้

DC.Coverage 2554-2555

DC.Coverage กรุงเทพฯ

ตัวอย่างที่ 2

วัตถุดิจิทัลรายการหนึ่งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมในช่วงปี ค.ศ. 1995-1996 โดยเป็นเนื้อหาที่เกิดขึ้นในเมืองบอสตันของรัฐแมสซาชูเซตส์ในสหรัฐอเมริกา ลงรายการดังนี้

DC.Coverage 1995-1996

DC.Coverage Boston, MA

ตัวอย่างที่ 3

วัตถุดิจิทัลรายการหนึ่งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมในช่วงศตวรรษที่ 17 โดยเป็นเนื้อหาที่เกิดขึ้นทางตอนเหนือของมลรัฐนิวยอร์ก

DC.Coverage 17th century

DC.Coverage Upstate New York

15. **สิทธิ (Rights)** เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการสิทธิในวัตถุดิจิทัล รวมถึงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้ผู้ใช้รับทราบและยอมรับข้อปฏิบัติเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของทรัพยากรสารสนเทศ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

DC.Rights ลิขสิทธิ์เป็นของกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการจัดพิมพ์เป็นภาษาไทย
พ.ศ. 2540

DC.Rights Access limited to members.

DC.Rights Copyright © 2012 Lifeng Dong et al. This is an open access article distributed under the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ตัวอย่างการลงรายการเมทาตา

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของการลงรายการเมทาตาสำหรับวัตถุดิจิทัลประเภทต่างๆ เช่น รายงานวิจัย บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ ข่าวประชาสัมพันธ์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งผู้ทำรายการอาจใช้เป็นแนวทางในการลงรายการเมทาตา โดยสามารถประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมของวัตถุดิจิทัลที่หน่วยงานจัดเก็บและให้บริการ ดังตัวอย่างการลงรายการต่อไปนี้

วัตถุดิจิทัลรายการที่ 1: รายงานวิจัย

DC.Title	การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน และเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
DC.Title.Alternative	Problem-based instructional management to improve the academic achievement, daily life mathematical problem solving skills and attitude toward mathematical learning of Protom Suksa Two students
DC.Creator	นภสร เรือนโรจน์รุ่ง
DC.Subject	คณิตศาสตร์—การศึกษาและการสอน (ประถมศึกษา)
DC.Subject	คณิตศาสตร์--แผนการสอน
DC.Subject	การแก้ปัญหา
DC.Description.abstract	การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อ (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (2) ทักษะการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน (3) เจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถมระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 68 คน ...
DC.Publisher	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะครุศาสตร์
DC.Date.issued	2558

DC.Type	text
DC.Format	application/pdf, 1.59 MB
DC.Identifier	http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/47689
DC.Source	ค 15 017008
DC.Language	th
วัตถุดิจิทัลรายการที่ 2: บทความวิชาการ	
DC.Title	การศึกษาแนวทางการป้องกันการหกล้มในผู้สูงอายุชุมชน มิตรภาพพัฒนา
DC.Title.Alternative	A Study of Fall Prevention Guideline in Older Adult Living in Mitraphappatana Community
DC.Creator	ละออม สร้อยแสง
DC.Creator	จริยาวัตร คมพยัคฆ์
DC.Creator	กนกพร นทีธนสมบัติ
DC.Subject	ผู้สูงอายุ
DC.Subject	การหกล้ม
DC.Subject	การป้องกัน
DC.Description.abstract	การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุบัติการณ์การหกล้ม ปัจจัยเสี่ยงต่อการหกล้มและแนวทางการป้องกันการหกล้ม ในผู้สูงอายุของชุมชนมิตรภาพพัฒนา ...
DC.Date.Issued	2557-01
DC.Type	text
DC.Format	application/pdf, 338 KB
DC.Language	th;en
DC.Relation.isPartOf	วารสารพยาบาลทหารบก ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (มกราคม- เมษายน 2557): 122-129
วัตถุดิจิทัลรายการที่ 3: วิทยานิพนธ์	
DC.Title	ความมีจิตสาธารณะในการใช้ห้องสมุดของนิสิตระดับ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
DC.Title.Alternative	Public Mindedness in Using Library of the Undergraduate Students, Srinakharinwirot University
DC.Creator	บุษกร เขียวมัน
DC.Subject	จิตสาธารณะ

DC.Subject	การใช้ห้องสมุด
DC.Subject	นิติตระดับปริญญาตรี
DC.Description.abstract	การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความมีจิตสาธารณะในการใช้ห้องสมุดของนิติตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยจำแนกตามตัวแปรเพศ ระดับชั้นปีและกลุ่มสาขาวิชา ...
DC.Contributor	เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง
DC.Contributor	พวา พันธุ์เมฆา
DC.Date.Created	2555-06
DC.Type	text
DC.Format	application/pdf, 18.42 MB
DC.Language	th;en
DC.Rights	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วัตถุประสงค์ที่ 4: ข่าวประชาสัมพันธ์

DC.Title	จดหมายข่าวเพื่อเสริมสร้างความเสมอภาคหญิงชาย
DC.Creator	ชนันพัฒนา เนตรวงศ์ทอง
DC.Subject	ความเสมอภาค
DC.Subject	บทบาทตามเพศ
DC.Description.abstract	จดหมายข่าวที่เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายในหน่วยงานภาครัฐและสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานร่วมกับศูนย์ประสานงานด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงชายของกระทรวง/กรมต่างๆ ตลอดจนเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานอิสระ
DC.Publisher	สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
DC.Date.Created	2551-06
DC.Type	text
DC.Format	application/pdf, 8.25 MB
DC.Identifier	http://www.gender.go.th/article/data/1221121168.pdf
DC.Language	th

วัตถุประสงค์จัทรายการที่ 5: หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

DC.Title	คู่มือการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา
DC.Creator	มยุรี จีระมาตย์
DC.Subject	การศึกษา–การประมวลผลข้อมูล–คู่มือ
DC.Subject	การศึกษา–สถิติ–คู่มือ
DC.Description.abstract	เป็นคู่มือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเลื่อนไหลของข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาแผนปฏิบัติการด้านข้อมูลสารสนเทศประจำปี แนวปฏิบัติการจัดเก็บ รวบรวมประมวลผลข้อมูลสถิติด้านการศึกษา ข้อมูลรายบุคคลของนักเรียนนักศึกษา บุคลากรและข้อมูลสถานศึกษารายสถานศึกษา
DC.Publisher	สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
DC.Date.Created	2557
DC.Type	text
DC.Format	application/pdf, 962 KB
DC.Identifier	http://www.mis.moe.go.th/misth/files/25570702/manual2557.pdf
DC.Language	th

บทสรุป

การใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตาทานับว่าได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคลังปัญญาสถาบันของหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ซึ่งโปรแกรมห้องสมุดดิจิทัลที่ใช้ในการจัดเก็บและค้นคืนวัตถุดิจิทัลส่วนใหญ่จะรองรับการใช้งานด้วยชุดหน่วยข้อมูลดังกล่าว มหาวิทยาลัยที่พัฒนาคลังปัญญาสถาบันจึงสามารถใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยดับลินคอร์เมทาตาทาในการบรรยายวัตถุประสงค์ทุกประเภทได้ โดยอาจมีการกำหนดหน่วยข้อมูลย่อยเพิ่มเติมตามความเหมาะสมในแต่ละประเภทของวัตถุดิจิทัล ทั้งนี้ในปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยหลายแห่งที่มีการพัฒนาคลังปัญญาสถาบัน อาทิ

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใช้ชื่อว่า “Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)” สืบค้นได้ที่ <http://cuir.car.chula.ac.th/>
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ใช้ชื่อว่า “คลังปัญญา มทส.” สืบค้นได้ที่ <http://sutir.sut.ac.th:8080/sutir/>

- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ใช้ชื่อว่า “คลังปัญญามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี” สืบค้นได้ที่ <http://www.repository.mutt.ac.th/>
- สถาบันเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซตส์ ใช้ชื่อว่า “DSpace@MIT” สืบค้นได้ที่ <http://dspace.mit.edu/>
- มหาวิทยาลัยยูทาห์ ใช้ชื่อว่า “USpace Institutional Repository” สืบค้นได้ที่ <http://uspace.utah.edu/index.php>
- มหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวัน ใช้ชื่อว่า “NTU Institutional Repository” สืบค้นได้ที่ <http://ntur.lib.ntu.edu.tw/>

อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาเลือกใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยฉบับลีนคอร์เมทาตาสำหรับการบรรยายวัตถุดิจิทัลประเภทต่างๆ ของหน่วยงานแต่ละแห่งนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงโปรแกรมห้องสมุดดิจิทัลที่รองรับการใช้งานชุดหน่วยข้อมูลนี้ ซึ่งการบรรยายวัตถุดิจิทัลในแต่ละประเภทที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงอาจจำเป็นต้องใช้มาตรฐานอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น การบรรยายวัตถุดิจิทัลที่มีเนื้อหาในสาขาการศึกษา อาจใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยฉบับลีนคอร์เมทาตาพร้อมกับ Gateway to Educational Materials (GEM) การบรรยายวัตถุดิจิทัลที่มีลักษณะเป็นทัศนวิสัย อาจใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยฉบับลีนคอร์เมทาตาพร้อมกับ Visual Resources Association (VRA) Core Categories การบรรยายวัตถุดิจิทัลที่เป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาล อาจใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยฉบับลีนคอร์เมทาตาพร้อมกับ Government Information Locator Service (GILS) การบรรยายวัตถุดิจิทัลที่เป็นงานศิลปะ สถาปัตยกรรม งานทางวัฒนธรรมและรูปภาพต่างๆ อาจใช้ชุดหน่วยข้อมูลย่อยฉบับลีนคอร์เมทาตาพร้อมกับ Categories for the Description of Works of Art (CDWA) เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้มีชุดหน่วยข้อมูลเพียงพอในการบรรยายวัตถุดิจิทัลที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- DCMI Usage Board. (2012). *DCMI metadata terms*. Retrieved from <http://dublincore.org/documents/dcmi-terms/>
- Dublin Core Metadata Initiative. (2012). *Dublin Core Metadata Element Set, version 1.1*. Retrieved from <http://dublincore.org/documents/dces/>
- Hider, P. (2012). *Information resource description: Creating and managing metadata*. Chicago: American Library Association.
- Hillmann, D. (2001). *Generic examples*. Retrieved from <http://dublincore.org/documents/2001/04/12/usageguide/generic.shtml>
- Zeng, M. L., & Qin, J. (2008). *Metadata*. London: Facet.

บทปริทัศน์หนังสือ

Book Review

โดย เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง¹

**Designing Online
Information Literacy
Games Students
Want to Play**

Karen Markey
Chris Leeder
Soo Young Rieh

**Designing Online Information Literacy
Games Students Want to Play**

Karen Markey, Chris Leeder, and Soo Young Rieh

ปีพิมพ์: 2014

ISBN: 978-0810891425

ผู้จัดพิมพ์: Rowman & Littlefield

สภาพแวดล้อมอิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องแสวงหาและใช้สารสนเทศที่มีอยู่มากมายในแหล่งต่างๆ เพื่อช่วยให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการเรียน การทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยในด้านการเรียนรู้ของบุคคลนั้น มีเป้าหมายที่จะให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้สารสนเทศ (Information literacy) ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมสารสนเทศ การรู้สารสนเทศจึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนจำเป็นต้องบูรณาการในการสอนทั้งนักเรียนในโรงเรียนและนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้ผู้สอนและครูบรรณารักษ์หรือบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษาได้มีความพยายามในการพัฒนารูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศในรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้เป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีทักษะการรู้สารสนเทศเพิ่มขึ้น

สำหรับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคปัจจุบันนั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้เรียนมีการเรียนรู้ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการมากขึ้น โดยเฉพาะการเรียนรู้โดยใช้วิดีโอเกม (Video games) ที่กลายเป็นสื่อการเรียนรู้สำคัญของผู้เรียน เนื่องจากวิดีโอเกมมีทั้งความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ความท้าทาย ความอยากรู้อยากเห็นและการแข่งขันที่ผู้เรียนต้องเผชิญในระหว่างการเล่นวิดีโอเกม ดังนั้น การที่ผู้เรียนจะมีทักษะการรู้สารสนเทศได้นั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงเนื้อหาหรือทักษะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนโดยใช้วิดีโอเกมเป็นสื่อการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และความบันเทิงไปพร้อมๆ กัน

¹ ภาควิชาศิลปศาสตร์ประยุกต์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

หนังสือเรื่อง Designing online information literacy games students want to play จึงเป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่มุ่งให้ความสำคัญกับการใช้วิดีโอเกมในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของผู้เรียน โดยเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้จัดแบ่งออกเป็น 13 บท ซึ่งอาจสรุปเนื้อหาเป็น 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นเนื้อหาในบทที่ 1 นำเสนอเกี่ยวกับนิยามของคำว่า “การรู้สารสนเทศ (Information literacy)” พัฒนาการของการสอนการรู้สารสนเทศ แนวคิดเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ วิธีการสอนการรู้สารสนเทศ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประโยชน์ของการสอนการรู้สารสนเทศ อุปสรรคในการสอนการรู้สารสนเทศ เกมและการเรียนรู้ เกมกับห้องสมุด การใช้เกมในการสอนการรู้สารสนเทศ เกมสำหรับการรู้สารสนเทศออนไลน์ และการประเมินเกมที่ใช้เพื่อการศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นเนื้อหาในบทที่ 2 นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาเกม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โดยใช้เกม การประเมินความต้องการเกมสำหรับการรู้สารสนเทศที่ควรจะเป็น การทำความเข้าใจว่าทำไมผู้เรียนจึงชอบใช้เว็บที่เข้าถึงได้เสรี (Open web) การศึกษาวิจัยว่าผู้เรียนตัดสินใจเลือกสารสนเทศออนไลน์อย่างไร และการกำหนดกลุ่มเป้าหมายสำหรับการใช้เกมเพื่อการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด

ส่วนที่ 3 เป็นเนื้อหาในบทที่ 3 ถึง บทที่ 5 นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการออกแบบเกมสำหรับการรู้สารสนเทศ โดยกล่าวถึงโครงการวิจัยที่ชื่อว่า BiblioBouts ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนโดย National Leadership Grant จาก Institute of Museum and Library Services (IMLS) กล่าวถึงส่วนต่อประสานของเกม โครงสร้างและการทำงานของเกม และส่วนสนับสนุนสำหรับผู้เล่นเกม

ส่วนที่ 4 เป็นเนื้อหาในบทที่ 6 นำเสนอวิธีการต่างๆ ที่นำไปใช้ในการประเมิน BiblioBouts ซึ่งเป็นเกมสำหรับการรู้สารสนเทศ โดยเน้นที่การปรับปรุงระบบเกม (Game system) และการกำหนดประสิทธิภาพของเกมที่ใช้สอนการรู้สารสนเทศ

ส่วนที่ 5 เป็นเนื้อหาในบทที่ 7 ถึง บทที่ 11 นำเสนอเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเล่นเกม การเล่นเกมของผู้เรียนเป็นอย่างไร ผู้เรียนประเมินเกี่ยวกับเกมที่เล่นอย่างไร BiblioBouts มีอิทธิพลต่อการทำรายงานการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนอย่างไร และผู้เรียนได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการเล่นเกม

ส่วนที่ 6 เป็นเนื้อหาในบทที่ 12 ถึง บทที่ 13 นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (Best practices) ในการสร้างเกมสำหรับการรู้สารสนเทศ เพื่อให้นักออกแบบเกมสำหรับการรู้สารสนเทศและเกมวิชาการได้เรียนรู้ประสบการณ์จากโครงการวิจัย BiblioBouts ทั้งนี้เพื่อสร้างเกมที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสอนและนำเสนอประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เล่นเกมทั้งในด้านความสนุกสนาน การแข่งขันและความท้าทาย

ส่วนที่ 7 เป็นเนื้อหาในบทที่ 14 นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับขนาดของเกมสำหรับการรู้สารสนเทศ โดยกล่าวถึงบทเรียนที่ได้รับจาก BiblioBouts และแนวคิดเกี่ยวกับเกมสำหรับการรู้สารสนเทศออนไลน์ ในอนาคต

จากการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ดังกล่าวแล้วข้างต้น เห็นได้ว่า เนื้อหาโดยภาพรวม กล่าวถึงการประยุกต์ใช้เกมออนไลน์ในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของผู้เรียนที่เป็นทั้งนักเรียนและนักศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายคือมุ่งให้ผู้เรียนได้มีทักษะการรู้สารสนเทศที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับผู้อ่านที่เป็นนักออกแบบและนักพัฒนาเกม ผู้บริหารห้องสมุด ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิจัยเกี่ยวกับเกม บรรณารักษ์ที่มีหน้าที่ในการสอนการรู้สารสนเทศ นักวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ อาจารย์หรือครูผู้สอนในโรงเรียน วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมสารสนเทศ และผู้เรียนที่มีความสนใจในการออกแบบและพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้

หนังสือเล่มนี้นอกจากจะมีความเหมาะสมสำหรับผู้อ่านในหลากหลายกลุ่มแล้ว เนื้อหาที่นำเสนอยังให้แนวคิดเกี่ยวกับเกมสำหรับการรู้สารสนเทศ โดยใช้โครงการวิจัย BiblioBouts เป็นกรณีตัวอย่างในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เกมสำหรับการรู้สารสนเทศของผู้เรียน ซึ่งผลการวิจัยนำไปสู่แนวปฏิบัติที่ดีในการออกแบบและพัฒนาเกมสำหรับการรู้สารสนเทศ ได้แก่ ขั้นตอนเริ่มต้นในการออกแบบเกม การพัฒนาระบบการให้คะแนนและวิธีการชนะ การประยุกต์ใช้เกมในบริบทของรายวิชาต่างๆ การบริหารจัดการทีมออกแบบเกม การออกแบบส่วนต่อประสานต่างๆ และการสร้างบริการต่างๆ ที่สนับสนุนการสอน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเกมสำหรับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของผู้เรียนนับเป็นความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความเพื่อลงพิมพ์ใน วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

เรื่องที่จะเสนอตีพิมพ์

ผลงานที่รับตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิจัย หรือบทความปริทัศน์ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาบทความที่จะได้รับลงพิมพ์ ต้องผ่านการอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนั้น ๆ และยอมรับให้ลงพิมพ์โดยกองบรรณาธิการ

การเตรียมต้นฉบับ

- ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้ากระดาษขนาด A4 พิมพ์หน้าเดียว พร้อมไฟล์ข้อมูล
- ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนทุกคน พร้อมคุณวุฒิสูงสุด ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 200 คำ และคำสำคัญ 3-5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - เนื้อเรื่องประกอบด้วย บทนำ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงในเนื้อเรื่องและรายการอ้างอิง

ใช้วิธีการอ้างอิงตามรูปแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 แต่ละรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหา จะต้องมียุทธศาสตร์อ้างอิงที่สมบูรณ์ปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิง หรือบรรณานุกรม ท้ายบทความ

- การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี โดยระบุชื่อผู้แต่ง และปีที่พิมพ์ของเอกสารไว้ข้างข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจะระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้

ตัวอย่างภาษาไทย

อังสนา ธงไชย (2556)...หรือ...(อังสนา ธงไชย, 2556)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษ

Maxwell (2013)...หรือ... (Maxwell, 2013)

กรณีใส่เลขหน้า

อังสนา ธงไชย (2556, น. 11)... หรือ...(อังสนา ธงไชย, 2556, น. 11)

Maxwell (2013, pp. 23-24)... หรือ... (Maxwell, 2013, pp. 23-24)

● รายการอ้างอิง ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงไว้ท้ายบทความ จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ถ้ามีเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เรียงภาษาไทยไว้ก่อน ใช้รูปแบบการลงรายการตามระบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 ดังตัวอย่าง

✧ หนังสือ

น้ำทิพย์ วิภาวิน, และนงเยาว์ เปรมกมลเนตร. (2551). *นวัตกรรมห้องสมุดและการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: ซีเอที โซลูชั่น.

✧ บทความวารสาร

เทอดศักดิ์ ไม้เท้าทอง. (2554). แนวคิดเกี่ยวกับการสอนการรู้สารสนเทศทางสุขภาพ. *วารสารวารสารสนเทศศาสตร์*, 29(2), 65–72.

✧ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ

อังสนา ธงไชย. (2556). สถานการณ์การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการในยุค OA. ใน สำนักงานพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, *สารสนเทศเพื่อการวิจัยในยุค Open Access*. การประชุมวิชาการ STKS ประจำปี 2556. ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัล, กรุงเทพมหานคร.

✧ วิทยานิพนธ์

จักรพันธ์ วงศ์ฤกษ์ดี. (2553). *การพัฒนากระบวนการสืบค้นข้อมูลอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ด้วยศัพท์สัมพันธ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

✧ สื่อออนไลน์

อุษณีย์ อนุรุทธ์วงศ์. (2553). *ความคิดและจิตใจของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ*. สืบค้นจาก www.thaigifted.org

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับบทความ พร้อมไฟล์ข้อมูลไปที่

สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น

เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021

e-mail: tla2497@yahoo.com

Requirements for Manuscript Submission to Publish in TLA Research Journal

Contribution:

Contributions can be research article or review article in library and information science and related fields. All articles are considered for publication in TLA Research Journal with the understanding that they have not been published elsewhere and are not currently being submitted to any other journals. The article can be in Thai or English. All articles are reviewed evaluated by specialists in the topics and must be approved by editorial board before accepted for publication.

Manuscripts:

- The manuscripts of article should be longer than 15 pages, printed on one-side of the A4 paper, submitted with and electronic document.
- The article should include with the following components:
 - Title of the article, author's name(s) and their affiliations (educational degree, professional title or position, name of organization) in both Thai and English.
 - Abstract, no longer than 200 words, and a maximum of 5 keywords in both Thai and English.
 - Contents of the article should include an Introduction, Methodology, Results, Conclusions, Discussion, Recommendations and References.
 - Accompanied tables, pictures, diagrams should be on separated sheets of paper. Pictures may be either colored or black and white prints, but should be of high quality.

Citations and References:

APA style, sixth edition requires both in-text citations and a reference list. Each reference cited in text must alphabetical reference list at the end of the article.

- **Citing References in Text.** This journal uses the author-date method of citation; that is the name or surname of author(s) and the year of publication are inserted in the text at the appropriate point. If the name of the author appears as part of narrative, cite only the year of publication in parentheses. Otherwise, place both the name and the year, separated by a comma in parentheses. The page number(s) may be cited as a specific part of a source.

Examples of citation of Thai name:

Angsana Thongchai (2556)... or ... (Angsana Thongchai, 2556)

Examples of citation of Foreign name:

Maxwell (2013)...or... (Maxwell, 2013)

Examples of citing specific parts of a source:

Angsana Thongchai (2556, p.11)... or ... (Angsana Thongchai, 2556, p.11)

Maxwell (2013, pp. 23–24)... or ... (Maxwell, 2013, pp. 23–24)

• **Reference List.** All the works cited in text must be listed alphabetically at the end of the article. If the cited items are both in Thai and English, listed Thai items first and then followed by English items. APA style, sixth edition is used for writing of the references. Examples are as follows:

✧ **Books**

Maxwell, R. L. (2013). *RDA and Serials Cataloguing*. London: Facet Publishing.

✧ **Journal articles**

Agosto, D. E., and Hughes–Hassell, S. (2005). People, places, and questions: An investigation of the everyday life information–seeking behaviors of urban young adults. *Library & Information Science Research*, 27, 141–163. doi: 10.10016/j.lisr.2005.01.002

Meert, D. L., and Given, L. M. (2009, January). Measuring quality in chat reference consortia: A comparative analysis of responses to users’ queries. *College & Research Libraries*, 70(1), 71–84.

✧ **Proceedings**

Musoke, M. G. N., and Namugera, L. (2014, August). *Librarians’ contribution to social change through information provision: the experience of Makerere University Library*. Paper presented at The IFLA World Library and Information Congress 2014 Conference on Libraries, Citizens, Societies: Confluence for Knowledge, Lyon. Retrieved from <http://library.ifla.org/1054/>

✧ **Master’s Theses or Doctoral Dissertations**

Lugya, F. K. (2010). *Successful resource sharing in academic and research libraries in Illinois: lessons for developing countries*. (Master’s thesis, Library and Information Science, University of Illinois at Urbana–Champaign). Retrieved from <https://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/15450>

✧ **Online resources**

Boss, R. W. (2004). *RFID technology in libraries*. Retrieved from <https://www.ala.org/PrinterTemplate.cfm?Section=technotes&Template=/ContentManagement/HTMLDisplay.cfm&ContentID=68138>

Submission of the Manuscript:

All correspondences, printed and electronic, Should submitted to:

Thai Library Association
1346 Arkarn Songkrua Road 5,
Klongchan, Bangkok,
Bangkok 10240

Tel. 0–2734–9022–3; Fax. 0–2734–9021
e–mail: tla2497@yahoo.com



สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240
โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021 มือถือ 089-893-9397

วารสารวิจัย

ใบบอกรับ/สั่งซื้อ

อัตราค่าบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

ปีละ 350 บาท หรือฉบับปลีกฉบับละ 230 บาท (รวมค่าส่ง)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน) _____

ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ _____

ตำแหน่ง _____

หน่วยงาน _____

โทรศัพท์ _____

โทรสาร _____

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม _____

สถานประกอบการ () สำนักงานใหญ่ () สาขา _____

ที่อยู่ _____

เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรหรือบัตรประจำตัวประชาชน _____

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ดังนี้

() บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่ม ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____

จำนวน _____ ชุด (copy) รวมเป็นเงิน _____ บาท

() สั่งซื้อฉบับปลีก ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____

จำนวน _____ ชุด (copy รวมเป็นเงิน _____ บาท

วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดฯ ฉบับปฐมฤกษ์เริ่ม ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2551)

() เงินสด () โอนเงินเข้าบัญชี

ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ -ธุรกิจ

เลขที่บัญชี 113-221-984-8

ธนาคาร ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขา คลองจั่น

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

โอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งโทรสารมายังสมาคมฯ 02-734-9021

สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ tla2497@yahoo.com



สมาคมนักอ่านแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1346 ถนนอาคารสงเคราะห์ 5 คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. 0-2734-9022-3 โทรสาร 0-2734-9021 มือถือ 089-893-9397

วารสารห้องสมุด

ใบบอกรับ/สั่งซื้อ

(ถ้าเป็นสมาชิกของสมาคมฯ แล้วจะได้รับวารสารห้องสมุด ฟรี)

อัตราค่าบอกรับ / สั่งซื้อวารสาร (1 ปี มี 2 ฉบับ)

ปีละ 250 บาท หรือ เล่มปลีกฉบับละ 130 บาท (รวมค่าจัดส่งทางไปรษณีย์)

จัดส่งวารสารที่ (ชื่อบุคคล หรือ หน่วยงาน)

ที่อยู่

ผู้ติดต่อประสานงาน ชื่อ

ตำแหน่ง

โทรศัพท์

โทรสาร

ออกใบเสร็จรับเงินในนาม

สถานประกอบการ () สำนักงานใหญ่ () สาขา

ที่อยู่

เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรหรือบัตรประจำตัวประชาชน

มีความประสงค์จะบอกรับ / สั่งซื้อวารสารห้องสมุด ดังนี้

() บอกรับเป็นสมาชิกรายปี เริ่ม ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____

จำนวน _____ ชุด รวมเป็นเงิน _____ บาท

() สั่งซื้อฉบับปลีก ปีที่ _____ ฉบับที่ _____ พ.ศ. _____

จำนวน _____ ชุด รวมเป็นเงิน _____ บาท

ทั้งนี้ได้ชำระเงินค่าวารสาร จำนวนเงิน _____ บาท (_____) โดย

() โอนเงินเข้าบัญชี ชื่อบัญชี สมาคมนักอ่านแห่งประเทศไทย-ธุรกิจ

เลขที่บัญชี 113-221984-8

ธนาคาร ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขา คลองจั่น

ลงชื่อ _____ ผู้สมัคร

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

โอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร กรุณาส่งใบสมัครพร้อมใบนำฝากเงินส่งมายังสมาคมฯ โทรสาร 02-734-9021

สอบถามรายละเอียดได้ที่สมาคมนักอ่านแห่งประเทศไทยฯ tla2497@yahoo.com



สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1346 ถ.อาคารสงเคราะห์ 5 แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทร. 02-734-9022 โทรสาร 02-734-9021 www.tla.or.th E-Mail: tla2497@yahoo.com

ใบสมัครสมาชิก / ต่ออายุสมาชิก

ข้อมูลผู้สมัคร บุคคล หน่วยงาน
 ชื่อ-นามสกุล นาย นาง นางสาว (ภาษาไทย).....
 FIRST-LASTNAME MR. MS. (ENGLISH).....

วัน/เดือน/ปีเกิด (พ.ศ.)..... (เพื่อประโยชน์ในการจัดงานมุทิตาจิต เนื่องในโอกาสเกษียณอายุการทำงาน)

ข้อมูลการศึกษา

ระดับปริญญา..... คณะ/สาขา..... ปีที่จบ.....

มหาวิทยาลัย/สถาบัน.....

ที่อยู่หน่วยงาน ชื่อหน่วยงาน..... สำนักงานใหญ่ สาขา.....

เลขที่..... หมู่ที่..... อาคาร/หมู่บ้าน..... ตรอก/ซอย.....

ถนน..... ตำบล/แขวง..... เขต/อำเภอ.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

E-mail..... เลขประจำตัวผู้เสียภาษี.....

ที่อยู่บุคคล บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... อาคาร/หมู่บ้าน..... ตรอก/ซอย.....

ถนน..... แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....

จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....

มือถือ..... E-mail.....

โปรดระบุ ต้องการให้จัดส่งข้อมูล/ข่าวสารของท่านที่ หน่วยงาน หรือ บ้าน

ประเภทของสมาชิก

- | | | |
|---|-----------|------------------------|
| <input type="checkbox"/> บุคคล ตลอดชีพ | 2,000 บาท | } ออกใบเสร็จในนามบุคคล |
| <input type="checkbox"/> สามัญ บุคคลรายปี | 500 บาท | |
| <input type="checkbox"/> วิสามัญ บุคคลรายปี | 300 บาท | |
| <input type="checkbox"/> นิติบุคคล ตลอดชีพ | 3,000 บาท | |
| <input type="checkbox"/> นิติบุคคล รายปี | 1,200 บาท | |

เลือกชมรมที่ต้องการ

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> ชมรมบรรณารักษ์สถาบันอุดมศึกษา / ชม. | <input type="checkbox"/> ชมรมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน / ชม. |
| <input type="checkbox"/> ชมรมห้องสมุดประชาชน / ชม. | <input type="checkbox"/> ชมรมห้องสมุดเฉพาะ / ชม. |
| <input type="checkbox"/> ชมรมบรรณารักษ์และนักเอกสารสนเทศนานาชาติ / ชม. | <input type="checkbox"/> ชมรมเพื่อหอสมุดแห่งชาติ / ชม. |
| <input type="checkbox"/> ชมรมห้องสมุดเพื่ออาชีวศึกษาและเทคโนโลยี / ชม. | |
| <input type="checkbox"/> ชมรมผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ / ชม. | |

(รายละเอียดการชำระเงินอยู่ด้านหลัง)

การชำระเงิน

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาคลองจั่น

ชื่อบัญชี สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ-ธุรกิจ

เลขที่ 113-221-984-8

- หมายเหตุ
1. กรุณาส่งโทรสารหรืออีเมลใบสมัครสมาชิกพร้อมหลักฐานการโอนมาที่สำนักงาน (tla2497@yahoo.com)
 2. หากสมัครในนามหน่วยงาน กรุณาใส่ชื่อบรรณารักษ์ หรือบุคคลสำหรับติดต่อกับสมาคมห้องสมุดฯ
 3. หากสมัครในนามบุคคลกรุณาใส่เลขบัตรประจำตัวประชาชนด้วย และหากสมัครในนามนิติบุคคล กรุณาใส่เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรด้วยค่ะ หากไม่เต็ม สำนักงานฯ จะออกใบเสร็จรับเงินให้ไม่ได้
 4. สมาชิกที่เปลี่ยนชื่อ นามสกุล ย้ายที่อยู่ หรือสำนักงานหรือย้ายสังกัด ต้องแจ้งให้สำนักงานสมาคมฯ ทราบ

สิทธิพิเศษของสมาชิก

1. ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ สิ่งพิมพ์ของสมาคมฯ ได้แก่ วารสารห้องสมุด
2. ได้รับส่วนลดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่จัดโดยสมาคมฯ และชมรมในสังกัด
3. ได้รับบริการต่าง ๆ จากสมาคมฯ เช่น การให้คำปรึกษาและแนะนำ การจัดตั้งและพัฒนาห้องสมุด
4. มีส่วนร่วมในการบริหารสมาคมฯ การพัฒนาวิชาชีพ และบริการทางวิชาการแก่สังคม อันแสดงถึงความรู้ความสามารถของท่าน
5. ได้รับส่วนลดในการจัดซื้อเอกสารสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์ของสมาคมฯ ในราคาพิเศษ
6. ได้รับสิทธิในการเข้าร่วมโครงการการประกวดห้องสมุดดีเด่น และบุคคลดีเด่นในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์

คุณสมบัติของสมาชิกสามัญ

1. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง
2. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรีในสาขาอื่น และสอนหรือเคยสอน วิชาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสามปี

คุณสมบัติของสมาชิกวิสามัญ

1. เป็นหรือเคยเป็นผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุด
2. เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ สารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง
3. เป็นผู้สนใจเกี่ยวกับห้องสมุด กิจกรรมในวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ หรือสารนิเทศศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นๆ



TLA Research Journal

(Thai Library Association)

Vol. 9 No. 1 January-June 2016

ISSN 1905-0793

Editorial

- Use of Social Network and Knowledge Sharing Behavior on Educational Quality Assurance of the Staff of Rajamangala Universities of Technology**
Phichayaphak Phiphitphatphaisit and Kulthida Tuamsuk..... 1
- An Analysis of Research Papers Indexed in Scopus and Web of Science which Authored by Faculty Staff of the Petroleum and Petrochemical College, Chulalongkorn University**
Prichajejan Nakornthap..... 23
- Content Analysis of Business Information Behavior Research during 2008-2012**
Chindarat Berpan..... 45
- The Development of Information Literacy Standards and Competencies for Thai Undergraduate Students in Journalism**
Duangkaew Ngernpoolsap, Chutima Sacchanand, Jantima Kheokao and Pimrumpai Premssmit..... 63
- Information Behavior of Undergraduate Students at Thammasat University**
Jirawan Sriwong..... 79
- Health information literacy, eHealth literacy, and Health status of nursing students in Nursing colleges under Jurisdiction of the Praboromarajchanok Institute (PBRI), in the Central Region 2 Network and North - eastern Region Network**
Panitnat Chamnansua and others..... 93
- The Status of Information Culture in Thai Public Television Stations**
Jutatip Chanlun, Namtip Wipawin, Warat Karuchit and Kasitithorn Pooparadai..... 118
- Academic Article: Dublin Core Metadata: Metadata Schema for Describing Digital Objects**
Therdsak Maitaouthong..... 140
- Book Review: Designing Online Information Literacy Games Students Want to Play**
Therdsak Maitaouthong..... 158